

BARN OCH UNGAS RÄTT TILL STADSROMMET

En studie om barnkonventionens praktiska
tillämpning i kommunal stadsplanering

Sofie Hedman & Hanna Pettersson

Titel svenska: Barn och ungas rätt till stadsrummet - En studie om barnkonventionens praktiska tillämpning i kommunal stadsplanering

Titel engelska: Children's right to urban space - A study about the implementation of the Convention of the Rights of the Child in municipal urban planning

Författare: Sofie Hedman (SLU) & Hanna Pettersson (BTH)

Handledare: Mark Wales, SLU, Institutionen för för människa och samhälle

Biträdande handledare: Abdellah Abarkan, BTH, Institutionen för fysisk planering

Examinator: Maria Kylin, SLU,

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Biträdande examinator: Linnea Fridell, SLU,

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Independent Project in Landscape Architecture

Kurskod: EX0852

Program: Landscape Architecture - Master's Programme

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2021

Omslagsbild: Sofie Hedman

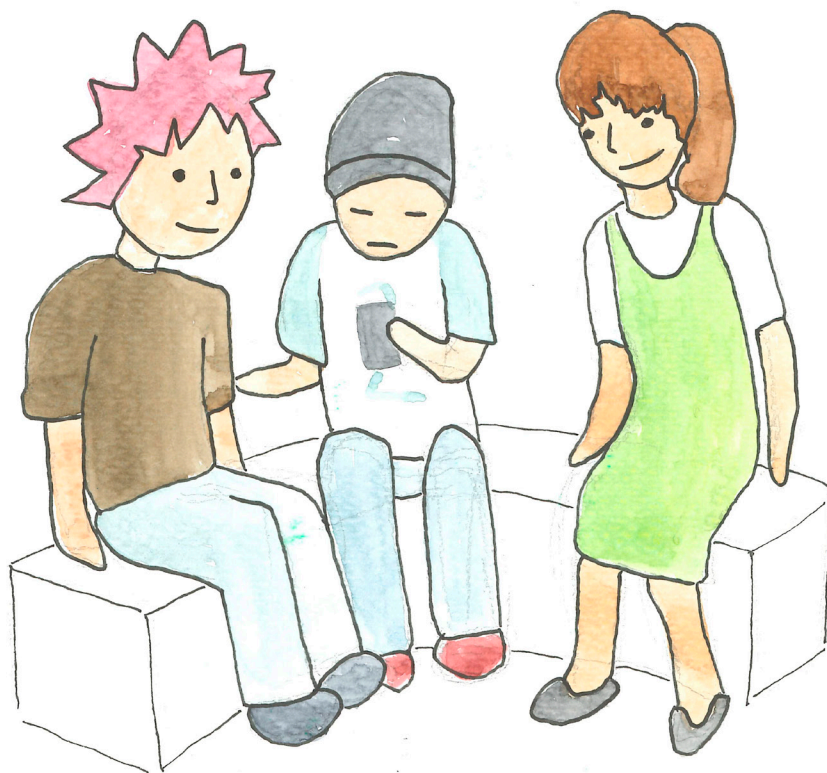
Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: barnkonvention, kommunal stadsplanering, implementering, rätten till staden, barnperspektiv, barnvänliga städer, Norrköpings kommun

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

SAMMANFATTNING

I dagens samhälle utgör den urbana miljön en allt vanligare uppväxtmiljö för barn och omkring 85 procent av Sveriges barn lever i städer. Till följd av allt tätare städer har barns plats, såväl fysiskt som retoriskt, begränsats att omfatta specifika platser i staden. Barn har behov av att utforska hela staden och enligt FN:s barnkonvention har barn rätt till att vara en del av det offentliga rummet. Trots att Sverige besitter stora kunskaper om barnvänliga utemiljöer och att barnkonventionen har varit en aktuell fråga sedan den undertecknades 1990, saknas ett sammanhållet nationellt arbete och bevakning om barns utemiljöer samt en preciserad innebörd gällande barns rättigheter i stadsplaneringen. Det ställer stort ansvar på kommunerna som genom decentraliseringen har det yttersta ansvaret för utemiljöns kvalitet och barnkonventionens tillämpning.

Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen lag i Sverige vilket innefattar potential att verka som juridiskt stöd gällande att stärka barns rätt till stadsrummet. Studien ämnar därmed rikta uppmärksamhet mot barnkonventionen och dess tydliggörande i kommunal stadsplanering. Syftet är att undersöka den praktiska tillämpningen och hur barns behov bättre kan tillgodoses. Studiens teoretiska ramverk utgörs av litteratur rörande *rätten till staden* och *barnperspektivet*. Det ger en inramning och förståelse för de perspektiv och aspekter som är centrala vid hänsynstagande till barns rätt till stadsrummet. Utifrån det sammanställs ett kunskapsunderlag som kontextualiserar barns rättigheter till forskning gällande barnvänlig stadsplanering samt beprövade erfarenheter inom kommunal stadsplanering och barnrätt. Norrköpings kommun är en kommun vars stadsplanerare känner osäkerhet om deras arbete är i enlighet med barnkonventionen. Kommunens arbete kartläggs och analyseras med utgångspunkt i kunskapsunderlaget för att medvetengöra och utläsa potentiella utvecklingsåtgärder. De metoder som används är dokumentstudie, semistrukturerad intervju och observation, och dess insamlade material bearbetas och analyseras utifrån en hermeneutisk ansats.

Studien tydliggör att för att stärka barns rätt till stadsrummet krävs det arbete på flera nivåer och skeden. Det förutsätter ett helhetsgrepp gällande barnkonventionens tillämpning utifrån såväl organisatoriska och fysiska aspekter som aspekter gällande efterlevnad, något som idag saknas inom kommunen. Studien visar samtidigt på en större komplexitet. Trots att kommunen inte arbetar uttalat med barns rättigheter, tillgodoses de i vissa avseenden. Det begränsar dock barns rätt till stadsrummet. Insatser såsom att etablera gemensamma rutiner och strategier, låta barn delta i fler planeringsprocesser, aktivera stadsrummet med konst och främja barns samspel med naturen, föreslås för ett mer barnrättsbaserat arbete.

NYCKELORD barnkonvention, kommunal stadsplanering, implementering, rätten till staden, barnperspektiv, barnvänliga städer, Norrköpings kommun

ABSTRACT

Today the urban environment is a common place to raise children and about 85 % of the Swedish children live in cities. As a result of increased densification, children's space has been limited to specific places in the city, both physically and rhetorically. Children has a need and the right to explore the entire city and be included as part of public space according to the UN Convention of the Rights of the Child (CRC). Nationally, there is a lack of work regarding outdoor environments for children and a distinct meaning of the CRC related to urban planning. This despite the amount of knowledge in Sweden concerning child-friendly outdoor environments and the fact that the CRC has been a topical question since it was ratified in 1990. This places great responsibility on the municipalities, which through decentralization are responsible for the quality of the outdoor environment and the application of the CRC.

January 1st, 2020 the CRC became Swedish law which means potential to act as legal support for children's right to urban space. Therefore, the study draws attention to the CRC and how it can be clarified in municipal urban planning. The aim of the study is to investigate the implementation and how children's needs can be catered for. The theoretical framework consists of literature regarding *The Right to the City* and *The Child perspective*. It gives an understanding of the perspectives and aspects required to strengthen the children's right to urban space. Within these findings a knowledge base is then formed that contextualises children's rights to research about child friendly city planning and approved experience within municipal urban planning and child rights. Norrköping Municipality is a county whose urban planners feel uncertain whether their work is in accordance with the CRC. The work of the municipality is mapped out and analysed based on the knowledge base, to raise awareness and find aspects for improvement. The methods used are document study, semi-structured interview and observation, and the collected material is processed and analyzed based on a hermeneutic approach.

The study clarifies that in order to strengthen children's right to the urban space, work is required at several levels and stages. This presupposes a holistic approach regarding the application of the CRC based on organizational and physical aspects as well as aspects regarding management, something that is currently lacking within the municipality. At the same time, the study shows a greater complexity. Although the municipality do not work explicitly with children's rights, they are met in some respects. However, this restricts children's right to urban space. Efforts such as establishing common routines and strategies, allowing children to participate more in planning processes, activating the urban space with art and promoting children's interaction with nature, are proposed for more child rights-based work.

KEYWORDS Convention of the Rights of the Child, municipal urban planning, implementation, The Right to the City, child perspective, child-friendly cities, Norrköping municipality

FÖRORD

Masterarbetet utgör ett resultat av vår tid på masterprogrammet i stadsplanering på Blekinge Tekniska Högskola respektive Landscape Architecture Master's programme på Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp. Arbetet berör ett viktigt och aktuellt ämne, nämligen barn och ungas rätt till stadsrummet. Att synliggöra barns behov i planeringen och stärka deras rätt till staden är något som berör bådas professioner som blivande planarkitekt respektive landskapsarkitekt. Med samlad kraft och erfarenhet från varsitt håll har vi tagit oss an ämnet och undersökt det utifrån olika skalnivåer och skeden, från det mer övergripande till det konkreta i en växling mellan samtid och framtid.

Arbetet inleddes januari 2020. Allt material samlades in under våren som sedan färdigställdes i början av 2021. Studien genomfördes även under coronapandemins utbrott. I mars månad 2020 utfärdade regeringen restriktioner och allmänna råd kring spridningen av Covid-19. Detta har påverkat arbetet, dock inte i större omfattning än att det gått att genomföra.

Vi vill rikta ett stort tack till alla som bidragit till arbetet trots denna speciella tid som råder och för värdefulla kunskaper det har givit oss. Först och främst vill vi tacka våra handledare Mark Wales och Abdellah Abarkan som guidat oss genom uppsatsdjungeln med sin kunskap och rådgivning samt möjliggjort detta samarbete. Vi vill även rikta ett särskilt tack till samtliga tjänstemän från Norrköpings kommun och kontakt med andra kommuner som genom sitt engagemang bidragit med material och värdefulla erfarenheter för arbetet. Tack även till alla nära och kära för den stöttning vi har fått i form av motiverande ord och kärlek. Det har varit ovärderligt! Och slutligen vill vi tacka varandra för ett tålmodigt kämpande som innefattat både tårar och skratt!

Det har varit en lärorik resa och vi hoppas att detta arbete ska kunna inspirera såväl kommuner som verksamma inom stadsplanering att våga arbeta mer med mjuka värden och därigenom få en förståelse för den potential detta inbegriper.

Hanna Pettersson

Sofie Hedman

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING

ABSTRACT

FÖRORD

1. INLEDNING	11
1.1 Syfte och forskningsfrågor	12
1.2 Mål	12
1.3 Förtydligande och begrepp	13
1.4 Läsanvisning	15
1.5 Arbetsfördelning	16
2. BARNS PLATS I STADEN	18
2.1 Den urbana barndomen växer fram	18
2.2 Från barns platser till barns rättigheter	19
2.3 Barnvänliga städer	22
2.3.1 Den hållbara staden	23
2.4 Var står vi idag?	24
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	29
3.1 Rätten till staden	29
3.1.1 Barns rätt till staden	30
3.1.2 Positive interactive cycle	31
3.2 Barnperspektivet	33
3.3 Sammanställning av teoretiskt ramverk	35
4. METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	38
4.1 Övergripande arbetsprocess	38
4.2 Förstudie	40
4.2.1 Val av artiklar	40
4.3 Framtagande av kunskapsunderlag	41
4.4 Fallstudie	43
4.4.1 Norrköpings kommun	43
4.4.2 Val av fokusområde	44
4.4.3 Datainsamlingsmetoder	47
4.4.4 Bearbetning av material	50
4.5 Metodologisk diskussion	53

5. BARNKONVENTIONEN FRÅN TEORI TILL PRAKTIK	57
5.1 De organisatoriska aspekterna	57
5.1.1 Aktiva prioriteringar	57
5.1.2 Samverkan och kunskapsutbyte	59
5.1.3 Former för inflytande	60
5.1.4 Prövning av barns bästa	64
5.2 De fysiska aspekterna	67
5.2.1 Säker och aktiv transport	67
5.2.2 Tillgängliga möten	68
5.2.3 Naturliga och gröna värden	71
5.2.4 Den fria leken	73
5.3 Aspekter för efterlevnad	76
5.3.1 Skötsel och underhåll	76
5.3.2 Användning och anspråkstagande	77
5.4 Sammanställning av kunskapsunderlag	80
 6. NORRKÖPINGS KOMMUN	 84
6.1 Övergripande stadsplanering	84
6.1.1 Styrning och organisation	84
6.1.2 Granskning av kommunens arbete med barns rättigheter	89
6.1.3 Samordning och stödinsatser	90
6.1.4 Behovsbedömning	92
6.1.5 Summerande reflektioner	94
6.2 Sandtorp	97
6.2.1 Inflytande och samverkan	99
6.2.2 Mot ett integrerat område	100
6.2.3 Ett område för möten och aktiviteter	103
6.2.4 Ett ekologiskt perspektiv	106
6.2.5 Summerande reflektioner	109
6.3 Nya Torget	111
6.3.1 Förändrad och begränsad framkomlighet	113
6.3.2 En plats för alla	117
6.3.3 Lek på anslutande lekmiljö	122
6.3.4 Ordnad och svåråtkomlig grönska	124
6.3.5 Summerande reflektioner	125

6.4 Tjänstemännens syn på barnperspektivet	128
6.4.1 Det indirekta barnperspektivet	128
6.4.2 Med lek i fokus	129
6.4.3 Utmaningar och möjligheter	131
6.4.4 Summerande reflektioner	134

7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER **136**

7.1 Hur förhåller sig barnkonventionens artiklar till kommunal stadsplaneringen?	136
7.2 Hur kommer barnperspektivet i uttryck i kommunal stadsplanering?	139
7.3 Hur kan en kommun arbeta mer barnrättsbaserat?	143
7.4 Studiens kunskapsbidrag	147

8. REFERENSER **149**

BILAGOR

1. INLEDNING

Den urbana miljön blir en allt vanligare uppväxtmiljö för barn. Majoriteten av världens barn beräknas att år 2050 bo i städer. Redan idag lever 85 procent av Sveriges barn i städer och prognosen visar på en fortsatt ökning (Åkerblom et al. 2019). Trots detta minskar barns plats i stadsrummet i takt med att städer växer och förtätas. En allt mer urbaniserad stad innebär visserligen högre ställda krav på tillgången av kvalitativa offentliga ytor och friytor¹ som är viktiga för såväl möten som lek och rekreation, samtidigt som det innebär en ökad konkurrens om användningen av stadens ytor (Boverket 2016:6-8; Troglio & Hell Lövgren 2017). Trots att det finns mycket forskning som lyfter vikten av att planera för barn innebär en långsiktig investering, har konkurrensen resulterat i att barns behov ställs mot andra intressen med kortsiktiga vinster och förbises ofta då barn saknar formell makt och inflytande (Ricci Saccotelli, Ivansson, Mijanovic, Hallgren & Nordström 2019; Troglio & Hell Lövgren 2017; Åkerblom et al. 2019). En allt tätare stad tycks även resultera i en växande rädsla för barns säkerhet på grund av trafikolyckor och brottslighet. Barns tillgång till stadsrummet har därav kommit att begränsas till specifika platser som vuxna har bestämt att de ska vistas på såsom lekplatser, skol- och fritidsgårdar, liksom små kontrollerade öar. Detta får stora konsekvenser för barns utveckling, hälsa och välmående men även för barns rätt till stadsrummet (Åkerblom et al. 2019; Cele 2015:233-235; Kylin & Bodelius 2015:8). Barn har ett behov av att utforska staden och det är i det offentliga rummet som de upplever stadens variation av det sociala och kulturella livet. Dessa utrymmen utgör en värdefull kontrast till de kontrollerade och reglerade platserna och verkar som observationsplatser för barn att se hur världen fungerar. Det lär barnen om samhället de lever i och möjliggör för dem att möta andra som såväl liknar som skiljer sig från dem själva (Faskunger 2007:9; Freeman & Tanter 2011:15,97). Det offentliga rummet förbises dock ofta men utgör en viktig aspekt av barns vardagliga upplevelse av staden (Bishop & Corkey 2017:3).

Trots att FN:s barnkonvention, vars syfte är att stärka barns rättigheter, har varit en aktuell fråga sedan den ratificerades² 1990 i Sverige beskrivs det vara en ständig ekonomisk förhandling att integrera barns behov i planeringen (ArkDes 2019). Trots att många kommuner lyfter vikten av att planera för och med barn, saknas det underlag för att kunna göra bedömningar utifrån barns behov. Det resulterar i en fortsatt risk för att platser som är viktiga för barn byggs bort (Troglio & Hell Lövgren 2017). Det skulle kunna grunda sig i att det saknas en konkret och pre-

1 Obebyggda markområden som är avsedda för lek och utevistelse i anslutning till bebyggelse (Svenska Akademiens ordböcker 2009).

2 *Ratificering* innebär att staten förpliktar sig att följa en internationell överenskommelse (DS 2019:23, s.10; SOU 2016:19, s.284).

ciserad innebörd gällande barnkonventionen i stadsplaneringen (Nordström & Andersson Teleman 2019). Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen gällande som svensk lag (SFS 2018:1197) och genom inkorporering ges barnkonventionen samma rättsliga status som övrig nationell lagstiftning och kommer kunna prövas i domstol (Prop. 2017/18:186, s.1). Det skapar möjligheter samtidigt som det ställer allt högre krav och ansvar, särskilt på kommunerna. Trots att regeringen och riksdagen har det yttersta ansvaret, har kommunerna genom decentraliseringen och planmonopolet det främsta ansvaret att införliva barns rättigheter i bestämmandet över hur våra städer byggs och utvecklas (SOU 2016:19, s.123; Länsstyrelsen Västra Götalands län 2009:6-7). Enligt Åkerblom (i Hulth 2019) råder det idag en stor osäkerhet gällande att arbeta ingående med barns rättigheter. Att konventionen har blivit lag innebär inte att den per automatik får bättre genomslagskraft (Åkerblom et al. 2019). Utmaningen ligger vid implementeringen av barnkonventionen, hur den kan tydliggöras för att verka som bedömningsunderlag för kommunerna gällande att planera för barns behov och på så vis stärka barns rätt till stadsrummet.

1.1 SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR

Studien riktar uppmärksamhet mot barnkonventionen, hur den kan översättas och bli ett verktyg i kommunal stadsplanering för att stärka barns rätt till stadsrummet. Studien syftar i relation till detta undersöka den praktiska tillämpningen av barnkonventionen och hur barns behov beaktas i kommunal stadsplanering. Studien ämnar bidra med ny förståelse och medvetenhet vilket i förlängningen kan bidra till bättre tillämpning av barnkonventionen i planeringen och utformningen av stadsrummet.

- 1 Hur förhåller sig barnkonventionens artiklar till kommunal stadsplanering?
 - Vilka aspekter är centrala för att hänsyn tas till barns rättigheter i stadsplaneringen?
- 2 Hur kommer barnperspektivet i uttryck i kommunal stadsplanering?
- 3 Hur kan en kommun arbeta mer barnrättsbaserat?
 - Vilka utvecklingsåtgärder går att utläsa?

1.2 MÅL

Målet med studien är att sammanställa ett underlag som kan användas vid undersökning och reflektion, samt som inspiration och vägledning vid tillämpning av barnkonventionen i praktiken.

1.3 FÖRTYDLIGANDE OCH BEGREPP

BARNPERSPEKTIV

Studien ämnar behandla stadsplanering utifrån ett *barnperspektiv*, dock har inte barn själva fått vara med och yttra sig. Även om det är viktigt att återge *barns egna perspektiv* och något som hade kunnat bidra med värdefull information, har studiens begränsade omfattning inneburit att ett sådant val har varit nödvändigt. Fokus har därav lagts på hur barnperspektivet beaktas och uttrycks i kommunal stadsplanering, och för det behövs inte nödvändigtvis information från barnen själva.

BARNRÄTTSBASERAT ARBETE

För en framgångsrik implementering av barnkonventionen är det viktigt att arbeta *barnrättsbaserat*, vilket i denna studie innefattar att utifrån att se barn som rättighetsbärare, systematiskt arbeta i linje med barnkonventionens artiklar. Redogörelse för hur man har tänkt och gått tillväga utgör en central del (Fagerstrand 9,16-17,23; Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:9).

BARN OCH UNGA

Med utgångspunkt från barnkonventionens första artikel (SFS 2018:1197) avses *barn* i studien till individer under 18 år. Begreppet barn brukar dock tolkas på en mängd olika sätt. För att tydliggöra att barnkonventionen inte enbart avser småbarn skrivs *barn och unga* ut där förtydligande behövs och trycka på skillnader mellan olika åldrar (Lundin Karphammar 2019:28).

STADSPLANERING OCH PLANERINGSKONTEXT

Studien fokuserar främst på *den svenska planeringskontexten* men eftersom barnkonventionen utgår ifrån ett internationellt perspektiv, har internationella dokument och forskning även behandlats. Dock i den mån det ansetts nödvändigt och applicerbart i svensk planeringskontext. Ett förtydligande kring begreppet *stadsplanering* är även behövligt då begreppet är mångtydigt och komplext. I benämningen *fysisk planering* handlar stadsplanering i stora drag om hur mark- och vattenområden ska användas men begreppet kan även innefatta en helhetsplanering som ofta innefattar både planeringsprocessen och resultatet av planeringen (Koglin, Holmberg & Winslott Hiselius 2014:3). I studien syftar begreppet i likhet med det sistnämnda på hela planeringsprocessen samt resultatet av planeringen. Detta med undantag för byggnation som ligger utanför författarnas discipliner. Fokus har därför legat på planering, utformning och förvaltning på lokal nivå som i studien benämns *stadsplaneringsprocessen*.

ÖVERGRIPANDE PLANERING innefattar den kommunala verksamhetens vägledande inriktning och uppbyggnad där visioner, mål och resursfördelning samt strategiska planer utgör viktiga delar för den fortsatta planeringen. Översiktsplanen utgör en strategisk plan som avser att peka ut huvudinriktningen för stadens långsiktiga ut-

veckling och nyttjande av mark- och vattenområden. Översiktsplanen är obligatorisk men inte rättsligt bindande, dock utgör den en viktig pusselbit och vägledare för att ge tillräckligt med stöd för den fortsatta planeringen (Mattsson & Hagerman 2020:42; Boverket 2002:145).

DETALJPLANERING innefattar en reglering av ett avgränsat område av översiktsplanen i form av en detaljplan som tydliggör markens användning gällande allmän platsmark, kvartersmark samt vattenområden. Detaljplanen är rättsligt bindande och består av ett antal handlingar som plankarta med planbestämmelser, planbeskrivning, illustrationskarta och samrådsredogörelse (Mattsson & Hagerman 2020:57-59,86-89).

DETALJUTFORMNING avser det skede i planeringsprocessen där avgränsade områden projekteras och utformas på detaljnivå, allt från gatuutformning till val av vegetation och möblemang. Det leder till färdiga byggritningar och beskrivningar (Svensk Byggtjänst (u.å.)).

FÖRVALTNING syftar till skedet efter genomförande och avser omhändertagandet av den byggda miljön för att möjliggöra användning av dess brukare. Det innefattar skötsel, underhåll och drift av stadens mark- och vattenområden i linje med det som har planerats och projekterats (Svensk Byggtjänst (u.å.); Boverket 2000:117).

OFFENTLIGA RUM OCH FRIYTOR

För ett långsiktigt barnrättsbaserat arbete där barn ges rätt till hela stadsrummet i linje med studiens problemformulering och syfte, ses det som nödvändigt att expandera bortom dedikerade platser. Dessa är nyckelplatser för barn och utgör en central del av deras vardag, dock representerar de en begränsad bild av det behov till utomhusvistelse som barn har. Deras behov av lek och rörelse behöver ske genom att utforska, upptäcka samt vara en del av det offentliga rummet, som de dessutom har rätt till enligt barnkonventionen (Faskunger 2007:9; Bishop & Corkey 2017:3). De offentliga stadsrummen hamnar därmed i fokus som i studien avgränsas och likställs med den första och andra definitionen för begreppet *offentlig plats* som i ordningslagen 1 kap 2 § avser ”allmänna vägar, gator, vägar, torg, parker och andra platser som i detaljplan redovisas som allmän plats och som har upplåtits för sitt ändamål” (SFS 1993:1617). Det inbegriper i denna studie offentliga utemiljöer och *friytor* som i studien avser obebyggda markområden avsedda för lek och utevistelse i anslutning till bebyggelse och som är tillgängliga för allmänheten såsom naturområden, parker och torg.

1.4 LÄSANVISNING

I denna del redovisas kort för varje kapitel, dess innehåll och syfte med avsikt att få en uppfattning om arbetets övergripande struktur och disposition.

1. INLEDNING Det inledande kapitlet syftar till att ge läsaren en introduktion till ämnet och problemområdet. Kapitlet redogör för studiens syfte, forskningsfrågor och mål, följt av förtydliganden och begreppsförklaring samt hur arbetet har fördelats mellan författarna.

2. BARNS PLATS I STADEN I det andra kapitlet fördjupas studiens problemformulering och syfte utifrån redogörelse för hur barn beaktas i planeringen, såväl historiskt som idag. Kapitlet redogör även för vikten av att planera för barn och hur en barnvänlig planering kan gynna framtidens hållbara städer. Sammanfattningsvis beskrivs den kunskapslucka som finns och vilka potentiella kopplingar som behövs för att stärka barns rätt till stadsrummet.

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER Det tredje kapitlet redogör för studiens övergripande förhållningssätt innehållande centrala begrepp och perspektiv utifrån litteratur behandlade *rätten till staden* och *barnperspektivet* i relation till barns rätt till staden. Det utgör studiens teoretiska ramverk som ligger till grund för organiseringen av kunskapsunderlaget i kapitel fem.

4. METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT I det fjärde kapitlet beskrivs studiens övergripande arbetsprocess och tillvägagångssätt. Det redogörs bland annat för val av artiklar, fallstudieområde och metoder samt hermeneutiken och hur dess tolkningslära har använts för att bearbeta och analysera det empiriska materialet. Kapitlet avslutas med en metodologisk diskussion.

5. BARNKONVENTIONEN FRÅN TEORI TILL PRAKTIK I det femte kapitlet presenteras studiens kunskapsunderlag som syftar till att överbrygga teori med praktik genom att utifrån teoretiska utgångspunkter konkretisera ett barnrättsbaserat arbete i en stadsplaneringskontext.

6. NORRKÖPINGS KOMMUN I det sjätte kapitlet presenteras och analyseras fallstudiens resultat baserat på kunskapsunderlaget från föregående kapitel. Detta inbegriper en kartläggning av Norrköpings kommun och hur barnkonventionen tillämpas i dagsläget, såväl övergripande som utifrån två utvalda projekt. Kapitlet redogör och analyserar även tjänstemännens syn gällande barnperspektivet.

7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER I studiens avslutande kapitel redogörs för och diskuteras de slutsatser studien har generat genom att besvara studiens forskningsfrågor och reflektera över studiens kunskapsbidrag.

1.5 ARBETSFÖRDELNING

Med syfte att komplettera varandra har större delen av arbetet producerats fram gemensamt där författarna tillsammans utformat och diskuterat dess struktur och innehåll. Arbetet varvas med kunskaper om stadsplaneringsprocessens olika skeden och kunskaper grundade i social hållbarhet och miljöpsykologi. Författarnas bakgrund inom fysisk planering respektive landskapsarkitektur har genererat olika ansvarsområden. Hanna med fokus på övergripande stadsplanering och detaljplanering och Sofie med fokus på detaljutformning och förvaltning. För att möjliggöra detta har vissa delar av arbetet efter gemensam diskussion delats upp och på varsitt håll inneha huvudansvar (*se tabell*) men som sedan kompletterats och bearbetats av den andra författaren.

Författarna har arbetat i ett gemensamt textdokument online för att underlätta distanskommunikation med regelbundna zoom-möten men även fysiska möten vid behov. Inläsning av litteratur och dokument har fördelats upp utifrån förkunskaper och ansvarsområde. Metoden semistrukturerad intervju har genomförts gemensamt, detta för att saker uppfattas och registreras olika. På så vis har författarna kunnat reflektera utifrån olika perspektiv, vilket upplevts värdefullt. Intervjuerna transkriberades sedan av Hanna. Observationerna ansvarade Sofie för.

RUBRIK	SOFIE	HANNA
3.1.2 Positive interactive cycle	X	
3.2 Barnperspektivet		X
5.1 De organisatoriska aspekterna		X
5.2 De fysiska aspekterna	X	X
5.2.1 Säker och aktiv transport		X
5.2.2 Tillgängliga möten		X
5.2.3 Naturliga och gröna värden	X	
5.2.4 Den fria leken	X	
5.3 Aspekter för efterlevnad	X	
6.1 Övergripande stadsplanering		X
6.3 Nya Torget	X	

2. BARNS PLATS I STADEN

I detta bakgrundskapitel redogörs för den plats som barn har idag och kommit att få i samhället de senaste två seklerna. Kapitlet är uppbyggt likt en historisk tillbakablick där viktiga brytpunkter redogörs utifrån ett planeringsperspektiv och ämnar placera studiens syfte och problemformulering i ett större sammanhang.

2.1 DEN URBANA BARNDOMEN VÄXER FRAM

Synen på barn, barndom och barns plats i stadsrummet hänger starkt ihop med den svenska samhälls- och planeringsutvecklingen som grundar sig i internationella åtaganden. I den förindustriella staden med sina rutnätskvarter och trångbodda innerstadskvarter byggda för och av vuxna, betraktades inte barn som någon separat samhällsgrupp. ”De var, på gott och ont, inlemmade i familjens vardag och försörjning. Barnen rörde sig därför, i stort sett, i samma miljöer som de vuxna” (Kylin & Bodelius 2015:31). I takt med industrialiseringens start i mitten av 1800-talet som innefattade en stor befolkningsförflyttning från det rurala till det urbana, kom synen på barn att förändras. Barnen började allt mer exkluderas som arbetskraft och rörde sig mer fritt i staden (Boverket, Form/Design Center & Movium 2019:8; Kylin & Bodelius 2015:31). Vid 1800-talets slut kom planeringen att rikta in sig på platser och utrymmen som barn var i behov av (de Laval 2015:14). Särskilda platser i den offentliga utemiljön iordningsställdes såsom exempelvis bollplaner, skridskodammar, men även i form av lekplatser utrustade med gungor och sandlådor. Dessa platser, framförallt lekplatsen, placerades ofta i parkernas ena ända och avskärmades med planteringar. Det främst med anledning av att skydda parken från barnens spring och stöj, men också för att upprätthålla kontrollen över barnen och parken (Boverket, Form/Design Center & Movium 2019:8; Kärrholm 2004:232-233). Behovet av särskilda platser för barns lek var tydlig:

Det är lönlöst att iordningställa en park, om inte barnens behov av lekplatser först tillgodosetts. Barnens lekbehov tar ut sin rätt. Om de sakna livsrum sprida de sig likt Egyptens gräshoppor och tar över de mer känsliga anläggningarna och skada dem. (Blom 1948:536)

Lekplatserna i sig behövde inte vara omgärdad av murar eller stängsel för att upplevas som avgränsade rum utan ingav i sig signaler till föräldrar om att det där barn ska vara när de är ute och leker. Det resulterade i att lekplatsen som rumslighet stabiliserades och beteendemönster etablerades. Genom att en viss plats tillskrevs en förväntad användning och dess utformning anpassades efter det, sökte planerarna att kontrollera användningen (Kärrholm 2004:72-73). Det ingav därmed argument för föräldrar och andra vuxna att förbjuda lek på andra platser. I takt med den ökade bilismen under 1920-talet, vilket blev så omfattande att det gjorde staden till

en farlig plats att vistas och röra sig fritt i, kom lekplatsen att bli ett viktigt element. Lekplatsen fick därför stark spridning under 1900-talets första halva med syfte att skapa ordning och kontroll samt skydda barnen från de farliga gatorna (Boverket 2000:54; Rasmusson 2003a:250-251).

Under 60- och 70-talen började staten intressera sig alltmer för stadens utomhusmiljöer och hur de kunde bli mer utvecklande för barn. Flertalet utredningar påvisade att det var omöjligt att kontrollera eller inhägna barns lek helt och hållet (Boverket 2000:54). Barn sökte sig utanför lekplatsen och tog leken med sig (Nilsson 2002:10-11). Riktlinjer togs därför fram innehållande dimensionering och utformning av barns utelek. De innefattade både kvalitativa och kvantitativa rekommendationer på såväl detaljerad som övergripande nivå och verkade som grund för kommunal stadsplanering. I och med det fick de kommunala och statliga myndigheterna kontroll över hela planeringsprocessen och säkerställandet av goda utomhusmiljöer för barn (Kylin & Bodelius 2015:12-13). År 1971 startade även *Lekmiljörådet* som 1980 ersattes av *Barnmiljörådet* med fokus på att skapa bättre miljöer för barn, speciellt lekmiljöer. Tanken var att miljöerna skulle vara intressanta och utvecklande samtidigt som tillräckligt säkra för att inte exponera barnen för några risker. Leken och säkerheten skulle ses som en helhet (SOU 2003:19, s.48-49). Utredningarna under mitten av 1970-talet identifierade även ett antal problemområden som var aktuella beträffande barn och deras uppväxtvillkor. I barnmiljöutredningen *Barnen och den fysiska miljön* (SOU 1975:36, s.25-27) synliggjordes det att barn lever avskilda från viktiga verksamhetsområden och miljötyper samt från andra samhällsgrupper. Det konstaterades även att barn lever i miljöer som de varken har rätt till eller möjlighet att påverka.

2.2 FRÅN BARNS PLATSER TILL BARNS RÄTTIGHETER

Utredningarna med start under 60- och 70-talen genererade insikter som kom att utgöra de statliga normerna och bestämmelserna för planeringen och utformningen av våra samhällen. Detta kom dock att förändras i takt med *Plan- och bygglagens* (PBL) införande 1987 där ett stärkt planmonopol gjorde att ansvaret för stadsplaneringen hamnade hos de enskilda kommunerna (Nordström & Andersson Teleman 2019). Kommunerna fick nu ansvar för utemiljöns kvalitet och standard, och utifrån generella formuleringar och rekommendationer fungerade PBL som ett ramverk för vilken kommuner gjorde sina egna tolkningar (Kylin & Bodelius 2015:13; Ricci Saccotelli et al. 2019). Under 80-talet kom även forskares och arkitekters fokus att skifta från barns villkor i den fysiska miljön till att värna om barns egna perspektiv och möjligheter att delta i planeringsprocesser. Diskursen kring det kompetenta barnet blev allt vanligare och tanken om barnet som en aktör utvecklades och stärktes i samband med att FN:s generalförsamling den 20 november 1989 antog en konvention om barnets rättigheter. Framtagandet av konventionen, som kommit att gå under namnet *barnkonventionen*, hade vid den tidpunkten pågått i

drygt tio år (Boverket 2000:56; SOU 2016:19, s.87). Utifrån en tilltagande insikt i att den enskildes mänskliga rättigheter utgör ett gemensamt ansvar och att barn är i särskilt behov av ett starkare skydd, har barnkonventionen kommit att utgöra en av FN:s nio centrala konventioner för att stärka skyddet av de mänskliga rättigheterna (Ds 2019:23, s.8-11). Barnkonventionen har hittills ratificerats av 196 stater, där Sverige 1990 var en av de första (SOU 2016:19, s.89,115). I och med barnkonventionens intåg på 90-talet fanns det en juridiskt bindande överenskommelse där barn sågs som kompetenta, handlingskraftiga individer med en stark livskraft och vilja att utvecklas. Fokus kom därmed att läggas på barns rättigheter i samhället (SOU 2016:19, s.87; de Laval 2015:17; Boverket 2000:56).

Barnmiljörådet kom i och med barnkonventionen att ersättas av *Barnombudsmannen* (BO), som regeringen tillsatte 1993 (SOU 2003:19, s.49). Barnombudsmannen är en myndighet vars uppgift är att företräda barns rättigheter och verka för barnkonventionens efterlevnad (Lundin Karphammar 2019:22). BO har exempelvis som uppgift att översätta framtaget material av *FN:s barnrättskommitté*, som består av tio sakkunniga. Samtliga utvalda för att granska och stödja ett barnrättsbaserat arbete (Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:22).

BARNKONVENTIONEN I KORTHET

Barnkonventionen omfattar en samling av 54 artiklar, till för att stärka barns rättigheter och består av tre delar. Den första delen behandlar de rättigheter som barn har enligt konventionen och består av 41 så kallade *sakartiklar*, varav fyra utgör *grundprinciper* (artiklarna 2, 3, 6 och 12). Dessa ska fungera som verktyg för tolkning och vägledning av de övriga artiklarna men har även en egen innebörd. Andra delen utgör föreskrifter om konventionens genomförande som bland annat innefattar barnrättskommitténs uppdrag och staternas rapportering till kommittén. I del tre redogörs för slutbestämmelserna och tar bland annat upp bestämmelser kring ratificering och ikraftträdande av konventionen (SOU 2016:19, s.90; Ds 2019:23, s.53).

Barnkonventionen är utifrån sin karaktär odelbar, där samtliga artiklar ska läsas som en helhet. Artikel 3 utgör, förutom att vara en av grundprinciperna, en *portalbestämmelse*. Det innefattar att den ska vara vägledande och till hjälp att klargöra innebörden av konventionens övriga artiklar. Den syftar även att granska lagar och policy som konventionen inte själv innefattar samt verka medlande vid eventuella konflikter som kan uppkomma mellan de olika rättigheterna (Ds 2019:23, s.52; SOU 2016:19, s.89; SOU 1997:116, s.69).

I den nya lagen är det endast artiklarna 1-42 som har blivit lagstadgade och eftersom konventionen saknar svensk originaltext är de dess originaltexter skrivna på arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska som är gällande som svensk lag (SFS 2018:1197; Ds 2019:23, s.33-34).

Anledningen att lagstadga barnkonventionen var huvudsakligen att den hittills enbart uppfattats som ett av flertalet policy- eller värdegrundsdokument och inte fått tillräcklig genomslag. I propositionen för *Inkorporering av FN:s konvention om barns rättigheter* (2017/18:186, s.68) framförs det att de svenska myndigheterna inte fått tillräckligt med stöd för att tolka konventionens rättigheter i enlighet med den enskilda verksamheten.

Artikel 2

Barns lika värde och behandling

Artikel 3

Barns bästa ska alltid gå först

Artikel 6

Barns rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 12

Barns rätt att bilda & uttrycka åsikter

2.3 BARNVÄNLIGA STÄDER

Barnkonventionen har kommit att markera ett paradigmskifte som fått stor internationell spridning och bidragit till att ett större helhetsgrepp tagits kring barns rätt till staden. Den snabba urbaniseringen påverkade barns uppväxtmiljöer och utveckling allt mer negativt, vilket medförde att tankar om barnvänliga städer växte fram. UNICEF som fram till 90-talet arbetat med barn i nöd främst på landsbygden, kom i samband detta och barnkonventionens intåg att utveckla nya tankar gällande konceptet *child-friendly cities*, översatt barnvänliga städer (Chawla & van Vliet 2017:535-536; Björklid & Nordström 2012:44). Konceptet syftar till att skapa bättre städer och miljöer för och med barn, detta med grund i erkännandet om att städer är hem för en större del av världens barn och tillhandhåller ett alternativ till hur städer skapas och byggs av och för vuxna. Städer ska spegla barns rättigheter när det gäller att säkerställa bland annat hälsosamma, inkluderande, lärorika och stimulerande miljöer (Riggio 2002:45-47).

I samband med FN:s konferens om boende och bebyggelsefrågor, *HABITAT II*, i Istanbul 1996 kom *Child-Friendly Cities Initiative* (CFCI) att etableras. Konceptet kring barnvänliga städer kom i och med initiativet att utvecklas för att se till att lokala myndigheter, i takt med den växande trenden kring statlig decentralisering, verkar och fattar beslut i enlighet med barns rättigheter (Chawla & van Vliet 2017:535-536; Riggio 2002:45,47). CFCI syftar till att fungera likt ett ramverk för lokal stadsutveckling utifrån barnkonventionens artiklar och agerar idag internationell plattform för olika initiativ världen över. Det bygger inte på någon standardmodell, utan utgör enbart ett ramverk som stöd till städer runtom i världen. Det är sedan upp till varje lokal myndighet att realisera och översätta de åtaganden som har gjorts på nationell nivå till handling på stadsnivå rörande alla aspekter kring styrning, tjänster och miljö. I och med det utgör kommuner nyckelkomponenter gällande barnkonventionens implementering på lokalnivå (Brown et al. 2019:4; Riggio 2002:45,47-49).

Inför konferensen 1996 uppfördes ett dokument vilket till en början hade kopplingar till barns fysiska platser, såsom hemmet och det offentliga rummet. Barnvänliga städer har genom initiativet blivit mer av ett organisatoriskt koncept och saknar idag koppling till den fysiska miljön och de platser som utgör en naturlig del av barns vardagliga liv. Ramverket som CFCI bygger på utgår ifrån nio byggstenar som utgör basen för etablering av en barnvänlig planering. Följande byggstenar, översatta till svenska, är beroende av varandra och skapar tillsammans möjlighet att nå en styrningsstruktur som är lyhörd för barns rättigheter på ett mer organisatoriskt och övergripande plan (Chawla & van Vliet 2017:536-537; Riggio 2002:50-53):

- Främja barns inflytande i formella beslutsprocesser
- Upprätta barnvänliga juridiska ramverk
- Införa strategier som erkänner barns rättigheter
- Uppföra budget för barn
- Upprätta en enhet eller samordningsmekanik för barns rättigheter
- Utföra barnkonsekvensanalyser
- Samla data och rapportera regelbundet om stadens barn
- Medvetengöra barns rättigheter bland såväl barn som vuxna
- Installera lokala koordinatörer eller ombudsmän för barns rättigheter

2.3.1 DEN HÅLLBARA STADEN

Tankarna om barnvänliga städer kan även ses utmana stadsutvecklingen från ett miljöperspektiv och har blivit starkt sammankopplat med tankar om hållbar utveckling och strävan efter hållbara, gröna städer (Björklid & Nordström 2012:44; Freeman & Tanter 2011:12). Det går i linje med globala och nationella hållbarhetsmål och uppdrag. 2015 antog FN 17 globala hållbarhetsmål under det gemensamma namnet *Agenda 2030*. Särskilt lyfts hållbarhetsmål 11, *Hållbara städer och samhällen*, som syftar till att städer och bosättningar ska vara inkluderade, säkra, motståndskraftiga och hållbara (Regeringskansliet 2017). Agenda 2030 är tillsammans med barnkonventionen två dokument upprättade av FN som strävar mot samma mål gällande skapandet av hållbara samhällen för alla. De kan ses som varandras förutsättningar och presenterar en uppfattning som tar utgångspunkt i att om barn mår bra och får vara delaktiga i stadens utformning, kommer de i sin tur bry sig alltmer om sin närmiljö och omvärld (Lindgren 1999:138).

Children are not only the inheritors of the planet. They also actively shape it in the present. Children and young people should be recognized as critical partners for sustainable change. Experience has shown that young people who have the education, skills and opportunities to participate and innovate become effective advocates, problem-solvers and agents for positive change. (UNICEF 2013:7)

I likhet med citatet ovan menar Freeman och Tanter (2011:xiii,245-246) att planera för barn varken behöver kollidera eller underordnas gällande andras intressen. Städer som möter barns behov kommer forma barn till att bli medskapare för mer resilienta och hälsosamma städer, vilket gynnar resten av stadens invånare.

På nationell nivå är det främst PBL, miljöbalken och arkitekturpolitiska målet *Gestaltad livsmiljö* som utgör förutsättningarna gällande strävan efter en hållbar stadsutveckling med hänsyn till barn. I PBL:s portalparagraf (SFS 2010:900) anges fokus på att främja en god och långsiktig hållbar livsmiljö för människor i dagens samhälle och kommande generationer. Med liknande lydelse verkar miljöbalken enligt 1 kap. 1 § (SFS 1998:808) och utifrån detta perspektiv blir barn centrala. Då vi påverkar och påverkas av vår uppväxtmiljö och miljöer vi vistas i antogs det 2018 en ny politik för arkitektur, form och design vars syfte att ”bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön” (Prop. 2017/18:110, s.1). Att barnperspektivet behöver föras in tydligare i samhällsplaneringen och att barn bör vara delaktiga i utformningen av sin livsmiljö är något som lyfts fram som viktigt (SOU 2015:88, s.80,127).

På uppdrag av regeringen inrättades i samma veva ett råd för hållbara städer som utgör ett samarbete mellan elva statliga myndigheter samt Länsstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), med syfte att tillgodose kommunerna med kunskap och verktyg, stärka kommunernas förmåga och kraft samt vilja och engagemang för att utveckla levande och hållbara städer och samhällen i linje med hållbarhetsmål 11 (Rådet för hållbara städer 2020:10-11). Rådet arbetar bland annat med ett uppdrag om barnkonventionens förbättrade omsättning i den fysiska samhällsplaneringen och stadsutvecklingen i och med dess lagstadgande. I ett första steg innefattar det att kartlägga och analysera den praktiska tillämpningen av barnkonventionen i utvalda kommuner och länsstyrelser. Det omfattar bland annat att skicka ut enkäter, genomföra intervjuer, studiebesök samt kunskapsutbyte med Norge där barnkonventionen har varit lag sedan 2003. Boverket är ansvarig myndighet för uppdraget som genomförs i samråd med Barnombudsmannen, Trafikverket, Folkhälsomyndigheten, Naturvårdsverket och SKR (ibid. 2020:42-43).

2.4 VAR STÅR VI IDAG?

De senaste decenniernas urbanisering tillsammans med ett utvecklande säkerhets- och kontrolltänkande kring barns utemiljöer i form av stärkta säkerhetskrav och oro över olyckor och faror, har resulterat i att stadsplanerare många gånger fokuserar på att garantera säkra barnspecifika miljöer såsom skolgårdar och lekplatser (Björk 2019; Kylin & Bodelius 2015:8; Åkerblom et al. 2019). Historiken visar att det finns en traditionell planeringuppfattning om att barns miljöbehov tillgodoses genom dessa miljöer (Bishop & Corkey 2017:3). De är oftast avskilda från den övriga urbana utemiljön och har kommit att uppstå likt kontrollerade öar, utspridda runt om i staden dit barn ofta måste ta sig med hjälp av vuxna (Agervid-Carstensen 2001:120; Zeiher 2002:66-67). Dessa för barn tillskrivna platser är viktiga och ett sätt att hävda deras rätt till staden, dock begränsar det samtidigt barns livsrum på ett sätt som i stor utsträckning fysiskt utesluter dem från samhället (Kylin & Bodelius 2015:6,9).

Runt dessa öar finns platser, såsom torg, gator och parker, för vuxnas användning och behov som ofta är otillgängliga, farliga eller inte anpassande efter barns behov (Agervid-Carstensen 2001:120-122; Zeiher 2002:66; Lenninger 2008:5). Barn får genom denna struktur svårt att utforska sin närmiljö och omvärld på egen hand. Närmiljön kan ses som den plats i staden där barn möter världen utanför hemmets väggar, det är där de gör sina första oberoende föreställningar och blir en del av ett större offentligt liv (Freeman & Tanter 2011:77). I den hållbara, barnvänliga staden möjliggörs det för barn att röra sig och ta del av hela den offentliga utemiljön (Kylin & Bodelius 2015:8). Mellanrummen mellan barnöarna och utformningen av dem är av vikt för de hållbara aspekterna såsom ekonomi, miljö och integration (Agervid-Carstensen 2001:122; UN-Habitat 2017:10). Kvaliteten gällande stadsrummet, graden av rörelsefrihet och upptäckarlust är något som påverkar barns utveckling och hälsa (Björklid & Nordström 2012:44; Kyttä 2006:144). Därför är det viktigt att förse barn med uppväxtmiljöer som ger dem plats i staden och i samhället i stort då dessa miljöer utgör deras utvecklingsmiljöer (de Laval 2015:13-14). Detta ställer krav på att hela stadsrummet ska fungera väl för barn (Kylin & Bodelius 2015:8).

1900-talet har visat på stor uppmärksamhet kring barns villkor, speciellt utifrån politiskt intresse och forskning (Rasmusson 2003a:250). Trots det har barns plats i staden minskat drastiskt. Till stor del är de problemområden som identifierades av barnmiljöutredningen 1975 aktuella än idag. Barn lever många gånger avskilda från det övriga samhället och från andra ålderskategorier och vistas allt för ofta med enbart jämnåriga till följd av barnöarna som många gånger är åldersbaserade (Zeiher 2002:66). Barn vistas och lever även fortfarande i miljöer som de saknar rätt till och möjlighet att påverka. Enligt Kylin och Bodelius (2015:8) ges det alldeles för få tillfällen för barn att synas och formellt vara med och påverka utformningen av stadsrummet. Det är inte heller ovanligt att ansvaret för exempelvis barns hälsa och utveckling läggs hos barnen själva och att de tvingas anpassa sig till miljön och de rådande förhållanden som de varken själva har valt eller kan styra över (Björklid & Nordström 2012:44).

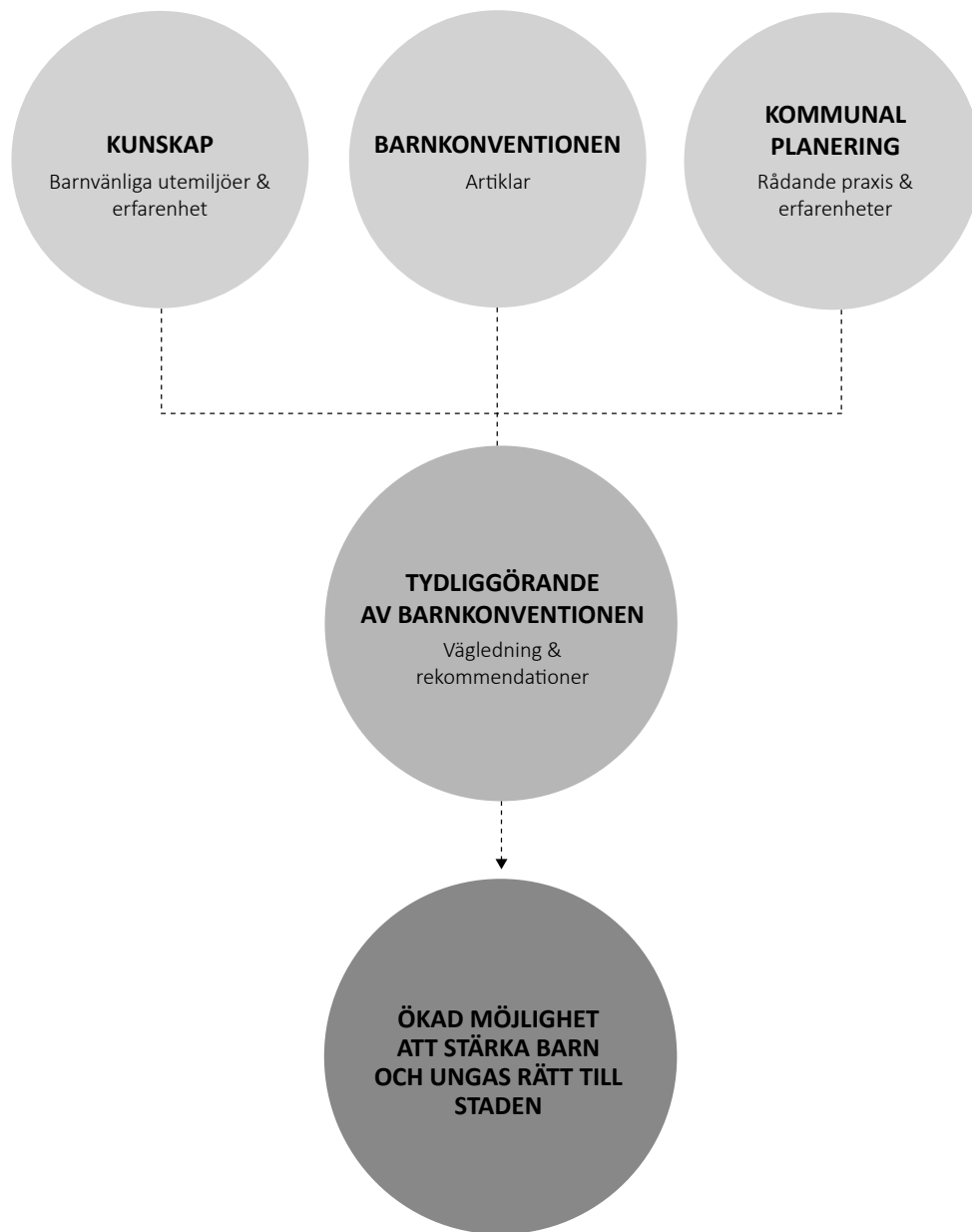
Sedan PBL infördes 1987 där regler och föreskrifter ersattes med allmänna rekommendationer samt att Barnmiljörådet avskaffades 1993, saknas det ett sammanhållet nationellt arbete och bevakning gällande barns utemiljöer. Barnombudsmannen har inte heller något uttalat ansvar specifikt för frågor som rör barns lek- och utemiljöer. Det har bidragit till att barns utemiljöer har försämrats och fått ta mindre plats i stadsplaneringen (SOU 2003:19 s.9,49-50; Ricci Saccotelli et al. 2019). Förankring till den fysiska miljön och utarbetade riktlinjer utifrån barnkonventionen verkar saknas på flera håll, såväl internationellt som nationellt. Trots en växande samling studier har barnrättsbaserade strategier och tillvägagångssätt haft en ytterst liten påverkan på dagens byggda miljö (Brown et al. 2019:4; Bishop & Corkey 2017:237,239).

Vi behöver damma av kunskapen om vad som gör städer och orter barnvänliga.
(Jansson 2016)

Precis som citatet ovan lyder finns det behov av att tillvarata befintlig kunskap. Sverige som ansågs vara ett föregångsland gällande att skapa barnvänliga utemiljöer, besitter mycket kunskap i ämnet (Jansson 2016). Den nu lagstadgade barnkonventionen har stor potential att ge juridiskt stöd åt den forskning och kunskap som finns. Genom tydliggörande av dess artiklar i förhållande till kunskapen och till rådande praxis kan det stärka kopplingen till den fysiska miljön. Det kan i sin tur leda till förbättrat hänsynstagande till barns rättigheter och på så vis stärka deras rätt till stadsrummet, såväl retoriskt som fysiskt.

Det tidigare nämnda regeringsuppdrag som ligger på Boverkets bord kan genom sin kartläggning komma att ge tydligare vägledning i hur Sveriges kommuner bättre kan implementera barnkonventionen i samhällsplaneringen och stadsutvecklingen, dock innefattar inte uppdraget att ta fram konkreta rekommendationer och åtgärder åt kommunerna³. Studien går i linje med detta uppdrag men med en förhoppning om att ta fram konkreta rekommendationer och åtgärder åt en kommun och fylla den kunskapslucka som finns gällande implementeringen av barnkonventionen för att på så vis stärka barns rättigheter i stadsplaneringen och barns plats i staden (*se figur 1*).

3 Projektledare, Boverket. Mejlkonversation. 16 mars, 2020.

Figur 1. Diagram som visar på potentiella kopplingar för hur kunskapsluckan kan fyllas.

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I detta kapitel förankras barns rättigheter till teorin *rätten till staden* som utgör studiens övergripande teoretiska utgångspunkt, som knyter an till studiens syfte om att stärka barns rätt till stadsrummet. Teorin bygger på ett kritiskt förhållningssätt rörande olika samhällsgrupper och platsen de tillåts få i stadsrummet. Genom kritisk reflektion över hur samhället ser ut, uppmärksammas den plats barn har och kan få i samhället genom att påvisa förändring. Teorin om rätten till staden måste även förstås mot bakgrund av det mångtydiga begreppet *barnperspektivet*. Tillsammans utgör de studiens teoretiska ramverk och tolkningsram.

3.1 RÄTTEN TILL STADEN

Diskurserna kring barns rättigheter i relation till barns plats i stadsrummet bör förstås i kontexten av teorin *the right to the city* som ursprungligen formulerades av Henri Lefebvre 1968 (Chawla & van Vliet 2017:535). Översatt rätten till staden, utgör ett begrepp som ofta används gällande urbana studier och bygger ursprungligen på den radikala tanken om att stadens invånare är dess rättmätige ägare och är de som ska hantera, förvalta och bedriva staden utan statens eller kapitalismens kontroll (Purcell 2014:141-142,149). Det finns ingen entydig definition kring innebörden av begreppet, utan flertalet tolkningar har tillkommit. David Harvey (2008) är en av många som utgår ifrån Lefebvres initiala tankar och menar att städer till stor del bebyggs utifrån privata aktörer och konsumtion. Det innebär att vissa samhällsgrupper som saknar auktoritär makt eller finansiellt kapital utesluts. Trots starkt fokus på att skapa städer för alla, är det svårt att frångå marknadsdrivna påtryckningar i stadsutvecklingen (Harvey 2008:38). För att motverka detta bör rätten till staden inte enbart förstås utifrån invånarnas enskilda rätt att tillgå stadsrummet, utan att *appropriera* det genom att skapa och forma det till sitt (ibid. 2008:23-24).

The right to the city is far more than the individual liberty to access urban resources: it is a right to change ourselves by changing the city. [...] The freedom to make and remake our cities and ourselves is, I want to argue, one of the most precious yet most neglected of our human rights. (Harvey 2008:23)

För Mark Purcell (2014) handlar det däremot inte enbart om att appropriera stadsrummet. För att ha rätt till staden är aktivt deltagande i formella beslutsprocesser minst lika viktigt. Appropriering och deltagande är nära sammankopplat och genom deltagande i formella processer tar invånarna kontroll över sin egen existens och gör staden till sin (Purcell 2014:149-150).

3.1.1 BARNNS RÄTT TILL STADEN

Även om rätten till staden som teori innefattar mer än enbart barns rättigheter, utgör barn en marginaliserad grupp i samhället som ofta utesluts och förbises i diskursen kring vem som har rätt till staden. Chawla och van Vliet (2017:533,535) bygger vidare på Purcells tankar och menar att barns rätt till staden handlar både om ett *formellt* och *informellt deltagande*. Det formella deltagandet handlar om att barn ska ges möjlighet att delta och ha inflytande på sin närmiljö och de beslut som fattas av vuxna. Informellt deltagande innebär att, på ett fritt och säkert sätt, möjliggöra för barn att ha tillgång till och upptäcka sin närmiljö. Det innefattar även möjligheten att kunna appropriera miljön efter eget bruk, möta andra och på så vis lära sig om sociala roller och koder (Chawla & van Vliet 2017:535; Björklid & Nordström 2012:46). Dessa aspekter av barns rätt till staden är även centrala i barnkonventionen och återfinns i form av artiklarna 12, 15 och 31. Artiklarna kan ses som kraftfulla redskap för att stärka barns rätt till staden. Likmätigt med artikel 12 ges barns rätt att uttrycka sina åsikter och bli hörda i alla frågor som rör dem och artiklarna 15 respektive 31 argumenterar tillsammans för barns rätt att möta andra och vara en del av det offentliga rummet. Utifrån detta resonemang möjliggörs det för barn att såväl självständigt som tillsammans med andra, utföra självstyrda aktiviteter och nå gemensamma mål (Whitzman, Worthington & Mizrachi 2010:477; Kimiagar & Hart 2017:499).

Detta anknyter till konceptet barnvänliga städer som bygger på förnyat och växande intresse för teorin om rätten till staden (Flanders Cushing & van Vliet 2017:320). Dock behandlar konceptet enbart rätten till staden på ett mer övergripande plan där det formella deltagandet står i fokus. Organisatoriska ramverk och handlingsplaner, likt det som presenterades i förgående kapitel, är exempel på ett sådant fokus. Gillespie (2013:76) menar att det tar bort fokus från det informella deltagandet som är lika viktigt och när termen delaktighet används i diskussioner kring barns rättigheter avser det vanligtvis enbart det formella deltagandet enligt artikel 12.

The true test of children's inclusion and the development of adult capacities to genuinely engage with children may rest more on children's [re]integration into the informal aspects of public space rather than their formal participation in planning processes. (Gillespie 2013:76)

För att barns deltagande i stadsplaneringen ska tas på allvar och bli en nyckelfråga i diskursen kring vem som har rätt till staden, behöver innebörden kring konceptet barnvänliga städer breddas och inkludera båda aspekterna av barns rätt till staden (Gillespie 2013:76; Chawla & van Vliet 2017:541). För att uppnå barnvänliga städer krävs det därför att på olika nivåer av stadsplaneringen beakta och inkludera barn. Dels genom organisatoriska ramverk som skapar möjligheter för barns formella deltagande i lokal styrning och beslutsfattande på ett övergripande plan. Dels

genom att säkerställa ett nätverk av säkra och tillgängliga allmänna utrymmen som stödjer barns möjlighet att på egen hand utforska, interagera med och skapa känslomässiga band. Ett förverkligande av barns rättigheter i planeringen kräver att dessa nivåer länkas samman (Chatterjee 2005:18; Chawla & van Vliet 2017:541-547).

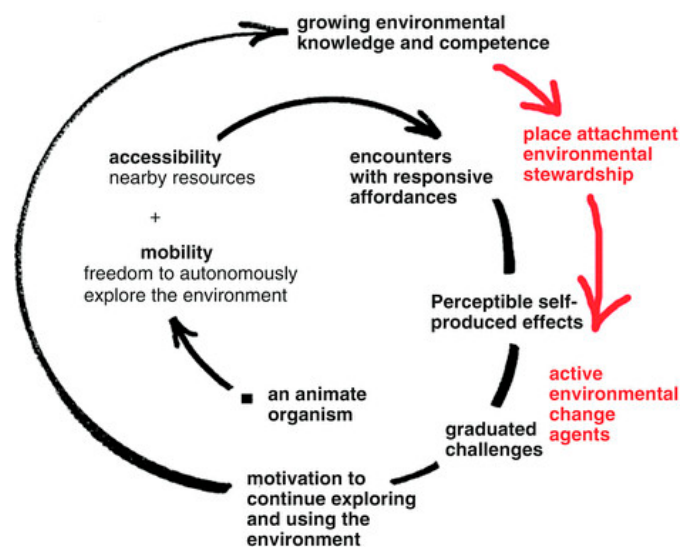
3.1.2 POSITIVE INTERACTIVE CYCLE

För att ytterligare belysa vikten av formellt och informellt deltagande klargörs här dess samverkan och betydelse för en hållbar stadsutveckling utifrån ett systemtänkande. Björklid och Nordström (2012:46) förklarar denna samverkan och menar likt Purcell (2014:149-150) att de är nära sammankopplade och utgör varandras förutsättningar. Aktivt deltagande i stadsrummet leder till ökad förståelse för stadslivet och de frågor som beaktas i formella planeringsprocesser som kan beröra allt från trafik och trygghet till ekosystemtjänster och klimatfrågor. Desto mer erfarenhet och förståelse barn samlar på sig, desto bättre kommer de kunna förstå och dela med sig av sina erfarenheter till intresserade vuxna (Malone 2013:376-377). Denna erfarenhet och förståelse för stadsrummet genererar *rumslig kompetens* och erhålls genom att barn, enskilt som tillsammans med andra, lär sig att hantera både fysiska och sociala situationer, såväl de som upplevs säkra som farliga (Cele & van der Burgt 2014:30,35). Enligt Björklid och Nordström (2012:46) är kompetensen viktig för att framföra sina tankar och bistå i formella planeringsprocesser gällande beslutsfattning kring den fysiska miljön och dess utformning. Det finns många fördelar med att inkludera barn i planeringsprocessen, dels att städer blir mer välplanerade för alla, dels att barns informella deltagande och rumsliga kompetens ökar och därmed stärker deras rätt till stadsrummet (Malone 2013:376-377).

Positive interactive cycle är en modell som är baserad på studier från Kyttä (2003; 2006), Chawla (2007) och Malone (2013) som på ett systembaserat tankesätt förklarar sambandet mellan informellt och formellt deltagande och vad som krävs för det. Modellen kan liknas vid den typ av systemmodell som bygger på ett socialekologiskt perspektiv och som tydliggör relationen mellan människa och dess omgivande miljö (jfr Badland et al. 2016). Denna form av systemmodell uppmärksammar betydelsen kring hur ett system, uppbyggt av ett antal komponenter ömsesidigt beroende av varandra, kan påverka den mänskliga utvecklingen då människor lär sig och utvecklas genom interaktion med miljön (Badland et al. 2016:93; Malone 2013:375).

Modellen (*se figur 2*) inleds av att barn tar initiativ till att utforska och använda sin omvärld genom självständig rörelse (Chawla 2007:154). Självständig rörelse eller *rörelsefrihet* åsyftar till den frihet barn har att på egen hand vistas ute utan vuxnas uppsikt (Björklid & Gummesson 2013:9). En stark förutsättning för detta är tillgången till säkra och intressanta miljöer (Chawla 2007:154). *Tillgänglighet* innebär att fysiskt, ekonomiskt, socialt och mentalt ha tillgång till staden och dess resurser (Boverket 2002:172). Oftast uppfattas rörelsefrihet och tillgänglighet som synonymt

med varandra, men så behöver inte fallet vara. Barn kan eskorteras till olika platser och aktiviteter i staden trots att miljön är tillgänglig (Björklid & Gummesson 2013:10). Modellen uppmärksammar detta och båda aspekterna är viktiga för att möjliggöra för barn att åtnjuta *affordances*, översatt till miljöerbjudanden, som de kan upptäcka runtom i staden över tid (Malone 2013:376). Miljöerbjudanden beskrivs som det miljön erbjuder barnet, vilket innebär de aktiviteter och upplevda kvaliteter i miljön som inte nödvändigtvis är avsiktliga, men som påverkar i vilken grad barn kan ta del av miljön. Det kan exempelvis vara att kunna klättra eller hoppa från ett objekt. Beroende på situation och barns olikheter avgörs vilka miljöerbjudanden barnet tar till sig. Hur barn uppfattar olika miljöerbjudanden beror bland annat på ålder, kroppsformåga och intention. Det är även möjligt att forma nya miljöerbjudanden genom att ändra miljön eller redan existerande erbjudanden (Kytä 2003:55; 2006:145). När barn möter omvärlden på ett tillfredställande sätt motiverar det till vidare utforskning. För varje inslag i miljön de upptäcker och utvecklar en förståelse för samt för varje utmaning de övervinner, ökar deras miljökunskap och rumsliga kompetens (Chawla 2007:154-155). Ökad rumslig kompetens kan i sin tur leda till att barns tillgivenhet och ansvarskänsla stärks gentemot sin närmiljö och ökad villighet att engagera sig även i vuxen ålder. På så vis kan barn verka för en hållbar stadsutveckling och att bättre, mer välgrundade beslut tas i linje med det. Besluten kan sedan leda till välfungerande fysiska miljöer för såväl barnen som stadens övriga invånare, där det informella deltagandet pågår och utvecklas. På så vis fortsätter cykeln och alla steg är essentiella för att förverkliga barns förmåga att ta nyckelroller i planeringsprocesser och stärka deras rätt till stadsrummet (Malone 2013:376-377,392-393; Björklid & Nordström 2012:46).

Figur 2. Modell över positive interactive cycle som till en början bestod av ett antal steg baserade på studier av Kytä (2003; 2006) och Chawla (2007). Den har sedan utvecklats med ytterligare två steg utifrån studier av Malone (2013) som är markerade med rött.

3.2 BARNPERSPEKTIVET

Ett annat sätt att belysa barns rätt till staden är genom *barnperspektivet*. Hur väl barn formellt och informellt kan delta i stadsrummet och till vilken grad går att hänvisa till barnperspektivet, hur det tolkas och av vem. Barnperspektivet är ett begrepp med stor retorisk potential som har tillämpats i många olika sammanhang och kan ses som mångtydigt då det varierar beroende på vem som tillfrågas i vilken kontext (Halldén 2003:12-13; Arnér & Tellgren 2006:33). *Barns bästa*, uttryckt i barnkonventionens artikel 3, ska särskilt uppmärksammas vid alla beslut som rör barn. Som portalbestämmelse ska den vägleda hur konventionens övriga artiklar ska tolkas (SOU 1997:116, kapitel 6). Dock är även barns bästa ett mångtydigt begrepp som ger utrymme för tolkningsmöjligheter (Rasmusson, Andersson, Sylwander 2001:87). Barnperspektivet kan ses som de vuxnas förståelse och tolkning av barns bästa. För att verka för barns bästa sker tolkningar med hjälp av vuxnas egna erfarenheter och kunskaper (Lundin Karphammar 2019:38-40). Det finns en argumentation kring att barnperspektivet bör innefatta utsagor från barn, det vill säga *barnets egna perspektiv*, men att det inte görs per automatik i praktiken (Halldén 2003:13-14; Boverket 2000:28).

Hur barns bästa tolkas samt vikten av att söka efter barns egna perspektiv kan ställas i relation till det spänningsförhållande som finns och som har sina rötter i historien. Rasmusson (2003b:88) lyfter fram en diskurs om barn och att konstruera dem som objekt och/eller aktörer. Utifrån ett *objektperspektiv* ses barn som några i behov av skydd och omsorg, där vuxna utan konsultation med barn söker svaret på barns bästa. Utifrån ett *aktörsperspektiv* ses barn som kompetenta aktörer med eget handlingsutrymme och förmåga att påverka sin utveckling. Barn ses som aktiva subjekt där deras egna erfarenheter ligger till grund för barns bästa. Detta spänningsförhållande inryms i barnkonventionen där objekt- och aktörsperspektiven inte fungerar ömsesidigt uteslutande. Det innefattar ett barnperspektiv av juridisk mening, *barnrättsperspektivet*, som inbegriper att varje barn ska ses som bärare av rättigheter. Varje barn ska erkännas, respekteras och skyddas samtidigt som de ska bli hörda och få sina åsikter beaktade (Lundin Karphammar 2019:38). Dock har det i forskning som bedrivits av bland annat Cele och van der Burgt (2014:34) synliggjorts att gällande barns tillgång till stadsrummet står objekt- och aktörsperspektiven mot varandra, där säkerhet ofta överordnar delaktighet. Enligt Kylin & Bodelius (2015:11) innebär detta en problematik gällande barnkonventionens tillämpning och hur barns bästa tolkas, något som även uppmärksammats vid inkorporering av barnkonventionen i Sverige. I propositionen *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter* (2017/18:186, s.69) belyses en barnsyn där barn inte ses som bärare av rättigheter. Istället för att barn ges möjlighet att delta och skyddas i sitt deltagande, utesluts de från att delta.

Hur objekt- och aktörsperspektiven förhåller sig till varandra kan även förstås i relation till diskursen kring barn och dess kompetens och mognad som något biologiskt och socialt konstruerat. Utifrån ett biologiskt perspektiv står barns mognad och kompetens i förhållande till kroppens fysiska och psykiska förmågor och utvecklas i relation till ålder (Holloway & Valentine 2000:2; Halldén 2003:16). Framförallt kronologisk ålder verkar som en organiserad princip gällande rätten till stadsrummet (Cele & van der Burgt 2014:42). Ur ett socialt perspektiv ses ålder inte som den primära källan, utan kompetens är något föränderligt, kontextbundet och mer knutet till praktiker där barn beaktas utifrån gällande villkor (Cele & van der Burgt 2014:30; Halldén 2003:16). Utifrån detta perspektiv ses barn som något socialt konstruerat. Huruvida barn kan ses som kompetenta aktörer eller i behov av skydd varierar mellan olika sociala grupper och i relation till tid och rum (Holloway & Valentine 2000:5). Enligt Halldén (2003:16) utesluter inte dessa perspektiv varandra utan är ett sätt att reflektera kring barnperspektivet. Eftersom barns handlingsfrihet i samhället styrs av det ramverk som vuxna konstruerar är det betydelsefullt att undersöka hur barns bästa tillämpas för att få förståelse för barns tillgång till stadsrummet. Beroende på hur barnperspektivet tar form i stadsplaneringen och vilka prioriteringar som görs kommer det generera olika konsekvenser för stadsplaneringen. Vidare får det betydelse för vilka kompetenser och erfarenheter barn kommer att besitta samt vilken plats barn tilldelas i samhället, såväl fysiskt som retoriskt (Halldén 2003:21; Cele & van der Burgt 2014:34-35; Kylin & Bodelius 2015:11).

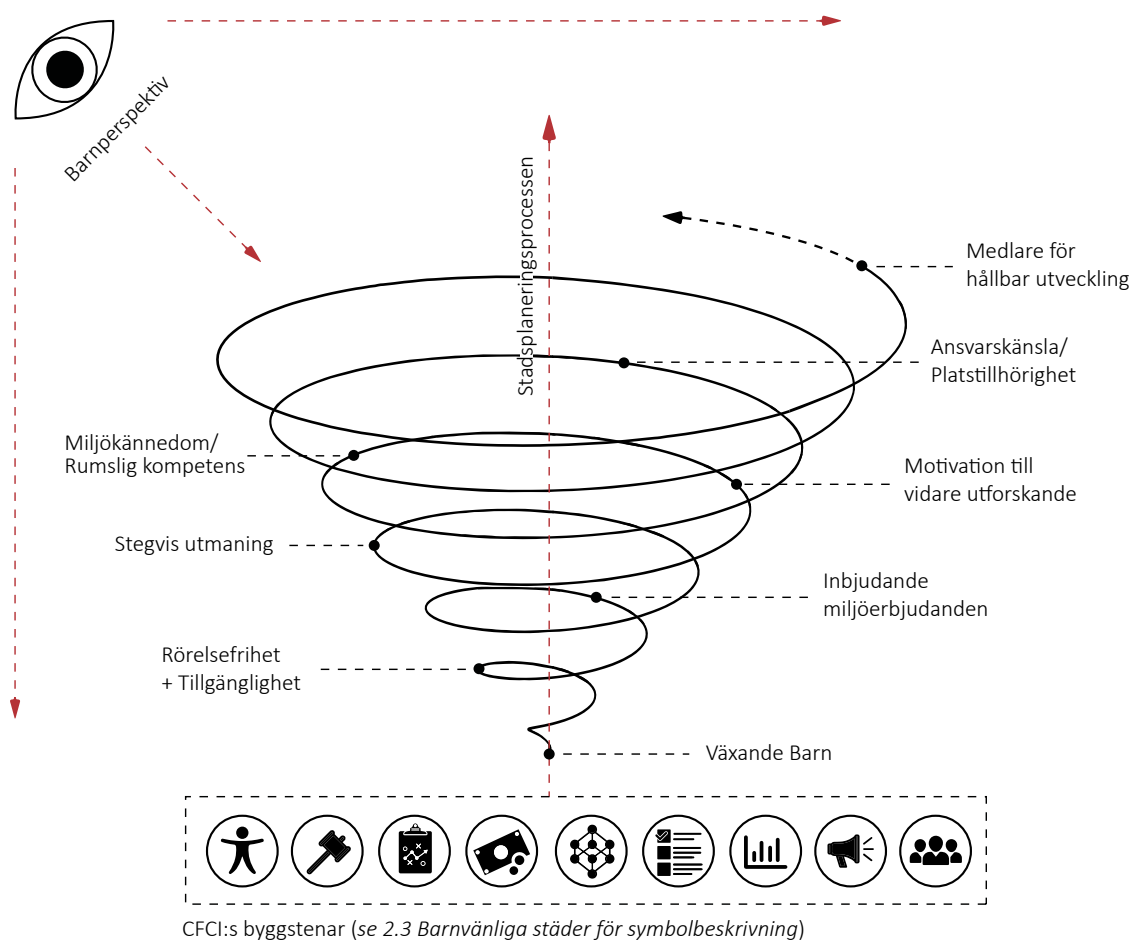
3.3 SAMMANSTÄLLNING AV TEORETISKT RAMVERK

I detta avsnitt sammanställs det teoretiska ramverket som ringar in studiens fenomen kring hur barnkonventionen kan tydliggöras och tillämpas för att stärka barns rätt till stadsrummet. Det görs utifrån studiens två centrala utgångspunkter som presenterades tidigare; rätten till staden och barnperspektivet. Ramverket är tänkt att verka som en övergripande förklaringsmodell och tolkningsram för studiens empiriska material. Syftet är att väcka tankar kring barns rätt till stadsrummet som i sin tur kan leda till en diskussion med utgångspunkt i reflektion över hur stadsplaneringen ser ut idag och identifiera utvecklingspotential.

Med utgångspunkt från utformning av figur 2 (*se 3.1.2 Positive interactive cycle*) och utifrån ett systembaserat tankesätt, har ramverket utvecklats. Det sammanställer och ger insikt i vilka aspekter som är centrala i förverkligandet av en barnvänlig stadsplanering. Ramverket bygger på ett systemtänkande som är mer cirkulärt än linjärt. Då det inte är repetitivt utan snarare befinner sig i en ständig förändringsprocess, utgörs den i form av en spiral (Öqvist 2018:26). Det utgår från en förståelse om att i takt med att barn växer och utvecklas ökar deras informella och formella deltagande gradvis och stärks av varandra om förutsättningarna för det finns. Redan från start tillämpas ett barnperspektiv hos de vuxna som sätter ramarna för barns utveckling och handlingsutrymme. Då det teoretiska ramverket baserar sig på en ontologi med grund i det idealistiska fältet, där människors tankar och idéer ligger till grund för människors handlande och hur samhällen formas och utvecklas (Holm Ingemann 2016:79,196), blir barnperspektivet intressant. Perspektivet utgör därmed en viktig del av det teoretiska ramverket och förståelsen för det (*se figur 3*). Beroende på vilket barnperspektiv de vuxna utgår från kommer spiralen antingen få en positiv eller negativ utveckling. Det kommer i sin tur antingen förhindra eller främja barns utveckling och arbetet mot en mer barnvänlig och hållbar stadsutveckling. För att hänsyn ska tas till barns rätt till hela staden och fatta välgrundade beslut, är det viktigt att utgå från ett helhetstänk och ha förståelse för vad hela systemet behöver (Öqvist 2018:13). Det handlar om att tydliggöra samband och få en förståelse för aspekterna sinsemellan samt hur omkringliggande faktorer påverkar barns möjligheter att utvecklas och stärka deras rättigheter.

Det teoretiska ramverket ska därav förstås utifrån olika nivåer som i sin tur påverkar relationen mellan de olika aspekterna och hur systemet avläses. Utöver relationen mellan människa och miljö utifrån ett socialekologiskt perspektiv som *positive interactive cycle* redogör för, finns även organisatoriska aspekter som bygger på Child-Friendly Cities Initiatives nio byggstenar (*se 2.3 Barnvänliga städer*) som på ett mer övergripande plan lägger grunden för det fortsatta arbetet. Tanken är att de rekommenderade styrningsprocesserna som CFCI:s ramverk bygger på förhoppningsvis ska leda till beslut som även rör den fysiska miljön på ett mer lokalt plan (Chawla & van Vliet 2017:536-537). Utifrån ett systemtänkande är nivåer en

central del och alla system bygger på ett eller annat sätt på en hierarkisk uppbyggnad (Öqvist 2018:11). Genom att addera dimensioner till ramverket möjliggörs en inblick i hur omfattande och långsiktigt arbetet med att stärka barns rätt till stadsrummet är, såväl fysiskt som retoriskt. Att planera utifrån ett inkluderande perspektiv är en komplex fråga som innefattar arbete i flera skalor, såväl översiktliga som detaljerade (Kylin & Bodelius 2015:8). Barns delaktighet i planeringen handlar såväl om delaktighet i planeringsprocessen som i resultatet av planeringen (Gillespie 2013:76). Det innefattar arbete i olika skeden av stadsplaneringsprocessen där ny insikt och förståelse leder till nya beslutsfattanden som ger upphov till handling som i sin tur påverkar barns utveckling. För att kunna arbeta mot ett mål, i detta fall stärka barns rätt till stadsrummet, måste det finnas kopplingar mellan de olika nivåerna och delarna i systemet (Öqvist 2018:73). Hur de olika nivåerna och skedena förhåller sig till varandra är därav vid stor vikt liksom hur de kompletterar och stärker varandra. Detta systemtänkande lägger genom sin pragmatiska koppling, där hela systemet tas i beaktande, en god grund för att arbeta fram konkreta tillämpningsnycklar (ibid. 2018:9).

Figur 3. Studiens teoretiska ramverk som visar på en positiv utveckling kring hur barns rätt till staden kan stärkas.

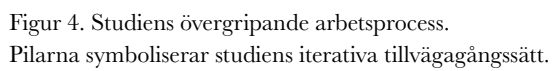

4. METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

I följande kapitel redogörs det för centrala metoder och metodologiska angreppssätt som legat till grund för studiens tillvägagångssätt och sedermera resultat. Här presenteras det material som använts, hur det samlats in och bearbetats.

4.1 ÖVERGRIPANDE ARBETSPROCESS

Då studien har arbetats fram utifrån olika moment som hänvisar till varandra, med grund i syftets och forskningsfrågornas uppbyggnad, ges här en beskrivning av studiens övergripande arbetsprocess som ligger till grund för val av metoder och bearbetning av material. Studien är kvalitativ då förhoppningen varit att på djupet tolka och konkretisera barnkonventionen i en planeringskontext för att bättre tillgodose barns behov i kommunal stadsplanering. Arbetet med uppsatsen inleddes gemensamt under januari månad 2020 med en förstudie som innefattade en litteraturgenomgång och kontakt med utvalda kommuner samt val av artiklar. Det resulterade i det kunskapsunderlag som därefter arbetades fram i ett försök att överbrygga teori med praktik och tydliggöra barnkonventionens förhållande till stadsplaneringen. Kunskapsunderlaget kom sedan att verka som analysverktyg för den fallstudie som genomfördes för att undersöka hur barnkonventionen operationaliseras mer ingående, hur barnperspektivet kommer till uttryck samt hur en kommun kan arbeta mer barnrättsbaserat. Detta kan i stora drag sammanfatta studiens övergripande arbetsprocess, som inte bör tolkas alltför linjärt. Ett iterativt tillvägagångssätt har präglat studien (*se figur 4*) och står i kontrast med en linjär process, vilket anses vara lämplig vid hantering av komplexa fenomen. En kontinuerlig växelverkan har skett mellan de olika stegen och analys och tolkning har rådit i direkt samband med datainsamlingen (Bryman 2011:511).

4.2 FÖRSTUDIE

Studien inleddes med en litteraturgenomgång vars syfte var att ge en introduktion till ämnet och klargöra kunskapsluckan som studien ämnar fylla samt de teoretiska begrepp och perspektiv som är centrala vid beaktandet av en barnvänlig planering. Litteraturgenomgång används oftast som en redogörelse över de kunskaper och tidigare forskning som finns och bedrivs, och kan ses som ett medel för att bilda en initial uppfattning kring det fenomen som studien behandlar (Bryman 2011:97,112). Då litteraturen har varit mycket omfattande, valdes framför allt litteratur som anses ledande inom fältet och adekvat i relation till studiens syfte ut i form av vetenskapliga artiklar och böcker. Då barnkonventionen som rättsligt dokument utgör en central del av studien har det även krävts en inläsning av offentliga dokument och rapporter från främst FN, regeringen, Barnombudsmannen och Boverket.

Förstudien grundar sig även i mejlkontakt med ett antal kommuner med syfte att få djupare och mer aktuell information kring läget gällande barnkonventionens implementering i stadsplaneringen, utöver den information som gått att läsa sig till. Baserat på litteraturgenomgången skickades mejl ut till de kommuner som på något sätt arbetat aktivt med barns rättigheter samt till de 25 största kommunerna (Statistiska centralbyrån 2019) med utgångspunkt i att resurser finns tillgängliga för liknande arbete. De som svarade delgav information kring deras verksamhet och hur barns behov och rättigheter beaktas i deras planering. Det resulterade både i att kommuner med aktivt barnrättsarbete samt kommuner som upplevde svårigheter, valdes ut och kontinuerlig kontakt etablerades. Det kom även att leda vidare till andra kontakter och projekt.

4.2.1 VAL AV ARTIKLAR

Då barnkonventionen utgör en central del av studien var en grundlig genomgång av dess artiklar nödvändig, dels för att förstå konventionens innebörd, dels för att klargöra dess förhållande till studiens syfte och innebörd i en kommunal stadsplaneringskontext. Eftersom barnkonventionen saknar svensk originaltext samt att den svenska översättningen kan missa vissa nyanser, blev den engelska originaltexten central vid inläsning och tolkning av barnkonventionens artiklar (*se bilaga 4*). Den engelska versionen utgör en av originaltexterna som är gällande som svensk lag (Ds 2019:23, s.33). Ett urval gjordes utifrån barnkonventionens 42 första artiklar som har inkorporerats som svensk lag (SFS 2018:1197) och som under förstudien framträdde adekvata i relation till studiens syfte och planeringskontext. Resterande artiklar valdes bort då de legat utanför stadsplaneringens fält och kontroll, såsom artiklar rörande föräldrars ansvar och våld. Förutom i samband med grundprinciperna nämndes de utvalda artiklarna sällan tillsammans och genom att de sattes i kontext till varandra blev det tydligt hur de kunde utvecklas och stärka varandra.

Artikel 2

Barns lika värde och behandling

Artikel 3

Barns bästa ska alltid gå först

Artikel 4

Utnyttja tillgängliga resurser till fullo

Artikel 13

Barns rätt till yttrandefrihet

Artikel 15

Barns rätt att möta andra

Artikel 23

Funktionshindrade barns rätt till gott liv

Grundprinciperna 2, 3, 6 och 12 valdes eftersom de utgör barnkonventionens grundbultar för att tolka resterande artiklar men representerade delvis egna aspekter. Artikel 3, som portalbestämmelse, valdes särskilt ut och med hänvisning till studiens teoretiska utgångspunkter möjliggjordes reflektion kring innebörden av barns bästa och barnperspektivet samt vilken plats barn ges och hur barnperspektivet kommer till uttryck i stadsplaneringen.

Artiklarna 4 och 42 utgör bestämmelser om barnkonventionens genomförande på ett mer övergripande och organisatoriskt plan (SOU 2016:19, s.93). De så kallade *implementeringsartiklarna* syftade i studien främst till analys kring vilka prioriteringar som aktivt görs och konventionens kännedom bland barn och vuxna.

Artiklarna 13 och 17 användes som kompletterande artiklar till artikel 12 för att trycka på barns rätt till formellt deltagande och redogör för de förutsättningar som krävs för att möjliggöra för barn att höras och uttrycka sina åsikter i frågor som berör dem.

Artiklarna 15 och 31 påvisar tillsammans barns rätt till staden gällande det informella deltagandet kopplat till studiens teoretiska utgångspunkter. Artikel 15 användes främst för att påvisa vikten och möjliggöra för barn att samlas och organisera aktiviteter tillsammans med andra i det offentliga rummet. Artikel 31 trycker på vikten av barns rätt till lek, vila, fritid och rekreation samt rätten att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Artiklarna 23 och 24 användes för att stärka och komplettera resterande artiklar gällande barns tillgänglighet oavsett bakgrund och förmågor samt rätt till bästa möjliga hälsa.

Artikel 6

Barns rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 12

Barns rätt att bilda & uttrycka åsikter

Artikel 42

Medvetengöra konventionen för vuxna & barn

Artikel 17

Barns rätt att få tillgång till information

Artikel 31

Barns rätt till lek, vila, fritid & rekreation

Artikel 24

Barns rätt till bästa möjliga hälsa

4.3 FRAMTAGANDE AV KUNSKAPSUNDERLAG

Det som framkom under förstudien kom sedan att fördjupas och sammanställas till ett kunskapsunderlag i enlighet med studiens mål och för att fylla den kunskapslucka som finns (*se 2.4 Var står vi idag?*). Kunskapsunderlaget byggde på de aspekter i det teoretiska ramverket som är av vikt för hänsynstagande till barns rättigheter i förverkligandet av en barnvänlig stadsplanering. För att förtydliga barnkonventionen i förhållande till kommunal stadsplanering med syfte att stärka barns rätt till stadsrummet, sattes artiklarna i en kontext. Det gjordes utifrån aspekterna med grund i internationella och nationella uttalanden, samt i forskning och beprövade erfarenheter om barnrätt och barnvänlig stadsplanering från såväl litteratur som från kommunerna som arbetat aktivt med barns rättigheter. Detta med syfte att i linje med tredje forskningsfrågan ta fram förslag på konkreta åtgärder för ett barnrättsbaserat arbete inom stadsplaneringen genom att knyta artiklarna till stadsplaneringstermer, såväl fysiska som organisatoriska.

Då arbetet med att stärka barns rätt till stadsrummet innefattar en långsiktig satsning genom stadsplaneringsprocessens olika nivåer och skeden, från det övergripande till det konkreta har kunskapsunderlaget delats in i tre analysnivåer. Analysnivåerna användes för att rikta in och bryta ner komplexiteten kring en stadsplanering i linje med barns rättigheter, för att göra underlaget mer tillämpningsbart vid analys av det empiriska materialet. Den första nivån innefattar de organisatoriska aspekterna av en barnvänlig planering som grundar sig i CFCI:s nio byggstenar och barnrättskommitténs krav gällande förändrade arbetssätt och metoder, vilka har förtydligats av Barnombudsmannen och verksamma inom barnrätt. Den andra nivån behandlar begreppen rörelsefrihet, tillgänglighet och miljöerbjudanden, vilka kan ses som de fysiska aspekterna av en barnvänlig planering. De har kommit att brytas ner och förtydligats av etablerad forskning och statliga rapporter om barnvänliga utemiljöer. Den tredje nivån innefattar aspekter som är av vikt för att utvärdera resultatet av planeringen och för att upprätthålla en fortsatt barnvänlig planering. Nivån bygger vidare på forskning kring barnvänliga utemiljöer och hur de kan efterlevas med hjälp av skötsel och underhåll samt utvecklas genom att studera platserns användning. Det utgör lärdomar som kan användas i framtida planeringsprocesser såväl vid tidig planering som detaljutformning och fövaltning.

Det kom att resultera i ett antal implementeringsnycklar med åtgärder för respektive analysnivå som tydliggör ett barnrättsbaserat arbete och vad det mer konkret kan innebära inom stadsplaneringen för att stärka barns rätt till stadsrummet. Varje implementeringsnyckel tydliggörs med vilka av barnkonventionens artiklar som står i centrum (fetstilt) samt vilka som är stödjande. Tillsammans med referensexempel från de utvalda kommunerna kunde detta verka som inspiration och i ett första steg, utifrån analysfrågor, användas för att kartlägga och analysera nycklarnas praktiska tillämpning. Dessa delar sammanställdes i form av en tabell och verkar som ett flexibelt underlag som är anpassningsbart till val av fall i fallstudien.

	IMPLEMENTERINGSNYCKEL	ARTIKLAR	REFERENSEXEMPEL	ANALYSFRÅGOR
ANALYSNIVÅ	• Åtgärder	X X, X	Kommun (exempel)	

Figur 5. Konceptuell tabell för kunskapsunderlagets uppbyggnad.

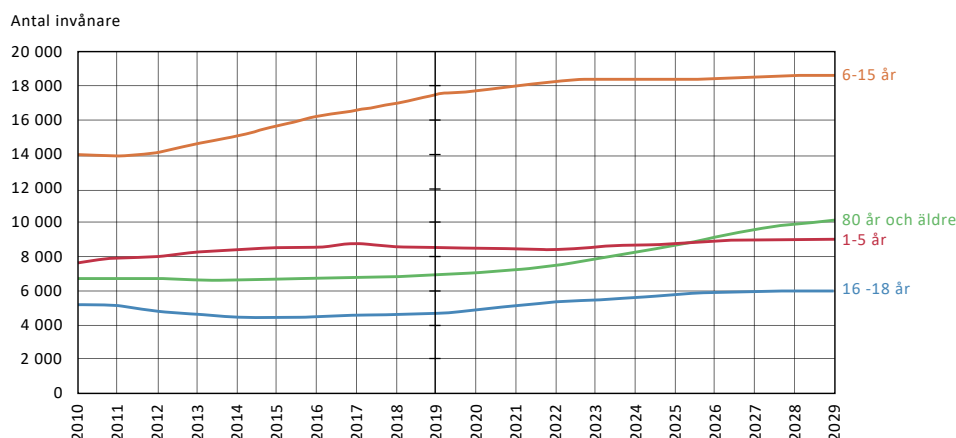
4.4 FALLSTUDIE

För att kartlägga och undersöka barnkonventionens praktiska tillämpning mer ingående, har fallstudie valts som forskningsdesign. En fallstudie definieras med en empirisk undersökning av ett aktuellt och komplext fenomen för djupgående förståelse utifrån en verklig kontext (Yin 2014:4,16-17). Fallstudie är av relevans när forskningsfrågor inleds med *hur* eller *varför* och förknippas ofta till studier av en organisation, ett samhälle eller en plats (Yin 2014:10; Bryman 2011:74). Det *exemplifierade fallet* utgör ett typ av fall som fångar omständigheterna kring en vardags-situation (Yin 2014:51-52). Fallet i fråga symboliserar alltså inget unikt utan tillhör en bredare mer generell kategori som lämpar sig för att undersöka vanligt förekommande fenomen (Bryman 2011:77; Denscombe 2009:65). Genom fallstudie och att studera enskilda fall möjliggjordes en djupare förståelse kring den komplexitet som studiens fenomen berör gällande barnkonventionens praktiska arbete och att stärka barns rätt till stadsrummet. Det skedde genom en kontinuerlig kontakt med samhällsbyggnadskontoret i Norrköpings kommun, som studerades och kartlades.

4.4.1 NORRKÖPINGS KOMMUN

Norrköping är situerat längs Motala ström i Östergötlands län och klassas tillsammans med Linköping som Sveriges fjärde storstadsregion (Linköpings kommun & Norrköpings kommun 2010:73). Norrköping som fallstudieområde är av relevans av huvudsakligen tre anledningar. *För det första* befinner sig staden i en expansiv stadsutveckling med flertalet stora projekt på gång (ibid. 2010:10,15). *För det andra* beräknas Norrköping, likt många andra städer, få en ökad befolkningstillväxt. Inom fem år beräknas antalet invånare att öka från omkring 143 000 till 150 000 varav omkring 2200 barn. Med andra ord kommer i princip en tredjedel av ökningen att vara barn och en fortsatt utveckling (se figur 6) visar på att barn tillsammans med äldre ökar snabbare än någon annan samhällsgrupp (Norrköpings kommun 2020a; 2020c:17). Utifrån statistik från slutet av 2019 utgör barn en fjärdedel av stadens befolkning, vilket bidrar till argument för att barn bör vara en central del av den kommunala stadsplaneringen (Norrköpings kommun 2019b).

Under förstudien framkom det att flertalet planerare på olika kommuner känner osäkerhet kring tillämpningen av barnkonventionen i deras arbete, däribland Norrköpings kommun. Samhällsbyggnadskontoret uttryckte särskilt en önskan om att få djupare kunskap kring synliggörandet av barnperspektivet i stadens utveckling och utgjorde därav det tredje och huvudsakliga skälet till val av fall. Därav fyller studien inte enbart en vetenskaplig lucka utan har också ett praktiskt syfte gällande att tydliggöra ett mer medvetet barnrättsbaserat arbete inom verksamheten.

Figur 6. Tabell över befolkningsutvecklingen för barn och äldre under åren 2010-2019 samt prognos/utblick 2020-2029.

4.4.2 VAL AV FOKUSOMRÅDE

I första skedet kartlagdes kommunen på ett övergripande plan utifrån främst kunskapsunderlagets första analysnivå men även aspekter från den andra analysnivån berördes, detta för att få förståelse för kommunens uppbyggnad och organisation för att reflektera över hur barnkonventionens praktiskt tillämpas på ett organisatoriskt plan samt på vilka sätt kommunen synliggör barns behov i verksamhetens övergripande styrdokument. En mer ingående kartläggning kring tjänstemännens olika syn på barnperspektivet i linje med studiens andra forskningsfråga innefattades även för reflektion kring de prioriteringar och ställningstaganden som finns.

Fallstudien möjliggjorde även närmare undersökning och dokumentation av processen kring två utvalda projekt och hur barn beaktas i formella planeringsprocesser och gestaltandet av stadsrummet. Val av projekt grundar sig delvis på samråd med samhällsbyggnadskontoret, delvis utifrån *subjektiva urval*. Detta för att få en så sanningsenlig bild som möjligt och samla in mer användbar och bredare variation av data (Denscombe 2009:37). Därav valdes projekt utifrån ett antal kriterier. Dels skulle det vara aktuella projekt för att säkerställa att dokument fanns tillgängliga, personer att kontakta samt att det speglade kommunens arbete. Dels skulle projekten komplettera varandra och därav vara av olika karaktär och omfattning, befinna sig i olika skeden av stadsplaneringsprocessen samt ha varierad lokalisering inom eller precis utanför innerstadens gränser i enlighet med översiktsplanen för staden (Norrköpings kommun 2017b:4,11). Då syftet med studien har varit att stärka barns rätt till hela stadsrummet och därigenom bredda den traditionella planeringsuppfattningen om barns begränsade plats i staden, har projekt som representerar detta valts ut.

Figur 7. Karta över Norrköpings innerstad med omnejd.

0

2,5 km

SANDTORP är ett nytt framväxande bostadsområde omkring två kilometer sydväst om Norrköpings centrum, i stadsdelen Klockaretorpet angränsande till stadsdelen Kneippen. Projektet omfattar flera detaljplaner och är planerad att genomföras i tre etapper, varav den sista beräknas färdigställas 2024 (Norrköpings kommun 2018b:1,5-6). Sandtorp var det första projektet som hade ett tydligt uttalat politiskt beslut gällande ett starkt fokus på hållbarhet överlag, där socioekologiska aspekter skulle vara extra framträdande. Enligt ansvarig planarkitekt⁴ är det främst etapp tre som haft extra fokus på barnperspektivet och att inkludera specifikt barns egna perspektiv. Av denna anledning har tredje etappen stått i centrum där fokus legat på de allmänna platserna såsom torg, parker samt gång- och cykelvägar. Inom planområdet för den tredje etappen finns även sedan tidigare en F-9 skola vars elever har varit delaktiga under processen. 2019 vann detaljplanen laga kraft⁵. Då etappen inte är färdigbyggd och är under projektering har fokus legat på detaljplaneringen och kartlagts utifrån kunskapsunderlagets första och andra analysnivå.

Projektet med den tredje etappen var intressant att studera utifrån flera punkter. *För det första* att det är ett pågående projekt där det tidigt funnits ett uttalat barnperspektiv, vilket möjliggjorde att undersöka hur kommunen hittills har arbetat. *För det andra* att barn har fått delta i de formella processerna och på så vis möjliggjordes det att studera hur kommunen har arbetat med barns egna perspektiv.

NYA TORGET utgör ett centralt beläget torg i stadsdelen Östantill. Arbetet kring torget påbörjades våren 2010 i samband med upprättandet av en ny detaljplan och kom att färdigställas sensommaren 2018 (Norrköpings kommun 2013:5). Kring torget bor det idag drygt 100 barn⁶ vilket innebär att barn på ett eller annat sätt vistas på och rör sig kring torget. Nya Torget som offentlig plats ska vara välkomnande och fungera väl för stadens alla invånare (ibid. 2013:20). Då torg utgör en central del av barns vardagsliv men som ofta förbises i planeringen (Bishop och Corkey 2017:3), var Nya Torget intressant att studera utifrån hur barn har beaktats i planeringen. Då torget, till skillnad från Sandtorp, är färdigställt har det möjliggjorts att studera delar av processen och hur de initiala tankarna förhåller sig till hur torget används och förvaltas idag. Torget kom därav att kartläggas utifrån främst den tredje analysnivån med stöd från den första och andra analysnivån.

4 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

5 Projektledare, SBK. Mejlkonversation. 12 mars, 2020.

6 Statistiker, Utrednings- och utvecklingsenheten. Mejlkonversation. 17 februari, 2020.

4.4.3 DATAINSAMLINGSMETODER

För att få en så heltäckande och sanningsenlig bild som möjligt över kommunens arbete med barns rättigheter byggde kartläggningen på en *metodtriangulering*, där flera metoder användes för insamling av data (Bryman 2011:354). Fallstudie lämpar sig väl gällande att använda och tillvarata olika typer av insamlingsmaterial med hjälp av olika metoder som kompletterar varandra (Denscombe 2009:61,71; Yin 2014:17). Det möjliggjorde att studera barns platstagande utifrån olika perspektiv.

DOKUMENTSTUDIE

För att undersöka det material som fanns tillgängligt på kommunens hemsida samt tilldelat material, har dokumentstudie använts som insamlingsmetod. Metoden var särskilt användbar till den övergripande kartläggningen av Norrköping och att försöka förstå processen kring de utvalda projekten. Den användes för att kartlägga kommunens arbete med barns rättigheter utifrån kunskapsunderlagets första och andra analysnivå. Dokumentstudie är en vanlig metod gällande fallstudier, då det kan möjliggöra inblick i hur en organisation arbetar och få en uppfattning kring deras grundsyn (Yin 2014:105; Bryman 2011:501). Genom att studera kommunala dokument som har upprättats av eller på beställning av Norrköpings kommun möjliggjordes belysning av de prioriteringar som har gjorts, hur barns behov tas upp och tillgodoses. Det har bland annat inbegripit kommunala vägledande styrdokument såsom översiktsplan, riktlinjer och budget. Dessa dokument utgjorde en central del av kontexten gällande förståelse för de prioriteringar som ligger till grund för framtagandet av dokument som studerades för de utvalda projekten. Planprogram och planhandlingar i form av detaljplaner för Klockaretorpet 1:1 (Sandtorp) och Östantill 1:2 (Nya Torget) granskades där främst planbeskrivningar, plankartor, illustrationsplaner och behovsbedömningar inkluderades. Dokumenten inhämtades under perioden februari-april 2020.

SEMISTRUKTURERAD INTERVJU

Intervju användes som kompletterande metod för djupare förståelse kring barnkonventionens praktiska tillämpning, såväl övergripande som mer konkret genom de utvalda projekten, utifrån främst kunskapsunderlagets första och andra analysnivå, men även utifrån tredje analysnivån till viss del. Metoden användes även för ökad förståelse kring hur enskilda tjänstemän förhåller sig till barnperspektivet och vilka erfarenheter de besitter. Intervjuerna var av *semistrukturerad natur* vilket innebar att forskaren hade ett antal förutbestämda frågeområden som önskades besvaras i relation till studiens syfte. Det möjliggjorde en viss struktur och riktning men även större flexibilitet och möjlighet för både forskare och informant att utveckla sina frågor och tankar under intervjutillfället (Denscombe 2009:234-235). Det kom sedan att sammanställas i en *intervjuguide* (se bilaga 1). Intervjuerna genomfördes under mars och april månad med totalt sex tjänstemän på Norrköpings kommuns samhällsbyggnadskontor (se figur 8). Valet av informanter grundade sig i ett snöbollsurval, där

en person hänvisar till nästa person utifrån uppsatta kriterier. Utifrån en kontakt-person kontaktades sedan flertalet andra tjänstemän (Denscombe 2009:38). Utöver intervjuerna har mejlkontakt skett med informanterna samt ytterligare tjänstemän. Detta för att möjliggöra svar på frågor som uppkom i efterhand eller som av andra anledningar var relevanta att kontakta för förtydliganden.

Intervjuerna genomfördes digitalt eftersom fokus låg på innehållet snarare än det personliga mötet. Digitala intervjuer anses även resultera i likvärdig data (Denscombe 2009:30). Intervjuerna genomfördes under 30-60 minuter och spelades in för att sedan transkriberas. För att skaffa sig en bild kring informantens upplevelser, krävs det att intervjuaren lyssnar aktivt för att uppmärksamma vad som sägs och inte sägs (Bryman 2011:420-422). Av denna anledning kan inspelning vara behjälpligt, dock är det viktigt att tänka på de etiska aspekterna som finns. Gällande krav på information, konfidentialitet och samtycke har det varit viktigt att informanterna har varit medvetna om i vilket syfte som intervjuerna har gjorts, undvika att det ursprungliga materialet spridits samt att informanterna själva har kunnat bestämma över sin medverkan (Patel & Davidson 2011:63).

OBSERVATION

Till skillnad från de andra metoderna används observation för att samla information om naturliga händelser och beteenden som sker i den byggda miljön vid observationstillfället. Metoden används ofta för att komplettera information som tidigare har insamlats (Patel & Davidson 2011:91-92). Observation möjliggjorde större djup i det insamlade materialet och att undersöka vilken plats barn har i stadsrummet utifrån främst kunskapsunderlagets tredje analysnivå. Genom observationer ges forskaren själv möjlighet att uppleva det som var formulerat i plandokumenteten, vad som uttalades under intervjuerna samt reflektera över resultatet av ett projekt och ta reda på hur platsen används idag (Denscombe 2009:271,284).

Vid observation är det viktigt av relevans för studien att systematiskt dokumentera det som sker (Patel & Davidson 2011:91). Metoden var av en semistrukturerad karaktär vilket innebar att forskaren använde sig av ett *observationsschema* (se bilaga 2) bestående av kategorier baserat på den information som tidigare hade samlats in. Det tillät ett mer utforskande förhållningssätt till vad som observerades. Innan de formella observationerna utfördes besöktes platsen av båda forskarna för att testa schemats genomförbarhet (Patel & Davidsson 2011:93,97; Denscombe 2009:275). Det ledde till att schemat justerades genom att reducera eller addera kategorier och frågor. Kvalitativa data i form av beskrivningar samlades sedan in men även kvantitativa data som antal personer med uppskattad ålder och kön. Datainsamlingen gjordes med hjälp av anteckningsblock, karta och kamera vilket möjliggjorde en dokumentation av en så verklighetstrogen representation som möjligt samt möjlighet för analys i efterhand.

YRKESTITEL	ENHET/FÖRVALTNING
Samhällsbyggnadsstrateg	Övergripande samhällsplanering (SBK)
Projektledare	Övergripande samhällsplanering (SBK)
Gruppledare	Detaljplanering (SBK)
Planarkitekt 1	Detaljplanering (SBK)
Planarkitekt 2	Detaljplanering (SBK)
Landskapsarkitekt	Stadsmiljö (SBK)

Figur 8. Tabell över utvalda informanter.

Förhållningssättet vid observationernas genomförande var av karaktären *deltagande observation* och med anledning av att det krävdes en färdigställd plats, skedde det enbart på Nya Torget under perioden 31 mars till 3 april 2020. Denna karaktär möjliggjorde observation av den naturliga miljön och att som forskare delta i de studerade människornas vardagliga liv (Denscombe 2009:283). Deltagande observation kan innebära att observatören verkar öppet i rollen som forskare eller dold i rollen som kamouflerande spion (Becker & Geer i Denscombe 2009:283). I denna studie verkade observatören i rollen som *okänd deltagare*, vilket innebar att observatören öppet deltog genom att gå runt och anteckna diskret på platsen samtidigt som ingen förutom observatören var medveten om forskningssyftet. Därmed var observatörens identitet okänd för omgivningen vilket bidrog till att människors naturliga beteenden inte påverkades men som i motsats bidrog till att förståelse för vissa handlingar och beteenden lämnades obesvarade. Att verka som okänd observatör kan innebära etiska problem då de som observerades inte givit samtycke. För undvika denna problematik togs därför stor försiktighet genom att inte fotografera eller på något sätt dokumentera så att enskilda personer i fråga kunde identifieras (Patel & Davison 2011:100). Platsen besöktes totalt fem gånger under observationsperioden, både dag- och kvällstid.

4.4.4 BEARBETNING AV MATERIAL

Då studien grundar sig i det idealistiska fältet och studiens fenomen syftar till ökad förståelse för barnkonventionens tillämpning i det kommunala arbetet där tjänstemännens handlade sätter ramarna för barns rätt till stadsrummet, har en hermeneutisk ansats valts för att bearbeta och analysera det empiriska materialet. En hermeneutisk ansats kan i stort översättas till *tolkningslära* och används ursprungligen vid tolkning och förståelse av texter och dokument, men har senare kommit att användas vid tolkning av mänskliga handlingar och språkliga utsagor som transkriberats. Hermeneutiken som ansats lämpar sig därav väl för att tolka, förstå och förmedla handlingar genom olika datainsamlingsmetoder. Därmed används hermeneutiken i studien som ett sätt att tolka och få förståelse för hur barn beaktas i kommunal planering och får ta plats i stadsrummet fysiskt genom observationer, skriftligt i form av plandokument och muntligt i form av tjänstemännens egna upplevelser av fenomenet (Patel & Davidson 2011:28; Fejes & Thornberg 2015:71).

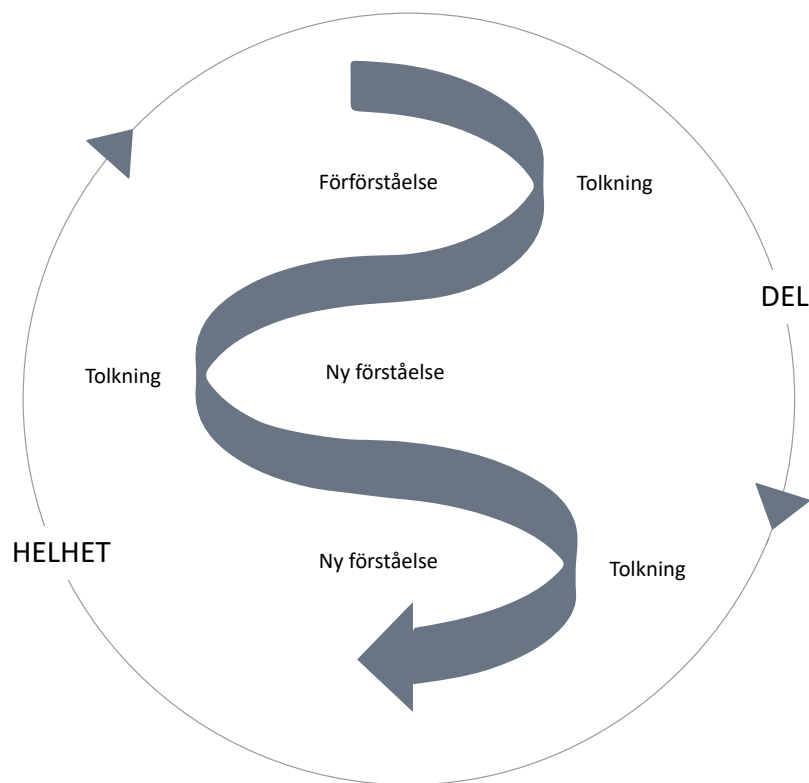
Hermeneutiken kan överlag förstås utifrån ett samspel mellan del och helhet, där delen måste förstås mot bakgrund av helheten (Holm Ingemann 2016:86). Att anta en hermeneutisk ansats innebär därmed att det studerade fenomenet måste förstås utifrån ett specifikt sammanhang (Fejes & Thornberg 2015:75). För att studera barnkonventionens förhållande till stadsplaneringen och hur den praktiskt tillämpas samt hur barnperspektivet uttrycks i kommunal planering, har det teoretiska ramverket tillsammans med kunskapsunderlaget varit av hjälp. Detta utgör det sammanhang vilket fenomenet ska förstås utifrån. Analysarbetet kan liknas vid den *hermeneutiska spiralen* (se figur 9) där förståelsen kring fenomenet ökar i takt med att

allt mer data samlas in och tolkas i förhållande till helheten, vilket möjliggör djupare förståelse. Genom detta förhållningssätt uppstår det kunskap efterhand och på så vis återgår aldrig analysarbetet till samma punkt, utan ny förståelse uppstår hela tiden (Holm Ingemann 2016:86).

Inom hermeneutiken finns det olika inriktningar som får olika betydelse gällande analys- och tolkningsarbetet. *Allmän tolkningslära* är en den vidaste inriktningen och fokuserar på tolkning och förståelse i två steg (Fejes & Thornberg 2015:74,220):

1. Första steget innefattar ett konstaterande av det som setts och hörts som utgör underlag för det fortsatta tolkningsarbetet (ibid. 2015:221).
2. Det andra steget innefattar att se bortom det till synes självklara och utifrån teoretiska utgångspunkter koda det som dokumenterades i föregående steg (ibid. 2015:225-227).

Den allmänna tolkningsläran har verkat som utgångspunkt för bearbetningen och analysen av det empiriska materialet. Stegen ska dock inte läsas slaviskt med anledning av att forskaren i praktiken pendlar fram och tillbaka och har mer av ett iterativt förhållningssätt (Fejes & Thornberg 2015:220-221). Stegen möjliggjorde att reflektera kring hur barns rättigheter tillämpas i Norrköpings kommun och hur de kan arbeta mer barnrättsbaserat genom att medvetengöra aspekter som de själva kanske inte haft kännedom om. I första steget av tolkningsarbetet användes analysfrågorna som identifierades i framtagandet av kunskapsunderlaget som stöd för att kartlägga hur barn beaktas i Norrköpings kommuns stadsplanering. För att möjliggöra kodning i andra steget och utläsa potentiella utvecklingsåtgärder användes sedan implementeringsnycklarna för att reflektera över hur kommunens arbete förhåller sig till barns rättigheter. Det teoretiska ramverket verkade sedan som ett överordnat perspektiv och förhållningssätt för att reflektera över kommunens arbete och dess konsekvenser gällande barns rätt till staden.

Figur 9. Den hermeneutiska spiralen.

4.5 METODOLOGISK DISKUSSION

I kapitlets avslutande del diskuteras hur metodval och tillvägagångssätt har påverkat studiens tillförlitlighet samt stärkt såväl begränsat studiens möjlighet att besvara forskningsfrågorna och uppfylla syftet. Då kvalitativ forskning är svårbedömt gällande tillförlitlighet behöver studiens resultat verifieras genom att reflektera kring studiens *möjlighet att styrka och konfirmera* samt dess *trovärdighet, pålitlighet* och *överförbarhet* (Denscombe 2009:378-379; Bryman 2011:354). Medvetenhet kring forskarrollen utgör en central del gällande möjligheten att styrka och konfirmera. Det innefattar att forskaren utifrån insikten att det inte fullständigt går att uppnå objektivitet, är medveten om sina förkunskaper så att inte personliga värderingar påverkar studiens slutsatser. Med anledning av forskarnas olika akademiska bakgrunder möjliggörs en viss objektivitet vid insamling och tolkning av det empiriska materialet då diskussion och ifrågasättande kring varandras tolkningar varit centralt. Fullständig objektivitet är inte heller eftersträvänsvärt utifrån det idealistiska fältet. Genom en hermeneutisk ansats når forskaren med hjälp av sin förståelse och erfarenhet, insikt kring studiens fenomen på ett bredare och djupare plan (Bryman 2011:355; Holm Ingemann 2016:92). En viss subjektivitet är därav att föredra och ses som en tillgång snarare än ett hinder (Patel & Davidson 2011:29). Då forskarna saknar relation till fallstudieområdet och inte tidigare arbetat med barns rättigheter görs en viss distansering. Den kunskap som forskarna besitter kring det studerade fenomenet utgår ifrån den forskning och kunskap som finns, vilket utgör forskarnas förståelse vid analys.

Gällande trovärdigheten där vikten ligger vid att få så träffsäker data som möjligt, har det varit viktigt att vara observant på metodernas styrkor respektive brister. Även hur datainsamlingen har gått till, där källkritik och medvetenhet om när materialet uppförts samt av vem, utgör en viktig del. Det finns exempelvis en risk att litteratur och dokument bygger på tolkningar av verkligheten eller sekundära källor. För att utesluta falsk och snedvriden information har val av litteratur och dokument utgått ifrån offentliga dokument eller källor som granskats innan publicering. Det har även varit eftersträvänsvärt att använda primärkällor (Patel & Davidson 2011:68-69; Denscombe 2009:317). Respondentvalidering har använts för att stärka trovärdigheten för att bekräfta att forskaren har uppfattat informationen korrekt. Eventuella feltolkningar har korrigerats genom följdfrågor eller till viss del låta informanterna granska utdrag från studien (Denscombe 2009:266,380). För att stärka trovärdigheten rekommenderas triangulering då ett och samma fenomen studeras från olika perspektiv som antingen kompletterar eller verifierar resultaten (Denscombe 2009:188; Bryman 2011:354). Detta var särskilt betydande när metoderna i vissa fall var bristfälliga och information var svåråtkomlig, såsom vid rekryteringen av informanter. Förhoppningen till en början var att komma i kontakt med personer med insyn om verksamhetens arbete och som på något sätt varit ansvariga eller delaktiga i framtagandet av de dokument som ingick i dokument-

studien, såväl övergripande som gällande de utvalda projekten. I ett tidigt skede svarade dock kontaktpersonen att önskemålet var svårt att tillgodose fullt ut, främst på grund av att det överlag var svårt att få tag på aktuella projekt där varken inblandade hade slutat eller var föräldralediga. Det gällade främst inblandade i processen kring Nya Torget. Information saknades därav kring hur exempelvis torget förvaltas och efterlevs, vilket hanterades genom observation och att ta kontakt med andra inom kontoret som kunde bistå med information. Då forskarnas antaganden utifrån det som observerades utgjorde en del av studien var det viktigt att tydliggöra när sådana antaganden gjordes eftersom det inte kunde ses som en tillförlitlig källa. I och med spridningen av Covid-19 och stärkta restriktioner kring att vistas och mötas offentligt, kom datainsamlingen från observationerna att påverkas. Även att observationerna genomfördes under tidig vår kan ha påverkat platsens användning. På grund av detta och att forskarna inte haft något att jämföra med, är det svårt att veta vilken betydelse omständigheterna haft på resultatet. Fokus kom istället att ligga på utformningen som reflektion för platsens användning. Till skillnad från dokument- och intervjustudien genomfördes observationerna enbart av en av forskarna, vilket riskerar att minska trovärdigheten. För att motverka detta på bästa sätt diskuterades och analyserades data tillsammans.

Då fallstudiebaserad forskning genom studier av komplexa fenomen i specifika fall gör det svårt att ge samma resultat i en annan kontext, ska studiens resultat inte ses som allmängiltigt. Däremot kan specifika fall även ingå i en bredare grupp, speciellt exemplifierade fall som liknar andra fall (Bryman 2011:77; Denscombe 2009:65). Norrköping utgör inget unikt fall och i kontakt med andra kommuner har det bekräftats att de står inför liknande utmaningar. Det ställer dock krav på att det finns tillräckligt med detaljer att tillgå (Denscombe 2009:68-69). För att studien ska garantera pålitlighet och överförbarhet har transparens varit eftersträfvansvärt. Utifrån fullständiga redogörelser över metoder och tillvägagångssätt samt djupgående beskrivningar och utdrag från empirin, möjliggör det för läsaren att avgöra hur pass pålitlig och överförbar studiens resultat är i en annan kontext. Därmed stärks tillförligheten (Bryman 2011:355; Denscombe 2009:381,383). Kunskapsunderlaget är även baserat på tidigare forskning och beprövade erfarenheter, vilket bidrar till ökad förståelse och tydliggör generellt barnkonventionens innebörd i en stadsplaneringskontext för att stärka barns rättigheter och arbeta barnrättsbaserat. På så vis möjliggjorde det dels att besvara studiens forskningsfrågor och uppfylla syftet, dels öka tillförlitligheten. Då kunskapsunderlaget inte baseras på ett specifikt fall, utan att dess tillämpning kan användas på fler kommuner och skilja sig åt mellan olika fall, ger det en antydning att liknande studier kan bedrivas utifrån samma grund men att vid fortsatta studier avgöra om denna studies resultat är pålitligt och överförbart.

Kunskapsunderlaget har med varierad framgång synliggjorts genom fallstudien. Vissa aspekter har kunnat kartläggas mer än andra och vissa inte alls. Det beror

främst på att tillgången till information har skiljt sig åt beroende på vilken nivå av planeringen som studerats samt mellan de olika projekten och kontakt med informanter. Det kan ha begränsat studiens möjlighet att svara på forskningsfrågorna, vilket även fanns med i beräkningarna sedan start då kunskapsunderlaget försöker täcka en större bild än vad som kan vara möjlig att studera i praktiken gällande ett fall. De frågor och åtgärder som identifierades i implementeringsnycklarna länkar även till varandra, vilket gjorde det svårt att särskilja dem. Analysfrågorna användes som matris för att kartlägga Norrköping men istället för att applicera implementeringsnycklarnas "rubriker" rakt av, fick de teman som var framträdande i materialet forma fallstudiens upplägg. Det möjliggjorde att inte bli låst till fasta rubriker och därmed få ett resultat som bäst representerade kommunens arbetssätt. I de summerande reflektionerna knöts resultatet sedan an till nycklarna för att utläsa brister och styrkor. Trots medvetenhet om kunskapsunderlagets flexibilitet och intention om att använda det på ett visst sätt, blev det tydligt att de olika analysnivåerna och nycklarna var mer flytande och applicerbara än tänkt. Exempelvis initialt skulle kommunens övergripande planering kartläggas utifrån den första analysnivån för att studera hur barns rättigheter tillämpas organisatoriskt. Under arbetets gång blev det dock tydligt att även aspekter från den andra analysnivån gick att utläsa då de bidrog till reflektion gällande planering av den fysiska miljön på ett övergripande plan.

Kunskapsunderlaget kan ses som ett första steg till att konkretisera barnkonventionen i en stadsplaneringskontext. Dess utformning möjliggjorde en bred förståelse för artiklarnas innebörd och för hur de olika delarna sammanlänkar och förstärker varandra, vilket utgjorde en god grund för att få svar på hur barnkonventionen förhåller sig till stadsplaneringen. Med detta som grund och en medvetenhet gällande helhetsperspektivet ges det möjlighet att i vidare studier fokusera på enskilda artiklar och få djupare förståelse.

5. BARNKONVENTIONEN FRÅN TEORI TILL PRAKTIK

I detta kapitel presenteras kunskapsunderlaget som studiens empiriska material vilar på med stöd från de teoretiska utgångspunkterna. Det aktuella kunskapsläget sammanställs och utifrån organisatoriska och fysiska aspekter samt aspekter gällande efterlevnad visar kunskapsunderlaget, såväl på ett övergripande som på ett mer konkret plan, sambanden mellan barnkonventionens artiklar, forskning, beprövade erfarenheter och uttalanden från bland annat FN:s barnrättskommitté.

5.1 DE ORGANISATORISKA ASPEKTERNA

Kunskapsunderlagets första nivå fokuserar på att förtydliga barns rättigheter inom stadsplaneringen på ett organisatoriskt plan. Med utgångspunkt i Child-Friendly Cities Initiatives nio byggstenar som är viktiga för att nå en styrningsstruktur som är lyhörd för barns rättigheter, redogör denna del för metoder och arbetssätt som lägger grunden för det fortsatta arbetet.

5.1.1 AKTIVA PRIORITERINGAR

En förutsättning för att stärka barns rättigheter effektivt och långsiktigt är att avsätta tillräckligt med tid och resurser. För detta krävs likmätigt med barnkonventionens artikel 4 att aktiva prioriteringar görs för att nyttja de tillgängliga resurserna till sitt yttersta (Fagerstrand 2018:28; Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:41). Då en kommuns styrdokument ligger till grund för verksamhetens prioriteringar, är det enligt CFCI:s andra och tredje byggsten viktigt att ta fram mål- och policydokument som tydligt redovisar verksamhetens prioriteringar och strategier samt hur verksamheten planerar att arbeta med barns rättigheter. Målformuleringar med anknytning till barnkonventionen ska finnas. Det kan exempelvis innebära framtagande av översiktsplaner eller mer ingående dokument som redogör för grönstrukturplaner, trafikanalyser eller riktlinjer för att säkerställa barns inflytande (Riggio 2002:50-51; jfr Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:67).

Kartläggning utgör en viktig del som genom informationsinsamling kan lyfta centrala frågor och tydliggöra utmaningar som kommuner står inför. Kartläggningen fungerar därför vägledande (Fagerstrand 2018:31). Barnkonventionens artikel 6 speglar en helhetssyn gällande barns utveckling och behov i olika faser och situationer i livet. En heltäckande kartläggning och datainsamling krävs utifrån ett helhetsperspektiv och bör omfatta olika aspekter av barns utveckling som hälsa, trygghet, utbildning, delaktighet och skydd (ibid. 2018:32). I enlighet med CFCI:s sjunde byggsten ställer det krav på kontinuitet och insamling av kvantitativa och

Artikel 4

Utnyttja tillgängliga resurser till fullo

Artikel 6

Barns rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 2

Barns lika värde
och behandling

kvalitativa data samt information från barnen själva. Det skulle exempelvis kunna innefatta konsekvenser kring förändringar i barns uppväxtmiljöer, hur många barn som berörs av ett beslut och data kring ålder och kön. Då barns behov och förutsättningar skiljer sig åt bör kartläggningen spegla artikel 2 som trycker på alla barn ska behandlas likvärdigt, utifrån var och ens förutsättningar (Riggio 2002:52; Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:39).

Sett utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv utgör budgeten en särskilt viktig del och förutsättning för det fortsatta arbetet. I budgeten fastställs hur kommunens samlade resurser är fördelade mellan olika verksamheter och vilka frågor som prioriteras. Erfarenheter visar på att om barns rättigheter inte utgör en del av budgeten riskerar barn att bortprioriteras (Barnombudsmannen 2015a). Budgeten utgör det viktigaste verktyget för att leva upp till artikel 4 och hela budgeten ska beakta barn, även de delar som indirekt berör barn (Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:97; Fagerstrand 2018:75). Likmätigt med artikel 2 innebär *tillgängliga resurser* att fördelningen av exempelvis skattemedel distribueras rättvist även om barns behov ibland måste ge vika för andra intressen. Därför ska barn få minst lika mycket ekonomiskt stöd som någon annan samhällsgrupp (Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:41). För att säkerställa tillräcklig resursfördelning för att genomföra de aktiviteter och åtgärder som krävs för att stärka barns rättigheter, uppmärksammar CFCI genom fjärde byggstenen vikten av att uppföra *lokala barnbudgetar* (Riggio 2002:52). Ett sätt att gå tillväga är genom en *barnbilaga* som preciserar verksamhetens ekonomiska satsningar, prioriteringar och förväntningar inför kommande år gällande barnkonventionen. Det följs sedan upp med ett *barnbokslut* kring resursfördelning mellan olika verksamheter och samhällsgrupper, hur artiklarna 2 och 4 har beaktats samt vilka effekter beslutande åtgärder fått gällande barns vardag. Förutom att barnbilaga tillsammans med ett barnbokslut utgör ett viktigt mål- och policydokument, utgör det även ett verktyg för lärande och självreflektion såväl internt som ut mot medborgarna och barnen själva (Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:68,70,72-73; Barnombudsmannen 2015b).

Borlänge kommun upprättade sin första barnbilaga 2005 vilken följdes upp i barnbokslutet samma år. De olika nämnderna lämnade uppgifter till bilagan som redogjorde för hur de skulle synliggöra barns rättigheter i sina verksamheter, vilka prioriteringar och insatser som skulle göras. Exempelvis upprättandet och tillsynen av grönområden, gång- och cykelvägar samt resurser för informationsspridning. Fram till 2010 upprättade kommunen kontinuerligt specifika barnbilagor till den ordinarie budgeten, därefter har inget skrivits kopplat till budgeten. Idag är det istället i kommunens hållbarhetsredovisning som barns rättigheter lyfts fram. Anledningen till detta kan vara att det ansågs tillräckligt⁷.

5.1.2 SAMVERKAN OCH KUNSKAPSUTBYTE

Artikel 6

Barns rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 3

Barns bästa ska alltid gå först

För att möjliggöra barns utveckling utifrån ett helhetsperspektiv i enlighet med artikel 6 krävs samverkan eftersom barnkonventionen kan innebära olika saker och tolkas mångsidigt (Fagerstrand 2018:21). Då det kommunala arbetet är fördelat på olika områden och enheter bör samverkan och utbyten av erfarenheter ske tvärssektoriellt, såväl internt som externt (Barnrättskommittén 2003/2014:9; Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:43). Att samverka innebär i detta sammanhang att arbeta mot ett gemensamt mål, som i detta fall är barns bästa likvärdigt med artikel 3. Det kan innebära att lösa uppgifter tillsammans eller inta nya perspektiv med hjälp av andra och formulera utmaningar som inte varit möjliga på egen hand (Fagerstrand 2018:53). För att möjliggöra och underlätta samverkan bör en arbetsgrupp etableras där samtliga förvaltningar är representerade och som leds av en barnrättsstrateg eller lokal barnombudsman (Lundin Karphammar 2019:52). Att upprätta lokala arbetsgrupper och installera lokala barnombudsmän som verkar för barns bästa utgör förutsättningar för att säkerställa mer barnvänliga städer i enlighet med CFCI:s femte och nionde byggsten (Riggio 2002:51-52). I Lunds kommun startade 2013 en lokal barnrättskommitté med representanter från samtliga förvaltningar. Stadsbyggnadskontoret utgör en av representanterna med aktiv roll. Inrättandet av barnrättskommittén har bidragit till att nya rutiner tagits fram för samtliga förvaltningar, detta för att säkerställa att varje beslut följs av bättre konsekvensbeskrivningar gällande barn⁸.

För att möjliggöra ett helhetsperspektiv krävs det i enlighet med artikel 42 och den åttonde byggstenen att barns rättigheter medvetengörs bland både barn och vuxna (Riggio 2002:52). Om det saknas kunskap kring barns rättigheter kan inte förändringar gällande barns situation i samhället komma till stånd (Rasmusson, Andersson och Sylwander 2001:44). Av denna anledning är utbildning centralt för att stärka barns plats i samhället. Obligatoriska, systematiska och fortlöpande utbildningar rekommenderas för all berörd personal inom verksamheten som anpassas efter kompetens och erfarenhet (Lundin Karphammar 2019:51; Barnrättskommittén 2003/2014:14,18). Arbetsgruppen eller den lokala barnrättskommittén är i särskilt behov av regelbunden utbildning och handledning för att kunna stödja förvaltningarnas arbete (Lundin Karphammar 2019:52). Simrishamns kommun har sedan 2008 haft en lokal barnombudsman anställd. Kommunen har ingen egen arbetsgrupp men utbildningar erbjuds kontinuerligt för tjänstemän och politiker som hålls av barnombudsmannen. Utbildningstillfällena har bidragit till ökad kännedom om barnkonventionen samt möjlighet att diskutera dess förhållande till praktiken (ibid. 2019:44-45).

Artikel 42

Medvetengöra konventionen för vuxna & barn

Även Kungsbacka kommun har arbetat med att erbjuda fortbildningstillfällen och visar att det inte behöver vara en lokal barnombudsman som håller i utbildningarna. Sedan 2013 har *barnrättsdagen* arrangerats årligen inom kommunen och verkar som en utbildnings- och inspirationsdag för nya medarbetare i kommunen och Region Halland. Dagen förmedlar generell information, vilka redskap som finns för att arbeta med barns rättigheter samt föreläsningar från andra kommuner. Svårigheten att mäta effekten av barnrättsdagen har ifrågasatt upplägget som dock besitter potential att utvecklas. Det lutar mot ett koncept med kortare informationsdagar där fokus istället läggs på att diskutera barnkonventionens innebörd i praktiken med exempel från de olika verksamheterna som sedan bör följas upp. Det är viktigt att informationen och arbetet inte enbart sker hos de nyanställda, utan att det även sker mot ledningsgruppen med chefer för större effekt gällande det operativa arbetet⁹.

5.1.3 FORMER FÖR INFLYTANDE

En särskilt viktig del gällande att stärka barns rättigheter är barns inflytande och delaktighet i beslutsprocesser. I PBL 3 kap. 8 § respektive 5 kap. 11 § (SFS 2010:900) regleras barns inflytande och kommunen är skyldig att samråda med berörda aktörer löpande under planeringsprocessen gällande översikts- och detaljplanering. Däremot säkerställs inte barns deltagande i den fortsatta planeringen och förvaltningen (Boverket 2000:85,107,154). I enlighet med artikel 12 och CFCI:s första byggsten är det viktigt att barn ges möjlighet att formellt delta i alla faser av stadsplaneringsprocessen, från tidiga idéer till konkreta förslag. Barns delaktighet i planeringen är inte enbart en tillfällig handling, utan något som behöver tillämpas i alla nivåer av processen för att samla information och är viktigt för att barn ska ges möjlighet att engagera sig i samhället i stort (Riggio 2002:53). Det bidrar i sin tur till ökad tillit, självförtroende och känsla av respekt, vilket har en positiv inverkan på barns utveckling och ger viktig livskompetens (Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:125). För att uppnå artikel 12 är det viktigt att involvera barn och respektera deras åsikter då de berörs i lika stor utsträckning som vuxna av en mängd direkta och indirekta frågor. Att barn får komma till tals är en rättighet som gäller oavsett om det kan upplevas matnyttigt eller inte (Fagerstrand 2018:37-38).

Artikel 12

Barns rätt att
bilda & uttrycka
åsikter

I PBL skiljs inte vuxna och barn åt då alla ska ges möjlighet till insyn och påverkan i samhällsutvecklingen. I praktiken är det dock inte lika självklart. Barn har inte samma förutsättningar att ta initiativ och sätta sig in i plandokument (Länsstyrelsen Västra Götalands län 2009:6-7; Kylin 2004:13). Mötet med barn kan därav kräva ickekonventionella metoder. Till skillnad från vuxna är barn inte begränsade till specifika uttrycksmedel och använder naturligt kroppen för att förhålla sig till närmiljön som exempelvis kan yttra sig i form av kroppsspråk, ansiktsuttryck eller

Artikel 2

Barns lika värde och behandling

Artikel 13

Barns rätt till yttrandefrihet

genom lek. I linje med artiklarna 2 och 13 ska även barn ha rätt till yttrandefrihet och ges möjlighet till de uttrycksmedel som de föredrar och behärskar (Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:134; Barnrättskommittén 2009/2014:9,17). Yttrandefriheten innefattar även rätten att söka och finna information och likmätigt med artikel 17 skall barn ha tillgång till information genom olika kanaler om relevanta förfaranden som påverkar dem (Barnrättskommittén 2009/2014:17). 2016 till 2017 genomförde Stockholm stad parallellt med ordinarie samråd för ny översiktsplan, ett barn- och ungdomssamråd. Under samrådet fick barn och unga dela med sig av sina tankar som sedan sammanställdes och hanterades tillsammans med övriga inkomna samrådssynpunkter. Syftet med samrådet var att ta reda på hur kommunen når ut med information till barn. Att arbeta med sociala medier, appar, hemsidor och podcasts utgör effektiva informationskällor för att nå ut till barn (Stockholm stad 2017:9,33,64).

Artikel 17

Barns rätt att få tillgång till information

Då barn är aktiva medieanvändare besitter digitala verktyg potential och kan med fördel användas för att nå ut och föra dialog (Faskunger 2008:15). *Speakapp* är en app som utvecklades av Haninge kommun under perioden 2013-2016 tillsammans med olika ungdomsförbund med syfte att minska avståndet mellan ungdomar, politiker och tjänstemän för att öka ungas deltagande i kommunens beslutsprocesser. Appen (se figur 10) fungerar både som ett sätt att nå ut till ungdomar och som ett påverkansverktyg där unga kan göra sin röst hörd genom att exempelvis skicka in förslag på förändringar i kommunen som sedan kan komma upp i den politiska nämnden genom likes på sociala medier (Haninge kommun 2019).

The image shows a screenshot of the 'Speakapp' interface, which is divided into four main colored sections: teal, red, orange, and green.

- DIN ÅSIKT (Teal):** Features a speech bubble icon with an exclamation mark. The text asks: "Vad tycker du om din kommun? Tänk på att skriva in dina kontaktuppgifter om du vill ha svar." Below this is a form with a label "Ämne" and a dropdown arrow, and a larger text area labeled "Meddelande". A "Skicka" button is at the bottom.
- PÅ GÅNG (Red):** Features a calendar icon with the number 17. The text says: "Kolla kalendern för att se vad som är på gång för unga i ditt område. Glöm inte att spara de händelser du vill gå på!" Below are three buttons: "Aktuella händelser", "Tidigare händelser", and "Sparade händelser", each with a right-pointing arrow.
- SNABBFRÅGA (Orange):** Features three checkboxes, with the last one checked. The text asks: "Ungdomsrådet fick in en massa förslag från unga på Hanningedagen! Vilket tycker du är viktigast?" Below are four buttons: "Ta bort privata skolor", "Fler och bättre lärare i skolorna", "Bättre skolgårdar", and "Renare och större parker". At the bottom, there is a text box with the prompt "Har du något eget förslag? Lämna kommentar eller skicka in i 'Din åsikt'" and a "Skicka" button.
- KONTAKTA OSS (Green):** Features an envelope icon. The text says: "Här av dig till oss på kommunen om du vill veta mer om SpeakApp eller undrar något annat." Below are three icons for Facebook, a smartphone, and an email envelope.

Figur 10. Speakapp.

Både Stockholm stad och Haninge kommun utgör exempel på att i ett tidigt skede fånga upp frågeställningar som ökar planeringens kvalitet. Den tidiga dialogen utgör en viktig del och att redan innan framtagandet av policy, program och ritningar lyfta viktiga aspekter och inkludera dessa från start (Kylin 2004:13). Det kan exempelvis göras i framtagandet av budget, översiktsplaner eller programhandlingar för avgränsade områden. I Örebro började kommunen under 2007 se över möjligheten att pröva nya vägar gällande ungas inflytande och deltagande i budgetprocessen. Det kom att resultera i *medborgarbudgetar* som var uppdelade i tre temabaserade projekt. Med stöd av tjänstemän fick gymnasieklasser ta fram förslag på investeringar som höll sig inom budgetramarna för den pengasumma de tilldelades. Förslagen innefattade bland annat digitala informationsskyltar och förbättrad belysning. Genom omröstning valdes sedan några av förslagen ut och eleverna fick möjlighet att följa och delta i genomförandet och verkställandet av förslagen¹⁰.

Ett annat sätt att involvera barn i planeringen är genom så kallade *gåtur*er. Som komplement till digitala kanaler, utgör gåturer en värdefull metod för att lyfta barns egna perspektiv och samla in konkreta synpunkter kring barns närmiljö, hur de känner kring den och använder den samtidigt som de vistas i och använder miljön (Cele 2006:211; Boverket & Movium 2015:125). Det är en metod som lämpar sig för såväl barn som unga och låter även vuxna att på ett naturligt sätt ta del av barns vardag med hög närvaro genom att få uppleva, förstå och skapa sig erfarenheter om de platser som är värdefulla för barn med sin kropp som verktyg (Cele 2006:211-212). Gåturer kan tillämpas såväl inför byggnation som att utvärdera resultatet (Boverket, Trafikverket & Sveriges Kommuner och Landsting 2015:56). Metoden är därav flexibel och tillämpningsbar i många olika skeden och kan gå under olika namn såsom *planpromenad* eller *trygghetsvandring* (de Laval 2015:60). Under våren 2020 genomförde Helsingborgs kommun ett antal workshops med olika skolor som en del i processen för framtagande av ny översiktsplan. Mellanstadiel elever fick dela med sig av sina perspektiv kring föreslagna utbyggnadsområden på åtta tätorter i kommunen. Workshoparna var utformade likt planpromenader vilket innefattade platsanalys i form av bland annat inventeringar och sinnesövningar. För att hantera detaljeringsgraden i vissa av elevernas förslag bjöds kollegor in från stadsbyggnadsförvaltningen att följa med. På så vis kunde vissa aspekter även gynna deras arbete på en mer detaljerad nivå. Materialet sammanställdes och utgjorde ett av flera medskick från samrådstiden. Sammanställningen skickades även till skolorna men den planerade återkopplingen uteslöts i och med Covid-19 med förhoppningar om en digital dialog framöver¹¹. Inom tidsplanen bör det ges tillräckligt med utrymme för att utvärdera processen tillsammans med barn då återkoppling

10 Örebro kommun. Mejlkonversation. 26 november, 2020.

11 Helsingborgs kommun. Mejlkonversation. 7 februari, 2020.

utgör en särskilt viktig del för barns förståelse och delaktighet i beslutprocesserna (Boverket & Movium 2015:112; Rasmusson, Andersson, Sylwander 2001:131).

Figur 11. Platsanalys från en av Helsingborgs workshopar under våren 2020, där eleverna själva ansvarade för att se till att alla intryck dokumenterades.

De exempel som har tagits upp i detta avsnitt visar på olika sätt att involvera och engagera barn genom stadsplaneringsprocessen. Det tydliggör underlag med utvecklingspotential och genom att låta barn delta och yttra sig genomgående i processen möjliggörs nya perspektiv. På samma sätt som det kan uppstå nya perspektiv vid samverkan mellan medarbetare, är samverkan mellan barn och vuxna minst lika viktigt och något som gynnar både barnet och verksamheten (Rasmusson, Andersson och Sylwander 2001:64). För att barn ska förstå komplexa planeringsfrågor och kunna tycka till krävs det att projektet bryts ner i mindre delar. Det gynnar inte enbart barn, utan bidrar även med ny lärdom hos planerarna som tvingas att formulera sig på ett sätt som de annars kanske inte hade gjort och titta på projektet med nya ögon.

5.1.4 PRÖVNING AV BARNS BÄSTA

Artikel 3

Barns bästa ska alltid gå först

Då barns bästa likmätigt med artikel 3 utgör ett mångtydigt begrepp och att det som kan anses vara det bästa för barn i en viss situation kan innebära något annat för andra barn i en motsvarande situation, är det viktigt att prövningar görs (Rasmusson, Andersson, Sylwander 2001:87). Trots det görs prövningar alltför sällan och många beslut tas utan vetskapen om hur barn med olika bakgrunder och förutsättningar påverkas. Det är även vanligt att besluten grundar sig på antaganden utifrån vad som tros vara det bästa (Fagerstrand 2018:65). Prövningar bör därav göras i ett tidigt skede för att undvika negativa konsekvenser framöver. Att pröva barns bästa kan göras på många olika sätt och det finns inte en metod eller mall som går att tillämpa i alla sammanhang (ibid. 2018:66,72). Ett vanligt förekommande sätt att pröva barns bästa och försöka konkretisera barnkonventionen i stadsplaneringen är genom *barnkonsekvensanalyser* (BKA) (Nordström & Andersson Telemann 2019). BKA är ett verktyg och arbetssätt för att underlätta och arbeta mer systematiskt som kan förklaras likt en förhandsprövning av de konsekvenser som ett beslut kan medföra för barn och hur beslutet på bästa sätt kan tillgodose barns behov. Genom att i förväg fastställa orsakssambandet, det vill säga att tänka efter först och agera utifrån det, möjliggör det för ett välgrundat och utvecklat beslutsunderlag (Barnombudsmannen 2015c:1-2; Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:80).

Artikel 6

Barns rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 42

Medvetengöra konventionen för vuxna & barn

För att upprätta och utföra en BKA behöver verksamma ha grundläggande kunskaper om barns behov, barnkonventionen och i sammanhanget ha en förståelse för dess betydelse i relation till stadsplaneringen (Lundin Karphammar 2019:55). Kartläggning, utbildning och samverkan i enlighet med artikel 6 och 42 samt metoder för att inkludera barns egna perspektiv i enlighet med artikel 12, utgör viktiga aspekter för att pröva barns bästa och utföra barnkonsekvensanalyser. 2001 tog Barnombudsmannen fram en BKA-modell som stöd för kommuner, landsting och statliga myndigheter och inkluderar prövning av barns bästa i olika arbetsmoment; *kartläggning, beskrivning, analys, prövning med beslut och utvärdering*. Denna modell har sedan dess varit i behov av att förtydligas och utvecklas (Barnombudsmannen 2015c:1–2). Göteborgs stad är en kommun som skapat en egen matris och utvecklat ett tillvägagångssätt som har fått stor spridning. Matrisen (*se figur 12*) är uppbyggd att olika grundläggande teman som relaterar till den fysiska miljön och olika geografiska nivåer likt analysnivåer (Göteborgs stad 2017:19,23). Barnkonsekvensanalyser kan verka som stöd för ett långsiktigt arbete med barnkonventionen och för att rättigheterna ska genomsyra hela verksamheten och stärkas under hela förändringsprocessen. På så vis möjliggörs att sortera, identifiera och bedöma olika aspekters påverkan av den fysiska miljön och betydelse för barn i olika områden (ibid. 2017:6,20).

Artikel 12

Barns rätt att bilda & uttrycka åsikter

Figur 12. Arbetsprocess och matris för Göteborgs stads barnkonsekvensanalys.

Vid beslut om betydande miljöpåverkan finns det i enlighet med miljöbalken 6 kap. 3 och 9 §§ (SFS 1998:808) krav på att konsekvenser ska redovisas vid upprättande eller ändring av en plan eller ett program i form av miljökonsekvensbeskrivningar (MKB). Det finns dock inget som styrker krav på barnkonsekvensanalyser som är förenligt med Barnombudsmannens rekommendationer. Utifrån Riksrevisionen (RiR 2004:30, s.53) bör dock denna form av analys genomföras oavsett eftersom det kan leda till bättre beslut och vara till hjälp vid prioriteringar inom verksamheten. Att utföra barnkonsekvensanalyser utgör även den sjätte byggstenen som trycker på att det behövs verktyg för att säkerställa att barns bästa synliggörs i alla beslut och åtgärder som på något sätt berör barn. BKA utgör ett sätt att övervaka och utvärdera verksamhetens arbete till förmån för barn (Riggio 2002:51-52).

Som tidigare framkommit kan prövning beroende på ambitionsnivå uppföras och genomföras på olika vis. En *barnchecklista* kan ses som en enklare form av prövning och innefattar vanligtvis ett frågeformulär som besvaras utifrån exempelvis hur barns bästa har beaktats och vilka möjligheter barn har att komma till tals. Utförligare prövningar behöver göras om en fråga besvaras med ett nej. Barnchecklistor kan ses som ett första steg mot att införa och utveckla mer avancerade analyser och prövningar av barns bästa (Fagerstrand 2018:66; RiR 2004:30, s.26; Boverket 2000:136). Lunds kommun är en av många kommuner som använder barnchecklistor. Det görs vid varje ärende och beslut som direkt eller indirekt berör eller medför konsekvenser för barn och unga. Checklistan (*se figur 13*) ska fullföljas och oavsett svar ska förklaring ges kring hur barn berörs eller varför de inte berörs¹².

12 Lunds kommun. Mejlkonversation. 6 februari, 2020.

Barnchecklista för Lunds kommun

Ärende:

Dnr:

1. Påverkar beslutet barn?

☐ Ja

☐ Nej

Förklara oavsett svar.

Om **ja, fortsätt** med frågorna.

2. Har barn fått uttrycka sina åsikter?

☐ Ja

☐ Nej

Förklara oavsett svar.

3. Hur har barns bästa beaktats?

4. Beskriv eventuella intressekonflikter.

Figur 13. Mall för Lunds kommuns barnchecklista som används i formella ärenden i kommunens nämnder.

5.2 DE FYSISKA ASPEKTERNA

I den andra nivån konkretiseras barns rättigheter gällande planering och utformning av den fysiska miljön. Miljön har en stark inverkan på barn då det utgör förutsättningarna för barns informella deltagande gällande rörelsefrihet, tillgänglighet och miljöerbjudanden.

5.2.1 SÄKER OCH AKTIV TRANSPORT

Barnkonventionens artikel 6 påvisar genom barns rätt till liv, överlevnad och utveckling, barns rätt till att på ett säkert och tryggt sätt leva och utvecklas för att främja självständighet i ett fritt samhälle (SOU 1997:116, kapitel 7). Biltrafikens utveckling har dock medfört en minskad rörelsefrihet bland barn. Trafik utgör den största orsaken till att barn känner otrygghet i stadsrummet. Likväl medför det otrygghet hos föräldrarna som har stort inflytande på barns rörelsefrihet. För att stärka barns rörelsefrihet förutsätter det i enlighet med artikel 6 säkra och trygga trafikmiljöer. Barns rätt till lek och fritid i enlighet med artikel 31 bör även ses i relation till artikel 6 (Gummesson 2005:13,15,28; SOU 2003:19, s.64). Barnrättskommittén (2013/2014b:9) framhåller särskilt ett behov av att åtgärder i enlighet med artikel 31 vidtas för att leva upp till artikel 6. Det kan innefatta trafikåtgärder såsom hastighetsbegränsningar, trafikljus samt upphöjda och ljusreglerade övergångsställen (Barnrättskommittén 2013/2014b:22; Gummesson 2007:152). Då barn i regel har sämre sikt än vuxna eftersom deras ögonhöjd hamnar längre ner, bör högre objekt undvikas i närhet av passager som korsar körbanan (Nilsson 2002:59; Björklid 2005:149). Barn med nedsatt syn måste även kunna orientera sig och där utgör tydlig skyltning och kontrastmarkeringar viktiga faktorer i enlighet med artiklarna 2 och 23. Allt för breda gator, backar eller ojämna underlag kan också försvåra och stressa upplevelsen i stadsrummet för barn med fysiska begränsningar (Boverket 2002:174). Att platsen är överblickbar och enkel att förstå kan även inge en trygghet. Att förse platsen med fri sikt och undvika skymda vrår kan vara åtgärder för att förebygga otrygga miljöer (Boverket 2010:23,32).

Artikel 6

Barns rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 2

Barns lika värde och behandling

Artikel 23

Funktionshindrade barns rätt till gott liv

Artikel 31

Barns rätt till lek, vila, fritid & rekreation

Artikel 24

Barns rätt till bästa möjliga hälsa

Trafik utgör även en starkt bidragande faktor gällande barns fysiska aktivitet. För att skapa miljöer som stödjer barns utveckling i enlighet med artikel 6 som i förlängningen leder till god hälsa och välmående likmätigt med artikel 24, krävs det utemiljöer som tillgodoser möjligheten att röra sig fritt samt utföra olika former av fysiska aktiviteter. Dels genom *aktiv transport* såsom vardagsmotion i form av gång och cykel, dels genom fritidsbaserad rekreation, idrott och träning (Faskunger 2007:25,83,91). Aktiv transport kan ses som en av de mest vitala typerna av fysisk aktivitet och innefattar all typ av icke motordriven transport. Det kan utöver gång och cykel innefatta skateboard, inlines och rullstol. Ett välplanerat gång- och cykelnätverk bidrar såväl till ökad säkerhet och trygghet hos oskyddade trafikanter som förbättrad koordination, motorik och kondition. En satsning på aktiv transport innebär alltså att barns rörelsefrihet och sannolikheten för barn att uppnå

rekommenderad 60 minuters daglig fysisk aktivitet ökar. Det bidrar även till en hållbar stadsutveckling då buller minskar och luftkvaliteten förbättras (Faskunger 2007:91,109-110; 2008:12). Det gynnar dessutom barnen då de är särskilt utsatta och känsliga för luftföroreningar och buller (ibid. 2008:40).

Förutom tillgång till aktiv transport, utgör kollektivtrafiken en viktig länk för att i enlighet med artiklarna 2 och 23 ge fler möjlighet att ta sig till olika destinationer med olika färdmedel (Boverket 2002:173,176). För att stärka barns rörelsefrihet och fysiska aktivitet i hela stadsrummet i enlighet med artiklarna 6, 24 och 31 är det särskilt viktigt att planera för hela resan, där exempelvis hållplatser, cykelparkeringar och gång- och cykelvägar ligger i nära anslutning till varandra, till bebyggelse och i närhet till viktiga målpunkter som skola, parker och service (Barnrättskommittén 2013/2014b:22; Boverket 2010:23,57). För att skapa säkra och trygga utemiljöer är det viktigt att i ett tidigt skede planera för barns rörelser och målpunkter, detta för att undvika att barn behöver ta långa omvägar eller gena över trafikfarliga platser. Vägen till viktiga målpunkter bör därför ge valmöjligheter samt vara gena, utan barriärer och ha god framkomlighet, samt vara omväxlande, intressanta och detaljrika (Gummesson 2007:47; Boverket 2010:61).

Olika typer av trafikrum kan även stärka barns rätt till överlevnad, utveckling och lek i enlighet med artiklarna 6 och 31. Malmö stads stadsutvecklingsprojekt *Smörkajen* utgör ett exempel på detta. Särskilt fokus har legat på att skapa barnvänliga miljöer i form av mellanrum med prioritet för lek och grönska, minimera hårdgjord markyta samt underlätta användandet av gång och cykel. Området utformas på ett sätt som möjliggör en vardag utan bil med fokus på en grön, attraktiv stadshuvudgata i utkanten av området med körfält för bil, buss, cykel och gång (Malmö stad 2019).

5.2.2 TILLGÄNGLIGA MÖTEN

Artiklarna 15 respektive 31 trycker tillsammans på barns rätt till att under olika omständigheter fritt delta i det offentliga rummet. Det kräver hänsyn till den sociala tillgängligheten och att tillhandahålla platser som främjar fria möten mellan barn och andra samhällsgrupper genom lek, rekreation samt kulturella och konstnärliga sammankomster. Genom detta fokus bidrar det till grundläggande egenskaper såsom ökad empati, tolerans-, samarbets- och uppfinningsförmåga som är viktiga för att etablera vänskaper och vara en del av samhället. Det stärker civilsamhället och barns erkännande som rättighetsbärare (Barnrättskommittén 2013/2014b:9,13). I sin tur kan det bidra till socialt välbefinnande som utgör en central del av artikel 24 för att kunna uppnå god hälsa (Barnrättskommittén 2013/2014a:4).

En grundförutsättning för att möta andra är att barn känner sig välkomna och vågar använda staden och dess möjligheter. För det bör stadens fysiska tillgänglighet

Artikel 15

Barns rätt att
möta andra

Artikel 31

Barns rätt
till lek, vila, fritid
& rekreation

Artikel 24

Barns rätt
till bästa
möjliga hälsa

Artikel 2Barns lika värde
och behandling**Artikel 23**Funktions-
hindrade barns
rätt till gott liv

ha beaktats. En människas fysiska kapacitet kan vara medfödd eller påverkas under livets gång, därför är det viktigt att i enlighet med artiklarna 2 och 23 utgå ifrån att fler ges möjlighet att delta i samhället på lika villkor (Boverket 2002:172). I PBL 2 kap. 3 § 1 st. 2 p. framgår det att all planläggning ska främja en ”god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper” (SFS 2010:900). Det tydliggörs även i 8 kap. 12§ 1 st. (SFS 2010:900) att allmänna platser ska kunna användas av personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Det kan innebära att gångytor ska vara jämna och halkfria samt att ledstänger, ramper och sittplatser ska finnas (BFS 2011:5 - ALM 2). Den ekonomiska tillgängligheten är även av betydelse då alla oavsett ekonomiska resurser ska ges möjlighet att ta del av stadsrummet och möta andra (Boverket 2002:172). Till följd av en ökad kommersialisering har barn kommit att exkluderas alltmer vilket lett till att de inte ges samma möjlighet till interaktion (Barnrättskommittén 2013/2014b:13). Det kan exempelvis vara verksamheter på eller i anslutning till torg eller parker som kretsar kring försäljning och som tar stora delar av stadsrummet i anspråk genom exempelvis uteserveringar eller varuskytningar. Idag styrs även barns fritid allt mer till organiserade fritidsaktiviteter som kostar pengar vilket gör att barn som har det sämre ställt exkluderas (Faskunger 2008:17).

Platser som främjar lek och vardaglig fysisk aktivitet utgör även viktiga källor för socialt samspel. Många insatser rör de yngre barnen och utmaningen är emellertid att främja fysisk aktivitet bland både barn och unga (Faskunger 2008:20,41; Barnrättskommittén 2013/2014b:22). Överlag ges unga mindre plats i stadsrummet och ses ofta som stökiga och högljudda (Barnrättskommittén 2013/2014b:13; Lenninger & Olsson 2006:218). För unga är den sociala interaktionen i det offentliga rummet extra vital eftersom det är deras sätt att bryta sig loss och bli självständiga (Boverket 2000:20,70). De behöver hängplatser där de både kan synas och se andra såsom trappor och trädäck eller mer öppna platser som ger inspiration till rörelse (Boverket & Movium 2015:98). Många av de offentliga utemiljöerna som lockar till fysisk aktivitet är dock inte särskilt anpassade till flickor (Barnrättskommittén 2013/2014b:16). Dessa miljöer, som ofta är förknippade med spontanidrott och tilltalar pojkars preferenser, består bland annat av bollplaner, skateanläggningar eller klättring. En bidragande orsak tros bero på de normer som finns i samhället och att kommunala satsningar ofta svarar bättre mot pojkars preferenser än flickors (Blomdahl, Elofsson & Åkesson 2012:23,25,30). I linje med artikel 2 kan ett alternativ vara att bryta upp de tydliga programmerade spontanidrottsytorna och ge plats åt kreativitet och det egna tolkningsutrymmet. Förslagsvis skulle det kunna göras genom att kombinera fysisk aktivitet med de aspekter som kännetecknar flickors preferenser. Flickor umgås ofta i par eller mindre grupper, där platser som anses mysiga och karaktärsstarka föredras. Det kan innebära ljusa, färgglada platser och sittmöjligheter som inger en känsla av intimitet och trygghet (Roos & Daniëls 2018:174–175; Karssenberg 2018:351). Platser och element med inomhuskaraktär såsom hängmattor, soffor, breda sittrappor, utekök

och bygglek tilltalar även många barn och unga (Boverket & Movium 2015:91). Många offentliga utemiljöer anses också vara för statiska och funktionsbestämda för att tilltala barn då de är i behov av platser som de själva kan påverka (Boverket 2000:148-149). För att skapa inkluderade och tillgängliga samhällen behövs flexibla och kostnadsfria mötesplatser som erbjuder en mångfald av aktiviteter under dygnets alla timmar (ibid. 2010:20). På så vis ges alla samma möjligheter till det sociala livet. En kommun som har arbetat med att skapa mötesplatser för fler är Höganäs. *Aktivitetsstråket* är ett åtta kilometers promenadstråk med en mängd olika aktivitetsytor längs med. Stråket invigdes 2016 och innefattar både aktiva och vil-samma mötesplatser för barn och unga. Exempelvis finns graffittivägg, hinderbana, scen och läktare för umgänge, dans och musik (Höganäs kommun 2019).

Trygghet utgör även en vital aspekt för att möjliggöra möten och är något som barn uttrycker sig vilja ha för att vara en del av samhället och möta barn och vuxna (Björklid 2005:143). Att skapa miljöer som upplevs trygga utgör en del för att göra staden mentalt tillgänglig (Boverket 2002:172; 2010:18). För att yngre barn ska våga och ges möjlighet att utforska sin närmiljö och ge utlopp för sin kreativitet i enlighet med artikel 31, behöver närmiljön stödja föräldrarnas tillsyn genom ögon- och röstkontakt (Barnrättskommittén 2013/2014b:12). Ljussättning kan även öka tryggheten och tillsynen samtidigt som det möjliggör för fler aktiviteter under dygnet. Det gäller både allmän belysning för att lysa upp gångbanor som stäm-ningsbelysning som inbjuder till vistelse (Boverket & Movium 2015:97). Belysning kan även användas för att uppmuntra aktivitet hos barn och visa på platsens tänkta användning på ett effektivt sätt (Boverket 2010:71). I försök till att minska de boendes otrygghet i förorten Gadehavegård i Köpenhamn gjorde konsultföretaget ÅF i samarbete med kommunen under 2014-2015 ett pilotprojekt vid namn *Light up your Life*. Tillsammans med en antropolog identifierades på grund av dålig belysning flertalet otrygga platser. Ett koncept togs fram och resulterade i två olika belysningsscheman. Det ena syftade till att med hjälp av vitt ljus och inslag av färgad punktbelysning illuminera mindre mötesplatser som bänkar, stigar och lekparkar. Det andra användes på större och öppnare platser där mer aktivitet förekom. På fasader och andra ytor projekterades belysning i olika färger för att skapa mönster och en mer inbjudande atmosfär som uppmuntrade till möten och aktiviteter (se figur 14) (ÅF 2018).

Naturlig övervakning utgör en annan trygghetsaspekt som sker på platser med mycket liv och rörelse, där många kan uppfatta vad som sker. Fasader som har fönster och entréer vända mot offentliga platser eller stråk utgör åtgärder som kan främja naturlig övervakning. I många fall inger mänsklig närvaro en viss trygghet och genom att planera för olika typer av aktivitet under dygnet, upplevs platsen eller stråket inte lika öde och otryggt (Boverket 2019; 2010:32,62).

Figur 14. Pilotprojektet Light up your Life visar på hur belysning kan ses ge upphov till lek.

5.2.3 NATURLIGA OCH GRÖNA VÄRDEN

I enlighet med artiklarna 24 och 31 bidrar lek i naturliga miljöer till bättre hälsa genom bland annat förbättrad koncentration och ökad rörlighet. Artikel 31 trycker även på barns rätt till att uppleva, samspela och leka i naturens och djurens värld (Barnrättskommittén 2013/2014b:12-13). Genom naturliga utemiljöer ges de möjlighet att forma sin miljö då naturen genererar ett oändligt antal miljöerbjudanden (Chawla 2007:153-154). Trots att gröna miljöer och utomhusvistelse har stor positiv inverkan på barns hälsa, har barns naturkontakt minskat i en alltmer urbaniserad värld. Då trenden går mot mer inomhuslek är det viktigt att förse staden med många olika typer av gröna miljöer som lockar barn till att vistas utomhus. För att grönområden ska användas mer frekvent bör de ligga inom 200 meter från bostaden (Faskunger 2007:51; 2008:6; Barnrättskommittén 2013/2014b:13). Artikel 31 påvisar även barns rätt till vila och fritid, det vill säga tid spenderad utan förpliktelser och möjlighet för återhämtning (Barnrättskommittén 2013/2014b:6). Därav bör det finnas urbana miljöer som utformas med hjälp av gröna element för ett lugnare intryck. Likmätigt med artikel 23 är dessa miljöer särskilt viktiga för barn med funktionsnedsättning som lätt kan bli trötta och okoncentrerade av för mycket intryck (Boverket & Movium 2015:88). Naturen utgör även en viktig lärdomsälla samtidigt som den frambringar känslomässiga relationer mellan barn och natur som bidrar till barns uppfattning gällande hållbarhet och naturens resurshantering (Barnrättskommittén 2013/2014b:13). Det kan exempelvis handla om *ekosystemtjänster*, det vill säga de tjänster och produkter som naturen förser människan med. Stads-

Artikel 24

Barns rätt
till bästa
möjliga hälsa

Artikel 31

Barns rätt
till lek, vila, fritid
& rekreation

Artikel 23

Funktions-
hindrade barns
rätt till gott liv

grönska och vatten bidrar exempelvis till ekosystemtjänster såsom renare luft och naturupplevelser (Naturvårdsverket 2020). Ett tydligt exempel på samspelet mellan barn och natur är Strömparken i Norrköping. Parken som är centralt beläget intill Motala ström, genomgick 2011-2013 en omgestaltning. Syftet med omgestaltningen var att möjliggöra för vandrade fiskar att passera strömmens höjdskillnad, skapa lekmiljöer samt göra parken till en attraktiv mötesplats för stadens alla invånare¹³. Strömparken möjliggör för barn att ta del och lära av växt- och djurlivet samt leka med vattnet och de små öarna i *lekbäcken*. Strömparkens olika inslag utgör exempel på hur fysiska element kan bidra med ekosystemtjänster.

Figur 15. Lekbäcken främjar såväl för barns lek intill bäcken som till fiskarnas parningslek.

Artikel 2

Barns lika värde
och behandling

Vikten av att inkludera natur i staden kan ytterligare stärkas av artikel 2 då naturen till skillnad från många byggda element, tillåter barn att utifrån sina olika förutsättningar och önskemål använda den på sitt sätt. Den har även en tendens att främja könsöverskridande lek och samspel mellan olika åldrar (Boverket & Movium 2015:23,113). Forskning visar på att det finns olika typer av fysiska attribut som samspelar med olika miljöerbjudanden i relation till barns olika åldrar och en variation av miljöer och element är att föredra. Det kan exempelvis innebära mer anlagda grönområden som parker eller mer friväxande grönområden såsom skogspartier eller övergivna grönytor (Johansson, Mårtensson, Jansson & Sternudd 2020:224). Topografin kan även nyttjas för att skapa element som bjuder

13 Landskapsarkitekt, SBK. Mejlkonversation. 26 mars, 2020.

in till rörelse och fantasi, exempelvis kullar, dammar och hål (Danenberg 2018:369; Boverket & Movium 2015:91). Naturens lösa material såsom vatten, sand och sten erbjuder även barn att själva forma materialet i sin lek och årstidsbunden variation i naturen erbjuder mångsidigt och varierat lekmaterial som främjar olika lekformer (Lenninger & Olsson 2006:19,102). Sydvästliga lägen blir exempelvis varma under våren varpå objekt såsom bänkar och lekredskap som lockar folk att stanna på platsen kan placeras ut. När ljuset och värmen återvänder sker också pånyttfödelse i naturen, varpå anläggningar av dammar eller plantering av växter i olika former och färger möjliggör för barn att undersöka växter och djurliv på nära håll. Den varma tiden på året ger upphov till mycket utevistelse där möjligheten att komma undan solen och svalka sig bör beaktas. Barn har själva en tendens till att söka sig till skuggiga platser om sådana finns, därav bör stora träd sparas eller planteras. Solsegel kan under kortare tidsperioder även användas för att generera skugga. Den kalla tiden på året genererar ofta mer inomhusvistelse varpå exempelvis stora lövhögar, grillplatser, skridskobanor och uppvärmda sittplatser utgör åtgärder för att få fler att komma ut (Boverket & Movium 2015:91,93,97).

5.2.4 DEN FRIA LEKEN

Som tidigare framkommit, inte minst i relation till artikel 31, utgör leken en central del av barns liv och representerar hur barn förhåller sig till och erfar omvärlden. Genom lek utvecklar de förhållandet till sig själva och andra samt till sin kreativitet och kognitiva förmågor. Det kan ske när och var som helst där möjligheten finns (Barnrättskommittén 2013/2014b:5-6). Barn är på ständig jakt efter platser där de kan uttrycka sin lekfullhet med hela kroppen och bör därför utifrån sin miljö ges möjlighet att leka fritt och använda sin kropp och fantasi (Lenninger & Olsson 2006:18,26). Det förutsätter i sin tur trygga och säkra livsmiljöer samt att tillräckligt med friyta avsätts för att leva upp till artikel 31 (Barnrättskommittén 2013/2014b:22). Enligt PBL 2 kap. 7§ (SFS 2010:900) ska det vid planering och utformning av den fysiska miljön i nära anslutning till bebyggelse säkerställas lämpliga platser för lek, fysisk aktivitet eller annan form av utevistelse. Även torg, parker och andra grönområden som är centrala för barns lek och utevistelse ska enligt paragrafen säkerställas (Faskunger 2007:9; Bishop & Corkey 2017:3). I 8 kap. 9 § (SFS 2010:900) framgår det även att tillräcklig stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse ska finnas i närhet av bostäder. Inga angivna mått finns, däremot är det viktigt att bedömningen utgår ifrån kvalitet och att barn behöver stora, varierande ytor för fri lek som inbegriper att ta risker och utmana sig själv (Boverket & Movium 2015:51; Lenninger & Olsson 2006:19,166). Barn söker ständigt efter stimulans och möjlighet att testa sina gränser och i relation till artikel 31 inbegriper det ett visst risktagande (Nilsson 2002:94). Andra punkten i artikel 6 betonar även att det inte enbart handlar om barns rätt till att skyddas utan om att utvecklas, förstå sina gränser samt ansvara för sina handlingar och frigöra sig (SOU 1997:116, kapitel 7). Risk förknippas dock allt som oftast med fara och ett ökat säkerhetstänk har lett till alltmer statiska och fantasilösa utemiljöer, något som begränsar barns möjlighet till risktagande (Olsson 2018; Björk 2019). En balansgång krävs i beaktandet av ar-

Artikel 31

Barns rätt till lek, vila, fritid & rekreation

Artikel 6

Barns rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 3

Barns bästa ska alltid gå först

Artikel 12

Barns rätt att bilda & uttrycka åsikter

tiklarna 6 och 31 genom att dels begränsa och ta bort uppenbara faror, dels möjliggöra för barn att själva ta försiktighetsåtgärder även om det innebär en vrickad fot. Prövningar om barns bästa i enlighet med artikel 3 samt att höra till barns egna perspektiv i enlighet med artikel 12 bör utgöra underlag för att avgöra gränsdragningar för rimlig risknivå i sammanhanget (Barnrättskommittén 2013/2014b:13; Boverket & Movium 2015:122).

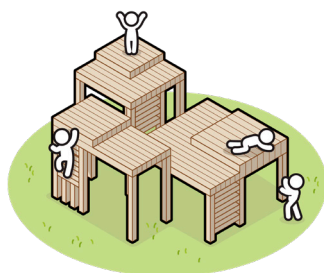
Utemiljön behöver även möjliggöra för barn att åtnjuta olika miljöerbjudanden som bidrar till utmaningar som överensstämmer med barns fysiska förmågor. En vanlig preferens bland barn är specifikt risktagande och miljöerbjudanden som tänjer deras gränser och kapacitetsförmågor. Det kan exempelvis innebära att testa isens hållfastighet vid en vattenpöl som precis frusit eller klättra högt upp i ett träd utan en tanke på hur man ska komma ner (Kyttä 2003:50). Sandseter och Kennair (2011:265) har sammanfattat sex punkter gällande kalkylerat risktagande som utmanar barn:

- Utforska höjder genom att klättra, hoppa och balansera.
- Testa hög hastighet genom att gunga, springa, skejta och glida.
- Testa gränser om vad som är farligt såsom att leka med eld, is eller vatten.
- Prova verktyg för att hugga, tälja eller såga.
- Kämpa genom att tävla eller brottas.
- Utforska miljöer på egen hand.

Dessa typer av utmaningar driver barn framåt och utgör en viktig del för att utvecklas och öka sin rumsliga kompetens (Chawla 2007:154-155). Det är inte heller svårplanerat eftersom barn ser lekmöjligheter i det mesta. Stora, plana ytor kan exempelvis ge upphov till att testa fart på olika sätt och objekt som sitter fast kan användas för att klättra på (Kyttä 2003:63). Dagens säkerhetsstandarder som egentligen är rekommendationer att förhålla sig till, har dock blivit alltmer styrande gällande barns möjlighet till risktagande¹⁴. De har dessutom kommit att appliceras på platser som de förut inte använts på såsom naturmiljöer på grund av rädslan för ansvar om barns utomhuslek (Björk 2019). För att utmana dagens säkerhetsstandarder och skapa nya tankesätt kring barns behov av rörelse och risktagande samt medvetengöra och göra barn delaktiga i frågan, gick Vallentuna kommun 2019 samman med Riksidrottsförbundet, Korpen Vallentuna och Arvsfonden genom satsningen *Riskful Play*. Satsningen har hittills resulterat i ett antal workshops, metoder och fysiska platser. *Snapptunafältet* utgör ett projekt som är under samråd nu och har arbetats fram tillsammans med barn och övriga medborgare. Platsen har bland annat utformats för att stödja barns nyfikenhet och gränstestande, möjliggöra för sinnliga upplevelser samt lära sig om ekosystemtjänster (se figur 16). Projektets preliminära invigning är sommaren 2022¹⁴.

14

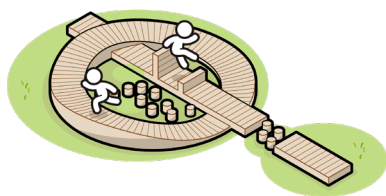
Projektledare, Riskful Play. Mejlkonversation. 9 november, 2020.

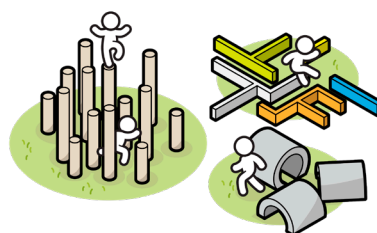
Prova höjder

Sinnliga upplevelser

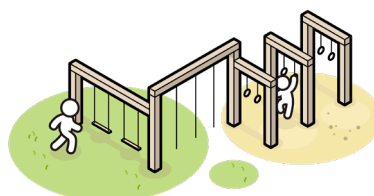
Testa fart

Utforska

Äventyr

Hänga och slänga

Figur 16. Aktiviteter som Snapptunafältet stödjer och främjar ett visst risktagande.

5.3 ASPEKTER FÖR EFTERLEVNAD

I kapitlets tredje och avslutande nivå läggs fokus på efterlevnaden av barns rättigheter utifrån planeringens resultat. Aspekter såsom skötsel och underhåll samt reflektion kring det informella deltagandet i form av användning och anspråkstagande tas upp som är vikt för att upprätthålla initiala tankar och vidareutveckla den byggda miljön.

5.3.1 SKÖTSEL OCH UNDERHÅLL

För att främja barns informella deltagande i form av att möta andra och vara en del av det offentliga rummet i enlighet med artiklarna 15 och 31, är det viktigt att hänsyn tas till platsens fortsatta upplevda trygghet och säkerhet. En regelbunden underhållning visar på omsorg och respekt för stadens invånare och den byggda miljön (Boverket 2000:117; 2010:33). Skötsel med barns behov i åtanke kan i enlighet med artikel 6 innebära att eliminera antalet faror och svåra olyckor som trasiga sittbänkar, uppstickande spikar eller döda grenar som riskerar att falla. Att kontinuerligt besikta och aktivt förebygga skador är därav viktigt för att höja lekvärdet och skapa trygga och säkra miljöer (Boverket & Movium 2015:106,122). Barn uppfattar även sin omgivning på ett annat sätt än vuxna. Saker som vuxna inte reflekterar över kan utgöra säkerhetsrisker för barn (Boverket 2010:57). Ett vildvuxet buskage eller stora snöhögar kan exempelvis minska barns möjlighet till överblick och framkomlighet och därmed skapa otrygghet (Björklid 2005:149). Med målet att höja lekvärdet handlar det ofta om att underordna den vuxnes preferenser för barnens. Vad ett barn uppfattar som inspirerande kan anses stökigt och bristande för en vuxen (Åkerblom, Åkerlund & Norrmann Bjarsell 2016:9; Lenninger & Olsson 2006:23). Ett tydligt exempel är tillgången av lösa material som kan lämnas kvar eller tillföras. Det kan innefatta naturliga material såsom fallna trädstammar, jordhögar och löv eller däck och plankor. Fasta material såsom rötter som tränger upp från asfalten och bildar sprickor och små gupp tillför även detaljer som berikar leken (Boverket & Movium 2015:107; Lenninger & Olsson 2006:23). Grenverk är ett annat exempel som kan uppfattas vara i vägen men som för barn kan möjliggöra att klättra, studera knoppar eller plocka frukt. Därav är det vitalt att spara lågt växande grenar och istället fokusera på skötseln nedanför grenarna (Åkerblom, Åkerlund & Norrmann Bjarsell 2016:9; Boverket & Movium 2015:106). Snöhögar kan även på ett medvetet och säkert sätt placeras där barn passerar eller vistas och istället för att upplevas som otrygga och försämra rörelsefriheten, höja lekvärdet och möjliggöra fler miljöerbjudanden vintertid (Boverket & Movium 2015:97; Kyttä 2003:50; Sandseter & Kennair 2011:265).

Artikel 15

Barns rätt att möta andra

Artikel 31

Barns rätt till lek, vila, fritid & rekreation

Artikel 6

Barns rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 12

Barns rätt att bilda & uttrycka åsikter

I enlighet med artikel 12 bör barn och unga även ges möjlighet att bli lyssnade till och respekterade gällande omhändertagandet av deras närmiljö. Det uppmanas även i en allt mer urbaniserad värld till att barn ges möjlighet att själva delta i närmiljöns skötsel och underhåll. Det kan bidra med ny kunskap och förståelse för

Artikel 24

Barns rätt
till bästa
möjliga hälsa

barnens behov och är ett sätt att öka barns ansvarskänsla, tillgivenhet och nyfikenhet. I relation till artikel 31 kan naturanknytning genom exempelvis trädgårds- och parkarbete bidra till barns förståelse för platsens historia och arv. Det kan bidra till värdefullt möte mellan barn och natur. Barn kan lära sig att förstå, uppskatta och bry sig om naturen genom dels den egna leken, dels när en vuxen förmedlar och berättar om den och dess historia (Barnrättskommittén 2013/2014b:9,13; Boverket 2000:32; Boverket & Movium 2015:112; Chatterjee 2005:17). Att vårda en plats är även något som positivt bidrar till barns utveckling och hälsa i enlighet med artiklarna 6 och 24, då det kan leda till att våga prova nya hållbara lösningar gällande att bygga och förvalta samt stimulera barns psykiska mående (Åkerblom, Åkerlund & Norrmann Bjarsell 2016:9; Boverket & Movium 2015:26).

Ett exempel på när barn fått vara med och sköta om en plats är *Skolträdgården* i Malmö, en urban stadsodling i Slottsparken centralt i staden. Trädgården består av olika växter, bärbuskar och örter samt växter som lockar till sig pollinatörer genom sin långa blomningssäsong. Syftet med trädgården är att möjliggöra för barn att lära sig mer om natur och odling genom att praktisera sina teoretiska kunskaper inom naturkunskap, biologi och kemi. På så vis får de följa naturens säsonger, lära sig mer om biologisk mångfald samt se hur växterna gror och till slut blir ätbara. Det hela avslutas med en skördefest där grödorna tillagas utomhus och barnen får dela med sig av sina lärdomar (Malmö stad 2020b). Odling kan vara ett sätt att uppmuntra barn till att värna om sin närmiljö genom dess möjlighet till medskapande av platsen och ger barn en konkret möjlighet att lära sig mer om djur och natur med hjälp av en vuxen (Litsmark & Mårtensson 2020:24-25).

5.3.2 ANVÄNDNING OCH ANSPRÅKSTAGANDE

Artikel 3

Barns bästa ska
alltid gå först

I ledet av barnkonventionens efterlevnad utgör platsens liv och rörelse en viktig del av beaktandet kring hur en plats förhåller sig till barns rättigheter. En del i att göra bedömningar utifrån barns bästa och barnkonsekvensanalyser likvärdigt med artikel 3, innefattar att utvärdera konsekvenserna av besluten och bedöma om ytterligare åtgärder krävs (Barnombudsmannen 2015c:4). För att efterleva artikel 31 krävs att mekanismer för uppföljning och utvärdering av genomförandet säkerställs (Barnrättskommittén 2013/2014b:21). Att undersöka barns informella deltagande utgör därav en viktig del för att stärka barns rätt till stadsrummet. Det är till en början relevant att uppskatta barns ålder, kön samt beräkna hur många och vilka människor som befinner sig på en plats. Det möjliggör förståelse för om barn nyttjar platsen överhuvudtaget samt reflektion kring vilka möten som kan uppstå. Till sammans med att studera och beskriva hur barn använder platser och tar de i anspråk samt hur de rör sig till, på och från dem, möjliggörs reflektion kring om barn på ett fritt och säkert sätt har tillgång till samt möjlighet att utforska och forma närmiljön efter sina egna behov och möta andra (Gehl & Svarre 2013:XII,13-15,17; Chawla & van Vliet 2017:535; Björklid & Nordström 2012:46). Detta sker i ledet av att utvärdera hur väl planeringsprocessen utifrån den byggda miljön stödjer ar-

Artikel 2Barns lika värde
och behandling**Artikel 15**Barns rätt att
möta andra**Artikel 12**Barns rätt att
bilda & uttrycka
åsikter

tiklarna 2, 15, 23 och 31, då en avsaknad eller blandning av olika samhällsgrupper visar på vem platsen är till för. Om miljön även är tillgänglig och rik på miljöerbjudanden möjliggör det utforskande och organisering av närmiljön efter behov. Det kan exempelvis innebära att en bänk agerar fartyg eller att lösa material blir rekvisita för kojbygge (jfr Gehl & Svarre 2013:14; Malone 2013:376; Kyttä 2003:55,63). För att studera platsens användning är det även möjligt att titta på spår av användning och slitage, exempelvis spår i snön, synligt slitna ytor såsom en upptrampad stig, eller skräp som har lämnats kvar på platsen (Gehl & Svarre 2013:30). Genom att kategorisera typerna av användning i *valfria* och *nödvändiga* kan det även ge fingerisning om vem platsen tilltalar mest. Valfria aktiviteter innefattar aktiviteter som inger lust såsom att strosa runt eller slå sig ner för att sola. Nödvändiga aktiviteter innefattar aktiviteter som mer eller mindre är obligatoriska såsom att gå till skolan eller utföra ett ärende. Vidare kan dessa användningstyper utvecklas beroende på hur länge barn uppehåller sig på platsen samt kring den sociala aspekten. Den sistnämnda möjliggörs genom att studera om någon av aktiviteterna sker tillsammans med någon, antingen en bekant eller en främling, genom exempelvis lek, konversation eller iakttagelse (ibid. 2013:17,19).

Ett annat sätt att undersöka barns informella deltagande och hur artikel 31 synliggörs och efterlevs är genom att undersöka barns deltagande i det konstnärliga och kulturella livet (Barnrättskommittén 2013/2014b:7). Att få delta och möta andra i stadens kulturella liv och dela med sig av åsikter ses även som en viktig del i efterlevandet av artiklarna 12 och 15. För att ta reda på hur platsen kan vidareutvecklas kan återkoppling inhämtas från barn om vilka kulturella aktiviteter de gillar och vill se (ibid. 2013/2014b:9). Konst kan i linje med artikel 31 användas som verktyg för att i kombination med funktion och ljussättning skapa trygga och attraktiva stadsrum för alla. Genom att låta barn själva utsmycka stadsrummet kan det öka känslan av stolthet och ansvarskänsla. Exempelvis kan gatukonst i form av målningar och skulpturer ta plats på tak, fasader och väggar ses som ett sätt att ta platsen i anspråk och aktivera stadsrummet. Konstnärlig utsmyckning kan även i linje med artikel 23 fungera som riktmärke för barn med funktionsnedsättning (Karssenbergs 2018:360; Boverket & Movium 2015:91; Boverket 2010:25).

En viktig aspekt av artikel 31 är att möjliggöra för ett brett utbud av aktiviteter och objekt som tillfälligt kan förändra en plats användning och upplevelse. Det kan exempelvis innebära allt ifrån att anordna musikevenemang och bokbyten till att förse en plats med förvrängda speglar och multifunktionella möblemang (Barnrättskommittén 2013/2014b:7; Karssenbergs 2018:360-362). Ett exempel på en temporär omvandling av en plats är så kallade *Sommargator*, som har upprättats bland annat i Malmö och Luleå under de senaste åren. En sommargata är en temporär stängning av en gata för biltrafik och som dekorerats med möbler och grönska. I Luleå har även en mängd olika aktiviteter och funktioner funnits, som Fia med knuff, teknikbana för cykel och sandlåda för att locka människor att komma ut och

Artikel 23Funktions-
hindrade barns
rätt till gott liv**Artikel 31**Barns rätt
till lek, vila, fritid
& rekreation

mötas. Gatorna är normalt sett aktiva tre till sex månader om året (Malmö stad 2020a; Luleå kommun 2018:4).

Genom att studera vilka platser och objekt som nyttjas möjliggörs för reflektion och att dra lärdomar som kan vara användbara gällande skötsel för att främja barns rörelsefrihet, maximera fantasi och lek eller främja platsers utveckling med temporära aktiviteter och utsmyckningar. Det kan även gälla framtida planeringsprocesser och beslutsfattanden. Även om det som dokumenteras sker i nutid är det långsiktiga målet med dessa typer av observationer att människor, i detta fall barn och unga, ska bli en mer synlig del av planeringen framför exempelvis infrastruktur och hårdgjorda ytor (Boverket & Movium 2015:106; Barnrättskommittén 2013/2014b:21; Gehl & Svarre 2013:126).

5.4 SAMMANSTÄLLNING AV KUNSKAPSUNDERLAG

I följande del redovisas en sammanställning av kunskapsunderlaget.

IMPLEMENTERINGSNYCKEL	ARTIKLAR	REF.EXEMPEL	ANALYSFRÅGOR
Aktiva prioriteringar <ul style="list-style-type: none"> Ta fram handlingsplaner och strategier för hur verksamheten ska arbeta med barnkonventionen Kartlägg såväl kvantitativ och kvalitativ data Inkludera en barnbilaga i den ordinarie budgeten <ul style="list-style-type: none"> Följ upp med ett bokslut 	2, 4, 6	Borlänge (Barnbilaga)	<ul style="list-style-type: none"> Är barnkonventionen synlig som prioriterad fråga i de dokument som styr verksamheten? <ul style="list-style-type: none"> I vilka dokument har barn beaktats? I vilka sammanhang?
Samverkan och kunskapsutbyte <ul style="list-style-type: none"> Inrätta en arbetsgrupp där barnrättsfrågor och erfarenheter kan diskuteras tvärssektoriellt Inrätta en samordnare/lokal barnombudsman Utför kontinuerliga utbildningsdagar, såväl internt som externt Skapa en kunskapsbank där information och kunskap delas och är lättillgänglig för samtliga medarbetare 	6, 42 3	Lund (Lokal barnrättskommitté) Simrishamn (Lokal barnombudsman) Kungsbacka (Barnrättsdag)	<ul style="list-style-type: none"> Hur ser organisationen och samverkan ut? Hur bekanta är medarbetarna med barnkonventionen? Hur kan medarbetarna ta till sig information om barnkonventionen? <ul style="list-style-type: none"> Erbjuds kontinuerlig utbildning? Informerar kontoret om barns rättigheter?
Former för inflytande <ul style="list-style-type: none"> Inled dialoger med barn tidigt i processen (ex. medborgarbudget, framtagande av ÖP) Följ kontinuerligt upp kontakten med barn och återkoppla Dokumentera det barn säger och gör. <ul style="list-style-type: none"> Låt barnen själva dokumentera Använda icke konventionella metoder (ex. rita, bygga modeller, gåtur) Nå ut till barn genom olika medier (sociala medier, appar, hemsidor etc.) 	12 2, 13, 17	Stockholm (Barn-och ungdomssamråd) Haninge (Speakapp) Örebro (Medborgarbudget) Helsingborg (Planpromenad)	<ul style="list-style-type: none"> I vilka sammanhang ges barn möjlighet yttra sig? <ul style="list-style-type: none"> När i processen? Hur sker dialoger med barn? Hur når kommunen ut med information till barn? Anpassas metoderna till målgruppen? Följs barns delaktighet upp och sker återkoppling?
Prövning av barns bästa <ul style="list-style-type: none"> Anpassa prövningarna efter hur stor inverkan beslutet har på barn och unga (BKA, barnchecklista) Utför kontinuerliga prövningar 	3 6, 12, 42	Göteborg (BKA) Lund (Barnchecklista)	<ul style="list-style-type: none"> Görs prövningar av barns bästa idag inom verksamheten? <ul style="list-style-type: none"> I vilka sammanhang? Hur utförs prövningarna? När görs dem i processen?

IMPLEMENTERINGSNYCKEL

ARTIKLAR

REF.EXEMPEL

ANALYSFRÅGOR

Säker och aktiv transport

- Skapa trafiksäkra miljöer där barn vistas i form av säkra passager (ex. hastighetsbegränsning, övergångsställ, farthinder)
- Planera i ögonhöjd (ex. vegetation, skyltar, objekt, kontrastmarkering)
- Möjliggör för aktiv transport (ex. GC, skateboard, rullstol)
- Planera för hela resan (ex. kollektivtrafik, genvägar, cykelparkering)
- Möjliggöra för olika trafikrum

6, 31
2, 23, 24

Malmö
(Smörkajen)

- Hur har barns rörelsefrihet beaktats?
 - o Hur kan barn använda sig av aktiv transport?
 - o Finns kollektivtrafik?
 - o Har man tänkt på orienterbarhet?
 - o Hur dominerande är motortrafiken?

Tillgängliga möten

- Planera och utforma för flexibel användning (ex. temporära aktiviteter, möblemang)
- Skapa trygga och tillgängliga mötesplatser och stråk (ljud, ljus, färg, ramper, ledstänger, jämna gångytor, soptunnor, sittplatser)
- Förse platser med naturlig övervakning (mänsklig närvaro t.ex stråk, aktiviteter; aktiva fasader t.ex fönster, balkonger)

15, 31
2, 23, 24

Höganäs
(Aktivitetsstråket)
Köpenhamn
(Light up your Life)

- Hur har tillgängligheten beaktats?
- Planeras det för olika typer av mötesplatser, aktiviteter och stråk?
 - o Är dessa kommersiella?
 - o Vilka möten kan uppstå?
- Vilka samhällsgrupper tar plats i diskussionerna runt projektet?
 - o På vilka sätt?

Naturliga och gröna värden

- Främja naturliga inslag som bidrar till ekosystemtjänster (ex. träd, markvegetation, vatten)
- Möjliggör för djurliv i stadsmiljö
- Skapa en variation av trygga naturliga miljöer och element (ex. vilt, ordnat, högt, lågt, färg, form)
- Använd topografin till att skapa spännande platser som bjuder in till rörelse (kullar, dammar, bäckar, gupp)
- Planera för barns utevistelse under alla årstider och i alla väder
- Planera för bostadsnära natur

31, 24
2, 23

Norrköping
(Strömparken)

- Hur beaktas natur och grönska?
 - o Vilka möjligheter bidrar det till?
- Har hänsyn tagits till ekosystemtjänster?
 - o På vilka sätt?
- Hur har hänsyn tagits till barns behov av utevistelse under årstiderna?
- Vilka typer av grönytor finns? (ex. storlek, lokalisering, karaktär)

Den fria leken

- Möjliggör för barn att testa sina gränser (ex. springa, hoppa, klättra, balansera)
- Planera för det spontana och mångfunktionella
- Våga utmana säkerhetsstandarder

6, 31
3, 12

Vallentuna
(Riskful Play)

- Hur kommer den planerade utformningen möjliggöra för fri lek?
- Har det funnits en medvetenhet kring behov av lek och risk?
 - o Varför (inte)?

IMPLEMENTERINGSNYCKEL

ARTIKLAR

REF.EXEMPEL

ANALYSFRÅGOR

Skötsel och underhåll

- Undanröj uppenbara risker och höj lekvärdet med hjälp av skötsel (ex. rötter, snöhögar, buskage)
- Spara lågt växande grenar på träd
- Lämna kvar löst material av olika typer på platsen (grenar, stenar, brädor mm)
- Ta vara på barns åsikter om skötseln
- Låt barn delta i skötseln
- Främja stadsodling

15, 31
6, 12,
24

Malmö
(Skolträdgården)

- På vilka sätt ser platsen omhändertagen ut?
- Har tydliga risker undanröjts?
- Ges barn möjlighet att komma nära växtligheten? (ex. låga grenar, blommor)
- Vilka olika typer av löst material finns det?
- Framgår det på något sätt att barn fått vara delaktiga i omhändertagandet av platsen?

Användning och anspråkstagande

- Observera och dokumentera platsens liv och rörelse
- Titta efter spår av användning (ex. slitage, kvarglömda föremål, spår i snön)
- Undersök hur platsen formas (ex. gatukonst, kojor, ny användning av objekt)
- Aktivera stadsrummet (ex. konst, kulturella sammankomster, temporära objekt)

3, 31
2, 12,
15, 23

Luleå/Malmö
(Sommargator)

- Hur används platsen under dygnet?
o Är aktiviteterna valfria eller nödvändiga?
- På vilka sätt approprierar barn platsen?
- Vem är här? (ex. kön, ålder, ursprung)
- Vilka möten uppstår?
- Möjliggörs det för temporära händelser och/eller objekt?

6. NORRKÖPINGS KOMMUN

I följande kapitel redovisas och analyseras resultatet av fallstudien fördelat på fyra delar. Första delen redogör för hur barn beaktas i Norrköpings kommuns övergripande stadsplanering. Andra och tredje delen är mer projektbaserade och riktar uppmärksamhet mot att kartlägga hur hänsyn tas till barns behov i processen kring projekten Sandtorp och Nya Torget. Fjärde och sista delen fokuserar på hur barn beaktas i stadsplaneringen utifrån tjänstemännens syn på barnperspektivet.

6.1 ÖVERGRIPANDE STADSPLANERING

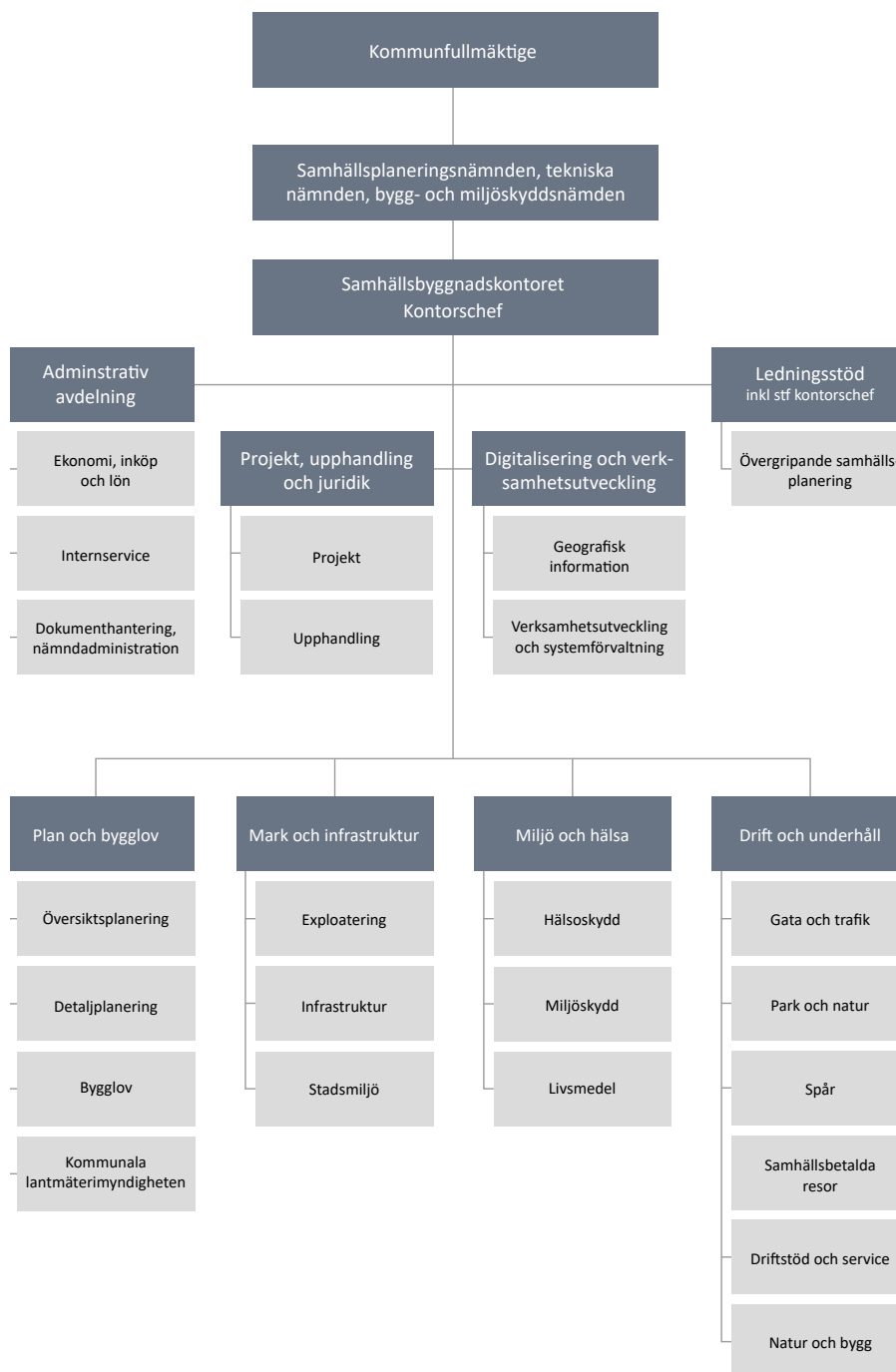
Kapitlet inleds med en kartläggning och redogörelse för kommunens övergripande stadsplanering utifrån verksamhetens vägledande dokument och intervjuer med tjänstemän. Syftet är att få en tydligare bild över vilka prioriteringar och strategier som ligger till grund för kommunens stadsplanering.

6.1.1 STYRNING OCH ORGANISATION

Norrköpings kommun som politiskt styrd organisation utgörs av ett antal förtroendevalda politiker som tillsammans utgör *kommunfullmäktige*, kommunens högsta beslutade organ. Här fattas beslut om bland annat dokument som ska styra och vägleda det kommunala arbetet (Norrköpings kommun 2019c:3-4). Kommunens verksamhet är fördelad på ett antal nämnder, förvaltningar och enheter. De är till för att verkställa och bedriva verksamheten i enlighet med de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige har beslutat om. För att främja samverkan har verksamheten delats in i fyra områden, varav *samhällsbyggnad* utgör ett. Samhällsbyggnadskontoret verkar där under och ansvarar för att bedriva verksamheten och planera för nya stads- och kommundelar samt utveckla och förvalta befintliga gator, torg, parker och naturområden (ibid. 2019c:3,6-7; (u.å.-a)). För att uppnå en mer samlad och effektiv samhällsbyggnadsprocess och samverkan mellan kontorets avdelningar och enheter, fastställdes en ny organisation den 1 januari 2019 (se figur 17). Det nuvarande samhällsbyggnadskontoret med åtta avdelningar med sammanlagt 24 enheter utgör en sammanslagning av dåvarande bygg- och miljökontoret, stadsbyggnadskontoret och tekniska kontoret (Norrköpings kommun 2018c).

VISION 2035

2015 påbörjade kommunen arbete med att ta fram en vision som antogs 2016 och beskriver kommunens utveckling i linje med år 2035. I visionen framgår det att Norrköping ska vara en plats där alla barn och unga mår bra och har framtidstro (Norrköpings kommun 2016). Visionen arbetades fram i dialog med kommunens invånare och utgör resultatet av en enkät och ett webbttest bestående av frågor och nyckelord som invånarna fick gradera. Enkäten fanns tillgänglig i pappers- och webbfor-

Figur 17. Organisationsschema över samhällsbyggnadskontoret.

mat som spreds och delades på sociala medier. Målgrupperna var kommuninvånare och besökare i olika delar av staden med särskild hänsyn till att nå ut till bland annat ungdomar och personer med funktionsnedsättning. Det möjliggjorde en uppfattning om i vilken riktning kommunen bör utvecklas (Norrköpings kommun 2015d:4-7,20).

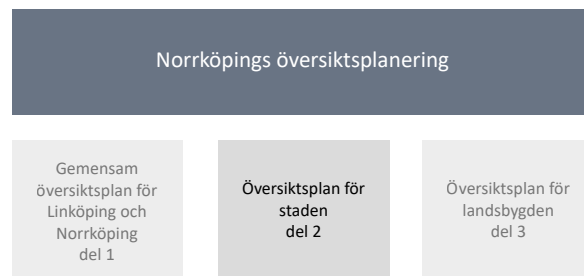
BUDGET 2020

I kommunens budget med målområden för 2020 har fokus kommit att ligga på tre delar; *utbildning*, *hållbarhet* och *trygghet*. Som tillväxtkommun med en större andel barn beräknas det ske ett kraftigt behov av investeringar där skolan utgör den främsta prioriteringen för att ge barn och unga en bra start i livet (Norrköpings kommun 2019a:5). Utöver det utgör barn en central del gällande budgetens målområde *Trygg fysisk miljö* i sammanhang kring att skapa goda livs- och lekmiljöer. Målet utgår ifrån att aktivt arbeta för att skapa trygga och tillgängliga utemiljöer i hela kommunen och benämner barn utifrån ett säkerhetsperspektiv då alla barn är i behov av god tillgång till säkra lekmiljöer. Säkerhetsåtgärder gällande barns skolvägar i form av gång- och cykelvägar ska följas upp. Målområdet trycker även på promenadnära grönska för stadens alla invånare och åtgärder ska följas upp gällande utveckling av grönområden samt ökad tillgänglighet för nya och ombyggda utemiljöer (ibid. 2019a:22). I målområde *Delaktighet* benämns förvisso inte barn men då målet hänvisar till alla medborgare, oavsett kön, bakgrund och förutsättningar, ska även barn på lika villkor ges möjlighet till formellt deltagande och inflytande i samhället. Målområdet är dock inte lika konkret som föregående målområde gällande åtgärder och fokus läggs främst vid stöd, rådgivning och inflytande inom vård- och barnomsorgen (ibid. 2019a:24). Utöver detta görs ingen särskild beaktning gällande barn och hur kommunens satsningar, prioriteringar och förväntningar inför kommande år förhåller sig till barnkonventionen. Några ytterligare bilagor eller komplement till budgeten med fokus på barn går inte heller att finna. I årsredovisningen för 2019, vilken verkar som kommunens bokslut, framkommer inte heller hur uppföljning kring tidigare resursfördelning har förhållit sig till barnkonventionen. Däremot tydliggörs hur satsningar inom vård- och omsorgsverksamheter påverkas av barnkonventionens lagstadgande och vilka insatser som har gjort (Norrköpings kommun 2020d:91).

ÖVERSIKTSPLANEN FÖR STADEN

Utöver vision och budget bidrar översiktsplanen till att vägleda och peka ut huvudinriktningen för stadens långsiktiga utveckling och utnyttjande av mark- och vattenområden. Norrköpings översiktsplan är uppdelad i tre delar (*se figur 18*), varav *Översiktsplan för staden* vilken antogs 2017, omfattar planering av innerstaden och dess omnejd (Norrköpings kommun 2017b:4). Översiktsplanen arbetades fram både genom genomförda workshops med bland annat kommunala förvaltningar och näringslivsföreträdare, och genom diskussioner i fokusgrupper med representanter från hela samhället (ibid. 2017b:4). Under ett inledande samtal med grupp-

ledaren¹⁵ vid enheten för detaljplanering, som medverkade vid framtagandet av översiktsplanen, framkom det att trots utgångspunkten att involvera samhällsgrupper som normalt sett inte representeras i kommunal planering, har det utifrån gruppledaren inte funnits något särskilt fokus eller speciell kommunikation med barn.

Figur 18. Norrköpings kommuns tredelade översiktsplan, med fokus på översiktsplanen för staden.

I översiktsplanens målbild *Det offentliga rummet* framgår det att bebyggelsens mellanrum ska utformas och omfatta olika typer av rum såsom torg, park, gator och aktivitetsytor för lek och fysisk träning. De offentliga rummen ska vara attraktiva och tillgängliga för stadens alla medborgare oavsett kön, ålder, etnicitet och funktionsnedsättning. Trygga och trivsamma mötesplatser samt parker som bidrar till ekosystemtjänster såsom skugga, svalka och bullerskydd, utgör strategier för att uppnå målbilden (Norrköpings kommun 2017b:13). I målbild *Grönstruktur* fördjupas visionerna om en stad med utemiljöer av olika karaktärer såväl för rekreation och vila som motion och lek. Den bostadsnära grönskan ska möta det stigande invånarantalet och gröna stråk ska länka samman stadens platser, något som gynnar människor, växter och djur (ibid. 2017b:16). I målbild *Trafiksystem och hållbart resande* belyses särskilt en omfattande satsning gällande kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar, detta för att möta en ökad pendling, hårdare konkurrens om stadens mark samt ökade olycksrisker, bullernivåer och föroreningar i luft, mark och vatten (ibid. 2017b:26-27). Det framgår även att bullernivåerna i närhet av parker och andra offentliga miljöer med höga rekreativa värden måste minimeras (ibid. 2017b:37). I tillhörande målbilder för *Gång*, *Cykel* och *Kollektivtrafik* framgår vikten av att bygga bort barriärer som järn- och bilvägar. För att främja en sammanhängande stad för fotgängare och cyklister framhävs särskilt bytesmöjligheterna mellan olika trafikslag och att bygga ut kollektivtrafiken tillsammans med gång- och cykelförbindelserna till viktiga hållplatser. Stadens trafikmiljöer ska även vara säkra, trygga och tillgängliga för alla samhällsgrupper. I samband med det lyfts barns villkor (ibid. 2017b:28-32).

Ur barnens perspektiv är det särskilt viktigt att skapa säkra miljöer då deras rörelsefrihet och utvecklingsmöjligheter ofta påverkas starkt av hur trafikmiljön utformas. (Norrköpings kommun 2017b:28)

15

Gruppledare, SBK. Intervju. 13 februari, 2020.

RIKTLINJER FÖR ARBETE MED BARNS RÄTTIGHETER

Riktlinjer har även tagits fram som till skillnad från tidigare dokument synliggör barns rättigheter i stadsplaneringen gällande lekmiljöer och barns inflytande i stadens utveckling. 2012 togs riktlinjer fram gällande arbete och planering av nya och ombyggda lekmiljöer med särskilt fokus på barns rätt till lek, vila och fritid i enlighet med artikel 31. Vid planering av stadens parkområden ska de vara av olika karaktär varav en kallas *lekvänlighet*. För att inte barn ska behöva ta sig alltför långt bort till ett grönområde, ska parker av denna karaktär finnas i anslutning till där barn bor och vistas. 300 meter från bostaden utan några större vägar att korsa rekommenderas. Det förutsätter även tillgång till allmän platsmark och att det finns naturgivna förutsättningar som vegetation och topografi. Riktlinjerna framhäver även lekmiljöernas kvalitet och att de ska bedömas utifrån lekfunktion och lekredskapens säkerhet och ålder. Riktlinjerna framhäver även lekmiljöernas kvalitet med bedömning utifrån lekfunktion och lekredskapens säkerhet och ålder. Riktlinjerna avser att vägleda gällande var behoven finns samt vilka platser och typer av lekmiljöer som bör prioriteras framför andra (Norrköpings kommun 2012b:1-2).

2017 tog kommunen fram ett inriktningsdokument för samtliga verksamheter kring hur barn och unga ska beaktas i det kommunala arbetet. Några ingående riktlinjer eller beskrivningar kring hur det ska gå till framgår inte. Däremot ska barn och unga ses som kompetenta och handlingskraftiga samt ges möjlighet att påverka beslutsfattandet. Det framgår att gällande kommunens arbete med barn och ungas egna perspektiv ska barn och unga skyddas, respekteras och stöttas för att bli självständiga individer, samt ges rätt till delaktighet i frågor som påverkar deras livssituation (Norrköpings kommun 2017a:2). I inriktningsdokumentet framgår det att grundprinciperna 2,3,6 och 12 ska vara centrala i kommunens arbete och alla beslut ska utgå ifrån barn- och ungdomsperspektivet eftersom all kommunal verksamhet har betydelse för barn och unga. Vid beslut rörande barn och unga i särskild mening behöver även deras egna perspektiv tillämpas vilket enligt inriktningsdokumentet innefattar möjligheten för barn och unga att själva delta i de beslut som rör dem utan att vuxna tolkar eller för deras talan. Det ska ses som en naturlig del av kommunens vardagliga arbete, allt från övergripande nivå till individnivå. Årliga uppföljningsaktiviteter samt återkopplingar ska ske i de frågor och aktiviteter som barn deltagit i (ibid. 2017a:3-5).

RIKTLINJER FÖR EN TILLGÄNGLIG OCH ANVÄNDBAR UTEMILJÖ

Riktlinjer har även tagits fram rörande aspekter som inte specifikt hänvisas till barn men som tar hänsyn till allas lika tillgång till stadsrummet. 2003 antogs *Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö* som vägledning för hur medarbetare inom stadsplanering ska arbeta för att underlätta användningen av stadens utemiljöer. Stort fokus ligger på detaljutformningen och den fysiska tillgängligheten för att möjliggöra för personer med funktionshinder att delta i stadens liv (Norrköpings kommun 2008b:3). Tre stadsrum benämns särskilt; *gaturummet*, *parken* och *lekplatsen*. Gatu-

rummet utgör en plats för alla där framkomligheten utgör en prioriterad fråga och möbleringszonerna ska vara samordnade och avgränsade med kännbara material för synskadade. Parken som ses som en plats för möten och gemenskap, ska ha stort fokus på tillgänglighet och trevnad. För att beakta parkernas trygghet förutses god belysning och utformning som stimulerar så många sinnen som möjligt, vilket kan inkludera doft- eller ljudförsedda element. Det bör även finnas gott om sittmöjligheter samt möjlighet för såväl soliga som skuggiga platser. Lekplatsen nämns kort med ett fokus på anpassning för funktionshindrade barn men tar inte upp några konkreta åtgärder (Norrköpings kommun 2008b:12-14).

6.1.2. GRANSKNING AV KOMMUNENS ARBETE MED BARNS RÄTTIGHETER

För att stärka barns rättigheter inom den kommunala verksamheten genomfördes under hösten 2019 en granskning och kartläggning över kommunens arbete inför att barnkonventionen skulle lagföras. Den genomfördes av kommunstyrelsen i syfte att synliggöra de utmaningar kommunen står inför samt de framgångsfaktorer som finns inom verksamheten (Norrköpings kommun 2020b). Datainsamling skedde främst genom kontakt med kontorschefer med bistånd från sakkunniga. Det resulterade i en kartläggning kring hur respektive förvaltning arbetar i enlighet med barnkonventionen (Norrköpings kommun 2019d:4).

Vid den del som berör samhällsbyggnadskontoret läggs stor vikt vid barns lekmiljöer och ny- och ombyggnation av lekplatser. Gällande barns egna perspektiv tas hänsyn till barns synpunkter vid planering av miljöer där barn vistas, främst lekmiljöer i form av lekplatser, parker och grönområden. Vanligtvis tar kontoret kontakt med en förskola eller skola för att ta del av pedagogernas och barns egna önskemål. Även barn i området får berätta hur platsen används och vad som saknas. Detta sker genom intervjuer och via digitala plattformar i form av kommunens hemsida och enkäter. Kartläggningen lägger även stort fokus på skolskjuts främst utifrån ett trygghets- och säkerhetsperspektiv gällande lokalisering och utformning av hållplatser. Vid trafikplaneringen görs en bedömning om det finns en lämplig plats för barn och unga att vänta på sin transport. Det framgår även att arbetet med att sprida informationen om barnkonventionen till berörda medarbetare är en utmaning och att informera barnen om deras rättigheter är inget som görs (Norrköpings kommun 2019d:15-16,27).

Värt att poängtera är att granskningen inte vilar på en opartisk bedömning och i en intervju med samhällsbyggnadsstrategen¹⁶ vid enheten för övergripande samhällsplanering kan den inte ses som heltäckande då det kan anses som ett smalt bedömningsunderlag.

16

Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

[...] jag var inte ens inblandad i detta, utan det var andra som tyckte till, den är ju väldigt så hands-on, samhällsbyggnadskontoret pratar om skolskjuts och lekplatser typ, ja då tänker man vad behöver barn? Jo de behöver lekplatser och skolskjuts, ja det är lite smalt. Så ja där ser ni ju lite hur Norrköpings kommun ser på det då [skratt]. Men vi inom samhällsbyggnadskontoret har kanske lite högre ambitioner än så när det kommer till planeringen.¹⁶

Därför anses inte granskningen helt representativ gällande hur verksamheten arbetar idag och används enbart som komplement till studiens resterande kartläggning och analys.

6.1.3 SAMORDNING OCH STÖDINSATSER

Inom samhällsbyggnadskontoret arbetar medarbetare utifrån en *projektmodell* som gemensamt framtagits beskrivande hur projekt ska bedrivas och tydliggöra roller, vem som har ansvar och befogenhet. En styrgrupp tillsätts bestående av projektledare, bygglidare, arkitekt, sakkunnig från berörd förvaltning samt enhetschef och andra berörda inom verksamheten. Vid varje plan inrättas även en arbetsgrupp och beroende på vad planen kräver består gruppen av olika kompetenser, exempelvis stadsarkitekt, landskapsarkitekt, gatuingenjör och ekolog. Styrgruppen tillsammans med de mindre arbetsgrupperna möjliggör en intern samverkan som säkerställer kvalitet genom hela planeringsprocessen. Medarbetare på enheten detaljplanering^{17 18} upplever att det finns en god samverkan inom förvaltningen genom projektmodellen. Att förvaltningen är samlad i en byggnad möjliggör även för att enklare kunna bolla tankar med varandra. Ofta brukar de mer informellt inhämta råd och stöd från andra avdelningar inom kontoret som kan verka som experthjälp i olika skeden. I intervju med projektledaren¹⁹ vid enheten övergripande samhällsplanering poängterades även detta och vikten av att projekt innefattar olika expertkompetenser för att skapa så barnvänliga miljöer som möjligt.

Stöd från andra förvaltningar inhämtas även för att nå lösningar som främjar barns villkor. Genom planerings-, utbildnings- och informationsträffar sker samverkan med exempelvis kultur- och fritidskontoret och utbildningskontoret samt fastighetsägare och skolor gällande att arrangera projekt såsom att ordna aktivitetsdagar för barn med funktionsnedsättning eller säkra barns skolvägar och bygga skolor där tillräckligt med friytor avsätts (Norrköpings kommun 2019d:14,16).

16 Samhällsbyggnadsstrateg. SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

17 Gruppledare, SBK. Intervju. 13 februari, 2020.

18 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 13 februari, 2020.

19 Projektledare, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

[...] sen får vi ju input från utbildningskontoret kanske om... när vi behöver skolor och hur stora de behöver vara och sen tittar vi på hur mycket mark som behöver avsättas för just friytorna till de här skolorna.²⁰

Medarbetare inom avdelningen plan och bygglov^{21 22} upplever dock en avsaknad av gemensamma rutiner gällande tillämpning av barns rättigheter i verksamheten. De upplever även en viss osäkerhet gällande hur andra avdelningar och förvaltningar arbetar med barnkonventionen.

Vi har inte kommit så långt, stadsmiljö är kanske mer rutinerade och utbildningskontoret... jag kan inte bidra med så mycket mer som inte har några riktiga uttalade rutiner eller så.²⁰

Osäkerhet kring kunskap och kännedom om barnkonventionen och dess artiklar finns även bland medarbetarna på såväl övergripande samhällsplanering som detaljplanering. En planarkitekt²³ uttrycker att hen inte är särskilt bekant men att genom sina egna barn fått en ökad förståelse, dock inte i tillräcklig utsträckning för att inkludera barns rättigheter i sitt vardagliga arbete. Projektledaren²⁴ vid enheten övergripande samhällsplanering är mer rak på sak:

Nej jag kan inte säga att jag vet... att det finns barnkonvention, jag har inte läst på något sätt... känns hemskt att säga men så är det.²⁴

I intervju med en landskapsarkitekt²⁵ vid enheten stadsmiljö upplevs det däremot som att barnkonventionen tillhör det vardagliga arbetet och att etablerade rutiner finns gällande tillämpningen av barns rättigheter i verksamheten. Kännedom och bekantskap med rättigheterna känns även som något självklart och ständigt närvarande för att få igenom projekt och argumentera för beslut. Det är ett pågående samtal. Nu när konventionen blivit lag berättar landskapsarkitekten att hen börjat läsa på mer för att se vilka artiklar som kan användas i arbetet. Hittills har främst artiklarna 13 och 31 används för att äska pengar gällande lekmiljöprojekt genom att exempelvis påvisa rätten till lek och att lyssna på barn gällande det. Detta ses dock som ett undantag och enligt samhällsbyggnadsstrategen²⁶ är kunskapsnivån om barnkonventionen låg överlag. Hen ser det som ett förbättringsområde men att många av medarbetarna troligen upplever konventionen som abstrakt och flum-

20 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

21 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 13 februari, 2020.

22 Gruppledare, SBK. Intervju. 13 februari, 2020.

23 Planarkitekt 2, SBK. Intervju. 24 mars, 2020.

24 Projektledare, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

25 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.

26 Samhällsbyggnadsstrateg. SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

mingt samt att det saknas tolkningar som fungerar för de processer de arbetar med och blir därför något som görs oregelbundet.

Våren 2019 genomfördes en föreläsning inom samhällsbyggnadskontoret om barns rättigheter och behov med hänvisning till den nationella konferensen *Får barnen plats i framtidens städer* från samma år. Utifrån det empiriska materialet framgår det inte om samtliga medarbetare deltog, däremot hade två av informanterna fått förhinder^{27 28}. Några utbildningar uppfattar informanterna inte ha erbjudits. De har istället blivit hänvisade att på egen hand läsa och ta del av föreläsningar och klipp på nätet från exempelvis Boverket och SKR. Det finns dock en vilja att lära sig mer och gå på kurser²⁷. På frågan om det finns en samlad kunskapsbank eller en verksam person på kommunen som tjänstemännen kan vända sig till vid frågor om barns rättigheter, svarar en planarkitekt²⁹ att en sådan resurs eller kontakt saknas i dagsläget. Det finns dock en stående mötestid en gång i månaden där samtliga medarbetare inom kontoret kan ta del av information tillsammans och lyfta frågor. Samhällsbyggnadsstrategen³⁰ har även till uppgift att samla in och stötta organisationen med kunskap om sociala hållbarhetsfrågor då arbetet som strateg innefattar kunskapsutbyggnad med hjälp av forskning och samarbeten. Medarbetare inom detaljplanering och stadsmiljö^{28 31} vänder sig ofta till strategen gällande de mer mjuka frågorna.

Kommunen har dock en lokal barnombudsman som arbetar vid utbildningskontoret vars främsta uppgift är att stötta barn och vårdnadshavare utifrån gällande styrdokument samt föreläsa för personal, elever och vårdnadshavare om barns rättigheter. Enligt den lokala barnombudsmannen³² utgör barnkonventionen en stor del av arbetet, däremot sker denna funktion mer internt inom utbildningskontoret och är inte så kommunövergripande som hen hade hoppats på.

6.1.4 BEHOVSBEDÖMNING

Inför upprättandet av en ny detaljplan genomförs i enlighet med miljöbalken 6 kap. 5 § (SFS 1998:808), en undersökning för att avgöra dess miljöpåverkan och om en miljökonsekvensbeskrivning behövs. Inom kommunen görs detta utifrån en självständig planhandling i form av en checklista. En mall för checklistan (*se figur 19*) har arbetats fram under flera år och under *Undersökning om betydande miljöpåverkan för sociala aspekter* och *Social hållbarhet* utgör barnperspektivet en rubrik. Checklis-

27 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

28 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

29 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 13 februari, 2020.

30 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

31 Gruppledare, SBK. Intervju. 19 mars, 2020.

32 Lokal barnombudsman, Utbildningskontoret. Mejlkonversation. 6 april, 2020.

tan har utvecklats efterhand med inspirationsmaterial från bland annat Boverket, Göteborgs stad och Länsstyrelsen Jönköping. Stödmaterial redovisas i form av kommentarer i dokumentet och följande frågor kan användas gällande beslutets inverkan på barnens situation:

- *Finns det en trafikstruktur som medger självständighet för barn?*
- *Är området identitetsskapande och lätt att orientera sig i?*
- *Är området säkert, även för mindre barn?*
- *Finns möjlighet till lek, ej enbart genom lekplatser utan även genom naturliga miljöer där barn kan vara? (Norrköpings kommun (u.å.-b)).*

Enligt samhällsbyggnadsstrategen³³ utgör checklistan i stora drag det enda som planerarna inom översikts- och detaljplanering har att utgå ifrån gällande att göra konsekvensbedömningar och analysera hur beslut påverkar barn. Detta är dock inget som görs inom enheten stadsmiljö, utifrån vad landskapsarkitekten³⁴ känner till. I samtal med gruppledaren³⁵ för detaljplanering uttrycks svårigheter med checklistan. Checklistan med sin utformning går att fylla i med olika ambitionsnivå och beroende på hur insatt planarkitekterna är, vilken kompetens de besitter samt vilket projekt som är i fokus, varierar resultatet. Samhällsbyggnadsstrategen³³ upplever även att dessa typer av konsekvensbeskrivningar gällande mjuka frågor kommer in alldeles för sent i planeringsprocessen och kan då upplevas omständliga.

De här mjuka frågorna brukar tendera att bli lite pliktskyldigt så där och så blir det ju när man ska skriva konsekvenser av någonting som man redan har skrivit och kommit väldigt långt med. Jag brukar försöka propagera för att tänka till innan istället för det blir mycket roligare än att sitta och fundera på vad man har missat.³³

Även en av planarkitekterna³⁶ upplever en avsaknad av strategier och arbetsrutiner. Planarkitekten poängterar att det behövs men tycker samtidigt att checklistan utgör ett bra verktyg för att samla kommentarer och länkar samt dela dessa mellan varandra internt på kontoret. Det är ett dokument som alla kan ta del av och något som alltid görs när planer upprättas. Länkarna och kommentarerna ger råd och vägledning vid olika frågor och funderingar.

33 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

34 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

35 Gruppledare, SBK. Intervju. 19 mars, 2020.

36 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 23 mars, 2020

Undersökning om betydande miljöpåverkan för sociala aspekter

SOCIAL HÅLLBARHET	J	K	N
<i>Nationella folkhälsomål</i>			
Kommentar			
<i>Jämställdhet</i>			
Kommentar			
<i>Tillgänglighet</i>			
Kommentar			
<i>Barnperspektiv</i>			
Kommentar			
<i>Sammanhållen stad</i>			
Kommentar			

Figur 19. Mall över checklistan.

6.1.5 SUMMERANDE REFLEKTIONER

Implementeringsnyckeln **Aktiva prioriteringar** påvisar vikten av att synliggöra barns rättigheter i styrdokument. I kommunens inriktningsdokument utgör barnkonventionen en särskilt prioriterad fråga och grundprinciperna ska närvara vid alla beslut. Denna närvaro är dock inte lika synlig i resterande styrdokument. I kommunens budget tydliggörs exempelvis inte satsningar eller prioriteringar i förhållande till barnkonventionen och ingen särskild barnbudget görs för att säkerställa att tillräckligt med resurser avsätts (Riggio 2002:52). Det kan leda till att barn bortprioriteras, vilket försvårar chanserna att uppnå artiklarna 2 och 4 (Barnombudsmannen 2015a; Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:41,97). Barns rättigheter synliggörs dock genom kommunens riktlinjer främst i sammanhang kring barns deltagande i beslutsprocesser och ny- och ombyggnation av lekmiljöer utifrån artiklarna 12 och 31. Likmätigt med artiklarna 2 och 6 om kontinuerlig och heltäckande kartläggning krävs det att barn får vara med i upprättandet av dokument genom att bidra med information (Fagerstrand 2018:32; Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:39). Gällande kommunens styrdokument överlag är det otydligt om de har utarbetats tillsammans med barn och till vilken grad. I framtagandet av översiktsplanen har dock ingen särskild beaktning till barnperspektivet eller barns egna perspektiv gjorts. Däremot berör översiktsplanens målbilder centrala aspekter för barns rätt till staden.

Trafiksäkra miljöer lyfts liksom investeringar gällande hållbara transport, vilket gynnar barn då de är känsliga för luftföroreningar och buller (Faskunger 2008:40). Även i budgeten tydliggörs detta genom satsningar på gång- och cykelvägar för att säkra barns skolvägar. Tillsammans med att planera för hela resan utifrån viktiga målpunkter och skapa sammanhängande bilfria stråk, som omnämns i översiktsplanen, utgör de åtgärder som bidrar till ökad aktiv transport. Detta främjar barns fysiska aktivitet och rörelsefrihet (Faskunger 2007:91), vilket i linje med implementeringsnyckeln **Säker och aktiv transport** genom artiklarna 6 och 24 påvisar barns rätt till säkra miljöer som inbjuder till fysisk aktivitet. Översiktsplanen likväl riktlinjer för lekmiljöer i parkområden trycker även på vikten av varierande och bostadsnära natur. Även ett fokus på ekosystemtjänster såsom skugga och svalka som gynnar växt- och djurlivet tydliggörs. Detta överensstämmer med implementeringsnyckeln **Naturliga och gröna värden** som genom artiklarna 24 och 31 påvisar barns rätt till naturliga och skiftande miljöer som stödjer upplevelser, samspel och lek i naturens och djurens värld inom räckhåll från bostaden (Barnrättskommittén 2013/2014b:12-13). Översiktsplanen lyfter även aspekter kring fysisk, mental och social tillgänglighet genom fokus på tillgängliga och trygga offentliga mötesplatser som erbjuder aktiviteter som tilltalar stadens alla invånare oavsett funktionsnedsättning, ålder och kön. Det utgör förutsättningar för barns möjlighet att möta andra och vara en del av det offentliga rummet, vilket implementeringsnyckeln **Tillgängliga möten** och artiklarna 2, 15, 23 och 31 påvisar barns rätt till (ibid. 2013/2014b:9,13). Den fysiska och mentala tillgängligheten synliggörs ytterligare i budgeten och genom riktlinjer för tillgänglig och användbar utemiljö med fokus på trygghet och framkomlighet genom god belysning och kännbara material. Även om barn inte benämns i någon större utsträckning, utgör det centrala åtgärder för att uppnå artiklarna 2 och 23. Orienterbarheten och förståelsen för platser ökar vilket underlättar för barns deltagande i stadsrummet på lika villkor (Boverket 2002:174).

Implementeringsnyckeln **Former för inflytande** påvisar genom artiklarna 2, 12 och 13 barns rätt att komma till tals och uttrycka sig genom olika uttrycksmedel. Det kräver att barn ges möjlighet att involveras i beslutsprocesser och blir lyssnade till (Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:134; Barnrättskommittén 2009/2014:8,17; Fagerstrand 2018:38). Även om kommunens inriktningsdokument belyser barn och ungas egna perspektiv som en naturlig del av det vardagliga arbetet får, barn sällan komma till tals i beslut som berör deras livsmiljö på en övergripande nivå när styrdokument tas fram. Däremot är det mer förekommande när besluten blir mer konkreta och innefattar barns lekmiljöer. Metoderna som används för att låta barn komma till tals är främst intervju och webbenkät. Det utgör konventionella metoder som lämpar sig bättre för lite äldre barn, vilket kan missgynna yngre barn som använder kroppen som uttrycksmedel (Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:134).

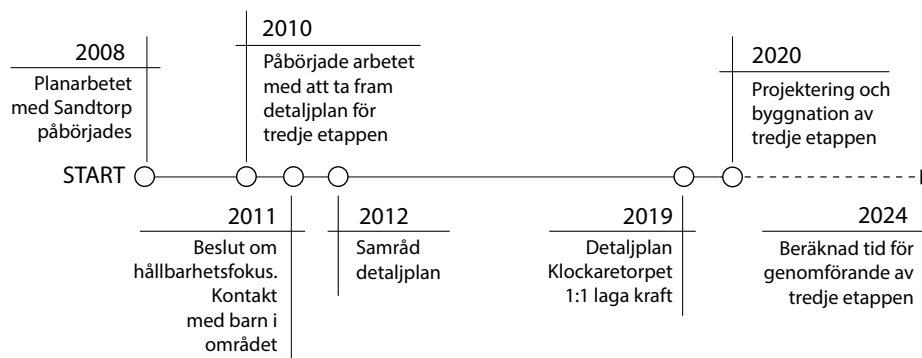
Implementeringsnyckeln **Samverkan och kunskapsutbyte** påvisar genom artikel 6 tvärssektoriell samverkan, såväl internt som externt. Samhällsbyggnadskontoret som samlad organisation har en stark samordning där utbyten av erfarenheter sker genom olika arbetsgrupper och forum. Däremot saknas gemensamma rutiner och kunskapsnivån gällande barnkonventionen är överlag låg. Barnkonventionens artikel 42 påvisar vikten av informationsspridning kring barns rättigheter och kontinuerliga utbildningsdagar (Lundin Karphammar 2019:51; Barnrättskommittén 2003/2014:14,18). Detta görs inte och brister finns gällande medvetenhet om barnkonventionen hos såväl barn som medarbetare. Resurser och kontakt i form av lokal barnombudsman om barns rättigheter finns men är inte kommunövergripande vilket missgynnar samhällsbyggnadskontoret.

Gällande **Prövning av barns bästa** likmätigt med artikel 3 utgår kommunen från en checklista vid upprättande av detaljplaner. Någon mer utförlig prövning i form av barnkonsekvensanalyser görs inte även om beslutet har betydande inverkan på barn. Medarbetare upplever checklistan som svårhanterlig och denna form av prövning görs enbart under detaljplaneskedet, oftast sent i dessa processer när saker och ting har fastställts. Det gör checklistan till ett hinder snarare än en tillgång och riskerar att medföra negativa konsekvenser för barn då denna form av prövning bör göras i ett tidigt skede och i alla beslut som berör barn (Fagerstrand 2018:66,72; Riggio 2002:51-52). Prövningarna görs inte heller konsekvent utan varierar beroende på medarbetarnas förkunskaper och projekt, vilket kan generera olika grader av hänsynstagande till barnperspektivet. Trots att stöd finns att tillgå, ger prövningens utformning inte tillräcklig vägledning för att säkerställa att det görs systematiskt. Stödmaterialet i form av frågor är även utformade med svarsalternativen ja, kanske eller nej, vilket inte garanterar att utförliga analyser görs kring hur beslutet påverkar barn.

6.2 SANDTORP

Sandtorp som är beläget i stadsdelen Klockaretorpet ungefär två kilometer sydväst om centrum, utgör ett nytt bostadsområde som växer fram. Projektet omfattar tre etapper varav den tredje och största etappen på 27 hektar planeras utifrån ett tydligt barnperspektiv. Planområdet (*se figur 21*) avgränsas av riksvägarna Linköpingsvägen i norr och Söderleden öst, Hjalmar Brantings gata i söder och Gustaf Janzéns gata i väst. Inom planområdet finns idag SMHI:s huvudkontor, två friskolor, ett mindre villaområde samt Folkets Park bestående av ett parkområde med tillhörande kyrka och nöjesverksamhet (Norrköpings kommun 2018b:6,20,24,26).

Detaljplanens huvudsakliga syfte är att möjliggöra för en hållbar stadsutveckling genom ledorden *helhetsyn, variation, samband, identitet, inflytande och samverkan*. Planen tillgodoser en bebyggelse för omkring 550 bostäder av blandade bostadsformer samt centrum- och skolverksamheter. Den medger även tillgängliga och allmänna grönområden, torg och stråk (Norrköpings kommun 2018b:2,13). Planarbetet med Sandtorp påbörjades april 2008 på uppdrag av dåvarande stadsplaneringsnämnden och inleddes 2010 med att ta fram en detaljplan för tredje etappen. I februari 2011 beslutade nämnden att områdets utveckling skulle ske ur ett hållbarhetsperspektiv och året därpå kom detaljplanen ut på samråd som 2019 fick laga kraft med en genomförandetid på fem år (ibid. 2018b:9,70). Under våren 2020 påbörjades ett delprojekt för att projektera och bygga ut gator, spår samt torg och parker³⁷.

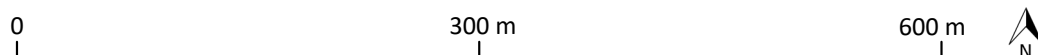
Figur 20. Tidslinje över Sandtorps tredje etapp.

37

Projektleddare, SBK. Mejlkonversation. 12 mars, 2020.

Figur 21. Ortofoto över Sandtorp.

6.2.1 INFLYTANDE OCH SAMVERKAN

Under hela planeringsprocessen har ledorden inflytande och samverkan varit centrala. Genom en serie workshops har boende och verksamma i området fått möjlighet att ta del av projektet och dela med sig av sina åsikter. Ett särskilt fokus har legat på barns egna perspektiv då många barn vistas i områdets skolor. Planförslaget har därav arbetats fram utifrån barnens behov och önskemål med fokus på att främja spontana möten och aktiviteter som tilltalar den yngre generationen (Norrköpings kommun 2018b:6,14). Under senhösten 2011 anordnade kommunen tillsammans med arkitektkontoret KIT Arkitektur ett antal workshops och föreläsningar, varav en workshop med elever från F-9 på Johannesskolan. Arbetet inleddes med introduktion i planering och hållbar stadsbyggnad. Därefter fick eleverna utifrån sina villkor svara på frågeställningar med hjälp av olika uttrycksmedel såsom dialog, kartor, kojbygge eller modeller³⁸. Det innefattade allt ifrån öppna frågor till mer slutna med svarsalternativ kring hur de upplever området, vad som saknas där idag, förslag på vad skolverksamheten kan bidra med för att göra området mer hållbart samt vad som bör prioriteras och anses viktigast (Norrköpings kommun 2011a; 2011b). Workshopen pågick under en vecka och till stor del arbetade barnen självständigt med uppgifter som kommunen, arkitektkontoret och lärarna hade utformat³⁸. Eftersom det var viktigt att i ett tidigt skede få in barns egna perspektiv hölls dialogen med eleverna innan detaljplanen kom ut på samråd. På så vis kunde deras synpunkter påverka förslaget utveckling. Enligt ansvarig planarkitekt³⁹ var utgångspunkten att hålla öppna dialoger i god tid innan allt för många begränsningar vuxit fram. Dock förtydligar planarkitekten att ingen återkoppling skedde med eleverna.

Intervjuare: Följde ni upp kontakten med eleverna från Johannesskolan?

Planarkitekt 1: Nej, generellt är vi inte så bra på uppföljning av våra planer och det är helt enkelt för att det inte hinns med.³⁸

Detaljplanen för tredje etappen utarbetades av en projektgrupp bestående av ansvarig projektledare och planarkitekt tillsammans med främst landskapsarkitekter och trafikplanerare från enheterna infrastruktur och stadsmiljö (Norrköpings kommun 2018b:70). Enligt ansvarig projektledare⁴⁰ och planarkitekt³⁸ möjliggjorde det för resonemang kring barns behov och trafikplanerna samt landskapsarkitekterna bidrog med sina kunskaper för att se till att tillräcklig yta avsattes för olika åtgärder gällande exempelvis trafik och lekmiljöer. Exempelvis berättar planarkitekten³⁸ att samverkan var särskilt central för hur gång- och cykelvägar skulle dras inom planområdet.

38 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

39 Planarkitekt 1, SBK. Mejlkonversation. 13 april, 2020.

40 Projektledare, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

Landskapsarkitekterna och trafikplanerna tyckte det var så pass viktigt för just barnens rörelser till och från skolan, att vi, den här marken ville kommunen köpa in, men fastighetsägaren ville inte sälja så vi fick exproprieras för marken istället för barnens möjligheter att röra sig på ett smidigt och säkert sätt.⁴¹

6.2.2 MOT ETT INTEGRERAT OMRÅDE

Helhetssyn, variation, samband och identitet utgör även centrala ledord i detaljplanen som stödjer förbättringar av förbindelser såväl inom området som till omgivande stadsdelar. Det sker dels genom prioritering av hållbara transportsätt och utbyggnad av gång- och cykelvägar, dels genom utbyggnad och förändring av gatustrukturen för att skapa säkra gaturum. På så vis skapas ett mer sammanhängande område som främjar såväl fotgängare som cyklister. Tidigt uppmärksammades konsekvenser för planförslagets inverkan på trafik, buller, vibration och luftkvalitet gällande ökad fordonstrafik som ökad bebyggelse och förtätning genererar och dess negativa inverkan gällande barns villkor (Norrköpings kommun 2018a:18; 2018b:7,13-14,45). Utifrån ansvarig planarkitekt⁴¹ har det därav varit viktigt att skapa trygga och säkra trafikmiljöer som gynnar barns rörelsefrihet såväl inom som till och från området.

I dagsläget består det befintliga gatunätet av ett fåtal gator av landsvägskaraktär där huvudgatorna inom och genom planområdet utgörs av Hjalmar Brantings gata och Folkborgsvägen. Tanken är att sprida ut trafiken i området för att undvika belastning på enskilda gator och korsningar, och genom en mer stadsmässig kvarterskaraktär generera lägre hastigheter och motverka barriäreffekten (Norrköpings kommun 2008a:11; 2018b:44-45). Inspiration till utformning av de nya gatorna kommer från grannområdet Kneippen med sina trädrader, trottoarer och förgårdar. Genom ett kontinuerligt men varierat gatunät, ges Sandtorp en tydligare identitet samtidigt som det bidrar till att områdena knyts samman. Gaturummen ska bli mer väldefinierade och levande genom att byggnadernas fasader med huvudentréer, fönster och balkonger skapar en enhetlig linje mot gatan (*se figur 22*). Den nya bebyggelsen tillsammans med belysta gator medger även en ökad trygghet i området (*ibid.* 2008a:6-7,2; 2018b:16-17). Hjalmar Brantings gata förblir områdets huvudgata med koppling till andra stadsdelar medan Folkborgsvägen rätas ut och får förändrad funktion som stadsgata för målpunkter inom planområdet. Gatan breddas för att ge plats åt markintegrerad spårvagnsräls, trädallé samt separerade gång- och cykelbanor och utformas med ljusreglerade övergångsställen (*se figur 23*) (*ibid.* 2018b:45-46).

41

Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

Figur 22. Fasader med fönster och balkonger ut mot lokalgatorna.

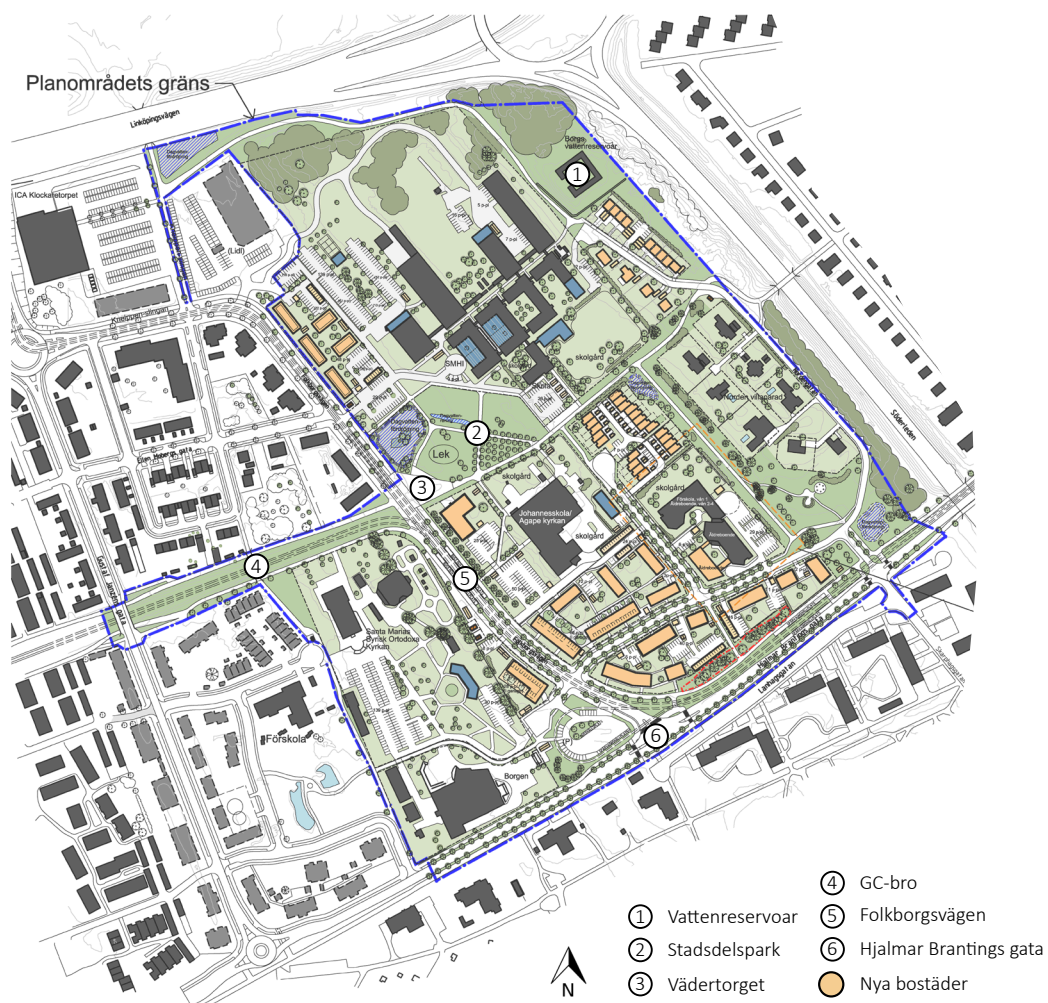
Figur 23. Folkborgsvägen.

Gällande kollektivtrafik finns det goda förbindelser till centrum, genom spårvagns- linje 3 med regelbundna och täta turer alla dagar i veckan, även in på natten. En ökad förtätning genererar kortare sträckor till målpunkter, vilket minskar trans- portbehovet av bil. Det bidrar till effektivisering av befintlig kollektivtrafik och att ge underlag för framtida utbyggnad till stadens andra delar, vilket detaljplanen medger. Spårvägen utgör dock en barriär i stadsdelen och kommer fortsättnings- vis göra det. För att minska barriäreffekten kommer spårvagnsrälsen som tidiga- re nämnt integreras med Folkborgsvägen (Norrköpings kommun 2018b:14,47-48). Anläggning av en ny gång- och cykelbro (*se figur 24*) över rälsen bedömdes även vik- tigt för att främja barns skolväg och göra området mer tillgängligt för oskyddade trafikanter och personer med funktionsnedsättning^{42 43}. I nuläget är graden av till- gänglighet varierad i planområdet, på vissa ställen anses den god medan det på an-

42 Projektledare, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

43 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

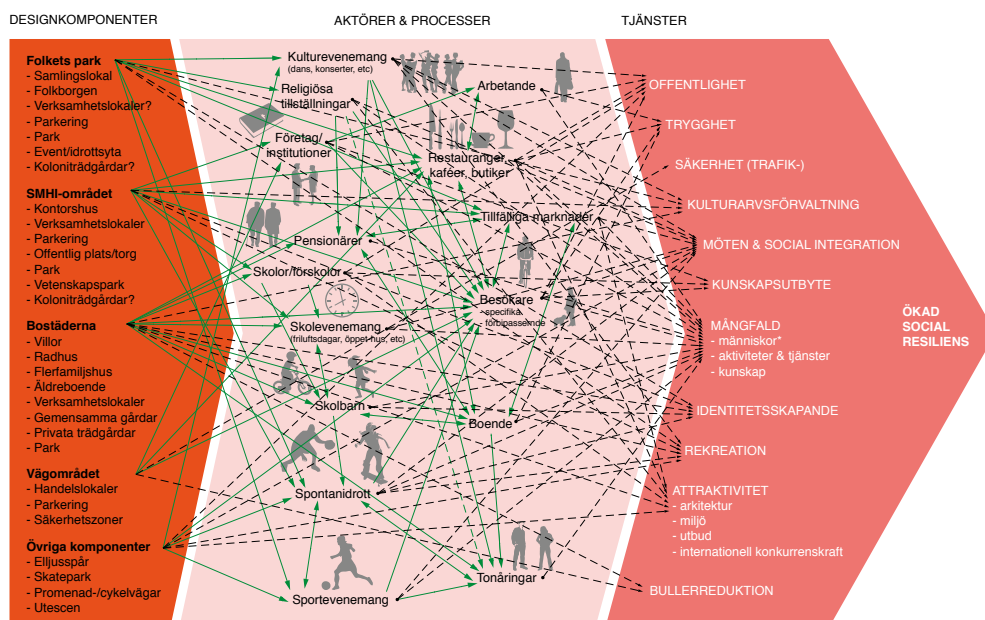
dra ställen saknas gångvägar (Norrköpings kommun 2018a:17). De befintliga cykelvägarna inom området utgör en del av stadens huvudcykelstråk. För att främja ett mer sammanhängande och säkert område planeras det för fler gång- och cykelvägar som även knyter samman området med resten av staden (Norrköpings kommun 2018b:18,48-49). Kompletteringar möjliggör för smidigare och tryggare färdväg för oskyddade trafikanter (ibid. 2018a:13). Då gång och cykel utgör prioriterade färdväg likmätigt med översiktsplanen, är det viktigt att cykelparkering anordnas i anslutning till bebyggelse, allmänna platser och kollektivtrafikhållplatser (ibid. 2018b:52).

Figur 24. Illustrationsplan som visar potentiell utformning för etapp tre.

6.2.3 ETT OMRÅDE FÖR MÖTEN OCH AKTIVITETER

Att främja och uppmuntra en blandning av olika typer av aktiviteter och möten har även varit centralt. Under det tidiga arbetet gjordes en så kallad *backcasting* där mål för ökad resiliens sattes upp. Detta gjordes för att sedan arbeta bakåt och identifiera de aktörer och designkomponenter som krävs och bör finnas i området (se figur 25). Förutom boende och arbetande utgjorde besökare av olika slag centrala aktörer i områdets utveckling, såväl gäster med tydlig målpunkt såsom skolbarn och förbipasserande. Designkomponenter identifierades som sedan inkorporerades i detaljplanen, vilket innefattade bland annat torg, parker, promenad- och cykelstråk samt platser för spontanidrott eller rekreation. Detaljplanen medger därav olika typer av mötesplatser (KIT Arkitektur 2011a; 2011f; Norrköpings kommun 2018b:70). En central mötesplats som pekades ut under de workshops som hölls med boende och verksamma, är den cirka en hektar stora ytan i planområdet mitt som avses verka som stadsdelspark (se figur 24). Stadsdelsparken som mångfunktionell plats ska ge upphov till olika typer av funktioner och aktiviteter under årets skiftningar och tillgodose olika gruppers behov, särskilt tillgänglighetsanpassad som lekmiljö för barn och unga. Stadsdelsparken (se figur 26) bestående dels av ett torg vid namn *Vädertorget* vars tema intill SMHI är väder och klimat, kommer förslagsvis innehålla uteservering, en spegeldamm som möjliggör skridskoåkning vintertid samt utställningsyta. Stadsdelsparken ger även utrymme för lekplatslek, grönska, fördröjningsdammar för dagvatten, promenader, vila, möten, bollspel och/eller gatusport. Aktiviteterna är spridda på både öppna och mer intima ytor, och består av såväl styrda som mer fria inslag såsom stora gräsytor, en variation av

Figur 25. Workshopsdiagram över urbana tjänster och aktörer.

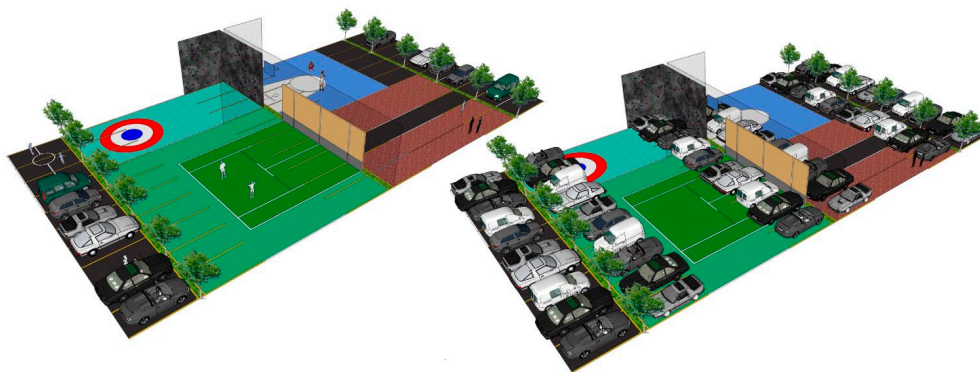
sittplatser och gröna rum. Övriga park- och naturområden planeras bestå av exempelvis lekskulpturer, vattenlek, vild natur och ordnade lekplatser (KIT Arkitektur 2011d; Norrköpings kommun 2018b:18,40).

Figur 26. En möjlig utformning av stadsdelsparken.

Strax norr om Sandtorp ligger rekreationsområdet Himmelstalund som erbjuder aktiviteter såsom simning, fotboll och tennis. Tanken är att Sandtorp ska innehålla kompletterande rekreationsformer till de mer ordnade idrottsformerna i Himmelstalund och identifieras med spontanidrott som löpning, utomhusbasket, parkour och klättring. Ytor som inte används vissa tider på dygnet ska möjliggöra för andra funktioner. Ett exempel som uppmärksammades under workshoparna var att samutnyttja markparkeringsytorna för flera ändamål så att flera samhällsgrupper ges möjlighet att använda dem till exempelvis spontanidrott och spel som basket, handboll eller storformatsschack och fia med knuff (*se figur 27*). Det kan ge upphov till en mer avslappnad och improviserad typ av fysisk aktivitet och lek som i sin tur kan främja spontana möten. När parkeringsbehovet inte är lika stort kan parkeringsanvändningen behövas regleras till vissa delar med skyltar och avgifter för att främja öppna ytor. Parkeringsytorna föreslås även förses med god belysning kvällar och helger för att öka tryggheten (KIT Arkitektur 2011e; Norrköpings kommun 2018b:18,40,42,52).

I ett tidigt skede identifierades fyra urbana stråk av olika karaktärer som utgör viktiga offentliga mötesplatser som kopplar samman området med resterande staden; *Hjalmar Brantings promenad*, *Gustav Janzéns gata*, *Aktivitetsstråket* och *Upptäckarstråket*

Figur 27. Mångfunktionella ytor.

(se figur 28). De två förstnämnda utgör tillsammans viktiga entréer till området och länkar till omgivande stadsdelar. Folkborgsvägen utvecklas till ett aktivitetsstråk med diverse aktiviteter, verksamhetslokaler, offentliga platser och parker i nord-sydlig riktning mellan Skarphagen med dess kolonilottsområde och Himmelstalunds sportcenter. Den befintliga gång- och cykelvägen i öst-västlig riktning utgör även en del av aktivitetsstråket likväl upptäckarstråket som länkar samman Sandtorp med Klockaretorpet och Kneippen. Upptäckarstråket utgör en del av den så kallade *Vetenskapsparken* som är en del av stadsdelsparken, vilken bjuder på olika typer av offentliga program. Stråket erbjuder även kuperad terräng i de östra delarna mot Söderleden (KIT Arkitektur 2011c; Norrköpings kommun 2018b:12-13,33).

Under detaljplanens framtagande fanns även tankar om att dels utveckla gång- och cykelvägarna runt om området till att bli en 2,5 km välbelyst motionsslinga, vilket kan gynna spontanidrott. Dels omvandla den gamla vattenreservoaren i norr till en

Figur 28. De urbana stråken.

samlingsplats för ungdomar och verka som scen samt erbjuda klättringsmöjligheter genom att förse murarna med klossar (se figur 29) (KIT Arkitektur 2011c; 2011e; Norrköpings kommun 2018b:18). Enligt ansvarig planarkitekt⁴⁴ lades dock tankarna ner med anledning av dess lokalisering intill Söderleden som farlig godsled med osäkra förhållanden, vilket ansågs riskfullt. Klätterfunktionen har i och med detta försvunnit, medan scenytan istället planeras vid Vädertorget.

Figur 29. Idéer som arbetades fram av ungdomarna på Johannesskolan.

6.2.4 ETT EKOLOGISKT PERSPEKTIV

Förutom fokus på de sociala aspekterna har Sandtorp i sin helhet haft ett starkt präglad ekologiskt hållbarhetsperspektiv (Norrköpings kommun 2018b:13). Planområdet domineras idag av stora grönytor och fungerar som strövområde för boende i Klockaretorpet och Kneippen (Norrköpings kommun 2008a:17). I enlighet med översiktsplanen och budgetens målområde Trygg livsmiljö är det viktigt att det finns tillräckligt med grönytor inom gångavstånd och att det främjas för bilfria livs- och lekmiljöer för barn. Detaljplanen medger genom exploatering en minskad mängd bilfria, gröna ytor samtidigt som den möjliggör kompenserande åtgärder som gynnar barn i form av sammanhängande, upprustade grönområden med ett rikare och varierande innehåll vilket främjar olika typer av aktiviteter, djur- och växtliv (ibid. 2018a:3-4,9,18; 2018b:69). Att profilera området som grönt var aktuellt sedan start i syfte att locka boende och besökare till Sandtorp. Det utgör även en viktig del för att göra området mer barnvänligt. Genom att förslagsvis intensifiera grönska på strategiskt viktiga platser, samarbeta med gymnasieskolor med

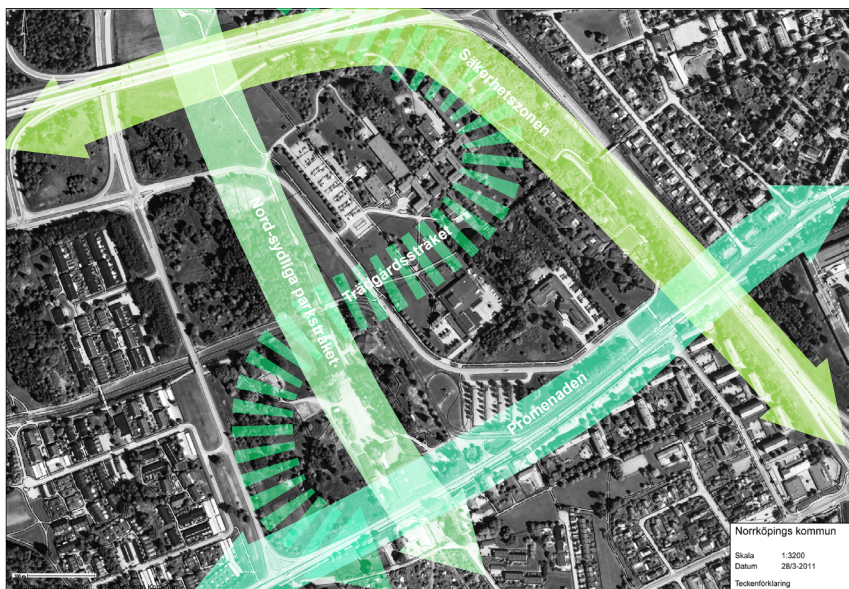
44

Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

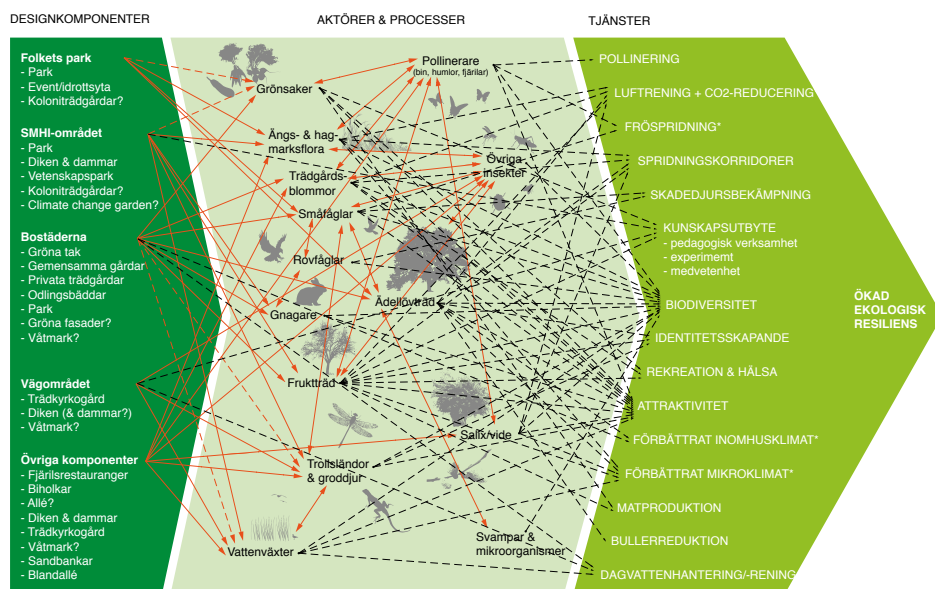
inriktning natur och växtlighet för att främja synergieffekter såsom skötsel och praktik, anlägga dammar för lek och vattenavrinning samt att se över möjligheten att återinföra djurhållning i området, skapas möjligheter för utveckling som främjar både barns behov och bevarandet av ett välfungerande ekosystem med minskad naturpåverkan (KIT Arkitektur 2011f; Norrköpings kommun 2018b:14). Naturliga inslag var även något som många utav eleverna på Johannesskolan efterfrågade. Ord som ”grönt är skönt”, ”en väg med fruktträd och blommor” och illustrationer på gröna element kunde utläsas från de teckningar som eleverna hade ritat under workshopen (Norrköpings kommun 2011a).

Under workshoparna identifierades även fyra ekologiska stråk (*se figur 30*) med syfte att sammanknyta planområdet med omkringliggande gröna strukturer för att gynna biologiska mångfald, agera säkerhetszon mot trafikerade vägar samt främja rekreation och välbefinnande. *Promenaden* utgör ett potentiellt promenadstråk längs med Hjalmar Brantings gata med ny trädplantering som kompletterar befintliga träd. *Säkerhetszonen* utgör ett skyddsstråk längs med Söderleden och Linköpingsvägen och är till för att stärka biotoper och skapa en grön spridningsväg för växter och djur. *Nord-sydliga parkstråket*, liksom det tidigare nämnda Aktivitetsstråket, länkar samman rekreatiomsområdet Himmelstalund med koloniområdet i Skarphagen via Folkets park. Det har säkrats upp med bestämmelser i detaljplanen genom allmän platsmark och reglering för park och natur samt bevarande av trädalléer längs med stråket. *Trädgårdsstråket* bildas dels av privata trädgårdar och genom bebyggelseförbud på kvartersmark för att bevara befintliga fruktträd, dels genom offentliga planteringar av fruktträd och odlingsytor (KIT Arkitektur 2011b; Norrköpings kommun 2018b:37-38).

Stråken är av varierande karaktär, med natur av både vildvuxet och vårdat slag. Det har även varit viktigt att stråken främjar det östergötländska sprickdals- och odlingslandskapet som innehåller mångfald av växt- och djurarter och upplevelse-kvaliteter (KIT Arkitektur 2011a). I likhet med backcastingen för sociala resiliens, diskuterades även under workshoparna ekosystemtjänster som ett potentiellt verktyg för att stärka områdets ekologiska resiliens genom aktörer som växter och djur och designkomponenter såsom anlagda parker, dammar och odlingar (*se figur 31*).

Figur 30. De ekologiska stråken.

Figur 31. Ekologiska tjänster och aktörer för ekosystemtjänster.

6.2.5 SUMMERANDE REFLEKTIONER

Sandtorp beaktar genom ett starkt fokus på hållbarhet och uttalat barnperspektiv, barns formella deltagande. Barndialogen skedde tidigt som tillfört värde för den fortsatta planeringen. Genom att barn oavsett ålder, kön och funktionsnedsättning, har fått yttra sig gällande sin närmiljö, utifrån olika uttrycksformer, tillförsäkras deras yttrandefrihet och frihet att bilda egna åsikter i enlighet med artiklarna 2, 12 och 13 (Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:134; Barnrättskommittén 2009/2014:8,17). Implementeringsnyckeln **Former för inflytande** påvisar genom artikel 12 barns rätt till formellt deltagande genomgående i stadsplaneringsprocessen, vilken innefattar att tid avsätts för återkoppling tillsammans med barn (Riggio 2002:53; Rasmusson, Andersson, Sylwander 2001:131). Trots att kontinuerlig uppföljning och återkoppling uppmanas ske i de frågor och aktiviteter barn deltagit i utifrån kommunens inriktningsdokument för barns delaktighet, var detta inget som efterföljdes i Sandtorp på grund av tidsbrist. Det riskerar verka negativt på barns förtroende och förståelse för beslutsprocesser (Boverket & Movium 2015:112; Rasmusson, Andersson, Sylwander 2001:131).

Samverkan har dock utgjort en viktig del av arbetet och skett såväl externt mellan arkitektkontor, pedagoger och elever som internt mellan olika tjänstemän, vilket bidragit till ett ökat fokus på barnperspektivet som inkluderat barns egna perspektiv. Det går i linje med artikel 6 som påvisar ett helhetsperspektiv för barns bästa i enlighet med artikel 3 (jfr Fagerstrand 2018:21,53), vilket möjliggörs mellan barn och verksamma genom implementeringsnyckeln **Samverkan och kunskapsutbyte**. Det var även avgörande för att åtgärder tagits gällande att stärka barns rörelsefrihet genom prioritering av hållbara och integrerade transporter, säkra passager och minimering av barriäreffekter. Det utgör trafikåtgärder som artikel 31 särskilt framhåller för att leva upp till artikel 6 och går i linje med implementeringsnyckeln **Säker och aktiv transport** som påvisar vikten av planering för hela resan genom närhet och sammanlänkning av viktiga målpunkter (Barnrättskommittén 2013/2014b:9,22; Boverket 2010:23,57). Det främjar även barns fysiska aktivitet och hälsa i enlighet artikel 24 (Faskunger 2007:91). Att området även är försett med spårvagn utgör en viktig del för att främja alla barns rörelsefrihet likvärdigt med artiklarna 2 och 23 (Boverket 2002:173,176).

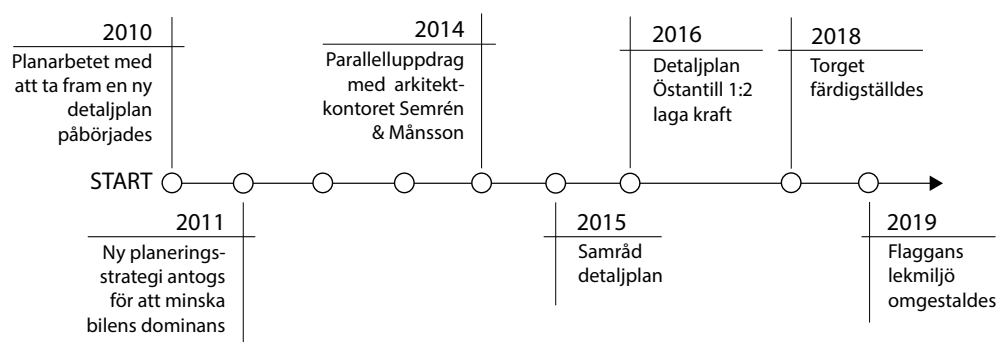
Planeringen av tredje etappen möjliggör även för fria möten mellan barn och andra samhällsgrupper genom en variation av mötesplatser och aktiviteter som är kostnadsfria och tillgängliga för alla som vistas och bor i området (Barnrättskommittén 2013/2014a:4; 2013/2014b:9,13). Genom fokus på det mångfunktionella med allmänna platser utformade med öppna rum för fysisk aktivitet kombinerat med lugna, intima rum för rekreation, inkluderas fler i enlighet med artikel 2. Det främjar framförallt flickors rörelseutövande och sociala interaktioner som alltför ofta exkluderas (Roos & Daniëls 2018:174-175; Barnrättskommittén 2013/2014b:16).

Mötesplatserna ska även ge upphov till aktivitet under dygnets olika timmar, vilket tillsammans med en blandad bebyggelse med aktiva fasader såsom entréer och balkonger mot gatan, bidrar till naturlig övervakning (Boverket 2010:32; 2019). Det stödjer en ökad trygghet, vilket går i linje med implementeringsnyckeln **Tillgängliga möten** och artiklarna 15 och 31. Den planerade utformningen, som beskriven ovan, kan stärka barns sociala välbefinnande likmätigt med artikel 24. Fokus har även funnits gällande att skapa ett område rikt på varierande naturmiljöer och ekosystemtjänster, något som går i linje med implementeringsnyckeln **Naturliga och gröna värden**. Det gynnar barns rätt till lek i naturliga miljöer enligt artikel 31, vilket bidrar positivt till deras hälsa i enlighet med artikel 24. En variation av natur såsom dammar som blir skridskoisar, karaktäristiska träd och gräsytor, kan ge upphov till en mängd miljöerbjudanden som i enlighet med artikel 2 främjar jämställd lek. Det möjliggör också för barn att lära av och samspela med växt- och djurliv samt åtnjuta lugn, något som är viktigt för barn med funktionshinder likmätigt med artikel 23 (Barnrättskommittén 2013/2014b:12-13; Boverket & Movium 2015:23,88). I linje med implementeringsnyckeln **Skötsel och underhåll** har det även framhävts som förslag att låta gymnasieelever delta i skötseln av Sandtorp, vilket i enlighet med artiklarna 31 och 12 kan stärka barns ansvarskänsla, tillgivenhet samt inflytande gällande sin närmiljö (Barnrättskommittén 2013/2014b:9,13; Boverket 2000:32).

Detaljplanen medger lek på andra platser än lekplatser, däribland gröna miljöer. Implementeringsnyckeln **Den fria leken** trycker särskilt på barns behov av varierade miljöer för att främja lek av olika slag (Lenninger & Olsson 2006:18; Kyttä 2003:50). Det är även viktigt i enlighet med artikel 31 att avsätta tillräckligt med friyta för barns lek (Barnrättskommittén 2013/2014b:22). Detaljplanen medger lek på andra platser än lekplatser, däribland stora grönytor med såväl öppna som mer slutna vegetationsrum. De varierande rummen kan på så vis locka barn och unga till fri lek och möjliggör gränstestande miljöerbjudanden däribland att testa fart på de öppna grönytorna, leka med vatten eller utforska mindre rum på egen hand (Sandseter & Kennair 2011:265). Vattenreservoarets klättermöjlighet som dessvärre fick ge vika på grund av säkerhetsregleringar, hade även kunnat gynna de äldre barnens risktagande.

6.3 NYA TORGET

Nya Torget som är placerat i stadsdelen Östantill har sedan mitten av 1800-talet verkat som handelsplats. När bilismen inträdde i staden under 1900-talet kom torgets yta dedikerad till torghandel att minska och ersättas av parkeringsplatser (Norrköpings kommun 2013:6). 2010 beslutade dåvarande stadsplaneringsnämnd att omgestalta torget till ett stadsdelstorg genom att ta fram en ny detaljplan som möjliggör nya bostäder och stärker torghandeln. 2011 accepterades en ny parkeringsstrategi som skulle frigöra torgytan från parkering (ibid. 2013:4-5; 2015a:4). 2014 anlätades arkitektkontoret *Semrén & Månsson* som i ett parallellupppdrag tillsammans med kommunen tog fram en tidig vision för torgets gestaltning. Torgets slutliga utformning projekterades av konsultföretaget *Sweco*⁴⁵ och färdigställdes i augusti 2018. Därefter tyder det empiriska materialet på att ingen utvärdering eller uppföljning gjorts och något särskilt fokus på barn har heller inte funnits. Däremot har barnperspektivet varit centralt vid upprustning av den intilliggande parken i kvarteret Flaggan året därpå⁴⁶.

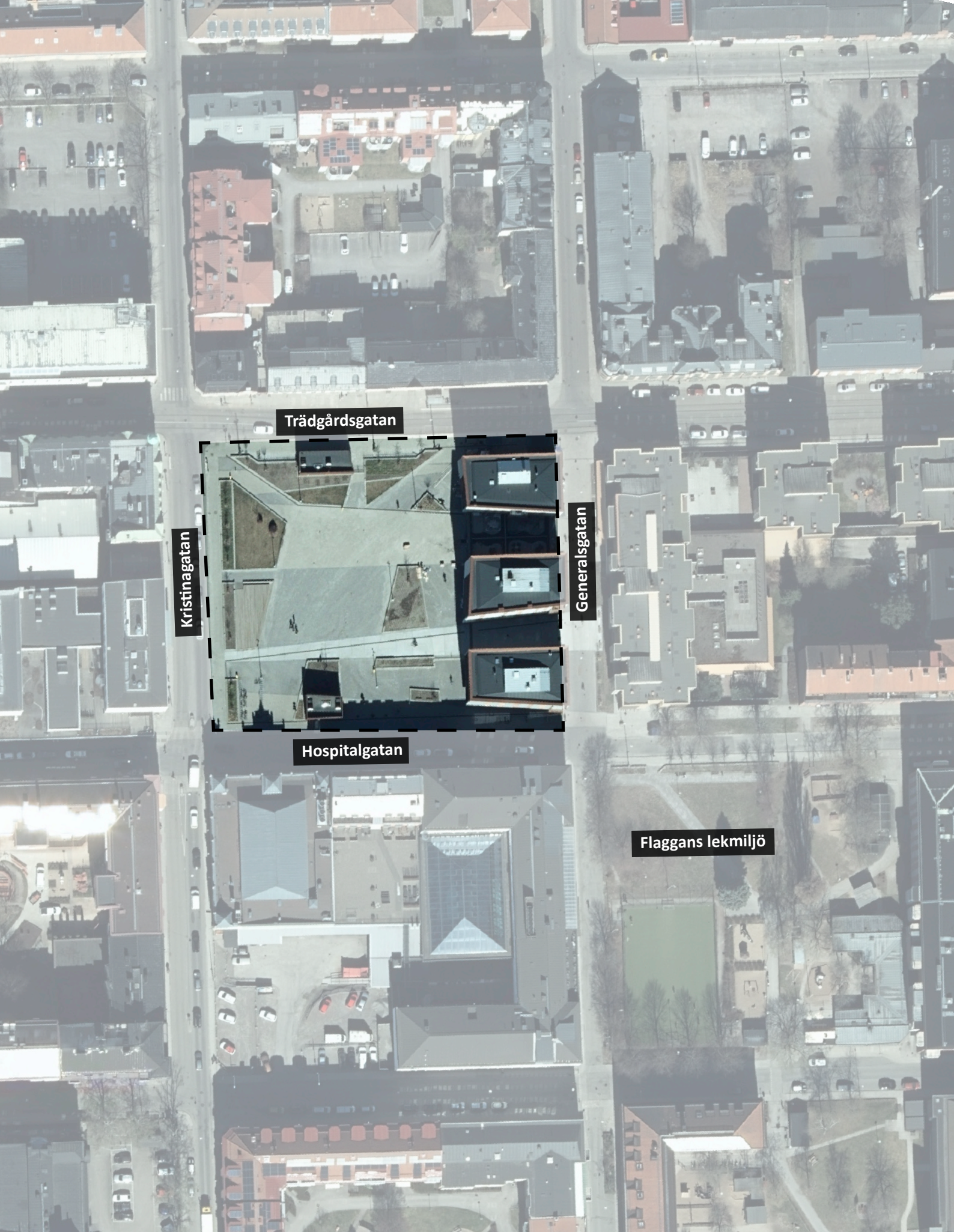

Figur 32. Tidslinje över Nya Torget.

Syftet med en ny detaljplan var att torget skulle återigen bli en viktig offentlig plats för stadens invånare och verka som mötesplats, salutorg eller evenemangsplats (Norrköpings kommun 2013:4,13). Torget omgavs sedan tidigare av varierad bebyggelse med bostäder och verksamheter såsom restauranger, gym, kontor och mataffär i bottenplan förutom på dess östra sida. För att rama in och generera mer liv medgav detaljplanen nya bebyggelsevolymmer med verksamheter i bottenplan i öst (ibid. 2013:4,12; 2015a:4). Idag har torget fått ny karaktär med tre uppförda byggnader med matrelaterade verksamheter i bottenplan och en torgyta på 0.5 hektar som stödjer olika aktiviteter, däribland torghandel⁴⁶.

⁴⁵ Planarkitekt 3, SBK. Mejlkonversation. 3 april, 2020.

⁴⁶ Observation. 31 mars, 2020. Kl. 16.00-17.00.

Figur 33. Ortofoto över Nya Torget med omnejd.

0 40 80 m

6.3.1 FÖRÄNDRAD OCH BEGRÄNSAD FRAMKOMLIGHET

I tidigt skede uppmärksammades omgestaltningen bidra till ökad trafik samtidigt som antalet barn som bor och vistas i området förväntades öka (Norrköpings kommun 2012a:4). Under samrådet påpekades även vikten av säkra trafikmiljöer, dock medförde detaljplanen ingen större förändring (Norrköpings kommun 2015a:13; 2015c:5). Gatorna som omringar torget (*se figurer 34-38*) har bibehållit i stort sina olika karaktärer⁴⁷. Något större fokus på att minimera barriärerna som gatorna utgör har därav inte förekommit. Trädgårdsgatan i norr uppmärksammades tidigt utgöra en betydande bullerkälla på grund av bil- och spårvagnstrafiken (Norrköpings kommun 2013:13). Till förmån för kollektivtrafiken förbisågs detta (ibid. 2015a:13-14). Gatan är försedd med markintegrerad spårvagnsräls, hållplatser i två riktningar med turer var tionde minut och anslutande cykelparkering. Fotgängare hänvisas till trottoarer och ges möjlighet att korsa gatan vid ett ljusreglerat övergångsställe utan markeringar vid torgets nordvästra sida⁴⁸. Kristinagatan i väst utgör en central huvudled där bilframkomligheten utgjorde fokus under detaljplaneringen (Norrköpings kommun 2015b:6). Gatan utgör idag en fortsatt tvåfilig gata där gående hänvisas till trottoarer och korsningen mot Trädgårdsgatan är försett med ljusreglerat övergångsställe med markeringar. Bil- och spårvagnstrafikens dominans var under observationstillfällena^{47 48 49} påtagliga på dessa två gator främst utifrån mängden fordon som höll högre hastigheter än tillåtet (30 km/h). Under besöken sågs barn i varierande åldrar korsa gatorna, de flesta vid övergångställena. Två tioåriga pojkar sågs dock korsa Trädgårdsgatan med försiktighet vid ett ställe där övergångsställe saknades. Korsningen Trädgårdsgatan/Kristinagatan utgör den enda säkra passagen inom de närmsta 300 metrarna^{47 49 50}.

Söder om torget sträcker sig Hospitalgatan som till en början verkade som angörande gata till parkeringen som torget inhyste (Norrköpings kommun 2013:19). Detaljplanen medgav gatan som fortsatt gångfartsområde (ibid. 2015a:14) och verkar idag som en gata för tillfällig parkering till verksamheterna som finns längs med den. Då gatan har samma markbeläggning som torget signalerar det en hastighets-sänkning likväl som det förlänger torgytan och knyter samman torget med verksamheterna. På dess södra sida finns det dock pollare som skapar en viss trafikseparering mellan gång och fordonstrafik vilket kan ha bidragit till förvirring gällande prioritet. En jämn ström av bilar uppmärksammades där vuxna och barn rörde sig antingen längs med den eller korsade gatan snabbt^{47 50 51}. Trots gångfartshastighet utgjorde mängden fordon en dominans. Ett undantag var en pojke på omkring åtta år som använde gaturummet till att studsa boll⁵¹, något som tyder på han använde

47 Observation. 1 april, 2020. Kl. 12.20-13.20.

48 Observation. 31 mars, 2020. Kl. 16.00-17.00.

49 Observation. 2 april, 2020. Kl. 14.30-15.30.

50 Observation. 2 april, 2020. Kl. 20.15-21.00.

51 Observation. 3 april, 2020. Kl. 13.00-14.00.

gatan utifrån sina behov utan att styras av utformningen och bilarna om passerade. Generalsgatan i öst är däremot huvudsakligen ämnad för oskyddade trafikanter och utgör en del av stadens huvudcykelnätverk. Den var planerad som ett attraktivt stadsrum och förlängning av torgytan med framtida tankar om att utvecklas till ett park- och aktivitetsstråk (Norrköpings kommun 2015a:7,14). Resultatet visar dock något annat. Bortsett från markbeläggningen som anknyter till torget upplevs gatan mer som en bakgata, främst på grund av de nya byggnadernas barriäreffekt med avsaknad av entréer men även brist på objekt och vegetation som sammankopplar gatan med torget. Trots att Generalsgatan utgör en del av cykelnätverket är det endast den delen som angränsar till torget som ger prioritet till oskyddade trafikanter. Söderut och norrut har bilar prioritet med avsaknad av cykelbanor. Tillsammans med övriga gator som även de saknar cykelbanor försvåras cyklisters framkomlighet. Det utgör även otrygga miljöer för barn att transportera sig självständigt i^{52 53 54}.

Figur 34. Trädgårdsgatan.

Figur 35. Kristinagatan.

52 Observation. 31 mars, 2020. Kl. 16.00-17.00.

53 Observation. 1 april, 2020. Kl. 12.20-13.20.

54 Observation. 3 april, 2020. Kl. 13.00-14.00.

Figur 36. Korsning Trädgårdsgatan/Kristinagatan. Torgets två ljusreglerade övergångsställen.

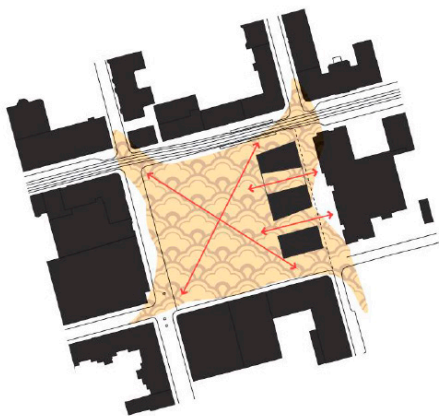

Figur 37. Hospitalgatan.

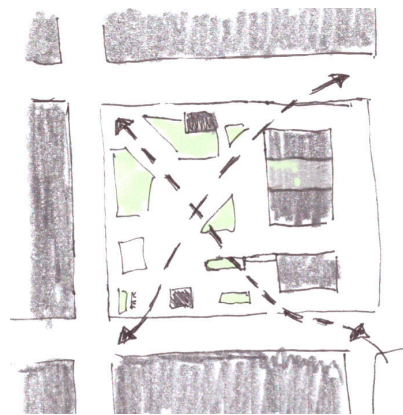

Figur 38. Generalsgatan.

Ett led i att omgestalta torget var att minska antalet bilar på torgytan för att främja människors trivsel och vistelsetid (Norrköpings kommun 2013:5,17). Bilparkeringen med lokalisering under mark med angöring från Generalsgatan kom att ändras till Trädgårdsgatan vid en av de nya byggnadernas kortsida (ibid. 2013:14;2015a:13). Till följd av omlokaliseringen av parkeringen och nedfarten störs inte livet på och omkring torget. Torget upplevs istället som en plats där människor är i fokus. Det tyder på goda förutsättningar att uppfylla de ursprungliga tankarna^{55 56 57}. En utgångspunkt för torgytans utformning var att främja rörelse via genade stråk för starkare sammanlänkning till andra stadsdelar, generera liv samt stärka torget som viktig mötesplats (ibid. 2013:18,20). Det planerades möjliggöras genom diagonala rörelser samt rörelser i linje med de nya byggnadernas siktlinjer och riktningar (se figur 39). Rörelserna skulle sedan stärkas av upphöjda rabattplatåer och olika markmaterial (ibid. 2015a:10-11). Utgångspunkten kom senare att modifieras något genom platåernas placeringar och den diagonala rörelsen försvagades. Dock uppmärksammade observationerna tydliga spår av nedtrampade växter (se figur 41) och vid ett av besöken observerades två flickor i mellanstadieålder gena över en av rabatterna⁵⁸. Trots platåernas förändrade placering är den diagonala rörelsen stark (se figur 40). De barn som rörde sig på platsen gjorde det främst i syfte av att transportera sig varpå torget utgjorde en del av deras färdväg^{55 56 57}. Överlag tyder rörelsemönstret på att utformningen av torget och dess omgivning till viss del styr den mänskliga rörelsen och att de ursprungliga tankarna om diagonal rörelse till stor del realiserades.

Figur 39. Den diagonala rörelsen före.

Figur 40. Den diagonala rörelsen efter.

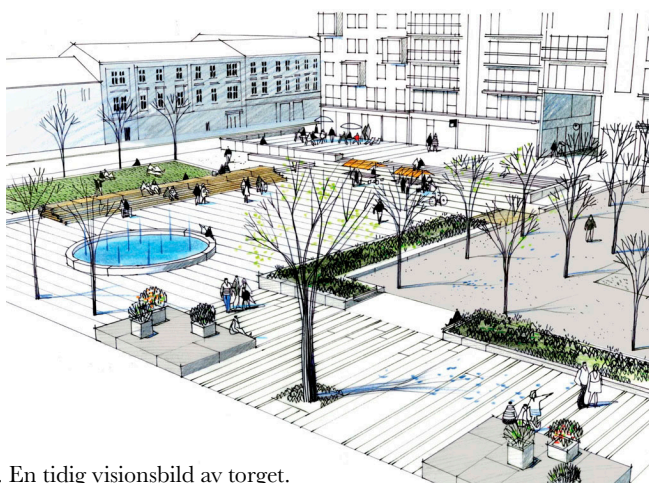
-
- 55 Observation 31 mars, 2020. Kl. 16.00-17.00.
 56 Observation. 1 april, 2020. Kl. 12.20-13.20.
 57 Observation. 3 april, 2020. Kl. 13.00-14.00.
 58 Observation. 2 april, 2020. Kl. 14.30-15.30.

Figur 41. Tydligt spår av rörelse i en av rabatterna.

6.3.2 EN PLATS FÖR ALLA

Omgestaltningen av torget som även hade som mål att välkomna alla samhällsgrupper, kom att resultera i en mindre torgyta med intim känsla och fokus på den mänskliga skalan (Norrköpings kommun 2013:4,17-18; 2015a:7). I en tidig vision (*se figur 42*) beskrivs tydlig rumsindelning med olika aktiviteter, en öppen yta i mitten för evenemang, glasskiosk, gräsrum för rekreation, podium för uteservering, trädrum med boulebana och lek, ett socialt trädäck samt gradängar (ibid. 2013:17-18). Det kom att skilja sig från den senare framtagna visualiseringsbilden för detaljplanen (*se figur 43*) där torget framställs med en stor öppen yta, ett fåtal upphöjda plataer i betong som agerar rabatt och sittplats samt löst möblemang. Illustrationen visar på liv och rörelse och hur platsen är tänkt att användas. Trots mål om ett välkomnade torg för alla, har bland annat barn utelämnats likväl aktiviteter som kan

Figur 42. En tidig visionsbild av torget.

Figur 43. En senare visualiseringsbild över torget.

tilltala dem. I den senare detaljutformningen och byggda miljön har inslag från såväl visualiseringsbilden som den tidiga visionen applicerats (*se figur 44*). Platsen är idag indelad i rum, dock inte lika framträdande som i visionsbilden, och består av en öppen yta i mitten, några gräsytor, en stensulptur, ett trädäck med gradänger samt upphöjda plattaer som möjliggör uteserveringar och växtlighet vars kanter utformade som sittplatser (*se figur 45*). Till skillnad från visualiseringsbilden finns inte något löst möblemang. Den öppna ytan i mitten användes under två observationstillfällen till torghandel (*se figur 46*), vilket lockade många vuxna och äldre till platsen och utgjorde därmed en målpunkt i sig^{59 60}. Torget med fokus på att stärka torghandeln var under dessa tillfällen starkt centrerade till handel, dock skedde det under begränsade tider vilket öppnade upp för andra typer av aktiviteter resterande tid. De små gräsyterna användes av vuxna i syfte att rasta sin hund^{59 61}, men som under sommarhalvåret kan det nyttjas för rekreation. Vid samtliga platsbesök^{59 60 62} användes plattaerna flitigt som sittplats av främst vuxna, särskilt de riktade mot den öppna torgytan, för att vila och titta på folk. Även trädäckets gradänger användes. Två tonårspojkar slog sig ner på däckets en stund och pratade⁶² medan en pojke på sju år använde trädäcket för att studsa boll⁶². Plattaerna samt trädäcket möjliggör dock för olika typer av aktiviteter såsom att scenframträda eller sola, även om detta inte observerades. Enligt en av informanterna⁶⁴ finns alla möjligheter för att arrangera olika typer av aktiviteter på torget för barn och unga, men berättar samtidigt att vad hen vet har inte så många aktiviteter arrangerats av kommunen sedan

59 Observation. 1 april, 2020. Kl. 12.20-13.20.

60 Observation. 3 april, 2020. Kl. 13.00-14.00.

61 Observation. 2 april, 2020. Kl. 20.15-21.00.

62 Observation. 31 mars, 2020. Kl. 16.00-17.00.

63 Observation. 2 april, 2020. Kl. 14.30-15.30.

64 Landskapsarkitekt, SBK. Mejlkonversation. 26 mars, 2020.

torget färdigställdes. Några aktuella planer finns inte heller. Observationerna^{65 66 67} tyder dock på att få barn och unga självständigt spenderar tid på platsen utan det görs främst i sällskap med jämnåriga i förbifart eller i vistelse med vårdnadshavare. Några märkbara interaktioner skedde inte heller mellan barn och andra vuxna, då de inte vistades samtidigt på platsen.

Figur 44. Illustrationsplan för torgets detaljutformning.

Figur 45. Platåer med bänkar mot öppna ytan som bjuder in till vila och observation.

-
- 65 Observation. 31 mars, 2020. Kl. 16.00-17.00.
 66 Observation. 1 april, 2020. Kl. 12.20-13.20.
 67 Observation. 2 april, 2020. Kl. 20.15-21.00.

Figur 46. Torghandel på den öppna ytan.

I ledet att göra platsen välkomnade har det varit viktigt att tillgängliggöra torget för alla. Med anledning av torgytans lutning på drygt två meter från Hospitalgatan till Trädgårdsgatan anlades den i sluttande plan för att skapa tillgängliga entréer åt alla håll (Norrköpings kommun 2015a:12). Kontrastmarkeringar och ledstänger har även varit en del av tillgänglighetsanpassningen⁶⁸, likväl som att utgå ifrån principer vilket bidrar till ökad trygghet under dygnets alla timmar (Norrköpings kommun 2013:20). De nya byggnaderna uppmärksammades särskilt som en bidragande faktor då de med sina fönster, balkonger och entréer ut mot torget genererar liv, rörelse och mänsklig närvaro (ibid. 2015a:12,17). Även spårvagnens regelbundenhet samt de verksamheter med kvällsöppet, bidrar till platsens övervakning. Under kvällstid vistades färre människor på platsen och de som befann sig där var enbart vuxna som främst passerade snabbt förbi, besökte verksamheterna, rökte utanför restaurangerna eller stannade till för att rasta sina hundar^{68 69}.

Vid platsbesöken^{70 71} uppfattades torget även som rent och omhändertaget, och tillsammans med att det var upplyst kvällstid, bidrog det till trygghetskänsla (se figurer 47-48).

68 Observation. 2 april, 2020. Kl. 20.15-21.00.

69 Observation. 1 april, 2020. Kl. 12.20-13.20.

70 Observation. 1 april, 2020. Kl. 12.20-13.20.

71 Observation. 2 april, 2020. Kl. 20.15-21.00.

Torget har både allmänbelysning och punktbelysning som bidrar till platsens ljussättning. En fin detalj är det skuggspel i form av snöflingor som en av punktbelysningarna skapar. Längst fasaderna på Hospitalgatan finns ljuspollare som inte ger så mycket ljus utan agerar snarare vägvisare för att bilarna.⁷²

Figur 47. Belysning som agerar vägledande.

Figur 48. Ljuskonst i form av snöflingor.

72

Observation. 2 april, 2020. Kl. 20.15-21.00.

6.3.3 LEK PÅ ANSLUTANDE LEKMILJÖ

Tidigt i processen fanns det tankar om att göra torget till en lekplats eller innehålla lekinslag (Norrköpings kommun 2013:17-18). Detta verkar dock fallit mellan stolarna. Istället har det tagit sitt uttryck i parken som ligger i anslutning till torget och ska ses som ett komplement till torgytan (ibid. 2013:11). Då det finns ett starkt fokus på att värna om lekmiljöer i förtätade områden, ansågs det istället viktigare att rusta upp den lekmiljö som redan fanns i parken (Norrköpings kommun 2015c:5-6). Även om projektet kring torget inte haft något fokus på barn och unga, tog kommunen under 2017 hjälp av mellanstadieelever från olika skolor under utformningen av parken, vilka under workshops bland annat fick leka med lera för att ge idéer åt lekmiljön. Enligt ansvarig landskapsarkitekt⁷³ resulterade det i ett underlag för val av utrustning och funktioner samt inspiration för former och topografi. Lekmiljön består idag av bland annat några bänkbord med tak, gungor samt en rutschkana och en liten studsatta⁷⁴ (se figur 49). Under observationerna sågs endast barn upp till cirka tio år använda platsens lekredskap^{74 75 76} och lekredskapens storlek tyder även på att yngre barn är målgruppen. Parken bestående av en inhägnad bollplan möjliggjorde även för spontanidrott, vilken enbart nyttjades av pojkar^{74 76}. Förutom möjligheten till spontanidrott i parken har, enligt landskapsarkitekten⁷³, plåtarna på torget möjliggjort skateboardåkning, vilket observerades vid ett tillfälle. Dock var skateboardåkaren vuxen⁷⁴.

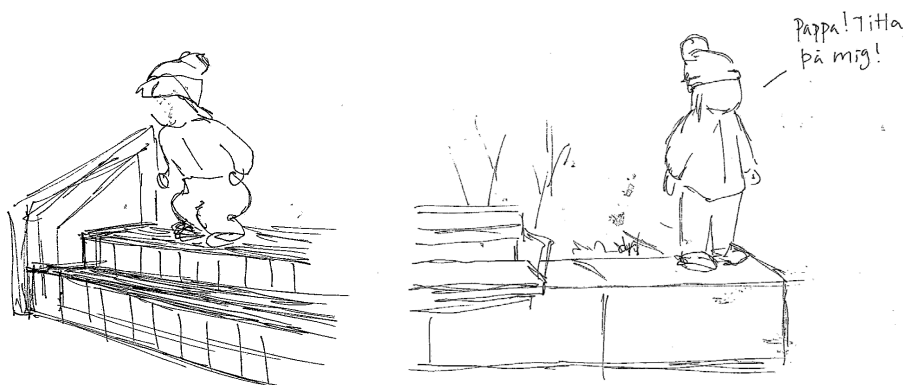

Figur 49. Kullar, lekredskap och sittplatser i anslutande park.

-
- 73 Landskapsarkitekt, SBK. Mejlkonversation. 26 mars, 2020.
74 Observation. 31 mars, 2020. Kl. 16.00-17.00.
75 Observation. 1 april, 2020. Kl. 12.20-13.20.
76 Observation. 2 april, 2020. Kl. 14.30-15.30.

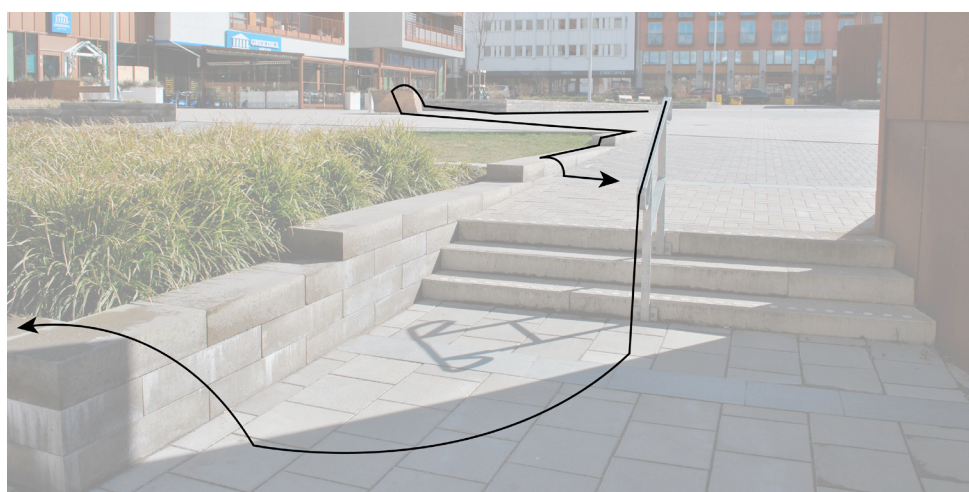
Trots att lekfunktionen lokaliserades till parken var det barn på torgytan som använde de olika elementen på sitt eget sätt.

Pappa med flicka i treårsåldern befinner sig på platsen. Flickan balanserar och hoppar nerför kanten på en av planteringarna. Hon provar även att hoppa nerför två trappsteg i en av de trappor som finns.⁷⁷

Figur 50. En flicka som använder torgets element med hjälp av kroppen.

Två pojkar i sexårsåldern spelar först boll på den öppna ytan innan de springer och klättrar över stenskulpturen på den östra sidan. Sedan upp på kanten av rabatten men viker av och försöker glida ner längst det lilla trapppräcke som finns. Sen upp igen på kanten av rabatten där de slutligen stannar till och plockar påskiljor ur planteringen tills deras mamma säger till.⁷⁸

Figur 51. Pojkarnas lek över torgets element.

77 Observation. 1 april, 2020. Kl. 12.20-13.20.

78 Observation. 3 april, 2020. Kl. 13.00-14.00.

6.3.4 ORDNAD OCH SVÅRÅTKOMLIG GRÖNSKA

Då stadsdelen Östantill överlag har bristande grönska var en utgångspunkt med omgestaltningen att tillföra mer växtlighet och höja torgets rekreativa värden, vilket förläggningen av parkeringen under mark möjliggjorde (Norrköpings kommun 2012a:4; 2015a:12,16). De träd som tidigare fanns på platsen var i dåligt skick och gav inte platsen den uppmjukade känsla som önskades. Därav beslutades det att ersätta dem med nya samt addera mer vegetation och vatten för att skapa rumsligheter. Parken sågs även i detta sammanhang komplettera torget (Norrköpings kommun 2013:11,13,18). En tidig idé för att bidra till ekosystemtjänster och ökad stadsdelens grönska var att skapa en offentlig yta på de nya byggnadernas tak som kunde inkludera stadsodling, växtlighet, bikupor och caféverksamhet (ibid. 2013:16). Under processen beslutades det dock att takytan skulle vara till för de boende och därmed vara stängd för allmänheten (ibid. 2015a:10).

Innan omgestaltningen stod en fontän och springbrunn på torget, vilket även fortsättningsvis skulle finnas enligt den tidiga visionen (Norrköpings kommun 2013:10,18) Under processen kom detta att bortprioriteras och idag finns det varken någon vattenkälla på torget eller i parken⁷⁹. Den tidiga visionen (*se figur 43*) tydliggjorde även rumsligheter med hjälp av nyplanterade träd för att skapa olika rumsligheter. Med anledning av trädens småskalighet som nyplanerade samt val av placering med fokus på att rama in torget, var det svårt att få känslan av olika rumsligheter. De uppstammade träden (*se figur 52*) var även placerade i plåtåerna omgiven av annan växtlighet, vilket försvårade för barn att ta del av dem på nära håll⁷⁹. Någon avsikt för det fanns troligtvis inte heller. När torget besöktes var det vårvinter och i plåtåerna fanns det påskliljor, gräs och vintergröna växter som bidrog till platsens gröna inslag. Enligt en av informanterna⁸⁰ förändras platsens intryck efter säsong med olika blommande lökväxter och växter som byts ut. Till följd av torgets renlighet och omhändertagande har löst material såsom löv och pinnar undanröjts⁷⁹.

79 Observation. 31 mars, 2020. Kl. 16.00-17-00.

80 Landskapsarkitekt, SBK. Mejlkonversation. 26 mars, 2020.

Figur 52. De nyplanterade träden, placerade i plåtarna med växtlighet.

6.3.5 SUMMERANDE REFLEKTIONER

Trots att torget utgör en plats där barn vistas dagligen där beslut om utformning är högst aktuellt bland barn, har de inte fått samma möjlighet till deltagande som vid parkens omgestaltning där barndialogen var aktuell sedan start. Beslut gällande torgets miljö ses därav som mindre relevanta för barn än lekmiljön även om barn vistas där lika mycket. Det går emot artikel 12 som genom implementeringsnyckeln **Former för inflytande** påvisar vikten av barns inflytande i alla frågor som berör dem såväl direkt som indirekt (Barnrättskommittén 2013/2014b:9; Fagerstrand 2018:37-38). På så vis utesluts barn från att delta i vissa formella beslutsprocesser. Barnperspektivet har även i stor utsträckning varit frånvarande gällande säkerställandet av säkra trafikmiljöer och att minimera barriäreffekterna. Likmätigt med implementeringsnyckeln **Säker och aktiv transport** får det likmätigt med artiklarna 6 och 31 negativa konsekvenser för barns rörelsefrihet och möjlighet till aktiv transport, vilket påverkar barns hälsa enligt artikel 24 (Barnrättskommittén 2013/2014b:9,22; Gummesson 2005:13; Faskunger 2008:12). Ett uttalat barnperspektiv med möjlighet för barn att delta hade kunnat förebygga detta och istället uppmärksamma vikten av att exempelvis skapa säkra passager. Aktiv transport möjliggörs istället genom torgets utformning i form av ramper och plåtar som främjar bland annat rullstols- och skateboardåkning. Torget är även försedd med kollektivtrafik med anslutande cykelparkering och tillsammans med öppna ytor, kontrastmarkeringar och ledstänger, tillgängliggörs torget. Däremot saknas säkra cykelvägar till och från torget, vilket försvårar planeringen för hela resan (Boverket 2010:23,57). Dock påvisar torget överlag, likmätigt med artiklarna 2 och

23, till alla medborgares likvärdiga villkor att ta sig till stadens olika platser och vistas där (Boverket 2002:174-176).

Torget tillgänglighet har även beaktats gällande trygghetsaspekter genom olika typer av ljussättningar och naturlig övervakning såsom balkonger och entréer vända mot torget. Det genererar mer liv och rörelse under dygnet vilket främjar trygghet (Boverket 2019; Boverket & Movium 2015:97). Torgets sittmöjligheter förstärker även detta genom dess riktning in mot mitten som möjliggör observation samt interaktion med förbipasserande. Däremot bjuder det inte, tillsammans med torgets öppenhet, in till intima rumsligheter vilket kan missgynna unga flickors behov. Parken kompletterar förvisso med andra typer av sittplatser som är vända mot varandra, vilka kan tilltala flickor (Roos & Daniëls 2018;174-175, Karssenberg 2018:351). Dock utesluter det delvis dem från att vara på torget. Gällande spontanidrott gynnas inte heller flickors behov av varken torgets eller parkens utbud eftersom bollspel och skateboardåkning ofta tilltalar pojkar mer (Blomdahl, Elofsson & Åkesson 2012:25). Likmätigt med artikel 2 kan därav torget ses bristande gällande att ge plats åt flickor.

Torget tenderar även med dess fokus på handel, inneha en kommersiell karaktär där den ekonomiska tillgängligheten som utgör en viktig förutsättning för att möjliggöra möten och vara en del av stadsrummet, brister något gällande barn (Boverket 2002:172). Dock sker detta i en liten skala. Överlag uppmuntrar torgets samt parkens utformning fri användning, vilket inte förhindrar interaktioner och går därmed i linje med implementeringsnyckeln **Tillgängliga möten** som genom artiklarna 15 och 31 påvisar barns rätt till möten (Barnrättskommittén 2013/2014b:9). För att efterleva dessa artiklar är det enligt implementeringsnyckeln **Användning och anspråkstagande** nödvändigt att undersöka torgets liv och användning. Dessvärre har mekanismer för utvärdering och uppföljning varit bristande, trots att det utgör viktiga delar för att uppfylla artikel 3 (Barnombudsmannen 2015c:4; Barnrättskommittén 2013/2014b:21). Användningen styrs till stor del av utformningen och de aktiviteter som sker riktade till vuxna såsom torghandel samt möjligheten att sitta och titta på folk. Aktiviteter som i stor utsträckning inte involverar barn. På grund av de många hårdgjorda elementen innehar torget idag, tillskillnad från den tidiga visionen, begränsade miljöerbjudanden som inte förändras över året. Genom en avsaknad av en mer utförlig konsekvensbeskrivning som tydliggör vad som tilltalar barn, kom den tidiga visionen som visade på större variation av element och aktiviteter lämpliga för barn och unga, att förbises. Trots uttalat mål om att välkomna alla är det tydligt att få barn vistas där en längre tid jämfört med andra samhällsgrupper. Barn utför istället mer nödvändiga aktiviteter tillsammans med bekanta såsom att passera påväg till skolan eller besöka verksamheterna, vilket indikerar att torget inte tilltalar barn. Barn vistades även sällan på torget samtidigt som andra samhällsgrupper och därmed blir den sociala aspekten lidande (Gehl & Svarre 2013:17,19). Även det faktum att det inte har arrangerats aktiviteter riktade till barn och unga tillsammans med ett begränsat konstnärligt utbud i form av en min-

dre stensulptur och ljuskonst, gör att barn tenderar gå miste om det kulturella och konstnärliga livet likmätigt med artikel 31 (Barnrättskommittén 2013/2014b:7,9). Platsens tillgänglighet gentemot barn genom att låta dem på ett tillfredställande och likvärdigt sätt vistas på platsen likmätigt med artikel 2, ses även försvårande.

Implementeringsnyckeln **Den fria leken** med artiklarna 6 och 31 trycker på rättigheten till lek och utmaning (Nilsson 2002:94; SOU 1997:116, kapitel 7), vilket torgets byggda miljö till viss del möjliggör. Plåtarna tillsammans med den öppna ytan i mitten möjliggör exempelvis att testa fart, hoppa och klättra, något som till viss del tänjer barns gränser och kapacitetsförmågor (Kytä 2003:50,63). Främst gällande barn i yngre åldrar som inte kräver höga höjder eller stora avstånd. Även i parken skedde lek med lekredskapen och främst av yngre barn, vilket kan tyda på att såväl parken som torget innehar få miljöerbjudanden som tilltalar ungas risktagande. Utifrån det faktum att parken inte representerar barns olika förutsättningar gör att parken, trots dess syfte, inte kompletterar torget. En annan aspekt som belyser detta är växtligheten som missgynnar barns lek i naturliga miljöer likmätigt med artikel 31 och implementeringsnyckeln **Naturliga och gröna värden** (Barnrättskommittén 2013/2014b:12-13). Likmätigt med artikel 2 möjliggör naturen för barns lika villkor att forma miljön efter behag (Boverket & Movium 2015:23), dock är det tydligt att parkens gröna inslag är mer till för estetiska skäl snarare än för barns möjlighet att integrera med dem. Kullarna i parken och gräsmattorna är de få naturliga inslag som barn kan använda och det är snarare topografin än växterna som skapar element som bjuder in till rörelse och fantasi (Danenbergs 2018:369; Boverket & Movium 2015:91). Den variation av natur som återfinns är trädens och växternas årsskiftningar. Det möjliggör att till viss del följa naturens gång även om större variation av ordnad och vild grönska är att föredra (Johansson, Mårtensson, Jansson & Sternudd 2020:224).

Både torget och parken var dessutom städade från löst material. Det möjliggör eliminering av faror i enlighet med artikel 6, däremot minimeras antalet miljöerbjudanden avsevärt. Det missgynnar efterlevnaden av artikel 31 eftersom löst material bidrar till platsens lekvärde utifrån implementeringsnyckeln **Skötsel och underhåll**. Vuxnas preferenser om att platsen ska se omhändertagen och därmed upplevas trygg, överordnar i detta fall barns preferenser (Boverket & Movium 2015:106-107,122; Åkerblom, Åkerlund & Norrmann Bjarsell 2016:9). Avsaknaden av löst material försvårar även att se spår av användning, vilket utgör en viktig del för att studera hur barn använder och formar platsen efter eget behov i linje med implementeringsnyckel **Användning och anspråkstagande**. Riktade insatser för att möjliggöra för barn och unga att tycka till och delta i omhändertagandet av deras närmiljö, verkar även saknas. Det kan få negativa konsekvenser för barns ansvarskänsla och förståelse för platsens historia och arv likmätigt med artiklarna 12 och 31 (Boverket 2000:32; Chatterjee 2005:17; Barnrättskommittén 2013/2014b:9,13). Likväl gällande deras utveckling och hälsa enligt artiklarna 6 och 24 (Boverket & Movium 2015:26).

6.4 TJÄNSTEMÄNNENS SYN PÅ BARNPERSPEKTIVET

Kapitlets avslutande del innefattar en mer ingående analys kring barnperspektivet samt utmaningar och möjligheter med att använda barnperspektivet i stadsplaneringen utifrån tjänstemännens uppfattningar.

6.4.1 DET INDIREKTA BARNPERSPEKTIVET

Utifrån intervjuer med tjänstemän inom samhällsbyggnadskontoret är det tydligt att barnperspektivet tillämpas olika, något som samhällsbyggnadsstrategen⁸¹ vid enheten för övergripande samhällsplanering uttryckt:

Jag tror att vi tycker det är lite olika viktigt... eller olika värt det [...] det hänger väldigt mycket på engagemanget hos den handläggaren som är med och ansvarar för projektet.⁸¹

Det tydliggörs att samtidigt som barnperspektivet utgör en central del och genom att planera och bygga stad utifrån detta perspektiv kan alla invånare gynnas, bör det ses som ett av flera perspektiv med fokus på att ansvara, planera och bygga för samtliga stadens invånare^{82 83}. Även om det är viktigt att utgå ifrån ett barnperspektiv, speciellt i sammanhang där barn utgör huvudfokus, behöver alla medborgare synliggöras. Landskapsarkitekten^{83 84} vid enheten stadsmiljö berättar att i hans yrkesroll innebär det att tänka sig in i vad olika människor behöver och när hen jobbat i park- och torgprojekt beaktas barn som en grupp av många.

[...] så det är väl inte fel, men det är ju fortfarande viktigt att se alla medborgare och barn är ju likvärdigt med medborgare, alltså man får ju inte glömma bort Gunnar 75 för att man vill skapa en bra plats för barnen också.⁸⁴

I likhet med detta anser en planarkitekt⁸⁵ vid enheten för detaljplanering att barnperspektivet inte är tydligt utarbetat utan fokus ligger snarare vid ett jämställdhetsperspektiv. För tillfället arbetar hen med ett stort planprogram och menar att även om en rubrik för barnperspektivet saknas finns det med genom planering av bland annat grönytor, rörelsemönster och trygghet. I linje med detta lyfter andra tjänstemän möjligheten att se synergier och vara observant vid satsningar som indirekt gynnar barn och samhället i stort. Landskapsarkitekten⁸³ menar exempelvis att orienterbarhet underlättar såväl för barn som andra. Gruppledaren⁸⁶ vid enhe-

81 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

82 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.

83 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.

84 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

85 Planarkitekt 2, SBK. Intervju. 24 mars, 2020.

86 Gruppledare, SBK. Intervju. 13 februari, 2020.

ten för detaljplanering beskriver att korta avstånd, växter och grönområden planeras utan tydligt barnperspektiv men gynnar barn. Samhällsbyggnadsstrategen⁸⁷ betonar även vikten av att vara observant på satsningar som indirekt gynnar barn och samhället i stort. Samtidigt refererar samhällsbyggnadsstrategen till konceptet *8 80 Cities* som innebär att om en stad planeras och byggs för en åttaåring och en åttioåring kommer den fungera väl för stadens alla invånare. På så vis blir barnperspektivet centralt.

6.4.2 MED LEK I FOKUS

Även om det saknas en enhetlig och tydlig bild kring barnperspektivets tillämpning, går det att utläsa ur vissa sammanhang. I intervju med en av planarkitekterna⁸⁸ framgår det att vid de få tillfällen som barnperspektivet har varit centralt i hens arbete, har det varit för att möjliggöra barns självständighet med fokus på trafikfrågor och säkerställande av grönområden och friytor. Hen menar samtidigt på att flertalet frågor som är centrala utifrån barnperspektivet ligger utanför enhetens ansvar. I samtal med en annan planarkitekt⁸⁹ synliggörs barnperspektivet oftast vid planering av skolor där barns rörelsefrihet är i fokus i form av säkra skolvägar. Gatornas bredd och andra faktorer vilka avgör trafikflödet är även aktuellt i relation till barnperspektivet. Gruppledaren⁹⁰ och samhällsbyggnadsstrategen⁹¹ menar att perspektivet är särskilt framträdande vid befintliga områden där barn bor och vistas. När nya områden planeras handlar det mer om ett barnperspektiv utifrån vad en vuxen tänker att barn behöver och önskar, snarare än tvärtom.

Barnperspektivet utgör även en central del vid ny- och ombyggnation av parker och lekplatser. Lekplatsen utgör en konkret miljö som barn ska använda och fokus hamnar på de yngre barnen.

Alltså de är ju när det är en alldeles uppenbar plats där barn ska vara, så de är ju lekplatsen då, så det är ju det absolut mest konkreta, här ska ungar vara.⁹¹

[...] sen har vi resonerat mycket kring nya stadsdelsparker, lekplatser och de kan ju vara för lite mindre barn.⁹²

87 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.

88 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

89 Planarkitekt 2, SBK. Intervju. 24 mars, 2020.

90 Gruppledare, SBK. Intervju. 19 mars, 2020.

91 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

92 Projektledare, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

Fokus läggs på enheten stadsmiljö och landskapsarkitekterna som även utifrån gruppleddaren⁹³ och en av planarkitekterna⁹⁴ är de som kämpar mest för barnperspektivets implementering. Stadsmiljö är den enhet där barnperspektivet är mest framträdande och där barn ges största möjlighet att komma till tals, främst gällande lekplatser. Landskapsarkitekten^{95 96} påpekar även enkelheten med att ha medskapandeprocesser gällande konkreta platser, även om möjligheten att lyssna till barns behov och önskemål skulle existerat redan vid detaljplaneringen under samrådsskedet. Ett exempel på detta var ett projekt kring en lekmiljö intill en skola som utgjorde ett ypperligt tillfälle att involvera barn. En enkät (*se figur 53*) med fokus på olika typer av redskap, aktiviteter och färger sammanställdes. Den användes i dialog med skolbarnen som de mellan sex och tolv år själva kryssade i. Utifrån det försökte landskapsarkitekterna sedan välja den utrustning och utformning av lekmiljön som svarade bäst på barnens önskemål:

[...] och då har vi valt den utrustningen i projekteringen och då försöka få till det i verkligheten, så där har vi verkligen gjort vårt bästa för att lyssna på barnen och de är ju ett exempel där de är enkelt att göra så.⁹⁵

Projektledaren⁹⁷ som är involverad i några av stadens utvecklingsprojekt, berättar även om ett projekt där dialog funnits med de boende om områdets parker, där barn och unga involverades. Projektet utgick ifrån att skapa parker av olika karaktärer, där vissa parker skulle fokusera på barn och andra vara mer kulturhistoriska med fokus på rekreation. Hen berättar även om ett samarbete med stadens konstmuseum och idéer om att jobba med gatukonst och konstverk för att stärka barns plats och höja lekvärdet. Utifrån det empiriska materialet är det främst i sammanhang med ny- och ombyggnation av lekmiljöer som återkoppling och uppföljning sker mellan kommun och barn. Enligt landskapsarkitekten⁹⁵ åkte kommunen i fallet med lekmiljön tillbaka till skolan och presenterade resultaten. Informationen kom sedan via klassråd att spridas vidare till samtliga klasser. Samhällsbyggnadsstrategin⁹⁸ ser dock återkoppling och utvärdering överlag som ett förbättringsområde:

Alltså vi är ju inte så systematiska... det är något som vi skulle kunna bli bättre på. Jag vet att det försiggår en diskussion om att vi kanske ska göra det tillsammans [...] att man faktiskt tillsammans, många professioner inblandade i ett projekt ska titta på hur de blev och fundera på, "okej vad var det nu vi sa här? Vi tyckte den där mindre avvikelser var okej, blev det bra eller vad har det fått för konsekvenser?"⁹⁸

93 Gruppleddare, SBK. Intervju. 13 februari, 2020.

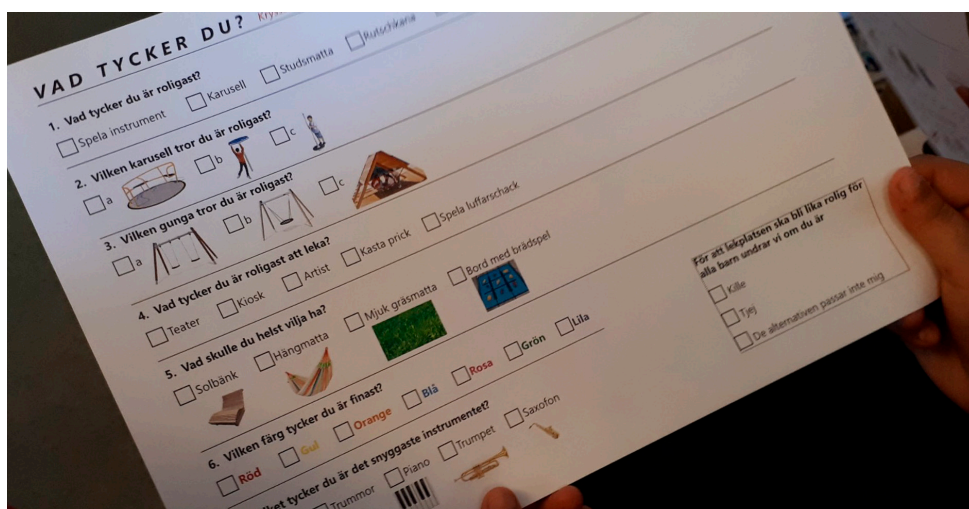
94 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 13 februari, 2020.

95 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

96 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.

97 Projektledare, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

98 Samhällsbyggnadsstrategi, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

Figur 53. Enkäten som skolbarnen fick kryssa i kring lekmiljön.

6.4.3 UTMANINGAR OCH MÖJLIGHETER

Gemensamt för samtliga tjänstemän är att de upplever en del svårigheter med att beakta barns behov i stadsplaneringen. En genomgående utmaning är att det saknas resurser i form av tid och pengar.

[...] i Norrköpings kommun har vi brist på resurser i stort sett allting⁹⁹

Enligt samhällsbyggnadsstrategen¹⁰⁰ och landskapsarkitekten¹⁰¹ tenderar pengar som avsatts för ett projekt att försvinna av olika projekttekniska anledningar och en ansökan om mer pengar eller skjuta upp projektet födras, vilket får stora konsekvenser för barn. Ofta genererar det långa planeringsprocesser som kan ta upp till två barndomar innan något genomförs. Även projekt som sker i etapper av planering och byggnation kan enligt gruppledaren¹⁰² påverka barn negativt. Ett arbetssätt som förespråkas bland tjänstemännen^{100 101 102} är att arbeta med tillfälliga lösningar och säkerställa miljöer redan vid första etappen såsom passager, tillfälliga parker och lekplatser. Det möjliggör för barn att kunna vistas på platser under planeringsprocessen. Strategen¹⁰³ berättar om en arbetsmarknadsåtgärd inom driftavdelningen, där en arbetsgrupp jobbar med att utifrån enkla medel bygga upp och göra om olika objekt som sedan placeras ut i staden, exempelvis möblering. På så vis gynnas barns behov under planeringsprocessen och färdigställandet.

99 Planarkitekt 1, Intervju. 23 mars, 2020.

100 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.

101 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.

102 Gruppledare, SBK. Intervju. 19 mars, 2020.

103 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

Vi har en arbetsgrupp inom vår driftavdelning som heter natur och bygg, det är ju en sådär arbetsmarknadsåtgärd kan man säga, där det jobbar folk som bygger, ja fixar till en lekplats, bygger lite roliga möbler eller målar om någonting [...] Det är en verksamhet som man faktiskt kan fundera på värdet av i detta perspektiv.¹⁰⁴

En annan utmaning är det faktum att beslut fattas på högre instanser där kunskap saknas kring barn och hur prioriteringar bör göras utifrån barnperspektivet. Ofta faller barnperspektivet mellan stolarna, speciellt vid projekt som saknar politiskt uttalat fokus på barn^{105 106}.

Det är inte alltid att [politiker] förutser exakt vad det överordnade intresset är, så har det varit i alla år som jag har jobbat här. Sen har vi också alltid alldeles för mycket att göra. Så det här kan jag tänka mig är en sådan här jobbig sak, vi vet inte riktigt hur man gör... det finns inte utarbetade metoder. Om det inte är ett uppenbart måste gör vi de inte.¹⁰⁴

Liksom ovan sätter ökade säkerhetsstandarder och kostnader käppar i hjulet för skapandet av fantasifulla miljöer och bakbinder arbetet i andra sammanhang där exempelvis objekt som inte är lekutrustning klassas som det¹⁰⁶.

Vi fick tag i en lön som fallit, men då behövdes ett fallskydd som skulle kosta 100.000 kronor, pengar som inte fanns...¹⁰⁶

Gruppledaren¹⁰⁷ upplever även svårigheter med att inkludera barnperspektivet genom hela stadsplaneringsprocessen till följd av antalet inblandade. Olika intressen ställas ständigt mot varandra och det är svårt att veta vad barnperspektivet innebär och vad som krävs för att det ska vara tillräckligt. En möjlig lösning enligt gruppledaren är att skapa gemensamma riktlinjer och komma fram till en lägsta nivå för att säkerställa att det sker genomgående i planeringsprocessen för samtliga projekt. Barnperspektivet bör även enligt gruppledaren komma in tidigare och föras in redan vid översiktsplaneringen för att säkerställa att det inte försvinner längs vägen. På så vis kan kommunen vid ett tidigt stadie försäkra sig om att barnperspektivet avvägs. Samhällsbyggnadsstrategen¹⁰⁴ tänker att det är från den inre kärnan, det vill säga i de sammanhang där barnperspektivet är som mest centralt såsom lekplatsen, som perspektivet behöver spridas till andra sorters planeringsprocesser där barn inte har en lika självklar plats. På så vis kan många fler platser i staden förbättras och tillgodose barns behov. Flertalet tjänstemän^{105 106 108} lyfter även utmaningar kring tillvägagångs-

104 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.
105 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.
106 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.
107 Gruppledare, SBK. Intervju. 19 mars, 2020.
108 Planarkitekt 2, SBK. Intervju. 24 mars, 2020.

sättet för att involvera barn. Exempelvis upplevs det utmanande vid uppförande av nya områden då barn varken vistas eller bor där. Dock uppmärksammar samhällsstrategen¹⁰⁹ möjligheten att samtala med barn i närliggande områden då det kan ge motsvarande effekt. Det upplevs även utmanande att kommunicera med barn på ett sätt som de förstår, speciellt gällande de yngre barnen. En av planarkitekterna¹¹⁰ tydliggör visserligen att barn förstår mer än vad man tror och uppmärksammar möjligheten att istället för att kommunicera via tal och skrift, göra det genom exempelvis lek. Trots detta hindrar det många från att ta kontakten på grund av stadsplaneringens komplexitet. Istället uppstår osäkerhet kring vad det tillför. Att tolka barn och ungas synpunkter överlag är något som ses utmanande eftersom det ofta behandlar aspekter som antingen ligger utanför planerarens kontroll eller som på ett eller annat sätt är svårtillämpade.

Det är oftast den stora utmaningen. Det kan lätt bli så att barn vill ha en glassfabrik, McDonalds.. och då vet vi inte riktigt vad vi ska göra med den informationen, då är det lätt att kasta den över axeln och göra något annat, och det är ju livsfarligt.¹⁰⁹

Samhällsbyggnadsstrategen¹⁰⁹ och landskapsarkitekten¹¹¹ lyfter särskilt vikten av att tidigt rama in och ställa frågor för att undvika detta. Enligt dem är det viktigt att gå in förberedd och veta hur dialogen ska genomföras, bearbetas samt återkopplas för att barn ska känna att de blir tagna på allvar. Inte minst gällande de unga som är mer medvetna om omvärlden. En av planarkitekterna¹¹² uttrycker även svårighet att komma i kontakt med barn. Hittills har de inte hittat något bra sätt för informations-spridning till barn, detta trots att de arbetar med att utveckla sina digitala plattformar där de tror att barn är aktiva. Projektledaren¹¹³ hänvisar till kontakt med kommunens kommunikationsavdelning för att nå ut till barn och unga. En gruppleddare¹¹⁴ på kommunikationsavdelningen tydliggör i att det överlag är bristfälligt gällande den allmänna kommunikationen och att nå ut till barn via webb och sociala medier. Riktade insatser krävs och att förenkla stadsplaneringen genom att skapa intresseväckande information som gör det lättare och roligare att ta del av stadens utveckling. Det görs till viss del genom skolbesök eller genom en VR-cykel som placeras ut på olika ställen i staden.

Landskapsarkitekten¹¹⁵ och gruppleddaren¹¹⁶ anser båda att kommunen borde jobba mer med aktivt med barnperspektivet då det kan gynna fler samt att det besitter potential att argumentera för varför de mjuka värdena ska få ta mer plats.

109 Samhällsbyggnadsstrateg, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.

110 Planarkitekt 2, SBK. Intervju. 24 mars, 2020.

111 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 4 mars, 2020.

112 Planarkitekt 1, SBK. Intervju. 23 mars, 2020.

113 Projektledare, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

114 Gruppleddare, Kommunikationsavdelningen. Mejlkonversation. 5 december, 2020.

115 Landskapsarkitekt, SBK. Intervju. 26 mars, 2020.

116 Gruppleddare, SBK. Intervju. 19 mars, 2020.

6.4.4 SUMMERANDE REFLEKTIONER

Gällande barns bästa utesluts ofta barnperspektivet i diskussioner på grund av dess otydlighet och mjuka karaktär. Vilja och engagemang kring perspektivet är något som skiljer sig inom samhällsbyggnadskontoret och tillsammans med tillgången av resurser får vissa projekt ett tydligare fokus på barn än andra. Det empiriska materialet tyder på att kontoret i tidiga skeden har ett större fokus på planering för alla målgrupper, där aspekterna som tas upp inte specifikt behandlar barn. Däremot går många av aspekterna i linje med barns behov. Tjänstemännen talar om synergieffekter vilket kan tolkas som att hållbarhetsperspektivet är det främsta som innehas och därmed indirekt ett barnperspektiv. Ett direkt barnperspektiv verkar istället ske främst senare i processen när projekt är mer konkreta och då barn specifikt utgör målgruppen såsom lekmiljöer i form av lekplatser eller parker av karaktären lekvänlighet (se 6.1.2). Fokus hamnar då allt för ofta på de yngre barnen och ansvaret läggs på tjänstemännen inom detaljutformningen. Trots detta ser många av tjänstemännen möjligheter med att inkorporera barnperspektivet mer i de tidiga skedena, men upplever svårigheter gällande tillvägagångssätt. Det traditionella sättet att kommunicera genom tal och skrift verkar även styrande, vilket problematiserar yngre barns yttrande som kan innefatta ickekonventionella uttryckssätt i enlighet med artiklarna 2 och 13 (Rasmusson, Andersson & Sylwander 2001:134; Barnrättskommittén 2009/2014:9,17).

Beträffande platser dedikerade för barn såsom lekmiljöer, är det oftast enklare att få gehör för barns behov varpå krut läggs på barnperspektivet där. Det är också främst här som barns egna perspektiv uppmärksammas och då särskilt när det finns skolor och förskolor i närheten. Vid utvecklande av befintliga områden där barn bor och vistas inkluderas allt som oftast barns egna perspektiv. Däremot sker återkoppling sällan och vid uppförande av helt nya områden är det istället den vuxnes tolkning av barns behov och önsknings som är central. Utifrån implementeringsnyckeln **Former för inflytande** i enlighet med artikel 12 begränsar detta barns förståelse och rätt att komma till tals i alla beslut som berör dem, även beslut som indirekt berör dem och gällande områden där inga barn bor (jfr. Rasmusson, Andersson, Sylwander 2001:131; Fagerstrand 2018:37-38). Barn ska även enligt artikel 17 ges möjlighet att finna relevant information om det som påverkar dem (Barnrättskommittén 2009/2014:17). Informationsspridning om stadens utveckling görs mestadels via kommunikationsavdelning som menar att det krävs specifika satsningar för att nå barn och unga, ofta som involverar personliga möten. Både kommunikationsavdelningen och samhällsbyggnadskontoret upplever svårigheter med att nå ut till barn, särskilt via digitala plattformar även om insatser görs.

Det tydliggörs att ambitioner finns hos tjänstemännen gällande barnperspektivet och att inkludera barns egna perspektiv men att begränsningar finns som hämmar arbetet. Främst med anledning av avsaknad av kunskap om barns behov, metoder för barndialoger och/eller brist på resurser, rutiner och riktlinjer. Det strikta säkerhetstänkandet framhävs också som enligt implementeringsnyckeln **Den fria leken** kan leda till ett begränsat risktagande i form av fantasilösa miljöer. Det kan i enlighet med artiklarna 6 och 31 hämma barns utveckling då det är viktigt att barn utmanas och stimuleras (Nilsson 2002:94; Björk 2019; SOU 1997:116, kapitel 7).

7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER

I studiens avslutande kapitel presenteras och diskuteras de slutsatser studien har genererat med grund i de teoretiska utgångspunkterna för att besvara studiens forskningsfrågor. Studien avslutas med en reflektion kring studiens kunskapsbidrag.

7.1 HUR FÖRHÅLLER SIG BARNKONVENTIONENS ARTIKLAR TILL KOMMUNAL STADSPLANERING?

Som ett första steg i förståelse för barnkonventionens potential belyser studiens första forskningsfråga undersökandet mellan barnkonventionens artiklar och stadsplaneringen utifrån att ta reda på vilka aspekter gällande hänsynstagande till barns rättigheter som är centrala vid praktisk tillämpning. Studien visar på att barnkonventionens artiklar, i en kontext av stadsplanering och för att verka som verktyg för att långsiktigt stärka barns rättigheter i stadsrummet, förutsätter tillämpning på olika nivåer och skeden i stadsplaneringsprocessen (jfr Gillespie 2013:76; Öqvist 2018:73). Det tydliggörs i det teoretiska ramverket samt kunskapsunderlaget och utgår ifrån tillämpning i tre nivåer gällande organisatoriska och fysiska aspekter samt aspekter gällande efterlevnad. Respektive nivå tydliggör konkreta implementeringsnycklar och dess applicering på fallstudien möjliggör att dra slutsatser kring i vilket skede av stadsplaneringsprocessen dessa kan tillämpas i.

Bland de organisatoriska aspekterna återfinns att...

... aktivt prioritera för att i enlighet med **artiklarna 2 och 4** säkerställa att tillräckligt med resurser avsätts för barn och unga. Det förutsätter att barns rättigheter synliggörs i kommunens styrdokument och för det krävs det att heltäckande och kontinuerlig kartläggning görs likmätigt med **artikel 6**. I den övergripande stadsplaneringen kan det innebära att inkludera en barnbilaga i den ordinarie budgeten eller att översiktsplanen vars strategier tydliggör dess förhållande till barns rättigheter. Det kan även för samtliga skeden innefatta insamling av såväl kvantitativa som kvalitativa data om stadens barn.

... samverka och utbyta kunskap tvärssektionellt likmätigt med **artikel 6** för att arbeta fram gemensamma rutiner och tydliggöra barnkonventionens innebörd i olika sammanhang. Det förutsätter utbildning och att medvetengöra barns rättigheter bland barn och vuxna i enlighet med **artikel 42**. På ett övergripande plan kan det innebära upprättande av lokala barnrättskommittéer, medan för samtliga skeden kan innefatta kontinuerliga fortbildningsdagar eller upprättande av kunskapsbanker som alla medarbetare kan ta del av.

... möjliggöra för barns inflytande i formella beslutsprocesser genomgående och följa upp det i enlighet med **artikel 12**. Tillsammans med **artiklarna 2, 13 och 17** ska barn ges likvärdiga förutsättningar till yttrande och att ta del av information genom olika kanaler. I den övergripande stadsplaneringen kan det innebära att inkludera barn genom medborgarbudgetar eller använda sig av ickekonventionella metoder såsom gåtur, modellbygge eller appar för att involvera och nå ut till barn på olika sätt i samtliga skeden.

... utföra regelbundna konsekvensbeskrivningar för prövning av barns bästa likvärtigt med **artikel 3**. I enlighet med **artikel 12** bör barns egna perspektiv inkluderas och att det tillsammans med kartläggning, utbildning och samverkan likvärtigt med **artiklarna 6 och 42** utgör förutsättningar för prövning. Barnkonsekvensanalyser eller barnchecklistor bör därav utgöra en del av stadsplaneringsprocessens samtliga skeden.

Gällande barnkonventionens tillämpning i stadsplaneringen utifrån de fysiska aspekterna är det viktigt att...

... främja säker och aktiv transport för att uppfylla barns rätt till liv, överlevnad och utveckling enligt **artikel 6**. Det är viktigt för att främja barns lika villkor i enlighet med **artiklarna 2 och 23** att röra sig fritt och självständigt i stadsrummet och åtnjuta rätten till lek, vila, fritid och rekreation enligt **artikel 31**. I förlängningen gynnar det även barns hälsa likvärtigt med **artikel 24**. I den övergripande stadsplaneringen kan det innefatta att ta fram trafikplaner som främjar barns rörelsefrihet och som detaljplaneskedet möjliggör genom exempelvis planering av gång- och cykelvägar. I detaljutformningen kan det innebära att utforma farthinder eller möjliggöra för skateboardanvändning genom trapppräcken eller kanter, medan i förvaltningsskedet kan det innefatta anpassning av vegetation och skyltar för barns säkerhet.

... tillgängliggöra möten i enlighet med **artiklarna 15 och 31** som påvisar barns rätt att fritt delta och möta andra i det offentliga rummet. På grund av barns olika förutsättningar är det likvärtigt med **artiklarna 2 och 23** av vikt att utforma mötesplatser som tilltalar och kan nyttjas av både barn och vuxna. I enlighet med **artikel 24** bidrar det till barns sociala välbefinnande. Ett barnrättsarbete på ett övergripande plan utifrån artiklarna kan innefatta upprättande av riktlinjer för tillgänglighet, medan detaljplaneringen istället möjliggör att planera för naturlig övervakning genom placering och gestaltungsprinciper gällande byggnader och stråk. I detaljutformningen och förvaltningen kan det innefatta att skapa trygga mötesplatser av varierande karaktärer med hjälp av olika färger, ljussättningar och sittplatser.

... främja naturliga och gröna värden i stadsrummet enligt **artikel 31**. Tillsammans med **artiklarna 2 och 23** påvisar det barns rätt att på jämlika villkor leka,

uppleva och samspela i naturliga miljöer, vilket gynnar barns rätt till god hälsa enligt **artikel 24**. I den övergripande stadsplaneringen kan detta innefatta framtagande av riktlinjer för ekosystemtjänster. Detaljplaneringen möjliggör för planläggande av bostadsnära natur genom att avsätta sammanlänkande friytor eller planera för variationsrika växtval i detaljutformningen.

... möjliggöra för fri lek för att uppfylla **artiklarna 6 och 31** som påvisar barns rätt till utveckling genom kalkylerat risktagande. För att bedöma lämplig risknivå bör provningar enligt **artikel 3** och att lyfta barns egna perspektiv likmätigt **artikel 12** säkerställas. På övergripande nivå kan det innebära uppförande av riktlinjer som utmanar de säkerstandarder som finns. I samtliga skeden möjliggör det beaktande av spontanitet och mångfunktionalitet såsom att utforma miljöer för klättring, farttestande och upptäckande på egen hand.

Slutligen är det viktigt att beakta barns rättigheter gällande efterlevnaden av konventionen för att säkerställa dess långsiktiga funktion, vilket kan göras genom...

... lämplig skötsel och underhåll för att upprätthålla tillgängliga miljöer som främjar fri lek och möten med andra i enlighet med **artiklarna 15 och 31**. I relation till barns utveckling enligt **artikel 6** kan det innebära att eliminera uppenbara faror och förhindra otrygghet. Likmätigt med **artikel 12** kan det innebära att låta barn delta och tycka till i omvårdnaden av en plats, något som bidrar positivt till barns hälsa i enlighet med **artikel 24**. I detaljplane- och detaljutformningsskedet kan det innebära bevarande av befintliga träd med låga klättergrenar liksom att planera för stadsodling. Förvaltningsskedet möjliggör istället att lämna kvar löst material för att höja lekvärdet och kontinuerligt besikta och hålla efter vildvuxet buskage för att skapa trygga och säkra miljöer.

... att undersöka platsens användning och anspråkstagande. **Artiklarna 3 och 31** påvisar vikten av uppföljning och utvärdering för att utveckla såväl platsen som planeringsprocessen i stort för kommande projekt. Det kan antingen likmätigt med **artikel 12** ske genom att tillfråga barn om vilka kulturella aktiviteter och objekt de föredrar, eller i linje med **artikel 31** tillsammans med **artiklarna 2, 15 och 23** ske genom att studera stadens liv och rörelse för att undersöka vem stadsrummet tilltalar utifrån vilka aktiviteter och interaktioner som uppstår. Det kan exempelvis innefatta att titta på spår av användning och aktivera stadsrummet med konst eller temporära event eller möbleman.

Som tydliggörs ovan finns flertaliga tillämpningar av barnkonvention för att stärka barns rätt till stadsrummet genom stadsplaneringsprocessen. Samtliga tre nivåer av tillämpning, innehållande implementeringsnycklar, utgör varandras förutsättningar och bör beaktas eftersom de utgör centrala aspekter gällande hänsynstagande till barns rättigheter i stadsplaneringen på kommunal nivå.

7.2 HUR KOMMER BARNPERSPEKTIVET I UTTRYCK I KOMMUNAL STADSPLANERING?

I tredje kapitlet tydliggjordes vikten av barnperspektivet och hur det belyser barns rätt till stadsrummet. Implementeringsnycklarnas tillämpning och stadsplaneringens hänsynstagande till barns rättigheter går att hänvisa till hur barnperspektivet uttrycks och förhåller sig till barnrättsperspektivet. Studien påvisar genom fallstudien, i detta fall Norrköpings kommun, att även om barnperspektivet inte är specifikt uttalat utgör det en del av kommunens arbete. Eftersom det saknas en gemensam syn gällande perspektivet och dess hantering tillämpas det olika beroende på kontext och vem som tillfrågas. På så vis bekräftas barnperspektivet som något mångtydigt (Halldén 2003:12-13; Arnér & Tellgren 2006:33), men även som något godtyckligt och lättvindigt. Det lägger därav stort ansvar på enskilda tjänstemän att säkerställa att hänsyn tas till barns behov i planeringen. Fallstudien belyser även tjänstemännens syn gällande användningen av ett barnperspektiv med en viss skepsis, även om planering utifrån barns bästa är av vikt. Den främsta anledningen verkar vara att de ser värden i att skapa synergier som gynnar fler samhällsgrupper. Främst kommer barnperspektivet i uttryck när det är ett uppenbart måste, antingen i form av ett politiskt uttalat beslut såsom i Sandtorp eller när barn utgör huvudmålgruppen i konkreta projekt såsom lekmiljöer.

Detta speglas även i sökandet efter barns egna perspektiv som sker sporadiskt med begränsningar till specifika planeringsprocesser. Tjänstemännen upplever också utmaningar med att tillvarata barns egna perspektiv och följa upp barns deltagande. Främst utgår de ifrån vad de anser att barn behöver och önskar, vilket går i linje med objektperspektivet där andra framför barnet själv vet vad som är barns bästa (Rasmusson 2003b:88). Objektperspektivet överordnar aktörsperspektivet på så vis att barn varken informeras om deras rättigheter eller ges möjlighet att delta i alla beslut som även indirekt berör dem, varken passivt i form av att ta del av information eller aktivt göra sin röst hörd som tillskrivs praktisk betydelse. Det gör att i vissa sammanhang begränsas eller utesluts barn helt från att delta. Exempelvis gjordes inga riktade insatser för att involvera barn och unga i processen kring Nya Torget medan vid omgestaltningen av lekmiljön i parken intill fick mellanstadieelever vara med och tycka till om utformningen. Gällande barns inflytande i formella beslutprocesser i den tidiga planeringen, utesluts i regel barn, framför allt yngre barn. Anledningen är främst att tjänstemännen upplever utmaningar med att involvera yngre barn i komplexa frågor och att det är enklast att göra i senare skeden kring konkreta projekt såsom lekmiljöer som i regel är utformade för och tilltalar yngre barn. På så vis, även om det inte tydligt framgår utifrån det empiriska materialet, tenderar barns ålder, särskilt den kronologiska åldern, att i vissa sammanhang verka som styrande princip (Cele & van der Burgt 2014:42). Det medför konsekvenser gällande att på likvärdiga villkor utöva sin rätt som kompetent aktör och medskapare.

Objektperspektivet är även närvarande gällande barns rörelse och tillgång till stadsrummet med fokus på skydd och omsorg (Rasmusson 2003b:88). Medvetenhet finns kring att planering av säkra trafikmiljöer och utbyggnad av hållbara transportmedel gynnar barn och deras självständiga rörelse. Åtgärder för att öka barns rörelsefrihet i form av att bygga ut gång- och cykelvägar, minimera barriäreffekter samt skapa säkra passager utgör även de mest framträdande exemplen gällande barnperspektivet som tar sig direkt som indirekt uttryck i såväl budgetarbetet och översiktsplaneringen som planeringen av Sandtorp. Med undantag för Nya Torget där det har fått ge vika till förmån bil- och kollektivtrafiken. Uppmärksamheten gällande den tillgängligheten är även genomgående stor främst med anledning av PBL:s säkerställande av att allmänna platser i form av torg, parker och gator ska utgöra goda livsmiljöer som är tillgängliga och användbara för samtliga samhällsgrupper, särskilt personer med funktionsnedsättning (SFS 2010:900). Det kan exempelvis innebära åtgärder i form av jämna och halkfria gångytor eller att ledstänger, ramper och sittplatser ska finnas (BFS 2011:5 - ALM 2). Likväl som belysning och element som främjar naturlig övervakning. Genom lagstiftningen får tillgängligheten stor plats i planeringen, vilket gynnar barn och därmed indirekt hänvisas till barnperspektivet. För att säkerställa barns rörelse och tillgång till stadsrummet förutsätter det ett objektperspektiv med säkerhetsfokus. Det tyder på att även om objektperspektivet överordnar aktörsperspektivet ingår de i ett ömsesidigt förhållande. Genom objektperspektivet ges barn i senare led möjlighet att på ett tryggt och säkert sätt leva och röra sig fritt i stadsrummet och blir indirekt sedda som kompetenta aktörer med eget handlingsutrymme (Rasmusson 2003b:88).

Samtidigt som ett säkerhetsfokus kan gynna barns utveckling i positiv bemärkelse genom att på egen hand utforska sin miljö och erhålla ökad rumslig kompetens och miljökunskap som utgör en viktig del gällande barns informella deltagande (Chawla & van Vliet 2017:535; Malone 2013:376), kan ett för starkt säkerhetsfokus i vissa avseenden ge motsatt effekt. Fallstudien tydliggör i viss utsträckning en försiktighet gällande barns risktagande, inte minst gällande unga. Förslag som utgör fara för barn eller som kostar för mycket att säkra upp, riskerar ofta att förbises. I Sandtorp uppmärksammades exempelvis tankar om att omvandla den gamla vattenreservoaren till en samlingsplats för ungdomar och verka som scen samt erbjuda klättringsmöjligheter. Med anledning av dess placering intill farlig godsled uteslöts detta. Scenen planeras att flyttas men klättringsmöjligheterna som skulle kunna ta plats någon annanstans, har försvunnit. En av informanterna tydliggör att säkerhetstänket ofta tar överhand och begränsar fantasin gällande att skapa intressanta och varierande miljöer, vilket kan missgynna rikligheten av miljöerbjudanden. Särskilt gränstestande miljöerbjudanden som är extra intressanta för barn och unga (Kyttä 2003:50). Det kan i sin tur göra att barnen söker sig till riskfyllda miljöer för att testa sina gränser. Nya Torget synliggjorde exempelvis undanröjandet av potentiella faror genom sin statiska och spartanska utformning och avläggande av löst material. Bortsett från skejtmöjligheten erbjuder inte torget miljöerbjudanden med

utmaningar av olika grad som överensstämmer med barns olika förmågor. Där-
emot tydliggör fallstudien i linje med Kyttä (2003:63) att det inte krävs stora åtag-
anden för att gynna yngre barns risktagande. Nya Torget med sina relativt låga
platåer och plana ytor gynnar förslagsvis balansgång och farttestande. Sandtorps
planerade utformning tyder dock på platser med potential att främja både barn
och ungas risktagande i form av en variation av naturliga miljöer och mötesplatser.
Objektperspektivet kan dock i stort ses överordna aktörsperspektivet gällande miljö-
erbjudanden, främst på grund av säkerhetstänket som begränsar miljöernas varia-
tionsrikedom. Tillskillnad från rörelsefriheten och tillgängligheten som överlag kan
ses som god, ses miljöerbjudandena bristfälliga. Det sätter spår i barns möjlighet att
kunna delta informellt och erhålla rumslig kompetens, platstillhörighet och ansvar-
skänsla för sin närmiljö, vilket i sin tur ger sämre förutsättningar för barns formella
deltagande och förmåga att uttrycka sig kring frågor i formella beslutsprocesser.

Barns formella deltagande, som tidigare framgått, är allt oftast begränsade till vissa
typer av projekt och brister gällande de yngre barnen. Det gäller även delaktigheten
i skötseln då exempelvis Sandtorp enbart uttrycker fokus på de äldre barnen som
går på gymnasiet. Eftersom yngre barn utifrån sina villkor likväl kan delta, genere-
rar det sämre förutsättningar för deras informella deltagande i stadsrummet. Barn-
perspektivet uttrycks även utifrån vad tjänstemännen ser som viktigt gällande barns
bästa, snarare än att hänvisa till information inhämtad från barnen själva. Efter-
som barns möjlighet till både formellt och informellt deltagande därav hämmas,
begränsas deras rätt till staden utifrån vad Chawla och van Vliet (2017:533,535)
tillsammans med Gillespie (2013:76) menar. Det tydliggör även på så vis att objek-
tperspektivet överlag överordnar aktörsperspektivet, vilket bekräftar tidigare forsk-
ning (jfr Cele och van der Burgt 2014:34; Prop. 2017/18:186, s.69) där barns del-
tagande oftast försummas och belyser en barnsyn där barn inte ses som bärare av
rättigheter. Synsättet speglar i sin tur hur kommunen och tjänstemännen arbetar
med barns rättigheter. Rättigheterna är exempelvis inget som uttryckligen behand-
las i kommunens styrdokument eller som aktivt utgör en del av det vardagliga arbe-
tet. Det inhyser dock en större komplexitet. Framför att se barn som objekt i behov
av skydd, är det snarare avsaknad av kunskaper om barns behov, kommunöverskri-
dande rutiner och strategier som synliggör barns rättigheter, resursbrist och säker-
hetsstandarder, för att nämna några, som begränsar planerarnas handlingsutrym-
me och barns plats i staden såväl retoriskt som fysiskt. Synsättet beror därav mycket
på brister i det organisatoriska arbetet på högre instanser framför brist på vilja hos
tjänstemännen. Genom implementeringsnycklarna är det tydligt att kommunen
indirekt beaktar barns rättigheter även om hänvisning till barnkonventionen sak-
nas. Genom exempelvis deras fokus på tillgänglighet och säkra trafikmiljöer för att
främja rörelsefrihet, belyses de fysiska aspekterna av barnkonventionens tillämp-
ning. Gällande efterlevnad brister det däremot då kommunens skötsel verkar utgå
från vuxnas preferenser snarare än barns för att främja lekvärdet. Rutiner kring
utvärdering och återkoppling för vidareutveckling saknas också.

För att arbeta barnrättsbaserat och därmed stärka barns rätt till stadsrummet behöver barn såväl erkännas, respekteras och skyddas samtidigt som att bli hörda och få sina åsikter beaktade. Det förutsätter ett barnrättsbaserat synsätt som ser barn både som objekt och aktörer (Lundin Karphammar 2019:38; Rasmusson 2003b:88), vilket inte inryms fullt ut i kommunens barnperspektiv. Barnrättsperspektivet utgår ifrån ett helhetsperspektiv och där såväl organisatoriska som fysiska aspekter samt aspekter gällande efterlevnad utgör centrala delar av det kommunala arbetet för att skapa förutsättningar för att barn ska ses som bärare av rättigheter och ges rätt till hela staden. Det är något som brister i stort. Däremot om barns rättigheter får ta större plats i styrdokumentet och i arbetsrutinerna hade det kunnat stärka och ge stöd åt den befintliga planeringen och utformningen av stadsrummet, vilket i längden bidrar till en mer hållbar stadsutveckling som gynnar fler. Sandtorp kan ses ha potential eftersom det sedan start funnits ett barnperspektiv som troligtvis har bidragit till att tillräckligt med resurser har avsatts, vilket lägger grunden för ett långsiktigt arbete med att stärka barns plats i stadsrummet. Dock utgör Sandtorp ett undantag. Det är fåtal projekt som har politiskt uttalade fokus på barnperspektivet inkluderat barns egna perspektiv. Nya Torget utgör exempelvis ett projekt med målet om att bli en plats för alla, men där avsaknaden av rutiner och ett tydligt barnperspektiv har genererat att barns egna perspektiv har åsidosatts och barns behov har fått mindre plats i planeringen och utformningen. Samtidigt är Sandtorp inte färdigbyggt och därav är det svårt att veta gällande hänsynstagandet till barnperspektivet genom hela stadsplaneringsprocessen.

Sammanfattningsvis är det svårt att besvara forskningsfrågan då svaret är komplext och kontextbundet. Det är också svårt att dra generella slutsatser gällande hur barnperspektivet kommer i uttryck då det varierar från fall till fall. Frågan besvaras därför bäst utifrån olika sammanhang. De olika projekten tillsammans med den övergripande kartläggningen ger olika förutsättningar för hur barnperspektivet, i detta fall Norrköpings kommuns barnperspektiv, kan införlivas.

7.3 HUR KAN EN KOMMUN ARBETA MER BARNRÄTTSBASERAT?

Mot bakgrund av det som redogjordes och diskuterades i föregående avsnitt avser studiens avslutande fråga att identifiera utvecklingsåtgärder. Det görs i form av konkreta förslag som i sin helhet tydliggör hur en kommun, i detta fall Norrköpings kommun, kan arbeta mer medvetet med barns rättigheter. Det görs utifrån kunskapsunderlaget tillsammans med de lärdomar som går att utläsa från fallstudien.

SYNLIGGÖRA BARNS RÄTTIGHETER GENOM GEMENSAMMA ARBETSROUTINER OCH STRATEGIER

Med anledning av att samhällsbyggnadskontorets tjänstemän saknar gemensamma rutiner gällande barns rättigheter, som även uppmärksammades som utvecklingspotential, bör kontoret ta fram handlingsplaner och strategier som tydliggör verksamhetens arbete i förhållande till barnkonventionen. Tydliga mål samt hur och i vilket skede dessa ska uppnås bör tydliggöras. Rutiner kring efterlevnad bör även inkluderas för ett långsiktigt barnrättsarbete. Det kräver tvärspektoriell samverkan och genom en mer enhetlig syn kan barnperspektivet ses mindre lättvindigt bland tjänstemännen.

Förutom att upprätta nya rutiner och handlingsplaner bör kontoret även synliggöra sitt befintliga arbete och dess förhållande till barns rättigheter. Genom att artiklarna sätt i relation till olika aspekter som tas upp i verksamhetens styrdokument, stärks vikten av planeringen och minskar risken för att barn bortprioriteras. Det bör ske genomgående i de dokument som styr verksamheten, såväl övergripande som projektbaserade. Att följa upp och kontinuerligt utvärdera styrdokumentens förhållande till barnkonventionen, ses även viktigt för av efterlevnaden.

INKLUDERA EN BARNBILAGA I BUDGETEN

I fallstudiens övergripande delar uppmärksammades den resursbrist som råder i hela kommunen, inte minst gällande samhällsbyggnadskontoret. Det utgör ett hinder som försvårar arbetet med att bland annat inkludera barn i beslutsprocessen och att skapa intressanta utemiljöer. För att stärka barns rättigheter i den tidiga planeringen och för att tillräckligt med resurser avsätts och prioriteras till förmån för barn, bör kommunen införa en särskild barnbilaga eller avsnitt i budgeten som redogör för samtliga verksamheters satsningar, prioriteringar och förväntningar. Årsredovisningen bör även inkludera ett barnbokslut som redovisar vilka effekter budgeten haft gällande barns vardag för att säkerställa förbättring inför kommande budgetarbete.

SYSTEMATISERA PRÖVNINGARNA AV BARNS BÄSTA GENOMGÅENDE I STADSPLANERINGSPROCESSEN

Med anledning av att provningar gällande barns bästa utförs sporadiskt och alltför ofta görs sent i processen, bör det i enlighet med vad tjänstemännen uttryckte, göras i ett tidigt skede och på ett mer systematiskt och genomgående sätt. En rubrik i kon-

sekvensbeskrivningarna kan verka som start och påminnelse så att barns behov inte glöms bort, dock krävs större åtaganden. Genom konkreta steg och tydligare ramar säkerställs mer fullständiga prövningar. På så vis kan barnperspektivet synliggöras i fler projekt. Om beslutet utgör betydande inverkan på barn bör även mer utförliga konsekvensbeskrivningar göras, likt Lunds checklista eller Göteborgs mer utförliga matris. Det kan ses som bristande idag gällande checklistan, likväl som att det saknas nödvändiga kunskaper om barns behov och rättigheter för att upprätta och utföra barnkonsekvensbeskrivningar. Kontinuerlig utbildning bör därför ges för mer välgrundade beslut. Gemensamt bör även de inblandade i ett projekt återkoppla om hur den byggda miljön påverkades av de olika besluten som togs för att dra lärdomar inför kommande stadsplaneringsprocesser.

TILLVARATA TILLGÄNGLIGA RESURSER

Som tidigare uttryckt ses brist på resurser allmänt som ett hinder för att arbeta barnrättsbaserat, såväl gällande pengar som kunskap och tid. Det finns dock tillgängliga resurser som kan utnyttjas mer effektivt eller utvecklas. För kontinuerlig utbildning och kunskapsutbyte gällande barns rättigheter kan kommunens lokala barnombudsmans roll bli mer kommunöverskridande. Såväl gällande kompetens-timmar inom förvaltningen som samordnare för lokala barnrättskommittéer med representanter från samtliga förvaltningar inom kommunen. Samhällsbyggnadsstrategens roll kan även ses som en tillgänglig resurs vars arbete kan innefatta kompetenshöjning hos tjänstemännen om barnkonventionen och dess innebörd inom samhällsbyggnad. Med små medel skulle även en form av barnrättsdag kunna anordnas där information sprids och diskuteras bland såväl nya som befintliga medarbetare.

Eftersom kontoret redan jobbar i arbetsgrupper via projektmodellen kan dessa utnyttjas till att verkställa barns rättigheter i planeringen och månatliga forum och möten kan fungera som platser för att diskutera arbetet med barns rättigheter. All relevant information som medarbetarna förvärvar kan sedan sammanställas i förslagsvis en kunskapsbank som kontinuerligt uppdateras och tillgängliggörs för samtliga medarbetare.

VIDGA BARNS INFLYTANDE

Med anledning att barns egna perspektiv inte lyfts eller tillvaratas i den utsträckning som krävs för att barn ska ses om kompetenta aktörer, bör riktade insatser säkerställas i samtliga planeringsprocesser som på ett eller annat sätt berör barn. Det är viktigt att insatserna anpassas till målgruppen, skedet och kontexten, vilket kan innefatta icke konventionella metoder. Barn besitter värdefulla kunskaper och erfarenheter som kan generera ny input som bidrar till att arbetet kvalitetssäkras. Trots att barns inflytande ofta begränsas eller utesluts vid nya stadsutvecklingsområden då inga barn bor eller vistas där, bör barns egna perspektiv inte försummas utan kan med fördel inhämtas från andra håll i staden. För att tidigt få in

barns egna perspektiv kan kommunen inför en översiktsplan eller detaljplan hålla ett barn- och ungdomssamråd eller utifrån gåturer samla in information kring hur barn upplever och använder en plats och dess omgivning.

En av informanterna uttryckte även en oro gällande bristande återkoppling. Då återkoppling ofta bortprioriteras är det viktigt att det avsätts tid och resurser till det. Kontoret bör även inkludera riktlinjer för hur den insamlade informationen ska bearbetas och slutligen återkopplas till de deltagande barnen. Att nå ut med information utgör även en förutsättning för barns formella deltagande. Kommunikationsavdelningen i samråd med kontoret kan utgöra en mer central roll i planeringen och kan tillsammans med barn utarbeta riktlinjer för hur de kan nå ut till fler. Eftersom barn är flitiga användare av digitala medel kan appar av olika slag, podcasts och sociala medier med fördel nyttjas.

FINN BALANSEN MELLAN SÄKERHET OCH UTMANING

Som tydliggjorts tidigare finns det ett starkt säkerhetsfokus gällande barnperspektivet, inte minst i det strategiska arbetet som i översiktsplanen och den tidiga planeringen av Sandtorp. Nya Torget särskiljer sig, där avsaknaden av exempelvis säkra passager och cykelbanor är påtaglig. Det ställer en frågande till ifall detta kan ses på fler platser i staden. Dessa passager utgör en central del för att främja aktiv transport som gynnar barns utveckling och rörelsefrihet likväl som att bidra till en miljövänligare stad. En möjlig åtgärd är därför att arbeta med olika typer av trafikrum på samma sätt som Malmö stad som främjar barns rörelsefrihet även i de centrala delarna. Införandet av temporära avstängningar för biltrafik, likt Sommargator, kan även ses som åtgärd för att skapa säkrare och tryggare gaturum för barn och unga.

Trots detta tar säkerhetstänket ibland över, särskilt gällande barns lek, vilket kan missgynna deras utveckling och frihet. Därav är det viktigt att hitta en balans mellan att tänka säkerhet i form att ta bort uppenbara faror samt att möjliggöra för ett kalkylerat risktagande genom att barn får ta försiktighetsåtgärder. Överlag får inte barns gränstestande lika stort fokus i såväl styrdokumentet som i planeringen och utformningen av stadsrummet, som säkerhetsfokuset. För att påvisa förändring kan en insats likt Riskful Play göras, där kommunen och ideella organisationer tillsammans med barn och unga samarbetar för att bjuda in till mer utmanade lek utifrån en lämplig risknivå.

ÖKA VARIATIONEN AV INTERAKTIVA NATURELEMENT

Vikten av tillgänglig och bostadsnära grönska var något som har tydliggjorts såväl i översiktsplanen och gällande riktlinjer för ny- och ombyggnation av lekmiljöer som initialt för de utvalda projekten. Däremot ses det svårare att genomföra i praktiken, främst gällande andra platser än angivna grönområden. Därav föreslås ett mer medvetet arbete kring natur och införande av mer naturliga element i stads-

rummet, inte minst i de centrala delarna där mycket är hårdgjort. I Nya Torget var mycket av grönskan till för estetiska skäl snarare än att främja lekvärdet. För att motverka detta kan exempelvis vatten eller andra element som ger upphov till sinnliga upplevelser såsom ljud och lukt samt variation såsom vilt, ordnat, olika former, färger och växtsorter införas. På så vis möjliggör det för barn och unga att på lika villkor uppleva, interagera och följa naturens gång på nära håll. Det gynnar även barns lek året runt samt lockar djurliv, vilket bidrar till platsens attraktivitet och identitet samt kan skapa spännande stopp längs barns färdväg.

ANPASSA SKÖTSELN OCH UNDERHÅLLET TILL BARNS LEK

För att efterleva barnkonventionen är regelbunden skötsel och underhåll viktigt för att höja lekvärdet och skapa trygga vistelsemiljöer. Genom att låta barn delta i skötseln bidrar det till kunskap och förståelse för barns behov, något som har uppmärksammades under Sandtorps tidiga planering. Däremot har det inte varit lika självklart gällande Nya Torget och Flaggans lekmiljö, där de vuxnas preferenser rörande det mer ordningsamma och städade har överordnat barnens. Bortplockat löst material och uppstammade träd, missgynnar barns lek i naturliga miljöer. För att påvisa förändring kan förslagsvis kvistar och löv som inte utgör uppenbara faror lämnas kvar. På andra sätt kan grönskan tillgängliggöras så att barn i viss utsträckning kan klättra, lukta, känna och smaka genom att främja friväxande grenverk, plantera växter i barns ögonhöjd och införa stadsodling. På så vis gynnas barn och ungas deltagande i skötseln och ökar deras ansvarskänsla gällande sin närmiljö.

UTFORMA MÖTESPLATSER MÅNGFUNKTIONELLT

Trots att det finns ett starkt fokus gällande att skapa variationsrika mötesplatser som är tillgängliga och tilltalar många, bekräftar Nya Torget tillsammans med Flaggans lekmiljö problematiken med att unga flickor ofta exkluderas. Det större fokuset på spontanidrott såsom skejt och bollsport tilltalar omedvetet mer pojkars preferenser. För att skapa inkluderande mötesplatser bör ytorna blir mer mångfunktionella likt planeringen av Sandtorps mötesplatser. Kombination av öppna ytor lämpliga för fysisk aktivitet med ytor av mer intim karaktär där ljus, ljud och växtlighet med fördel kan användas, är att föredra.

AKTIVERA STADSRUMMEN MED TEMPORÄRA OCH KONSTNÄRLIGA INSLAG

Förutom att Nya Torget främst verkar som en plats i förbifart, bidrar torghandel till att många samlas, främst vuxna. Det kan tyda på att det krävs planerade aktiviteter för att locka vissa målgrupper. Genom att möjliggöra för olika typer av tillfälliga händelser och objekt att ta plats, aktiveras och tillgängliggörs stadsrummet för fler. Konst kan även med fördel användas för att utveckla en plats och låta barn sätta sin prägel. Det kan utnyttjas såväl som utsmyckning som till att höja lekvärdet. Även om exempelvis temporära möblemang och omvandlingar möjliggörs genom driftenhetens arbetsmarknadsåtgärd på olika platser runt om staden, är det viktigt att det görs på ett sätt så att barn och unga får ta del av stadens konstnärliga och kulturella liv.

7.4 STUDIENS KUNSKAPSBIDRAG

Inledningsvis i arbetet synliggjordes barns begränsade plats i staden till specifika platser, likt små isolerade öar. Studien ämnade söka svar på hur barns rätt till staden kan stärkas genom ett medvetet fokus på att expandera bortom dedikerade platser för barn. Studien synliggjorde att det fokus som finns gällande kunskap och erfarenhet om barns dedikerade platser, är applicerbart i andra planeringsprocesser gällande den övriga staden. Det kan förutom studiens fokus på allmän platsmark i form av torg, parker och gator, även innefatta planering av stationsområden och inomhusmiljöer såsom bibliotek, köpcenter och vårdenheter, för att nämna några. Det utgör miljöer där barn inte har en lika självklar plats, främst med anledning av att deras behov konkurrerar med andra samhällsgruppers behov och intressen. Barnkonventionen uppmuntrar även ett bredare förhållningssätt gällande barns rätt till staden och genom att visa på dess bredd i tillämpning, har studien kunnat bistå med förståelse kring hur barnkonventionen kan verka för att bredda synsättet gällande barns plats i staden. Konventionen kan därav inte enbart användas för att hävda barns platstagande, utan även för hur hållbara städer kan skapas som gynnar alla. Studien som har uppmärksammat betydelsen av ett helhetsperspektiv har genom ett tydliggörande av barns rättigheter i förhållande till befintlig kunskap och erfarenhet om barnvänliga utemiljöer, kunnat påvisa en koppling till den fysiska miljön gällande konceptet barnvänliga städer. Det har tidigare saknats och utgör en viktig del för att fylla den kunskapslucka som finns i strävan efter ett barnrättsbaserat arbete för att stärka barns rätt till stadsrummet.

Under arbetets gång färdigställdes Boverkets uppdrag gällande kartläggning av barnkonventionens implementering i stadsplanering (se 2.3.1 *Den hållbara staden*). Det har sammanställts i en rapport som visar på att osäkerhet och oregelbundenhet råder bland kommunerna och att det finns behov av stöd och vägledning. Boverket har därav fått i uppdrag att ta fram råd för att stödja ett genomgående barnrättsarbete i den kommunala stadsplaneringen (Boverket 2020:7-8). Betydelsen av denna studie bekräftas därmed gällande att förtydligande av barnkonventionen samt stöd och vägledning för tolkning är något som saknas och behövs, inte minst i Norrköpings kommun, för att konventionen ska upplevas mindre abstrakt och tillämpas mer systematiskt. Sammanfattningsvis kan studien genom sin informationsinsamling och analys i en kommunal stadsplaneringskontext och sedermera sammanställande av konkreta nycklar, ses bidra till förståelse kring hur barnkonventionen förhåller sig till stadsplaneringen. Genom dess flexibilitet gällande implementering kan nycklarna sedan ses bidra med stöd och inspiration för olika typer av processer och för kommuner att använda vid reflektion och utveckling av sin verksamhet gällande sitt barnrättsarbete samt vid intresseavvägningar för att ge tyngd åt barns behov. På så vis uppfylls målet och fyller den kunskapslucka som råder och kan ses som ett typ av bedömningsunderlag för att stärka barns rätt till stadsrummet i den kommunala stadsplaneringsprocessen. Därmed uppfyller studien såväl sitt vetenskapliga som praktiska syfte.

8. REFERENSER

Agervig-Carstensen, T. (2001). Børns hverdagsliv i tid og rum. I Nyström, L. & Lundström, M. (red.) *Barn i stan? Om barns tillgång till stadsbygden*. Karlskrona: Stadsmiljörådet, ss. 105-126.

ArkDes (2019). *Får barnen plats i framtidens städer* [video]. <https://www.facebook.com/ArkDes/videos/?v=C3%A5r-barnen-plats-i-framtidens-st%C3%A4der-del-3-av-3/2291956881128383/> [2020-02-11].

Arné, E. & Tellgren, B. (2006). *Barns syn på vuxna: Att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Badland, H., Kearns, R., Carroll, P., Oliver, M., Mavoa, S., Donovan, P., Parker, K., Chaudhury, M., Lin, E. & Witten, K. (2016). Development of a systems model to visualise the complexity of children's independent mobility. *Children's Geographies*, 14(1), ss. 91-100.

Barnombudsmannen (2015a). *Barnbudget*. <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/pejling-dialog/det-har-kan-du-gora/barnkonsekvensprovningar/barnbudget/> [2020-04-04].

Barnombudsmannen (2015b). *Barnbilaga*. <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/pejling-dialog/det-har-kan-du-gora/barnkonsekvensprovningar/barnbilaga/> [2020-04-04].

Barnombudsmannen (2015c). *Uppnå kvalitet i beslut som rör barn och unga*. Tillgänglig: [https://www.barn-](https://www.barnombudsmannen.se/barn-)

[ombudsmannen/publikationer/genomfora-barnkonventionen/barnkonsekvensanalyser-uppna-kvalitet-i-beslut-som-ror-barn-och-unga/](https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/publikationer/genomfora-barnkonventionen/barnkonsekvensanalyser-uppna-kvalitet-i-beslut-som-ror-barn-och-unga/) [2020-05-15].

Barnrättskommittén (2003/2014). *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 5 (2003) om allmänna åtgärder för genomförandet av konventionen om barnets rättigheter (artikel 4,42 och 44.6)*. (Stockholm: Barnombudsmannen, Övers.). Tillgänglig: <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/allman-na-kommentarer/> [2020-05-15].

Barnrättskommittén (2009/2014). *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12 (2009) om barnets rätt att bli hörd*. (Stockholm: Barnombudsmannen, Övers.). Tillgänglig: <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/allman-na-kommentarer/> [2020-05-15].

Barnrättskommittén (2013/2014a). *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 15 (2013) om barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa (art. 24)*. (Stockholm: Barnombudsmannen, Övers.). Tillgänglig: <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/allman-na-kommentarer/> [2020-05-15].

Barnrättskommittén (2013/2014b). *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 17 (2013) om barnets rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet (art. 31)*. (Stockholm: Barnombudsmannen, Övers.). Tillgänglig: <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/allman->

na-kommentarer/ [2020-05-15].

BFS 2011:5 - ALM 2. *Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader.* Karlskrona: Boverket.

Bishop, K. & Corkey, L. (2017). *Designing Cities with Children and Young People: Beyond Playgrounds and Skate Parks.* London: Routledge.

Björk, H. (2019). *Forskare: Lekplatser för säkra för barns bästa.* SVT. Publicerad 2019-12-23.

Björklid, P. (2005). *Närmiljö: Hinder eller pedagogisk resurs?* I Johansson, M. & Küller, M. (red.) *Svensk miljöpsykologi.* Lund: Studentlitteratur, ss. 141-157.

Björklid, P. & Gummesson, M. (2013). *Children's Independent Mobility in Sweden* (2013:003). Borlänge: Trafikverket. Tillgänglig: <https://trafikverket.ineko.se/se/childrens-independent-mobility-in-sweden> [2020-04-23].

Björklid, P. & Nordström, M. (2012). Child-friendly cities: Sustainable cities. *Early Childhood Matters*, ss. 44-47.

Blom, H. (1948). Den offentliga parken. I Paulsson, G., Hermelin, S. A., Bauer W. & Blom, H. (red.) *Trädgårdskonst, Den moderna trädgårdens och parkens form.* Stockholm: Natur och Kultur, ss. 514-556.

Blomdahl, U., Elofsson, S. & Åkeson, M. (2012). *Spontanidrott för vilka?: En studie av kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott*

under sommarhalvåret. Stockholm: Idrottsförvaltningen, Stockholms universitet. Tillgänglig: <https://docplayer.se/11962096-Spontanidrott-for-vilka.html> [2020-05-02].

Boverket (2000). *Unga är också medborgare: Om barns och ungdomars inflytande i planeringen.* Karlskrona: Boverket.

Boverket (2002). *Stadsplanera: Istället för att trafikplanera och bebyggelseplanera.* Karlskrona: Boverket.

Boverket (2010). *Plats för trygghet. Inspiration för stadsutveckling.* Karlskrona: Boverket. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2010/plats-for-trygghet/> [2020-05-13].

Boverket (2016). *Rätt tätt - en idéskrift om förtätning av städer och orter.* Karlskrona: Boverket. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2016/ratt-tatt/> [2020-04-20].

Boverket (2019). *Att planera för trygghet.* <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/samhallsbyggnadsprocessen/att-planera-for-trygghet/> [2020-05-20].

Boverket (2020). *Så tillämpas barnkonventionen i samhallsplaneringen.* Karlskrona: Boverket. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/nyheter/sa-tillampas-barnkonventionen-i-samhallsplaneringen/> [2021-01-12].

Boverket, Form/Design Center & Movium (2019). *LEK!: Design för lek i staden.* Malmö: Form/Design Center.

- Boverket & Movium (2015). *Gör plats för barn och unga!: En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö*. Karlskrona: Boverket. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2015/gor-plats-for-barn-och-unga1/> [2020-05-14].
- Boverket, Trafikverket & Sveriges Kommuner och Landsting (2015). *Trafik för en attraktiv stad: Handbok*. 3. uppl. Tillgänglig: <https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/trafik-for-en-attraktiv-stad.html> [2020-06-03].
- Brown, C., de Lannoy, A., McCracken, D., Gill, T., Grant, M., Wright, H. & Williams, S. (2019). Special issue: *Child-friendly cities. Cities & Health*, 3(1-2, 1-7), ss. 1-7.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl., Malmö: Liber AB.
- Cele, S. (2006). *Communicating place: Methods for Understanding Children's Experience of Place*. Diss. Stockholm: Stockholm Universitet.
- Cele, S. (2015). *Childhood in a neoliberal utopia: Planning rhetoric and parental conceptions in contemporary Stockholm*. Geografiska Annaler: Series B, Human Geography 97(3), ss. 233-247.
- Cele, S. & van der Burgt, D. (2014). *Barnen och stadsrummet – relationer mellan kompetens, ålder och delaktighet*. Sociologisk Forskning, 51(1), ss. 29-46.
- Chatterjee, S. (2005). Children's Friendship with Place: A Conceptual Inquiry. *Children, Youth and Environments*, 15(1), ss. 1-26.
- Chawla, L. (2007). Childhood experiences associated with care for the natural world: A theoretical framework for empirical results. *Children Youth and Environments*, 17(4), ss. 145-170.
- Chawla, L. & van Vliet, W. (2017). Children's Rights to Child-Friendly Cities. I Ruck, M. D., Peterson-Badali, M. & Freeman, M. (red.) *Handbook of Children's Rights, Global and Multidisciplinary Perspectives*. London: Routledge, ss. 533-549.
- Danenberg, R. (2018). Criteria. I Danenberg R., Doumpa, V. & Karssenberg, H. (red.) *The City at Eye Level*. Rotterdam/Amsterdam: STIPO Publishing, ss. 367-378.
- de Laval, S. (2015). *Bygga stad för barn: En kunskapsöversikt om barn och ungdomar, täta stadsmiljöer och metoder för delaktighet och barnkonsekvensanalys*. Klippan: Arkus.
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Ds 2019:23. *Vägledning vid tolkning och tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.
- Fagerstrand, E. (2018). *Så blir barnkonventionen konkret: 12 nycklar till ett strategiskt barnrättsarbete*. Stockholm: Barnrättskonsulterna.
- Faskunger, J. (2007). *Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet: En kunskapssammanställning för regeringsuppdraget "Byggt miljö och fysisk aktivitet"*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.

- Faskunger, J. (2008). *Barns miljöer för fysisk aktivitet: Samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. 2. uppl., Stockholm: Liber.
- Flanders Cushing, D. & van Vliet, W. (2017). Children's right to the city: The emergence of youth councils in the United States. *Children's Geographies*, 15(3), ss. 319-333.
- Freeman, C. & Tranter, P. (2011). *Children & their Urban Environment: Changing Worlds*. London & Washington: Earthscan.
- Gehl, J. & Svarre, B. (2013). *How to study public life*. Washington: Island Press.
- Gillespie, J. (2013). Being and becoming: Writing children into planning theory. *Planning Theory*, 12(1), ss. 64-80.
- Gummesson, M. (2005). *Barnen och vägplaneringen: En kunskapsöversikt*. Borlänge: Vägverket.
- Gummesson, M. (2007). *Barns säkra tillgänglighet till skolan*. Lic.-avh. Göteborg: Chalmers tekniska högskola.
- Göteborgs Stad (2017). *[BKA] Barnkonsekvensanalys barn och unga i fokus 1.2*. Tillgänglig: <https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmatri-och-planarbete/kommunens-planarbete/verktyg-for-stadsplanering-2/socialt-hallbar-utveckling-och-barnperspektiv/barnkonsekvensanalys?uri=gbglnk%3Aagbg.page.a25e02c0-d941-4943-b90d-9dd4c8e8ea86> [2020-04-04].
- Halldén, G. (2003). Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 8(1-2), ss. 12-23.
- Haninge kommun (2019). *Speakapp*. <https://www.haninge.se/speakapp> [2020-05-15].
- Harvey, D. (2008). *The Right to the City*. *New Left Review*, 53, ss. 23-40.
- Holm Ingemann, J. (2016). *Vetenskapsteori för samhällsvetare*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Holloway, S. L. & Valentine, G. (2000). Children's geographies and the new social studies of childhood. I Holloway, S. L. & Valentine, G. (red.) *Children's geographies: playing, living, learning*. London: Routledge, ss. 1-26.
- Hulth, A. (2019). *Barn och stadsplanering tema på toppmöte om hälsa*. <https://uppsalauniversitet.se/nyheter-press/nyheter/artikel/?id=13330&typ=artikel> [2020-01-27].
- Höganäs kommun (2019). *Aktivitetsstråket*. <https://www.hoganas.se/Invanare/upplev/friluftsliv-parker-och-naturupplevelser/Aktivitetsstraket/> [2020-05-12].
- Jansson, M. (2016). "Stadsplanerarna missar barnen". *Svenska Dagbladet*. 8 februari. <https://www.svd.se/stadsplanerarna-missar-barnen> [2020-08-04].
- Johansson, M., Mårtensson, F., Jansson, M. & Sternudd, C. (2020). Urban space for children on the move. I Friman, M., Olsson, L.E., Waygood, O. & Mitra, R. (red.) *Transport and Children's Wellbeing*. Amsterdam: Elsevier, ss. 217-235.
- Karssenberg, H. (2018). 36 Lessons

for a Better City at Eye Level for Kids. I Danenberg R., Doumpa, V. & Karssenberg, H. (red.) *The City at Eye Level*. Rotterdam/Amsterdam: STIPO Publishing, ss. 346-366.

Kimiagar, B. & Hart, R. (2017). Children's Free Association and the Collective Exercise of Their Rights. I Ruck, M. D., Peterson-Badali, M. & Freeman, M. (red.) *Handbook of Children's Rights, Global and Multidisciplinary Perspectives*. London: Routledge, ss. 498-514.

Koglin, T., Holmberg, B. & Winslott Hiselius, L. (2014). *Stadsplanering, transporter och markanvändning: Utveckling av ett analytiskt ramverk*. Lund: University Press.

Kylin, M. (2004). *Från koja till plan: Om barnperspektiv på utemiljön i planeringssammanhang*. Diss. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.

Kylin, M. & Bodelius, S. (2015). *Riktlinjer för lek svenska kommuners arbete med planering av platser för barn: reflektioner kring hur föreställningar om barn och barndom påverkar utformningen av staden*. (Rapportserie 2015:21). Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.

Kyttä, M. (2003). *Children In Outdoor Contexts: Affordances and Independent Mobility in the Assessment of Environmental Child Friendliness*. Diss. Helsingfors: Helsinki University of Technology.

Kyttä, M. (2006). Environmental child-friendliness in the light of the Bullerby Model. I Spencer, C. & Blades, M. (red.) *Children and Their Environments: Learning, Using and Designing Spaces*. Cambridge University Press, ss. 141-158.

Kärrholm, M. (2004). *Arkitekturens territorialitet: till en diskussion om territoriell makt och gestaltning i stadens offentliga rum*. Diss. Lund: Lunds universitet.

Lenninger, A. (2008). *Barns plats i staden*. Stad & Land nr. 174, Alnarp: Movium. Tillgänglig: <https://www.movium.slu.se/barns-plats-i-staden-nr-174-0> [2020-02-26].

Lenninger, A. & Olsson, T. (2006). *Lek äger rum: Planering för barn och ungdomar*. Stockholm: Formas.

Lindgren, L. (1999). *Barn och miljö, Hållbar utveckling*. Stockholm: Rädda Barnen.

Linköpings kommun & Norrköpings kommun (2010). *Gemensam översiktsplan för Linköping och Norrköping*. Tillgänglig: <https://www.linkoping.se/stadsplanering-och-trafik/oversiktsplanering/oversiktsplaner---antagna/kommunomfattande-oversiktsplaner/del-1-gemensam-oversiktsplan-for-linkoping-och-norrkoping/> [2020-11-29].

Litsmark, A. & Mårtensson, F. (2020). *Odling på barns villkor i en hållbar stadsutveckling*. (Rapportserie 2020:4). Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.

Luleå kommun. (2018). *Utvärdering av sommargata*. Luleå: Stadsbyggnadsförvaltningen. Tillgänglig: <https://www.lulea.se/kommun--politik/hallbar-utveckling/trygghet-och-folkhalsa/sociala-investeringsmedel/projekt-som-harfatt-medel.html#Text> [2020-05-17].

Lundin Karphammar, M. (2019). *Implementering av barnkonventionen: Med hjärta och hjärna*. Lund: Studentlitteratur AB.

Länsstyrelsen Västra Götalands län (2009). *Barnkonventionen i den fysiska planeringen*. Länsstyrelsen i Västra Götalands län, samhällsbyggnadsenheten. Tillgänglig: <https://docplayer.se/7333095-Barnkonventionen-i-den-fysiska-planeringen.html> [2020-04-24].

Malmö stad (2019). *Plattform Smörkajen: Process- och värdebaserad stadsutveckling* i Nyhamnen, Malmö. Tillgänglig: <http://www.spacescape.se/project/smorkajen/> [2020-05-23].

Malmö stad (2020a). *Malmö sommargator*. <https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Parker-och-gronomraden/Sommargator.html> [2020-05-17].

Malmö stad (2020b). *Trädgårdar*. <https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Natur-och-parker/Slottstradgarden/Tradgardar.html?fbclid=IwAR1mbsvRoXbYP16Xb8pdTZi4juKMI-F1YJ6pgr7arcFdcq6AeXh0yYTzgJoY> [2020-05-20]

Malone, K. (2013). "The future lies in our hands": Children as researchers and environmental change agents in designing a child-friendly neighbourhood. *Local Environment*, 18(3), ss. 372-395.

Mattsson, N. & Hagerman, C-G. (2020). *PBL: En handbok om PBL och samhällsbyggande*. Stockholm: Svensk Byggtjänst.

Naturvårdsverket (2020). *Ekosystemtjänster är grunden för vår välfärd*. <https://www.naturvardsverket.se/ekosystemtjanster> [2021-01-18].

Nilsson, N. (2002). *Barnens stad: En barnvänlig stad för barns bästa och inflytande*. Karlstad: IPA – Barns rätt

till lek.

Nordström, M. & Andersson Teleman, K. (2019). Var kommer barnen in?. *Tidskriften Stad*, (24), 5 mars. <https://www.movium.slu.se/tidskriften-stad?article=var-kommer-barnen-0&page=1&texttyp=Tidskriften-Stad> [2020-03-05].

Norrköpings kommun (2008a). *Program. För Kneippen syd*, del av fastigheten Borg 11:2 med flera fastigheter inom Klockaretorpet i Norrköping. 28 maj 2008. Godkännandehandling. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/planer-och-byggprojekt/detaljplaneprogram/gallande-detaljplaneprogram/sandtorp-tidigare-kneippen-syd-klockaretorpet> [2020-04-23].

Norrköpings kommun (2008b). *Riktlinjer för en tillgänglig och användbar utemiljö*. 3 juni 2003. Reviderad 24 januari 2008. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/organisation/riktlinjer-regler-och-avgifter/riktlinjer.html> [2020-03-24].

Norrköpings kommun (2012a). *Behovsbedömning*. Tillhörande program till detaljplan för del av fastigheten Östantill 1:2 (Nya torget) inom Östantill i Norrköping. 22 oktober 2012. Godkännandehandling. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/planer-och-byggprojekt/detaljplaneprogram/gallande-detaljplaneprogram/ostantill-12-nya-torget-ostantill> [2020-04-20].

Norrköpings kommun (2012b). *Riktlinjer för ny- och ombyggnation av lekmiljöer*. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/organisation/riktlinjer-regler-och-avgifter/riktlinjer.html>

[2020-03-24].

Norrköpings kommun (2013). *Program. Tillhörande detaljplan för del av fastigheten Östantill 1:2 (Nya Torget) inom Östantill i Norrköping. Godkänd i SPN 19 juni 2013. Godkännandehandling. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/planer-och-byggprojekt/detaljplaneprogram/gallande-detaljplaneprogram/ostantill-12-nya-torget-ostantill> [2020-04-20].*

Norrköpings kommun (2015a). *Planbeskrivning. Tillhörande detaljplan för del av fastigheten Östantill 1:2 med närområde (Nya Torget) inom Östantill i Norrköping. 27 maj 2015. Reviderad 20 november 2015. Antagandehandling. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/planer-och-byggprojekt/detaljplaner> [2020-04-20].*

Norrköpings kommun. (2015b). *Samrådsredogörelse. Tillhörande detaljplan för del av fastigheten Östantill 1:2 med närområde (Nya Torget) inom Östantill i Norrköping. 27 maj 2015. Antagandehandling. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/planer-och-byggprojekt/detaljplaneprogram/gallande-detaljplaneprogram/ostantill-12-nya-torget-ostantill> [2020-04-20].*

Norrköpings kommun (2015d). *Vision 2035 - Nu har Norrköpingsborna sagt sitt!* Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/organisation/mal-for-norrkopings-kommun/vision/vision-2035.html> [2020-03-03].

Norrköpings kommun (2016). *Vision 2035.* Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/organisation/mal-for-norrkopings-kommun/vision/vision-2035.html>

html [2020-03-03].

Norrköpings kommun (2017a). *Barns och ungas perspektiv och delaktighet i beslutsprocessen.* Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/organisation/mal-for-norrkopings-kommun/inriktningsdokument-for-politikomraden.html> [2020-04-05].

Norrköpings kommun (2017b). *Översiktsplan för staden.* Antagandehandling. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/planer-och-byggprojekt/oversiktsplanering.html> [2020-03-07].

Norrköpings kommun (2018b). *Planbeskrivning. Tillhörande detaljplan för del av fastigheten Klockaretorget 1:1 med närområde (Sandtorp) inom Klockaretorget i Norrköping. 3 september 2018. Reviderad 26 november. Antagandehandling. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/planer-och-byggprojekt/detaljplaner> [2020-04-23].*

Norrköpings kommun (2018c). *Samhällsbyggnadskontoret – ny organisation från 1 januari 2019.* Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/nyheter/samhallsbyggnadskontoret/nyorganisationfran1januari2019.5.305515b6163cc7000a83d90.html> [2020-03-23].

Norrköpings kommun (2019a). *Budget 2020 och plan 2021–2023.* Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/organisation/ekonomi/budget.html> [2020-04-18].

Norrköpings kommun (2019b). *Folkmängd efter delområde, ålder, kön och år.* Tillgänglig: <https://norrkoping.se/organisation/statistik.html> [2020-04-26].

- Norrköpings kommun (2019c). *Norrköpings kommuns organisation*. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/organisation/sa-fungerar-kommunen/norrkopings-kommuns-organisations-broschyr> [2020-03-15].
- Norrköpings kommun (2020a). *Befolkningsprognos efter delområde, ålder, kön och ålder*. Tillgänglig: <https://norrkoping.se/organisation/statistik.html> [2020-04-26].
- Norrköpings kommun (2020b). *Hur arbetar kommunen med barnkonventionen som lag?*. <https://www.norrkoping.se/nyheter/hurarbetarkommunenmed-barnkonventionensomlag.5.8c9d7d-116f0d92d3f94275.html> [2020-04-28].
- Norrköpings kommun (2020c). *Reviderad befolkningsprognos 2020–2024 med utblick mot 2029. Kommun- och delområdesprognos*. Tillgänglig: <https://norrkoping.se/organisation/statistik.html>
- Norrköpings kommun (2020d). *Årsredovisning 2019*. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/organisation/ekonomi/arsredovisning> [2020-07-15].
- Norrköpings kommun (u.å.-a). *Samhällsbyggnadskontoret*. <https://www.norrkoping.se/organisation/sa-fungerar-kommunen/verksamhetskontor/samhallsbyggnadskontoret> [2020-03-15].
- Olsson, T. (2018). Tar vi hand om våra minsta?. *Tidskriften Stad*, (21), 22 maj. <https://www.movium.slu.se/tidskriften-stad-0?article=tar-vi-hand-om-vara-minsta> [2020-03-05].
- Patel R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Prop. 2017/18:110. Politik för gestaltad livsmiljö. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Prop. 2017/18:186. *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*. Linköping: Socialdepartementet.
- Purcell, M. (2014). Possible worlds: Henri Lefebvre and the right to the city. *Journal of urban affairs*, 36(1), ss. 141-154.
- Rasmusson, B., Andersson, O. & Sylwander, L. (2001). *Med barnkonventionen som karta och kompass i kommuner och landsting*. Stockholm: Barnombudsmannen & Kommentus Förlag.
- Rasmusson, B. (2003a). Ett nytt paradigm i synen på barn och barndom: Innebörd, genomslag och konsekvenser i samhällsplaneringen. I SOU 2003:127 (red.) *Från barnolycksfall till barns rätt till säkerhet och utveckling. Bilaga 8*. Stockholm: Socialdepartementet, ss. 245-273.
- Rasmusson, B. (2003b). Barnkonventionen i socionomutbildningen. I Rosengren, P.G. (red.) *FN:s barnkonvention angår högskolan: rapport från ett regeringsuppdrag*. Högskoleverkets rapportserie, 2003:6, ss. 81-97.
- Regeringskansliet (2017). *Hållbara städer och samhällen*. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/hallbara-stader-och-samhallen/> [2020-02-13].
- Ricci Saccotelli, D., Ivansson, H., Mijanovic, J., Hallgren, R.-A. & Nordström, M. (2019). ”Bättre stadsplanering när barnen inkluderas”. *Arkitekten*. 30 januari. <https://arkitekten.se/debatt/battre-stads->

planering-nar-barnen-inkluderas/
[2020-01-13].

Riggio, E. (2002). Child friendly cities: Good governance in the child. *Environment & Urbanization*, 14(2), ss. 45-58.

RiR 2004:30. *Barnkonventionen i praktiken*. Stockholm: Riksrevisionen.

Roos, N. & Daniëls, N. (2018). Girls, make room for them. I Danenberg R., Doumpa, V. & Karssenberg, H. (red.) *The City at Eye Level for Kids*. Rotterdam/Amsterdam: STIPO Publishing, ss. 172-175.

Rådet för hållbara städer (2020). *Rapport 2020: Rådet för hållbara städer*. Tillgänglig: <https://www.hallbarstad.se/radet-nyheter/radet-for-hallbara-stader-presenterar-arets-atgarder/> [2020-03-17].

Sandseter, E. & Kennair L. (2011). Children's Risky Play from an Evolutionary Perspective: The Anti-Phobic Effects of Thrilling Experiences. *Evolutionary Psychology*, 9, ss. 257-284.

Statistiska centralbyrån (2019). *Folkmängd, topp 50*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/topplistor-kommuner/folkmangd-topp-50/> [2020-02-25].

SFS 1993:1617. *Ordningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1998:808. *Miljöbalk*. Stockholm: Miljödepartementet.

SFS 2010:900. *Plan- och bygglag*. Stockholm: Finansdepartementet.

SFS 2018:1197. *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.

SOU 1975:36. *Barnen och den fysiska miljön*. Stockholm: Socialdepartementet.

SOU 1997:116. *Barnets Bästa i främsta rummet: FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige*. Del 2 och 3. Stockholm: Socialdepartementet.

SOU 2003:19. *Barns rätt till säkra och utvecklade miljöer*. Stockholm: Socialdepartementet.

SOU 2015:88. *Gestaltad livsmiljö: En politik för arkitektur, form och design*. Stockholm: Kulturdepartementet.

SOU 2016:19. *Barnkonventionen blir svensk lag*. Stockholm: Socialdepartementet.

Stockholms stad (2017). *Barn- och ungdomssamråd om Stockholms stads förslag till ny översiktsplan*. Tillgänglig: <https://vaxer.stockholm/nyheter/2017/06/stockholms-barn-och-ungdomar-intog-gyllene-salen/> [2020-06-05].

Svenska Akademiens ordböcker (2009). *friyta*. <https://svenska.se/tre/?sok=friyta&pz=1> [2020-11-27].

Svensk Byggtjänst (u.å.). *Studenthandledning Byggprocessen*. Tillgänglig: <https://www.yumpu.com/sv/document/view/19968085/ladda-ner-svensk-byggtjanst> [2020-05-07].

Troglio, E. & Hell Lövgren, E. (2017). *Låt barnen ta plats i staden: vad händer när kottarna tar slut?*. <https://www.hallbarstad.se/kronikor-om-hallbarhet/lat-barnen-ta-plats-i-staden-vad-hander->

nar-kottarna-tar-slut/ [2020-01-13].

UNICEF (2013). *A post-2015 World Fit for Children: Sustainable Development Starts and Ends with Safe, Healthy and Well-educated Children*. New York: UNICEF. Tillgänglig: <https://reliefweb.int/report/world/sustainable-development-starts-and-ends-safe-healthy-and-well-educated-children> [2020-05-10].

UN-Habitat (2017). *Annual Report 2016: Global Public Space Programme*. Tillgänglig: <https://unhabitat.org/annual-report-2016-global-public-space-programme> [2020-04-23].

Whitzman, C., Worthington, M. & Mizrachi, D. (2010). The Journey and the Destination Matter: Child-Friendly Cities and Children's Right to the City. *Built Environment*, 36(4), ss. 474-486.

Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods*. 5. uppl., Los Angeles: SAGE.

Zeiher, H. (2002). 'Shaping Daily Life in Urban Environments'. I Christensen, P. & O'Brien, M. (red.) *Children in the City: Home, Neighbourhood and Community*. London & New York: Routledge/Falmer, ss. 66-81.

ÅF (2018). *A brighter city is a safer city*. <https://www.afconsult.com/da/get-inspired/brighter-city---safer-city/> [2020-05-28].

Åkerblom, P., Åkerlund, U. & Norrmann Bjarsell, E. (2016). *Bygga stad för barn och unga – vägledning, inspiration och allmänna råd*. [Faktablad]. Alnarp: Movium Fakta.

Åkerblom, P., Artursson, K., Bergsten, P., Måqvist, M., Sallnäs

Pysander, E.-L., Nyberg, G., Ekman Ladru, D., Kylin, M., Dahlman, B., Nordin, K. & Kaime-Atterhög, W. (2019). "Växande städer måste ge utrymme för barnen". *Svenska Dagbladet*. 5 oktober. <https://www.svd.se/vaxande-stader-maste-ge-utrymme-for-barnen> [2020-01-27].

Öqvist, O. (2018). *Systemteori i praktiken: Konsten att lösa problem och nå resultat*. Stockholm: Gothia Fortbildning.

OPUBLICERAT MATERIAL

KIT Arkitektur (2011a). *Del 1 - Metod*. Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].

KIT Arkitektur (2011b). *Del 2 – Ekologiskt nätverk*. Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].

KIT Arkitektur (2011c). *Del 4 - Stråk*. Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].

KIT Arkitektur (2011d). *Del 5 – Platser*. Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].

KIT Arkitektur (2011e). *Del 6 – Platser*. Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].

KIT Arkitektur (2011f). *Workshop 2 – Resultat*. Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].

Norrköpings kommun (2011a). *Temavecka hos Johannesskolan 23-27 maj 2011. Workshop 3*. Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].

Norrköpings kommun (2011b). Hållbar stadsbyggnad. Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].
Norrköpings kommun. (2015c). *Utlåtande*. Tillhörande detaljplan för del av fastigheten Östantill 1:2 med närområde (Nya Torget) inom Östantill i Norrköping. 20 november 2015. Antagandehandling. Hämtad från mejlkontakt [2020-04-20].

Norrköpings kommun (2018a). *Behovsbedömning*. Tillhörande detaljplan för del av fastigheten Klockaretorget 1:1 med närområde (Sandtorp) inom Klockaretorget i Norrköping. 3 september 2018. Reviderad 26 november 2018. Antagandehandling. Hämtad från mejlkontakt [2020-04-24].

Norrköpings kommun (2019d). *Kartläggning av Norrköpings kommuns arbete inför att barnkonventionen blir lag 2020*. Hämtad från mejlkontakt [2020-03-27].

Norrköpings kommun (u.å.-b). *Undersökning om betydande miljöpåverkan*. Hämtad från mejlkontakt [2020-02-13].

VISUELLT MATERIAL

Allt visuellt material är skapat av författarna om inget annat uppges.

Figur 1. Diagram som visar på potentiella kopplingar för hur kunskapsluckan kan fyllas.

Figur 2. Modell över positive interactive cycle. © Malone, K. (2013:393).*

Figur 3. Studiens teoretiska ramverk.

Figur 4. Studiens övergripande arbetsprocess.

Figur 5. Konceptuell tabell för kunskapsunderlagets uppbyggnad.

Figur 6. Tabell över befolkningsutvecklingen för barn och äldre. © Grundmaterial Norrköpings kommun (2020a). Bearbetad av författarna. Tillgängligt grundmaterial: <https://norrkoping.se/organisation/statistik.html> [2020-08-03].

Figur 7. Karta över Norrköpings innerstad med omnejd. © Grundkarta Norrköpings kommun (2019). Bearbetad av författarna. Tillgängligt grundmaterial: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/kartor/norrkopingskartan-noka-2d-och-3d> [2020-04-16].

Figur 8. Tabell över utvalda informanter.

Figur 9. Den hermeneutiska spiralen.

Figur 10. Speakapp. © Grundmaterial Haninge kommun (2020). Bearbetad av författarna. Urklipp från appen som går att ladda ner via hemsidan: <https://www.haninge.se/speakapp> [2020-05-15].

Figur 11. Platsanalys från en av Helsingborgs workshopar [fotografi 2020-03-05].*

Figur 12. Arbetsprocess och matris för Göteborgs stads barnkonsekvens-

analys. © Grundmaterial Göteborgs Stad (2017:19-21,23). Bearbetad av författarna. Tillgängligt grundmaterial: <https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateri-och-pl-anarbete/kommunens-planarbete/verktyg-for-stadsplanering-2/soci-alt-hallbar-utveckling-och-barn-perspektiv/barnkonsekvensanalys?uri=gbglnk%3Agbg.page.a25e02c0-d941-4943-b90d-9dd4c8e-bea86> [2020-04-04].

Figur 13. Mall för Lunds kommuns checklista som används i formella ärenden i kommunens nämnder. © Lunds kommun. Hämtad från mejlkontakt [2020-02-06].*

Figur 14. Pilotprojektet Light up your Life visar på hur belysning kan ses ge upphov till lek. © ÅF Pöyry AB (2018). [fotografi]. Tillgänglig: <https://www.afconsult.com/da/get-inspired/brighter-city---safer-city/> [2020-05-28].

Figur 15. Lekbäcken främjar såväl för barns lek intill bäcken som till fiskarnas parningslek. [fotografi 2020-02-13].

Figur 16. Aktiviteter som Snapptunafältet stödjer och främjar ett visst risktagande. © X2 Architects/Riskfulplay (2020). Tillgänglig: https://www.riskfulplay.se/utställning-om-snapptunafaltet-pa-kulturhuset/?fbclid=IwAR0Jy-2APwS-59nba2WkrKDTCYfkX6km-QnQUKtL_z8lkyAh9z3uqYjaVIY54 [2020-11-09].*

Figur 17. Organisationsschema

över samhällsbyggnadskontoret. © Grundmaterial Norrköpings kommun (2018c). Bearbetad av författarna. Tillgängligt grundmaterial: <https://www.norrkoping.se/nyheter/samhallsbyggnadskontoret/nyorganisation-fran1januari2019.5.305515b6163c-c7000a83d90.html> [2020-03-23].

Figur 18. Norrköpings kommuns tredelade översiktsplan. © Grundmaterial Norrköpings kommun (2017b:6). Bearbetad av författarna. Tillgängligt grundmaterial: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/planer-och-byggprojekt/oversiktsplanering.html> [2020-03-07].

Figur 19. Mall över checklistan. © Norrköpings kommun (u.å.-b). Hämtad från mejlkontakt [2020-02-13].*

Figur 20. Tidslinje över Sandtorps tredje etapp.

Figur 21. Ortofoto över Sandtorp. © Grundmaterial Norrköpings kommun (2019). Bearbetad av författarna. Tillgängligt grundmaterial: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/kartor/norrkopingskartan-no-ka-2d-och-3d> [2020-04-16].

Figur 22. Fasader med fönster och balkonger ut mot lokalgatorna. © Tovatt Architects and Planners AB i Norrköpings kommun (2018b:15).*

Figur 23. Folkborgsvägen. © Norrköpings kommun (2018b:46).*

Figur 24. Illustrationsplan som visar potentiell utformning för etapp tre. ©

Grundmaterial Norrköpings kommun (2018). Bearbetad av författarna. Tillgängligt grundmaterial: Illustrationskarta. Illustration till detaljplan för del av fastigheten Klockaretorpet 1:1 med närområde (Sandtorp) inom Klockaretorpet i Norrköping. 3 september 2018. Reviderad 26 november 2018. Antagandehandling. Hämtad från mejlkontakt [2020-04-24].*

Figur 25. Workshopsdiagram över urbana tjänster och aktörer. © KIT Arkitektur (2011a). Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].*

Figur 26. En möjlig utformning av stadsdelsparken. © Tengbom i Norrköpings kommun (2018b:41).*

Figur 27. Mångfunktionella ytor. © KIT Arkitektur (2011e). Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].*

Figur 28. De urbana stråken. © KIT Arkitektur (2011c). Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].*

Figur 29. Idéer som arbetades fram av ungdomarna på Johannesskolan. © KIT Arkitektur (2011e). Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].*

Figur 30. De ekologiska stråken. © KIT Arkitektur (2011b). Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].*

Figur 31. Ekologiska tjänster och aktörer för ekosystemtjänster. © KIT Arkitektur (2011a). Hämtad från mejlkontakt [2020-03-13].*

Figur 32. Tidslinje över Nya Torget.

Figur 33. Ortofoto över Nya Torget med omnejd. © Grundmaterial Norrköpings kommun (2019). Bearbetad av författarna. Tillgängligt grundmaterial: <https://www.norrkoping.se/boende-trafik-och-miljo/kartor/norrkopingskartan-noka-2d-och-3d> [2020-04-16].

Figur 34. Trädgårdsgatan. [fotografi 2020-04-01].

Figur 35. Kristinagatan. [fotografi 2020-04-01].

Figur 36. Korsning Trädgårdsgatan/Kristinagatan. [fotografi 2020-04-01].

Figur 37. Hospitalgatan. [fotografi 2020-04-01].

Figur 38. Generalsgatan. [fotografi 2020-04-01].

Figur 39. Den diagonala rörelsen före. © Semrén & Månsson i Norrköpings kommun (2015a).*

Figur 40. Den diagonala rörelsen efter. [2020-04-02].

Figur 41. Tydligt spår av rörelse i en av rabatterna. [fotografi 2020-04-02].

Figur 42. En tidig visionsbild av torget. © PeGe Hillinge, Sweco i Norrköpings kommun (2013).*

Figur 43. En senare illustrationsbild över torget. © Semrén & Månsson i Norrköpings kommun (2015). Illustrationskarta. Detaljplan för del av

fastigheten Östantill 1:2 med närområde (Nya Torget) inom Östantill i Norrköping. 27 maj 2015. Reviderad 20 november 2015. Antagandehandling.*

Figur 44. Illustrationsplan för torgets detaljutformning. © Sweco & Norrköpings kommun (2016). Hämtad från mejlkontakt [2020-12-13].*

Figur 45. Platåer med bänkar mot öppna ytan. [fotografi 2020-03-31].

Figur 46. Torghandel på den öppna ytan. [fotografi 2020-04-03].

Figur 47. Belysning som agerar vägledande. [fotografi 2020-04-02].

Figur 48. Ljuskonst i form av snöflingor. [fotografi 2020-04-02].

Figur. 49. Kullar, lekredskap och sittplatser i anslutande park. [fotografi 2020-03-31].

Figur 50. En flicka som använder torgets element med hjälp av kroppen. [2020-04-01].

Figur. 51. Pojkarnas lek över torgets element. [2020-04-03].

Figur 52. De nyplanterade träden, placerade i platåerna med växtlighet. [fotografi 2020-03-31].

Figur 53. Enkäten som skolbarnen fick kryssa i kring lekmiljön. © Norrköpings kommun (2019). [fotografi]. Tillgänglig: <https://www.norrkoping.se/nyheter/barnhjalperkommunenatt->

[planeranylepark.5.15f7d35f169c2e-4c0cb3994.html](https://www.norrkoping.se/nyheter/barnhjalperkommunenatt-planeranylepark.5.15f7d35f169c2e-4c0cb3994.html) [2020-03-05].

* Allt visuellt material är godkänt att publiceras efter mejlkontakt med kommuner, externa aktörer och upphovsmän.

BILAGOR

BILAGA 1 INTERVJUGUIDE

Generell intervjuguide för samtliga informanter

Bakgrund

- Presentation av oss själva
- Redogörelse för studiens syfte och fokusområde
- Klargöra intervjuens syfte och upplägg

Informanten

- Be informanten att presentera sig själv (yrkesroll, arbetsuppgifter, antal år på kommunen, tidigare erfarenheter)
- Vilka projekt är du inblandad i?

Samhällsbyggnadskontoret

- Samverkan mellan de olika avdelningarna och enheterna
- Utbildning
- Projekt där de arbetat specifikt med barn och unga

Barnperspektivet

- Upplever du att barnperspektivet beaktas i kommunens stadsplanering? (Om ja: på vilket sätt? Om nej: varför inte?)
- Hur ser du på begreppet barnperspektiv i din yrkesroll?
- Vilka i planeringsprocessen är det som driver och trycker extra på barnperspektivet?
- Hur bekant är du med barnkonventionen och dess artiklar? Är det något du tillämpar i din yrkesroll? (Om ja: i vilka sammanhang? hur tillämpar du artiklarna? vilka artiklar är centrala? Om nej: varför inte?)
- Brukar barn och unga involveras? I vilka sammanhang? När i processen? Hur involveras dem?

Efterlevnaden av barnkonventionen

- Återkoppling? Följs projekteten upp?

Utmaningar och möjligheter

- Vad upplever du är utmaningarna och möjligheterna när det kommer till att... a) involvera barn och unga i planeringen? b) säkerställa att hänsyn tas till barn och unga genom hela planeringskedjan?
- Vilka hinder och möjligheter finns det för att arbeta med barnperspektivet i kommunen?
- Vad upplever du att kontoret skulle kunna arbeta mer ingående med barnperspektivet?

Avslutning

- Är det okej att ha en fortsatt kontakt vid eventuellt fler frågor och funderingar som dyker upp?

BILAGA 2 OBSERVATIONSSCHEMA

Datum/tid:.....

Fysiska faktorer

- Väder
- Lokalisering
- Funktioner på och runt platsen (kommersiella/icke kommersiella)
- Trafik (gång- och cykel, bil, buss, spårvagn, hastighetsskyltar)
- Vilka typer av passager över vägar finns? (övergångsställ med/utan ljus, gångfartsområde).
- Rummets väggar (fasader, träd, våningar, balkonger)
- Spår av användning (slitage, kvarglömda saker)
- Ljud och ljus (trafik, fåglar, musik mm)
- Naturliga inslag
- Skötsel (rent, löst material, faror)
- Orienterbarhet (riktmärken, skyltar, färg, enkelhet mm)
- Fysisk tillgänglighet (ojämnt underlag, höga kanter, ledstänger, sittplatser)
- Finns det någon konst eller temporär möblering på platsen?

Liv och rörelse (människor, djur)

- Rörelsemönster
- Tempo
- Aktiviteter (valfria och nödvändiga)
- Hur leker eventuella barn på platsen?
 - o Springer
 - o Hoppa
 - o Klättrar
 - o Balanserar
 - o Sitter själv
 - o Provar verktyg
 - o Rullar
 - o Bygger
- Vilka vistas på platsen? Kön, ålder, ursprung
- Interaktioner av olika slag

BILAGA 3 PERSONLIG KOMMUNIKATION

NORRKÖPINGS KOMMUN

Gruppledare. Enheten för detaljplanering, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Intervju. 13 februari, 2020.

Gruppledare. Enheten för detaljplanering, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Mejlkonversation. 13 februari, 2020.

Gruppledare. Enheten för detaljplanering, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Intervju. 19 mars, 2020.

Gruppledare. Kommunikationsavdelningen. Norrköpings kommun.
Mejlkonversation. 5 december, 2020.

Landskapsarkitekt. Enheten för stadsmiljö, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Intervju. 4 mars, 2020.

Landskapsarkitekt. Enheten för stadsmiljö, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Intervju. 26 mars, 2020.

Landskapsarkitekt. Enheten för stadsmiljö, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Mejlkonversation. 26 mars, 2020.

Lokal barnombudsman. Utbildningskontoret. Norrköpings kommun.
Mejlkonversation. 6 april, 2020.

Planarkitekt 1. Enheten för detaljplanering, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Intervju. 13 februari, 2020.

Planarkitekt 1. Enheten för detaljplanering, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Intervju. 23 mars, 2020.

Planarkitekt 1. Enheten för detaljplanering, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Mejlkonversation. 13 april, 2020.

Planarkitekt 2. Enheten för detaljplanering, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Intervju. 24 mars, 2020.

Planarkitekt 3. Enheten för detaljplanering, Samhällsbyggnadskontoret.
Norrköpings kommun. Mejlkonversation. 3 april, 2020.

Projektledare. Enheten för övergripande samhällsplanering,
Samhällsbyggnadskontoret. Norrköpings kommun. Intervju. 26 mars, 2020.

Samhällsbyggnadsstrateg. Enheten för övergripande samhällsplanering,
Samhällsbyggnadskontoret. Norrköpings kommun. Intervju. 4 mars, 2020.

Samhällsbyggnadsstrateg. Enheten för övergripande samhällsplanering,
Samhällsbyggnadskontoret. Norrköpings kommun. Intervju. 23 mars, 2020.

Statistiker. Utrednings- och utvecklingsenheten. Norrköpings kommun.
Mejlkonversation. 17 februari, 2020.

ÖVRIGA

Borlänge kommun. Mejlkonversation. 11 november, 2020.

Helsingborgs kommun. Mejlkonversation. 7 februari, 2020.

Kungsbacka kommun. Mejlkonversation. 13 november, 2020.

Lunds kommun. Mejlkonversation. 6 februari, 2020.

Projektledare. Enheten för plan- och bygg. Boverket.
Mejlkonversation. 16 mars, 2020.

Projektledare, Riskful Play. Mejlkonversation. 9 november, 2020.

Örebro kommun. Mejlkonversation. 26 november, 2020.

BILAGA 4 BARNKONVENTIONENS ARTIKLAR 1-42

Källa: SFS 2018:1197. *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197

Article 1

For the purposes of the present Convention, a child means every human being below the age of eighteen years unless, under the law applicable to the child, majority is attained earlier.

Article 2

1. States Parties shall respect and ensure the rights set forth in the present Convention to each child within their jurisdiction without discrimination of any kind, irrespective of the child's or his or her parent's or legal guardian's race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national, ethnic or social origin, property, disability, birth or other status.

2. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that the child is protected against all forms of discrimination or punishment on the basis of the status, activities, expressed opinions, or beliefs of the child's parents, legal guardians, or family members.

Article 3

1. In all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration.

2. States Parties undertake to ensure the child such protection and care as is necessary for his or her well-being, taking into account the rights and duties of his or her parents, legal guardians, or other individuals legally responsible for him or her, and, to this end, shall take all appropriate legislative and administrative measures.

3. States Parties shall ensure that the institutions, services and facilities responsible for the care or protection of children shall conform with the standards established by competent authorities, particularly in the areas of safety, health, in the number and suitability of their staff, as well as competent supervision.

Article 4

States Parties shall undertake all appropriate legislative, administrative, and other measures for the implementation of the rights recognized in the present Convention. With regard to economic, social and cultural rights, States Parties shall undertake such measures to the maximum extent of their available resources and, where needed, within the framework of international co-operation.

Article 5

States Parties shall respect the responsibilities, rights and duties of parents or,

where applicable, the members of the extended family or community as provided for by local custom, legal guardians or other persons legally responsible for the child, to provide, in a manner consistent with the evolving capacities of the child, appropriate direction and guidance in the exercise by the child of the rights recognized in the present Convention.

Article 6

1. States Parties recognize that every child has the inherent right to life
2. States Parties shall ensure to the maximum extent possible the survival and development of the child

Article 7

1. The child shall be registered immediately after birth and shall have the right from birth to a name, the right to acquire a nationality and, as far as possible, the right to know and be cared for by his or her parents.
2. States Parties shall ensure the implementation of these rights in accordance with their national law and their obligations under the relevant international instruments in this field, in particular where the child would otherwise be stateless.

Article 8

1. States Parties undertake to respect the right of the child to preserve his or her identity, including nationality, name and family relations as recognized by law without unlawful interference.
2. Where a child is illegally deprived of some or all of the elements of his or her identity, States Parties shall provide appropriate assistance and protection, with a view to speedily re-establishing his or her identity.

Article 9

1. States Parties shall ensure that a child shall not be separated from his or her parents against their will, except when competent authorities subject to judicial review determine, in accordance with applicable law and procedures, that such separation is necessary for the best interests of the child. Such determination may be necessary in a particular case such as one involving abuse or neglect of the child by the parents, or one where the parents are living separately and a decision must be made as to the child's place of residence.
2. In any proceedings pursuant to paragraph 1 of the present article, all interested parties shall be given an opportunity to participate in the proceedings and make their views known.
3. States Parties shall respect the right of the child who is separated from one or both parents to maintain personal relations and direct contact with both parents on a regular basis, except if it is contrary to the child's best interests.
4. Where such separation results from any action initiated by a State Party, such as the detention, imprisonment, exile, deportation or death (including death arising from any cause while the person is in the custody of the State) of one or both parents or of the child, that State Party shall, upon request, provide the parents, the child or, if appropriate, another member of the family with the

essential information concerning the whereabouts of the absent member(s) of the family unless the provision of the information would be detrimental to the well-being of the child. States Parties shall further ensure that the submission of such a request shall of itself entail no adverse consequences for the person(s) concerned.

Article 10

1. In accordance with the obligation of States Parties under article 9, paragraph 1, applications by a child or his or her parents to enter or leave a State Party for the purpose of family reunification shall be dealt with by States Parties in a positive, humane and expeditious manner. States Parties shall further ensure that the submission of such a request shall entail no adverse consequences for the applicants and for the members of their family.

2. A child whose parents reside in different States shall have the right to maintain on a regular basis, save in exceptional circumstances personal relations and direct contacts with both parents. Towards that end and in accordance with the obligation of States Parties under article 9, paragraph 1, States Parties shall respect the right of the child and his or her parents to leave any country, including their own, and to enter their own country. The right to leave any country shall be subject only to such restrictions as are prescribed by law and which are necessary to protect the national security, public order (ordre public), public health or morals or the rights and freedoms of others and are consistent with the other rights recognized in the present Convention.

Article 11

1. States Parties shall take measures to combat the illicit transfer and non-return of children abroad.

2. To this end, States Parties shall promote the conclusion of bilateral or multilateral agreements or accession to existing agreements.

Article 12

1. States Parties shall assure to the child who is capable of forming his or her own views the right to express those views freely in all matters affecting the child, the views of the child being given due weight in accordance with the age and maturity of the child.

2. For this purpose, the child shall in particular be provided the opportunity to be heard in any judicial and administrative proceedings affecting the child, either directly, or through a representative or an appropriate body, in a manner consistent with the procedural rules of national law.

Article 13

1. The child shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of the child's choice.

2. The exercise of this right may be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

- (a) For respect of the rights or reputations of others; or
- (b) For the protection of national security or of public order (ordre public), or of public health or morals.

Article 14

1. States Parties shall respect the right of the child to freedom of thought, conscience and religion.
2. Parties shall respect the rights and duties of the parents and, when applicable, legal guardians, to provide direction to the child in the exercise of his or her right in a manner consistent with the evolving capacities of the child.
3. Freedom to manifest one's religion or beliefs may be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary to protect public safety, order, health or morals, or the fundamental rights and freedoms of others.

Article 15

1. States Parties recognize the rights of the child to freedom of association and to freedom of peaceful assembly.
2. No restrictions may be placed on the exercise of these rights other than those imposed in conformity with the law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, public order (ordre public), the protection of public health or morals or the protection of the rights and freedoms of others.

Article 16

1. No child shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his or her privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his or her honour and reputation.
2. The child has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

Article 17

States Parties recognize the important function performed by the mass media and shall ensure that the child has access to information and material from a diversity of national and international sources, especially those aimed at the promotion of his or her social, spiritual and moral well-being and physical and mental health. To this end, States Parties shall:

- (a) Encourage the mass media to disseminate information and material of social and cultural benefit to the child and in accordance with the spirit of article 29;
- (b) Encourage international co-operation in the production, exchange and dissemination of such information and material from a diversity of cultural, national and international sources;
- (c) Encourage the production and dissemination of children's books;

(d) Encourage the mass media to have particular regard to the linguistic needs of the child who belongs to a minority group or who is indigenous;

(e) Encourage the development of appropriate guidelines for the protection of the child from information and material injurious to his or her well-being, bearing in mind the provisions of articles 13 and 18.

Article 18

1. States Parties shall use their best efforts to ensure recognition of the principle that both parents have common responsibilities for the upbringing and development of the child. Parents or, as the case may be, legal guardians, have the primary responsibility for the upbringing and development of the child. The best interests of the child will be their basic concern.

2. For the purpose of guaranteeing and promoting the rights set forth in the present Convention, States Parties shall render appropriate assistance to parents and legal guardians in the performance of their child-rearing responsibilities and shall ensure the development of institutions, facilities and services for the care of children.

3. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that children of working parents have the right to benefit from childcare services and facilities for which they are eligible.

Article 19

1. States Parties shall take all appropriate legislative, administrative, social and educational measures to protect the child from all forms of physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse, while in the care of parent(s), legal guardian(s) or any other person who has the care of the child.

2. Such protective measures should, as appropriate, include effective procedures for the establishment of social programmes to provide necessary support for the child and for those who have the care of the child, as well as for other forms of prevention and for identification, reporting, referral, investigation, treatment and follow-up of instances of child maltreatment described heretofore, and, as appropriate, for judicial involvement.

Article 20

1. A child temporarily or permanently deprived of his or her family environment, or in whose own best interests cannot be allowed to remain in that environment, shall be entitled to special protection and assistance provided by the State.

2. States Parties shall in accordance with their national laws ensure alternative care for such a child.

3. Such care could include, inter alia, foster placement, kafalah of Islamic law, adoption or if necessary placement in suitable institutions for the care of children. When considering solutions, due regard shall be paid to the desirability of continuity in a child's upbringing and to the child's ethnic, religious, cultural and linguistic background.

Article 21

States Parties that recognize and/or permit the system of adoption shall ensure that the best interests of the child shall be the paramount consideration and they shall:

(a) Ensure that the adoption of a child is authorized only by competent authorities who determine, in accordance with applicable law and procedures and on the basis of all pertinent and reliable information, that the adoption is permissible in view of the child's status concerning parents, relatives and legal guardians and that, if required, the persons concerned have given their informed consent to the adoption on the basis of such counselling as may be necessary; (b) Recognize that intercountry adoption may be considered as an alternative means of child's care, if the child cannot be placed in a foster or an adoptive family or cannot in any suitable manner be cared for in the child's country of origin; (c) Ensure that the child concerned by intercountry adoption enjoys safeguards and standards equivalent to those existing in the case of national adoption;

(d) Take all appropriate measures to ensure that, in intercountry adoption, the placement does not result in improper financial gain for those involved in it;

(e) Promote, where appropriate, the objectives of the present article by concluding bilateral or multilateral arrangements or agreements, and endeavour, within this framework, to ensure that the placement of the child in another country is carried out by competent authorities or organs.

Article 22

1. States Parties shall take appropriate measures to ensure that a child who is seeking refugee status or who is considered a refugee in accordance with applicable international or domestic law and procedures shall, whether unaccompanied or accompanied by his or her parents or by any other person, receive appropriate protection and humanitarian assistance in the enjoyment of applicable rights set forth in the present Convention and in other international human rights or humanitarian instruments to which the said States are Parties.

2. For this purpose, States Parties shall provide, as they consider appropriate, co-operation in any efforts by the United Nations and other competent intergovernmental organizations or non-governmental organizations co-operating with the United Nations to protect and assist such a child and to trace the parents or other members of the family of any refugee child in order to obtain information necessary for reunification with his or her family. In cases where no parents or other members of the family can be found, the child shall be accorded the same protection as any other child permanently or temporarily deprived of his or her family environment for any reason, as set forth in the present Convention.

Article 23

1. States Parties recognize that a mentally or physically disabled child should enjoy a full and decent life, in conditions which ensure dignity, promote self-reliance and facilitate the child's active participation in the community.

2. States Parties recognize the right of the disabled child to special care and shall encourage and ensure the extension, subject to available resources, to the eligible child and those responsible for his or her care, of assistance for which application is made and which is appropriate to the child's condition and to the circumstances of the parents or others caring for the child.

3. Recognizing the special needs of a disabled child, assistance extended in accordance with paragraph 2 of the present article shall be provided free of charge, whenever possible, taking into account the financial resources of the parents or others caring for the child, and shall be designed to ensure that the disabled child has effective access to and receives education, training, health care services, rehabilitation services, preparation for employment and recreation opportunities in a manner conducive to the child's achieving the fullest possible social integration and individual development, including his or her cultural and spiritual development.

4. States Parties shall promote, in the spirit of international co-operation, the exchange of appropriate information in the field of preventive health care and of medical, psychological and functional treatment of disabled children, including dissemination of and access to information concerning methods of rehabilitation, education and vocational services, with the aim of enabling States Parties to improve their capabilities and skills and to widen their experience in these areas. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

Article 24

1. States Parties recognize the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health and to facilities for the treatment of illness and rehabilitation of health. States Parties shall strive to ensure that no child is deprived of his or her right of access to such health care services.

2. States Parties shall pursue full implementation of this right and, in particular, shall take appropriate measures:

(a) To diminish infant and child mortality;

(b) To ensure the provision of necessary medical assistance and health care to all children with emphasis on the development of primary health care;

(c) To combat disease and malnutrition, including within the framework of primary health care, through, inter alia, the application of readily available technology and through the provision of adequate nutritious foods and clean drinking-water, taking into consideration the dangers and risks of environmental pollution;

(d) To ensure appropriate prenatal and post-natal health care for mothers;

(e) To ensure that all segments of society, in particular parents and children, are informed, have access to education and are supported in the use of basic knowledge of child health and nutrition, the advantages of breast-feeding, hygiene and environmental sanitation and the prevention of accidents;

(f) To develop preventive health care, guidance for parents and family planning education and services.

3. States Parties shall take all effective and appropriate measures with a view to abolishing traditional practices prejudicial to the health of children.

4. States Parties undertake to promote and encourage international co-operation with a view to achieving progressively the full realization of the right recognized in the present article. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

Article 25

States Parties recognize the right of a child who has been placed by the competent authorities for the purposes of care, protection or treatment of his or her physical or mental health, to a periodic review of the treatment provided to the child and all other circumstances relevant to his or her placement.

Article 26

1. States Parties shall recognize for every child the right to benefit from social security, including social insurance, and shall take the necessary measures to achieve the full realization of this right in accordance with their national law.

2. The benefits should, where appropriate, be granted, taking into account the resources and the circumstances of the child and persons having responsibility for the maintenance of the child, as well as any other consideration relevant to an application for benefits made by or on behalf of the child.

Article 27

1. States Parties recognize the right of every child to a standard of living adequate for the child's physical, mental, spiritual, moral and social development.

2. The parent(s) or others responsible for the child have the primary responsibility to secure, within their abilities and financial capacities, the conditions of living necessary for the child's development.

3. States Parties, in accordance with national conditions and within their means, shall take appropriate measures to assist parents and others responsible for the child to implement this right and shall in case of need provide material assistance and support programmes, particularly with regard to nutrition, clothing and housing.

4. States Parties shall take all appropriate measures to secure the recovery of maintenance for the child from the parents or other persons having financial responsibility for the child, both within the State Party and from abroad. In particular, where the person having financial responsibility for the child lives in a State different from that of the child, States Parties shall promote the accession to international agreements or the conclusion of such agreements, as well as the making of other appropriate arrangements.

Article 28

1. States Parties recognize the right of the child to education, and with a view to achieving this right progressively and on the basis of equal opportunity, they shall, in particular:

- (a) Make primary education compulsory and available free to all;
- (b) Encourage the development of different forms of secondary education, including general and vocational education, make them available and accessible to every child, and take appropriate measures such as the introduction of free education and offering financial assistance in case of need;
- (c) Make higher education accessible to all on the basis of capacity by every appropriate means;
- (d) Make educational and vocational information and guidance available and accessible to all children;
- (e) Take measures to encourage regular attendance at schools and the reduction of drop-out rates.

2. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that school discipline is administered in a manner consistent with the child's human dignity and in conformity with the present Convention.

3. States Parties shall promote and encourage international co-operation in matters relating to education, in particular with a view to contributing to the elimination of ignorance and illiteracy throughout the world and facilitating access to scientific and technical knowledge and modern teaching methods. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

Article 29

1. States Parties agree that the education of the child shall be directed to:

- (a) The development of the child's personality, talents and mental and physical abilities to their fullest potential;
- (b) The development of respect for human rights and fundamental freedoms, and for the principles enshrined in the Charter of the United Nations;
- (c) The development of respect for the child's parents, his or her own cultural identity, language and values, for the national values of the country in which the child is living, the country from which he or she may originate, and for civilizations different from his or her own;
- (d) The preparation of the child for responsible life in a free society, in the spirit of understanding, peace, tolerance, equality of sexes, and friendship among all peoples, ethnic, national and religious groups and persons of indigenous origin;

(e) The development of respect for the natural environment.

2. No part of the present article or article 28 shall be construed so as to interfere with the liberty of individuals and bodies to establish and direct educational institutions, subject always to the observance of the principles set forth in paragraph 1 of the present article and to the requirements that the education given in such institutions shall conform to such minimum standards as may be laid down by the State.

Article 30

In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities or persons of indigenous origin exist, a child belonging to such a minority or who is indigenous shall not be denied the right, in community with other members of his or her group, to enjoy his or her own culture, to profess and practise his or her own religion, or to use his or her own language.

Article 31

1. States Parties recognize the right of the child to rest and leisure, to engage in play and recreational activities appropriate to the age of the child and to participate freely in cultural life and the arts.

2. States Parties shall respect and promote the right of the child to participate fully in cultural and artistic life and shall encourage the provision of appropriate and equal opportunities for cultural, artistic, recreational and leisure activity.

Article 32

1. States Parties recognize the right of the child to be protected from economic exploitation and from performing any work that is likely to be hazardous or to interfere with the child's education, or to be harmful to the child's health or physical, mental, spiritual, moral or social development.

2. States Parties shall take legislative, administrative, social and educational measures to ensure the implementation of the present article. To this end, and having regard to the relevant provisions of other international instruments, States Parties shall in particular:

- (a) Provide for a minimum age or minimum ages for admission to employment;
- (b) Provide for appropriate regulation of the hours and conditions of employment;
- (c) Provide for appropriate penalties or other sanctions to ensure the effective enforcement of the present article.

Article 33

States Parties shall take all appropriate measures, including legislative, administrative, social and educational measures, to protect children from the illicit use of narcotic drugs and psychotropic substances as defined in the relevant international treaties, and to prevent the use of children in the illicit production and trafficking of such substances.

Article 34

States Parties undertake to protect the child from all forms of sexual exploitation and sexual abuse. For these purposes, States Parties shall in particular take all appropriate national, bilateral and multilateral measures to prevent:

- (a) The inducement or coercion of a child to engage in any unlawful sexual activity;
- (b) The exploitative use of children in prostitution or other unlawful sexual practices;
- (c) The exploitative use of children in pornographic performances and materials.

Article 35

States Parties shall take all appropriate national, bilateral and multilateral measures to prevent the abduction of, the sale of or traffic in children for any purpose or in any form.

Article 36

States Parties shall protect the child against all other forms of exploitation prejudicial to any aspects of the child's welfare.

Article 37

States Parties shall ensure that:

- (a) No child shall be subjected to torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. Neither capital punishment nor life imprisonment without possibility of release shall be imposed for offences committed by persons below eighteen years of age;
- (b) No child shall be deprived of his or her liberty unlawfully or arbitrarily. The arrest, detention or imprisonment of a child shall be in conformity with the law and shall be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time;
- (c) Every child deprived of liberty shall be treated with humanity and respect for the inherent dignity of the human person, and in a manner which takes into account the needs of persons of his or her age. In particular, every child deprived of liberty shall be separated from adults unless it is considered in the child's best interest not to do so and shall have the right to maintain contact with his or her family through correspondence and visits, save in exceptional circumstances;
- (d) Every child deprived of his or her liberty shall have the right to prompt access to legal and other appropriate assistance, as well as the right to challenge the legality of the deprivation of his or her liberty before a court or other competent, independent and impartial authority, and to a prompt decision on any such action.

Article 38

1. States Parties undertake to respect and to ensure respect for rules of international humanitarian law applicable to them in armed conflicts which are relevant to the child.

2. States Parties shall take all feasible measures to ensure that persons who have not attained the age of fifteen years do not take a direct part in hostilities.

3. States Parties shall refrain from recruiting any person who has not attained the age of fifteen years into their armed forces. In recruiting among those persons who have attained the age of fifteen years but who have not attained the age of eighteen years, States Parties shall endeavour to give priority to those who are oldest.

4. In accordance with their obligations under international humanitarian law to protect the civilian population in armed conflicts, States Parties shall take all feasible measures to ensure protection and care of children who are affected by an armed conflict.

Article 39

States Parties shall take all appropriate measures to promote physical and psychological recovery and social reintegration of a child victim of: any form of neglect, exploitation, or abuse; torture or any other form of cruel, inhuman or degrading treatment or punishment; or armed conflicts. Such recovery and reintegration shall take place in an environment which fosters the health, selfrespect and dignity of the child.

Article 40

1. States Parties recognize the right of every child alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law to be treated in a manner consistent with the promotion of the child's sense of dignity and worth, which reinforces the child's respect for the human rights and fundamental freedoms of others and which takes into account the child's age and the desirability of promoting the child's reintegration and the child's assuming a constructive role in society.

2. To this end, and having regard to the relevant provisions of international instruments, States Parties shall, in particular, ensure that:

(a) No child shall be alleged as, be accused of, or recognized as having infringed the penal law by reason of acts or omissions that were not prohibited by national or international law at the time they were committed;

(b) Every child alleged as or accused of having infringed the penal law has at least the following guarantees:

(i) To be presumed innocent until proven guilty according to law;

(ii) To be informed promptly and directly of the charges against him or her, and, if appropriate, through his or her parents or legal guardians, and to have legal or other appropriate assistance in the preparation and presentation of his or her defence;

- (iii) To have the matter determined without delay by a competent, independent and impartial authority or judicial body in a fair hearing according to law, in the presence of legal or other appropriate assistance and, unless it is considered not to be in the best interest of the child, in particular, taking into account his or her age or situation, his or her parents or legal guardians;
- (iv) Not to be compelled to give testimony or to confess guilt; to examine or have examined adverse witnesses and to obtain the participation and examination of witnesses on his or her behalf under conditions of equality;
- (v) If considered to have infringed the penal law, to have this decision and any measures imposed in consequence thereof reviewed by a higher competent, independent and impartial authority or judicial body according to law;
- (vi) To have the free assistance of an interpreter if the child cannot understand or speak the language used;
- (vii) To have his or her privacy fully respected at all stages of the proceedings.

3. States Parties shall seek to promote the establishment of laws, procedures, authorities and institutions specifically applicable to children alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law, and, in particular:

- (a) The establishment of a minimum age below which children shall be presumed not to have the capacity to infringe the penal law;
- (b) Whenever appropriate and desirable, measures for dealing with such children without resorting to judicial proceedings, providing that human rights and legal safeguards are fully respected.

4. A variety of dispositions, such as care, guidance and supervision orders; counselling; probation; foster care; education and vocational training programmes and other alternatives to institutional care shall be available to ensure that children are dealt with in a manner appropriate to their well-being and proportionate both to their circumstances and the offence.

Article 41

Nothing in the present Convention shall affect any provisions which are more conducive to the realization of the rights of the child and which may be contained in:

- (a) The law of a State party; or
- (b) International law in force for that State.

Article 42

States Parties undertake to make the principles and provisions of the Convention widely known, by appropriate and active means, to adults and children alike.

